

D. Bet.

D. Bet.

BETÆNKNING

AFGIVET AF

DEN AF UNDERVISNINGSMINISTERIET DEN 13. MARTS 1943

NEDSATTE

ARKITEKTUDDANNELSES KOMMISSION

~~BOGMINISTERIETS
BIBLIOTEK~~

Det administrative Bibliotek
Slotsholmsgade 12
1216 København K

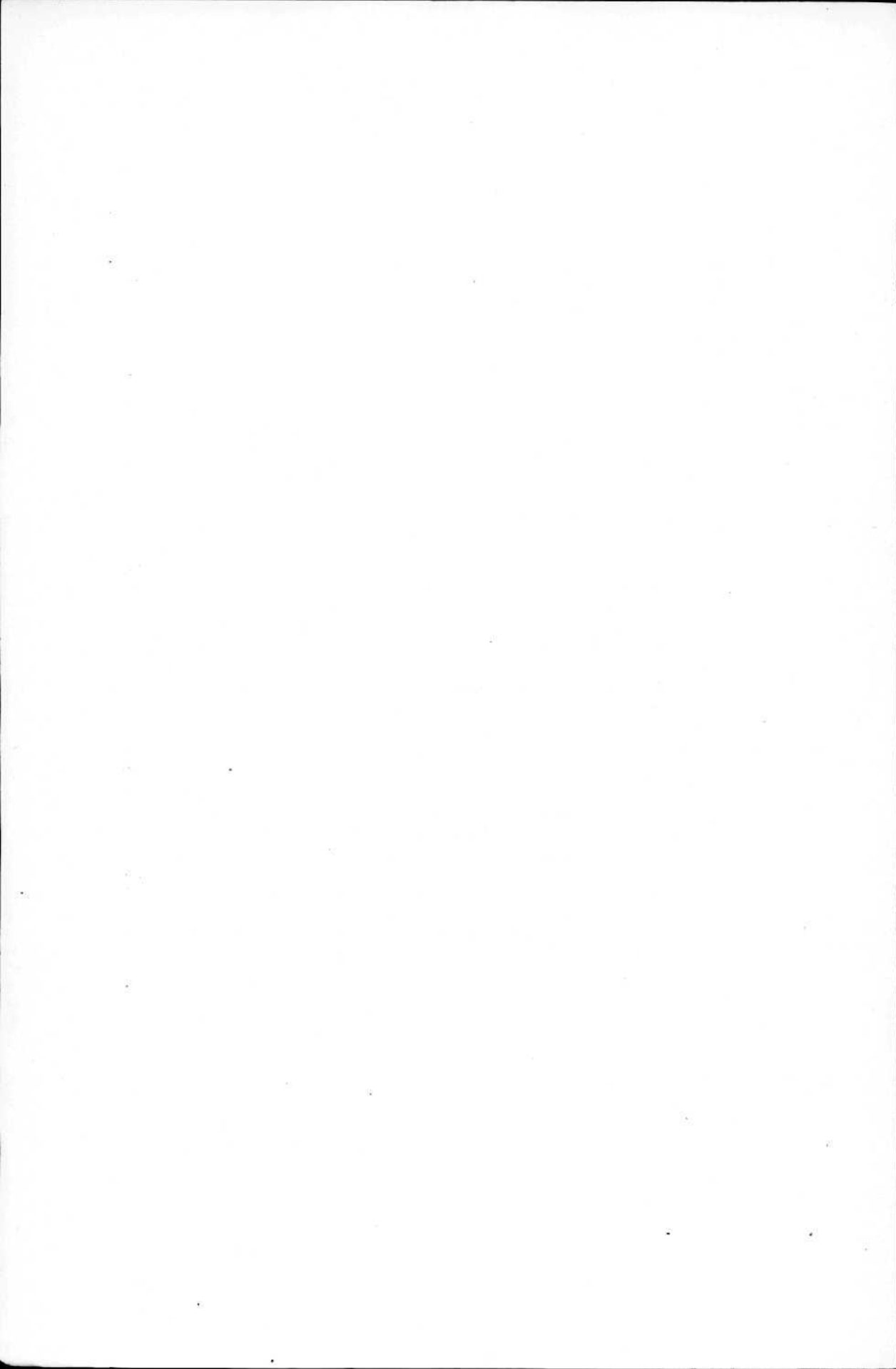
J. JØRGENSEN & CO.
BOGTRYKKERI
KØBENHAVN 1952

71.07/3 ex.3

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Kommissionens nedsættelse og konstituering.....	7
Den nuværende ordning.....	11
Administration.....	11
Undervisningsplan.....	13
Kommissionens forslag.....	19
I Indledning.....	19
II Skolens organisation.....	30
III Uddannelsens tilrettelæggelse.....	39
A. I og II klasse (forskolen).....	40
Betingelserne for optagelse.....	40
Undervisningens tilrettelæggelse.....	42
Prøvetiden august—september.....	43
I klasse.....	45
II klasse.....	46
B. Den særlige 3. klasse på bygmesterskolerne.....	46
C. III klasse, bedømmelsesklassen.....	49
D. Den afsluttende uddannelse (IV og V klasse).....	53
IV klasse.....	53
a) 6 måneders dagskole.....	53
b) 9 måneders skole, konduktørlære.....	55
c) 4 måneders dagskole.....	56
V klasse.....	58
E. Afgang.....	61
F. Specialstudier.....	64
IV Skolens størrelse.....	69
V Normeringen med lærerkræfter.....	74
VI Lokaleforholdene.....	84
VII Spørgsmålet om en eneretsbenævnelse.....	86
A. Den fremtidige ordning.....	86
B. Overgangsregler.....	90
C. Kommissionens forslag til lov om benyttelse af betegnelsen arkitekt.....	92

BILAG

	Side
Bilag 1. Bekendtgørelse af fundats af 31. marts 1927 for det kongelige akademi for de skønne kunster med de ved kongelig resolution af 11. juni 1936 godkendte ændringer og tilføjelser.....	96
Bilag 2. Undervisningsministeriets skrivelse af 20. juli 1940 til direktionen for det kongelige akademi for de skønne kunster.....	105
Bilag 3. Bekendtgørelse af 22. april 1948 af reglement for undervisningen ved kunstakademiet.....	106
Bilag 4. Undervisningsplan for kunstakademiets bygnings-skole for skole-året 1951/52.....	115
I. Forskolens første klasse.....	115
II. » anden ».....	117
III. Hovedskolens første klasse.....	119
IV. » anden ».....	121
V. » tredje ».....	123
VI. Diagram over undervisningsstoffets placering i uddannelsen...	125
Bilag 5. Ændringer i kunstakademiets fundats, der følger af kommissionens forslag.....	127
Bilag 6. Oversigt over de administrative forhold ved Københavns og Århus universiteter, den polytekniske læreanstalt, Danmarks farmaceutiske højskole og Danmarks tandlægehøjskole.....	130
Bilag 7. Sammenligning af undervisningen på kunstakademiets bygnings-skoles forskole og på bygmesterskolernes 1. til 3. klasse.....	137
Bilag 8. Undervisningsplan og eksamensregulativ for de tekniske skolars dagskole for bygningshåndværkere, bygmesterskolen.....	141
Bilag 9. Betænkning vedrørende hovedretningslinierne for arkitektuddannelsen, afgivet den 19. november 1943 af akademisk arkitektforening, organisationsudvalget.....	152
Underbilag I til bilag 9. Landets omtrentlige behov for arkitekter...	160
Underbilag II til bilag 9. Forskellige landes arkitektuddannelse ...	164
Underbilag III til bilag 9. Undersøgelse vedrørende den omtrentlige fordeling af landets byggeri mellem uddannede arkitekter og andre	166
Underbilag IV til bilag 9. Uddannelsens varighed sammenlignet med andre fag.....	167
Underbilag V til bilag 9. Arkitektskolens størrelse og bekostning i byggesum og drift sammenlignet med andre læreanstalter.....	168
Underbilag VI til bilag 9. Eksempel på skoleplan efter den foreslåede arkitektuddannelse.....	170

	Side
Bilag 10. Beregning af det fremtidige arkitektbehov.....	171
Bilag 11. Oversigt over lokalebehov for arkitektskolens specialafdelinger ...	180
Bilag 12. Skrivelse af 29. juni 1950 fra arkitekt, m. a. a. Holger Jacobsen til kommissionens udvalg vedrørende arkitektskolens administrative ordning.....	185
Bilag 13. Skrivelse af 23. juni 1947 fra akademisk arkitektforening til undervisningsministeriet.....	186
Underbilag 1 til bilag 13. Udkast til lov om brugen af betegnelsen arkitekt.....	187
Underbilag 2 til bilag 13. Bemærkninger til akademisk arkitektforenings »Udkast til lov om brug af betegnelsen arkitekt«.....	190
Bilag 14. Skrivelse fra dansk arkitektforening til undervisningsministeriet	195
Bilag 15. Skrivelse af 31. januar 1948 fra akademisk arkitektforening til undervisningsministeriet.....	199
Underbilag til bilag 15. Bemærkninger vedrørende dansk arkitektforenings ændringsforslag til akademisk arkitektforenings udkast til lov om arkitektnavnets beskyttelse.....	200
Bilag 16. Skrivelse af 21. marts 1952 fra danske arkitekters landsforbund til undervisningsministeriet.....	201
Bilag 17. Overenskomst af 7. december 1939 mellem dansk ingeniørforening og ingeniørsammenslutningen om benyttelse af ingeniørbetegnelsen	203
Bilag 18. Skrivelse af 21. maj 1948 fra arkitekt H. Brink til undervisningsministeriet.....	205

KOMMISSIONENS NEDSÆTTELSE OG KONSTITUERING

Ved skrivelse af 13. marts 1943 nedsatte undervisningsministeriet en kommission med den opgave at undersøge og overveje spørgsmålet om de vordende arkitekters kunstneriske og bygningstekniske uddannelse.

Skrivelsen til kommissionens formand, kontorchef (nu departementschef) i undervisningsministeriet K. Paludan-Miiller har følgende ordlyd:

»Da der fra Det kgl. Akademi for de skønne Kunster saavel som ogsaa fra Arkitektorganisationerne og Repræsentanter for Bygningshaandværkerne overfor Undervisningsministeriet er fremsat Anker imod den nugældende Ordning af Arkitekternes Uddannelse, har undertegnede Minister anset det for nødvendigt at nedsætte en Kommission med den Opgave at undersøge og overveje Spørgsmaalet om de vordende Arkitekters kunstneriske og bygningstekniske Uddannelse.

Jeg anmoder herved Hr. Kontorchefen om at indtræde og overtage Forsædet i denne Kommission, til Medlemmer af hvilken jeg Dags Dato iøvrigt har beskikket de efternævnte:

Som Repræsentant for Ministeriet for Handel, Industri og Søfart:

Kontorchef i Handelsministeriet (nu direktør for direktoratet for patent- og varemærkevæsenet) F. Neergaard-Petersen.

Som Repræsentanter for Det kgl. Akademi for de skønne Kunster:

Professor ved Kunstakademiet, Arkitekt Kay Fisker.

Professor ved Kunstakademiet, Arkitekt Steen Eiler Rasmussen.

Forstander for Bygmesterskølen i København, Arkitekt S. C. Larsen og Arkitekt Holger Jacobsen.

Som Repræsentant for Danmarks tekniske Højskole:

Professor ved Højskolen, Dr. techn. Chr. Nøkkentved.

Som Repræsentant for Akademisk Arkitektforening:

Arkitekt (nu kgl. bygningsinspektør) Thomas Havning.

Som Repræsentant for Dansk Arkitektforening:

Arkitekt Thorvald Dreyer.

Som Repræsentant for Teknisk Skoleforening:

Forstander (nu direktør for Det Tekniske Selskabs skoler) J. Barner-Rasmussen.

Som Repræsentant for De Studerendes Raad ved Kunstakademiets Bygningsskole:

Arkitekt Bent Salicath.

Endvidere:

Direktøren for Tilsynet med den tekniske Undervisning for Haandværkere og industridrivende F. V. Haugsted,
Oldermand, Murermester Esper Eising og
Folketingsmand I. Chr. Jensen.

Som Kommissionens Sekretær er efter Aftale med Hr. Kontorchefen antaget fg. Fuldmægtig i Undervisningsministeriet (nu afdelingschef i statsradiofonien) Henning Rohde.

Kommissionen bemyndiges til at indhente de for dens Arbejde nødvendige Oplysninger fra offentlige Myndigheder og til i paakommende Tilfælde under Forhandlingerne at tilkalde sagkyndig Assistance. Kommissionen vil derhos have at behandle eventuelt indkommende eller fra Ministeriet til Erklæring oversendte Henvendelser, der falder indenfor Kommissionens Arbejdsomraade.«

I medfør af den kommissionen meddelte bemyndigelse til at indkalde sagkyndige deltog stadsbygmester Svend Møller efter indbydelse fra kommissionen i dennes forhandlinger fra og med andet møde, og ved undervisningsministeriets skrivelse af 25. oktober 1943 blev stadsbygmesteren beskikket som medlem af kommissionen.

I henhold til sin derom fremsatte anmodning blev oldermand Esper Eising, på grund af svigtende helbred, ved undervisningsministeriets skrivelse af 23. december 1943 fritaget for hvervet som medlem af kommissionen.

Ved undervisningsministeriets skrivelse af 4. februar 1944 blev sekretær i undervisningsministeriet (nu afdelingschef i statsradiofonien) Henning Rohde beskikket til medlem af kommissionen og samtidig fritaget for hvervet som sekretær for denne.

Ved skrivelse af samme dato beskikkede ministeriet sekretær (nu fuldmægtig) i undervisningsministeriet Hans Kjerns som sekretær for kommissionen.

Ved skrivelse af 6. december 1944 beskikkede undervisningsministeriet tømremester Svend Storm til medlem af kommissionen.

Den 24. marts 1945 afgik professor, dr. techn. Chr. Nøkkentved ved døden.

Ved undervisningsministeriets skrivelse af 5. februar 1946 blev lektor (nu kst. professor) ved den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, dr. teen. B. J. Rambøll beskikket til medlem af kommissionen.

Ved skrivelse af 15. april 1950 beskikkede undervisningsministeriet di-

rektør for det kgl. akademi for de skønne kunster, professor Kræsten Iversen til medlem af kommissionen.

Efter generaldebattens afslutning nedsatte kommissionen på sit 26. møde den 16. november 1945 følgende udvalg:

1. *Udvalget vedrørende uddannelsens tilrettelæggelse*, bestående af:

Afdelingschef Henning Rohde, formand.
 Direktør Barner-Rasmussen.
 Kgl. bygningsinspektør Thomas Havning.
 Arkitekt Holger Jacobsen.
 Folketingsmand I. Chr. Jensen.
 Forstander S. C. Larsen.
 Professor Steen Eiler Rasmussen.
 Arkitekt Bent Salicath og
 tømrermester Svend Storm

Udvalget behandlede de i betænkningens afsnit om uddannelsens tilrettelæggelse omhandlede spørgsmål. Det har afholdt 27 møder, foruden en række møder i mindre underudvalg. Det afgav beretning den 27. april 1948.

2. *Udvalget vedrørende arkitektskolens administrative ordning*, bestående af:

Departementschef K. Paludan-Müller, formand.
 Professor Kay Fisker.
 Direktør F. V. Haugsted.
 Kgl. bygningsinspektør Thomas Havning.
 Arkitekt Holger Jacobsen.
 Stadsbygmester Svend Møller og
 arkitekt Bent Salicath.

Efter at professor Kræsten Iversen ved undervisningsministeriets skrivelse af 15. april 1950 var blevet beskikket til medlem af kommissionen, indtrådte også han i udvalget.

I udvalgets møder deltog endvidere afdelingschef Henning Rohde.

Forskellige spørgsmål blev inden forelæggelsen i det samlede udvalg drøftet i særlige underudvalg.

Udvalget behandlede de i betænkningens afsnit om skolens organisation, skolens størrelse, normeringen med lærerkræfter og lokaleforholdene omhandlede spørgsmål. Det afholdt sit første møde den 26. april 1949 og har holdt 22 møder, foruden møder i de ovenfor nævnte underudvalg. Det afgav beretning i december 1950.

3. *Udvalget vedrørende en eneretsbenævnelse for arkitekter*, bestående af:

Departementschef K. Paludan-Müller, formand.
 Arkitekt Th. Dreyer.
 Kgl. bygningsinspektør Thomas Havning.
 Folketingsmand I. Chr. Jensen.
 Direktør Neergaard-Petersen og
 afdelingschef Henning Rohde.

Udvalget har holdt 4 møder. Det afgav beretning i maj 1950. —

Forinden udvalgene blev nedsat, var de af kommissionens medlemmer, der er arkitekter, under en pause i generaldebatten trådt sammen som et uformelt arbejdsudvalg, der forberedte et skitse-mæssigt forslag til en undervisningsplan for arkitektstudiet. Denne skitse blev efter en drøftelse i kommissionens plenum lagt til grund for arbejdet i de ovenfor nævnte udvalg .—

Kommissionens sekretær har tillige været sekretær for de nedsatte udvalg og det af arkitektmedlemmerne dannede arbejdsudvalg. —

Kommissionen har under sit arbejde haft forelagt forskelligt materiale, hvoraf særligt bør nævnes en af Akademisk Arkitektforenings organisationsudvalg afgiven betænkning af 19. november 1943 angående hovedretningslinierne for arkitektuddannelsen (bilag 9) samt et af Akademisk Arkitektforening udarbejdet udkast til lov om brug af betegnelsen arkitekt og Dansk Arkitektforenings og Danske Arkitekters Landsforbunds bemærkninger hertil (bilag 13—16).

Kommissionen har ialt afholdt 40 plenarmøder.

DEN NUVÆRENDE ORDNING

ADMINISTRATION

Den højere arkitektuddannelse gives i Danmark på kunstakademiets skole i bygningskunst. Denne skole er sammen med skolerne i malerkunst og i billedhuggerkunst underlagt det kgl. akademi for de skønne kunster og styres af dette efter de i fundats af 31. marts 1927 for det kgl. akademi for de skønne kunster fastsatte regler med de ved kgl. resolution af 11. juni 1936 godkendte ændringer og tilføjelser. Fundatsen er offentliggjort ved undervisningsministeriets bekendtgørelse af 15. februar 1947 (bilag 1).

Kunstakademiet styres af et akademiråd og en direktion, der under undervisningsministeriets overtilsyn også er skolernes øverste ledelse.

Akademirådet har 36 medlemmer. Disse er dels de tre efter funktionstid ældste professorer ved hver af akademiets tre skoler i henholdsvis malerkunst, billedhuggerkunst*) og bygningskunst samt så mange af akademirådet valgte kunstnere, at de i forbindelse med professorerne udgør 18 medlemmer, dels 18 af kunstnersamfundet (danske malere, billedhuggere og arkitekter, jfr. fundatsens § 5) valgte medlemmer. Indenfor hver af de to grupper er hver kunstart repræsenteret ved seks medlemmer, således at hver kunstart ialt er repræsenteret ved 12 medlemmer. Valgene til akademirådet gælder for 6 år, således at halvdelen af de valgte medlemmer efter tur fratræder hvert tredje år.

Til behandling af spørgsmål af særlig faglig art nedsætter akademirådet for hvert treår tre *fagudvalg* (sektioner), et for hver af de tre kunstarter. Fagudvalgene behandler de til dem henlagte sager, herunder spørgsmål vedrørende skolerne, inden forelæggelsen i det samlede akademiråd, og de består af alle akademirådets medlemmer i det pågældende fag. Fagudvalget for bygningskunst består således af alle akademirådets arkitektmedlemmer. I sager, der alene vedrører en af skolerne, er det samlede akademiråd bundet af en eenstemmig indstilling fra det pågældende fagudvalg.

Under akademirådets overledelse styres skolerne af et for de tre skoler fælles *skoleråd*, der består af akademiets direktør, professorerne, docenterne og lektorerne samt seks medlemmer — to malere, to billedhuggere og to arkitekter — der er valgt af akademirådets tre sektioner blandt disses

*) skolen i billedhuggerkunst er dog kun normeret med 2 professorater.

medlemmer. For hver af de tre kunstarter nedsætter skolerådet et stående udvalg, der består af professorerne i det pågældende fag samt de af akademirådet valgte medlemmer i samme fag.

Skolerådet har tilsyn med skolernes undervisningsapparat og materiel. Det fastsætter de nærmere regler med hensyn til undervisningen og skolernes øvrige forhold, herunder om ordenens opretholdelse, i overensstemmelse med et af undervisningsministeriet udstedt undervisningsreglement. Det uddeler fripladser og skolepræmier, og det kan efter den eller de pågældende læreres indstilling udelukke elever, der ikke viser fornøden flid, eller skønnes at savne forudsætningerne for at kunne nå et i kunstnerisk henseende fyldestgørende resultat, fra undervisningen. Før hvert skoleår indsender skolerådet en plan for undervisningen i skoleåret til akademirådets godkendelse, og ved skoleårets slutning indsendes en beretning til akademirådet om det forløbne skoleår.

Alle sager, hvis afgørelse ikke er henlagt til skolerådet, forelægges af dette for akademirådet til afgørelse eller eventuel videre forelæggelse for ministeriet.

Skolernes årlige budgetforslag til finansloven udarbejdes sammen med akademiets øvrige budget i overensstemmelse med akademirådets beslutninger. Ved udarbejdelsen medvirker tre af skolerådets valgte medlemmer, en af hver sektion, der udpeges hertil af akademirådet. Skolernes budget er på finansloven opført under kunstakademiet; men i de til de enkelte finanslovkonti knyttede anmærkninger er bevillingerne specificerede, således at det fremgår, hvilke beløb der er bevilget til henholdsvis maler- og billedhuggerskolerne og til bygningsskolen.

Tjenestemænd ved akademiet, herunder professorer og lærere ved skolerne, der udnævnes af kongen eller ministeriet, ansættes efter indstilling fra akademirådet. Forinden akademirådet gør indstilling om professorposter og andre faste lærerposter besættelse, skal sagen behandles i det pågældende fagudvalg, hvis indstilling skal ledsage akademirådets indstilling til ministeriet. Såfremt lærerposten omfatter flere kunstarter, nedsættes et særligt indstillingsudvalg, bestående af mindst to medlemmer som repræsentanter for hver af de pågældende kunstarter.

Kunstakademiets *direktion* består af to medlemmer: akademiets direktør og dets administrator.

Direktøren vælges af akademirådet for tre år, således at der skiftes regelmæssigt mellem de tre kunstarter. Han er akademirådets formand og repræsenterer akademiet i alle kunstneriske forhold og i sager vedrørende skoleundervisningen.

Administrator udnævnes for tre år af undervisningsministeren efter forhandling med akademirådet. Genansættelse kan finde sted, og efter hidtidig praksis har administrator fungeret i længere åremål. Administrator, der altid har været en højtstående embedsmand i undervisningsministeriet, som varetager hvervet ved siden af sin embedsstilling, har den administra-

tive ledelse af akademiets anliggender uden for de rent kunstneriske områder. Ved behandling i det ovenfor nævnte skoleråd af spørgsmål af økonomisk og administrativ betydning tiltrædes rådet af administrator.

I sager af mindre betydning og i sager, der ikke tåler opsættelse, indtil akademirådet kan indkaldes til møde, tager direktionen beslutning på akademirådets vegne, efter den pågældende sags beskaffenhed i samråd med formanden for vedkommende fagudvalg eller med skolerådets formand.

Medens den daglige administration af skolerne i malerkunst og i billedhuggerkunst indenfor de angivne rammer forestås af de ved skolerne ansatte professorer og andre lærere, har den udvikling, som skolen i bygningskunst har haft, med stærkt stigende elevtal og fastere tilrettelagt undervisning, medført, at der i 1940 blev oprettet en stilling som *dekan ved bygningskolen*. Efter indstilling fra akademirådet godkendte ministeriet i skrivelse af 20. juli 1940 (bilag 2), at der fra begyndelsen af skoleåret 1940/41 ved denne skole oprettedes en stilling som dekan med den opgave at forestå skolens daglige ledelse, således at samarbejdet mellem de enkelte klasser kan ordnes på tilfredsstillende måde, og der drages omsorg for, at undervisningen og timeplanerne for de forskellige klasser passer ind i den samlede undervisning. Dekanen vælges af og blandt professorerne ved bygningskolen for en periode af tre år, således at hvervet går på omgang mellem professorerne. På finansloven for finansåret 1942/43 blev der bevilget et honorar til dekanen, jfr. R. T. 1941/42, tillæg A., sp. 1815—16. Honoraret, der er af samme størrelse som honorarerne til dekaner ved universiteterne, andrager nu 1200 kr. årlig + midlertidigt tillæg, for tiden 65 %. På finansloven er endvidere bevilget et beløb til medhjælp for dekanen; beløbet er for finansåret 1951/52 15.528 kr., jfr. R. T. 1950/51, tillæg A., sp. 2001—04.

UNDERVISNINGSPLAN

Reglerne for undervisningen i skolen i bygningskunst er fastsat dels i afsnit VII i kunstakademiets fundats, dels i et af undervisningsministeriet udstedt reglement af 22. april 1948 for undervisningen ved kunstakademiet (bilag 3), dels endelig i en af skolerådet med akademirådets godkendelse for hvert skoleår udarbejdet undervisningsplan (bilag 4).

Skolen er delt i to hovedafsnit, nemlig normalskolen, der kaldes bygningskolen, og den højere skole. Den egentlige arkitektuddannelse gives på bygningskolen, medens den højere skole, der almindeligvis kun har et meget begrænset antal elever, er beregnet for studerende, der har gennemgået bygningskolen, og som ønsker at øve et videregående, frit studium med løsning af større opgaver i bygningskunst og specialfag som arkitekturteori, byplanlægning, havekunst, interiør- og møbelkunst, arkæologi og restaurering.

Bygningskolen er delt i en to-årig forskole med to klasser og en tre-årig hovedskole med tre klasser.

Til optagelse i *forskolen* kræves enten matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen, adgangseksamen til den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, eller en bestået adgangsprøve af lignende art, der afholdes på kunstakademiet. Endvidere skal fremlægges nogle projektions- og frihåndstegninger, der kan udføres på et kursus, som bygningsskolen afholder hvert år i september måned, før den ordinære undervisning begynder.

Forskolen giver en forberedende, væsentlig teknisk undervisning med henblik på, at eleverne skal kvalificere sig til optagelse i hovedskolen. Undervisningen er tilrettelagt under hensyn til, at flertallet af eleverne ikke har nogen praktisk erfaring, når de begynder skolen. Man søger derfor at gøre undervisningen så anskuelig som muligt bl. a. ved i tilslutning til den teoretiske undervisning at aflægge jævnlige besøg på byggepladser og på teglværker og andre virksomheder, hvor byggematerialer fremstilles, ligesom der gives opgaver, hvor eleverne på egen hånd skal gennemgå udvalgte bygninger og på grundlag af et spørgeskema redegøre for deres konstruktion («Selvstændige iagttagelser«).

I *forskolens første klasse* er hovedfaget husbygning, og man gennemgår her de forskellige byggematerialer og bygningskonstruktioner, således at eleverne i løbet af klassen når igennem de almindelige bygningskonstruktioner inden for de forskellige fag. Foruden i husbygning (bygningskonstruktionstegning og bygningskonstruktionslære) undervises i projektionstegning, statik, materiallære, opmåling og frihåndstegning samt (fakultativt) kunsthistorie. Undervisningen i disse andre fag er tilrettelagt således, at den så vidt muligt er knyttet til undervisningen i husbygning og følger dette fag.

I *forskolens anden klasse* er målet at lære eleverne at samarbejde de enkeltheder, de har gennemgået i første klasse, til et hus, således at de bliver fuldt fortrolige med de problemer, et lille hus (ikke etagehus) frembyder. Også i denne klasse er undervisningen samlet om hovedfaget husbygning. Da eleverne endnu ikke er modne nok til på egen hånd at forme et hus, lader man dem arbejde på grundlag af planer, som er givet i skitser. Disse planer gennemarbejder eleven til færdige arbejdstegninger, der opfylder de krav, som stilles på en byggeplads. Specialfagene ingeniørarbejde, beskrivelse, overslagsberegning og bygningsret er henlagt til husbygning. Undervisningen heri gives bl. a. i form af bistand til eleverne ved arbejdet med gennemtegningen af deres projekt, således at de enkelte problemer gennemgås med eleven, efterhånden som de opstår under hans arbejde. Også undervisningen i de øvrige bifag er tilrettelagt således, at den følger undervisningen i husbygning, idet man arbejder med problemer, der har direkte forbindelse med elevens projekt eller med bygninger af tilsvarende type.

I forbindelse med arbejdet på skolen udfører eleverne hjemmeopgaver, hvor de på egen hånd planlægger og tegner små bygninger.

I den sidste del af klassen udfører de på skolen — på grundlag af udleverede planer — tegninger til et etagehus for at få kendskab til problemer, man ikke støder på ved et lille hus.

Foruden i de foran nævnte fag undervises klassen i materiallære, statik, arkitekturstudium (opmåling) og perspektivtegning. Endvidere er et kursus i landmåling henlagt til denne klasse.

Forskolens skoleår går fra 1/10 til 31/5. De fire sommermåneder mellem første og anden klasse og efter anden klasse anvendes af mange elever til håndværkerlære, således at eleverne får de otte måneders læretid, der kræves for at blive optaget i hovedskolen.

Til optagelse i *hovedskolens* første klasse kræves, *enten* at vedkommende har gennemgået akademiets bygningskoles fortkole, har bestået oprykningsprøven herfra og har været 8 måneder i håndværkerlære, *eller* at den pågældende har bestået afgangsprøve med visse minimumskarakterer fra de dimissionsberettigede tekniske skolers dagskole for bygningshåndværkere (bygmesterskolerne) samt enten har bestået realeksamen eller en hertil svarende prøve, der afholdes på akademiet.

For begge grupper af aspiranter kræves endvidere, at de har bestået en skitseprøve på akademiet i bygningskunst og en prøve i frihåndstegning.

Der er altså adgang til hovedskolen dels for aspiranter, der efter at have bestået studentereksamen eller de hertil nogenlunde svarende afgangsprøver har gennemgået forskolen, dels for aspiranter, der vel har en mindre omfattende skoleuddannelse bag sig, men som til gengæld møder med bestået afgangsprøve fra en bygmesterskole og har udstået fuld læretid i et håndværksfag, afsluttet med svendeprøve.

Hovedskolens formål er at give akademiets uddannelse i bygningskunst, nemlig dels en indgående kunstnerisk uddannelse, dels den tekniske uddannelse, som er fornøden for den, der skal planlægge og lede et byggearbejde.

Hovedskolen er delt i tre klasser, hvoraf de to første er bundne dagskoler, hver af et års varighed, medens tredje klasse er en fri skole og kan gennemgås enten som dagskole på et halvt år eller som aftenskole på et år. Skoleåret går fra 1/10 til 31/5 og er delt i to semestre oktober—januar og februar—maj.

I *hovedskolens* første klasse, H₁, er det vigtigste emne for undervisningen boligbyggeriet. Hovedfaget er husbygning, der omfatter 614 timer ved tegnebordene og 21 forelæsningstimer.

Forelæsningerne, der omhandler moderne boligbyggeri, gives i begyndelsen af første semester og danner en introduktion til elevernes arbejde med deres tegneopgaver. Der gives i denne klasse to større opgaver i husbygning, dels et enfamiliehus, som skal placeres på et givet terrain med beplantning, dels et større beboelseshus med lejligheder i mange etager, der placeres på en grund, som de studerende har en vis frihed til at vælge.

Opgaverne gennemarbejdes med udkast, skitseprojekt, detail- og ar-

bejdstegninger, beskrivelse, overslagsberegning og ansøgninger til byggemyndigheder, således at projektet ville kunne udføres i praksis, og arbejdet søges tilrettelagt i så nær overensstemmelse som muligt med arbejdet på en praktiserende arkitekts tegnestue. Hver opgaves løsning indledes med nogle forelæsninger om emnet og udflugter med studier i marken. I tilknytning til opgaveløsningen udføres nogle obligatoriske skitseprøver.

Undervisningen i de øvrige fag er så vidt muligt koordineret med undervisningen i husbygning. I visse fag som ingeniørfagene, havekunst, bygge-lovgivning, statik og perspektivtegning gives undervisningen ved siden af de særlige forelæsninger og øvelser i form af specialassistance ved løsningen af husbygningsopgaverne.

Foruden i de nævnte» fag undervises i denne klasse i bygningskunst (forelæsninger), byplanlægning (forelæsninger og øvelser om havebyen), boligforhold og boligstatistik (forelæsninger), byggeriets finansiering og administration (forelæsninger), byggeteknik (forelæsninger), dansk arkitekturhistorie (forelæsninger) og arkitekturstudium (opmåling). Endvidere gives lejlighedsvis specialforelæsninger af udefra tilkaldte lærere.

I *hovedskolens anden klasse, H₂*, er undervisningen på tilsvarende måde som i H₁ grupperet om hovedfaget bygningskunst, der omfatter 43 forelæsninger og 798 timer ved tegnebordene, d. v. s. mere end 50 % af undervisningstiden. Undervisningen danner en fortsættelse af undervisningen i husbygning i H₁, men beskæftiger sig væsentligst med andet byggeri end boligbyggeri. Der gives opgaver som fabriksbygninger, kontorbygninger, administrationsbygninger, kollegier, alderdomshjem, sognegårde, landbrugsbygninger o. s. v. Der gives normalt i løbet af skoleåret tre sådanne opgaver, hvoraf de to er såkaldte månedsopgaver (d. v. s. at løsningen beregnes at vare en måned), medens den tredje er en større hovedopgave.

Til undervisningen i bygningskunst slutter sig en række forelæsninger samt øvelser og specialassistance i følgende bifag: *Byplanlægning* (bybygning), hvorunder der foretages en karréundersøgelse i den indre by i København med gennemgang af reguleringsplaner og indpasning af ny bygninger i ældre bebyggelse; *havekunst*, forelæsninger over havekunstens historie og bistand ved løsningen af opgaverne i bygningskunst; *arkitekturstudier*, forelæsninger og øvelser over ældre, væsentlig dansk arkitektur; *opmåling*, et kursus, hvor et københavnsk kvarter opmåles, og et kursus i detailopmålinger af arkitektoniske detailler, møbler, husgeråd etc.; *fundering og større konstruktioner*, forelæsninger og øvelser over de konstruktive problemer i en større bygning; *lydlære; lyslære; varme og ventilation; bygningslovgivning og perspektivtegning* (undervisningen i dette fag sker alene som; specialassistance til eleverne under udarbejdelse af projekter og opgaver i husbygning). Endvidere afholdes obligatoriske forelæsninger om arkitekturens samt maler- og billedhuggerkunstens historie, og de studerende, der ønsker det, kan følge undervisning i frihåndstegning. Også i

denne klasse holdes lejlighedsvis specialforelæsninger af udefra tilkaldte lærere.

Hovedskolens tredie klasse, H₃, er en fri skole uden skema og timeplan. De studerende løser i denne klasse mindst een hovedopgave, hvis emne de selv kan vælge i samråd med den pågældende professor. Det drejer sig hyppigst om en noget større opgave som et idrætsanlæg, et højskoleanlæg, hoteller el. lign., men det forekommer også, at en studerende vælger en mere simpel opgave, som han gennemarbejder meget dybtgående. Såfremt en studerende skønnes at have opnået tilstrækkelig dygtighed i bygningskunst i snævrere forstand, kan der gives ham tilladelse til at vælge en opgave indenfor et speciale som byplanlægning, møbel- og rumkunst eller havekunst.

Når en studerende har afsluttet sin hovedopgave i H₃, træffes der på grundlag af en bedømmelse af hans skolearbejder i H₂ og H₃ beslutning om, hvorvidt han kan indstilles til afgangsprøven, eller det skal pålægges ham forinden at løse endnu en hovedopgave i H₃.

Afgangsprøven består *dels* i tre mindre prøver, nemlig to afgangsskitseprøver (bundne opgaver, der skal løses inden for en dag) og en frihåndstegning over givet emne, hvilke opgaver udføres under skolens kontrol, *dels* i den såkaldte afgangsupgave, der er en bunden opgave, som stilles af akademirådets fagudvalg for arkitekter. Afgangsupgaven omfatter som regel en større bygning (f. eks. et ting- og arresthus eller en administrationsbygning). Den skal løses af eksaminanden i løbet af tre måneder på egen hånd, uden at der under arbejdet føres nogen kontrol hermed fra skolens side.

Opgaven bedømmes af fagudvalget. Til eksaminander, som består, udstedes afgangsbetegnelse fra kunstakademiet. I afgangsbetegnelsen gives ingen form for karakterer eller bedømmelse af kandidaten.

Bygningsskolens undervisning forestås af professorer, docenter og honorarlønnede lærere. For tiden er som tjenestemandstillinger normeret 8 professorater i bygningskunst, hvoraf et med speciale i landbrugsbyggeri og et med speciale i arkitekturstudium og opmåling, samt et docentur i bygningskunstens historie. Der er tillige normeret en stilling som docent i perspektiv, der — foruden ved maler- og billedhuggerskolerne — underviser ved bygningsskolen. På finansloven er endvidere bevilget et honorar på 2400 kr. årligt + midlertidigt tillæg, for tiden 65%, til en lektor i havekunst. Herudover undervises der af timelønnede lærere, ialt i ca. 20.000 timer årligt, der fordeler sig med ca. 6300 timer i forskolen, ca. 12.700 timer i hovedskolen og ca. 1000 timer på det såkaldte septemberkursus (optagelseskursus). Til dækning af udgiften til disse læreres timeløn medgår ca. 231.000 kr. årligt. Hertil kommer et beløb på 3300 kr., der er stillet til rådighed til medhjælp ved eksaminer og tilsyn. Da såvel de pågældende timelønnede læreres daglige arbejdstid som den periode af året, i hvilken de arbejder ved skolen, varierer meget, er en redegørelse for

antallet af medarbejdere ved skolen og dens enkelte afdelinger af meget begrænset vejledende værdi; men såfremt man sætter deres gennemsnitlige årlige arbejdstid til 4 timer daglig i 10 måneder, eller 1000 timer årlig, giver de nuværende bevillinger mulighed for ansættelse af i_{y_2} lærer ved forskolen incl. septemberkursus og 13 ved hovedskolen eller ialt ca. 20 lærere og assistenter. —

Til skolen i bygningskunst er knyttet et bygningsteknisk studiearkiv og et arkitekturhistorisk studiearkiv, ligesom kunstakademiets bibliotek og øvrige samlinger er til rådighed for skolen.

Bygningsskolen har i skoleåret 1951/52 367 elever, der fordeler sig med 41 elever i forskolens første klasse, 42 i forskolens anden klasse, 80 i H_1 , 78 i H_2 og 103 i H_3 samt 23 i en særlig ekstraordinær klasse, hvor elever, der ikke til normal tid har kunnet oprykkes i en højere klasse, modtager en særligt tilrettelagt undervisning af længere eller kortere varighed, individuelt afpasset efter den enkelte elev. Ved indførelsen af den ekstraordinære klasse, der er forsøgsvis igangsat, skulle man opnå at friholde de normale klasser for elever, der har for svært ved at følge med, og som derfor tynger undervisningen. Endvidere tilsigter klassen en tidsbesparelse for de pågældende elever, idet disse ikke skal gå en klasse helt om, men alene modtage særundervisning i et sådant omfang, at de atter sættes i stand til at følge med i deres tidligere normale klasse.

KOMMISSIONENS FORSLAG

I. INDLEDNING

Efter gældende dansk ret kan i Danmark enhver uden særlig arkitektuddannelse nedsætte sig som arkitekt og under arkitektnavnet drive arkitektvirksomhed. Denne tingenes tilstand har sin historiske forklaring. Det almindelige boligbyggeri blev i gammel tid forestået og udført af indenlandske bygningshåndværkere. Byggemåder og byggemetoder udviklede sig roligt på de overleverede faste traditioner. Tilgangen til og uddannelse i bygningshåndværksfagene reguleredes gennem de af de offentlige myndigheder godkendte laugsbestemmelser. Alene til det større og monumentale byggeri krævedes særlig arkitektassistance, og denne søgtes dels hos udenlandske arkitekter, der i det fremmede havde uddannet sig til arkitektarbejde og løst bygningsopgaver der, dels hos danske arkitekter, der havde fået uddannelse hos arkitekter i udlandet eller herhjemme som medhjælpere ved større byggeopgaver. — Først i midten af det 18. århundrede blev behovet for en arkitektuddannelse til sådant større byggeri herhjemme så stort, at det offentlige tog opgaven på sig. Det skete, efter at Frederik V havde udnævnt hofbygmester Eigtved til direktør for det kort tid forinden oprettede kunstakademi, til hvis maler- og billedhuggerskole Eigtved nu føjede en bygnings-skole.

Efterhånden som de ændrede samfundsforhold skabte forudsætninger herfor, skiftede skolen i bygningskunst dog karakter, og som det vil fremgå af den i det foregående afsnit givne oversigt, er skolen i dag — bortset fra den højere skole, der søges af få elever — ikke længere en fri kunstskole, men snarere en læreanstalt, der giver en fast tilrettelagt teknisk og kunstnerisk uddannelse indenfor centralområdet husbygning.

Samtidig er samfundets behov for arkitektbistand undergået en stærk stigning særligt på grund af den tekniske udvikling, der har medført, at man i vidt omfang har forladt de nedarvede, traditionelle byggemetoder til fordel for ny fremgangsmåder, hvis rette anvendelse forudsætter en betydelig teknisk og kunstnerisk kunnen hos de personer, der skal planlægge og forestå byggeriet.

Trods den udvikling, skolen i bygningskunst har gennemløbet, og de ud-

videiser, der er sket, har den ikke kunnet dække det stigende behov for arkitekter.

En betydelig del af den danske arkitektstand har fået sin uddannelse andet steds end på kunstakademiets skole for bygningskunst.

De tekniske håndværkerskoler har her udfyldt en højst værdifuld samfundsmæssig funktion. Mange såvel teknisk som kunstnerisk fremragende arkitekter har fået deres uddannelse gennem et teoretisk studium på en håndværkerskole, forbundet med en praktisk uddannelse på praktiserende arkitekters tegnestuer.

På længere sigt er denne tingenes tilstand imidlertid utilfredsstillende både for håndværkerskolerne og for samfundet som helhed. De krav, der må stilles til den højeste håndværkeruddannelse og til en arkitektuddannelse, adskiller sig i mange henseender fra hinanden, og hvis håndværkerskolerne fortsat skal kunne løse deres hovedopgave, at meddele den videregående håndværkeruddannelse, på tilfredsstillende måde, må undervisningen tilrettelægges alene med henblik herpå, således som det også er sket i den seneste i 1944 udstedte undervisningsplan og det samtidigt udstedte eksamensregulativ for de tekniske skolers dagskole for bygningshåndværkere (bilag 8). Dette hensyn vil vanskeligt kunne forenes med en faktisk ordning, hvorefter disse skoler tillige skulle sigte på at give en væsentlig del af landets arkitekter deres hele teoretiske uddannelse i bygningskunst.

Gennem arbejdet med projektering af og tilsyn med landets byggeri forvaltes meget betydelige økonomiske og kulturelle værdier. Samfundet har derfor en væsentlig interesse i, at denne virksomhed udøves på bedst mulig måde, og i at landets arkitektstand udelukkende rekrutteres med folk, der i al fald uddannelsesmæssigt set har modtaget sådanne kundskaber, at bygningsprojekterende opgaver bør betros dem.

Ud fra disse betragtninger finder kommissionen, at der ved den forestående reform af arkitektuddannelsen bør skabes en *enhedsuddannelse*, således at i fremtiden så vidt muligt hele den del af byggeriet, der kræver kvalificeret arkitektbestand, kan forestås af arkitekter, der har gennemgået den almindelige og fuldstændige arkitektuddannelse på kunstakademiets bygningsskole, og at denne skole bør udvides og omlægges, så den bliver i stand til at påtage sig opgaven.

I forbindelse med denne omdannelse bør skolen i bygningskunst gøres til *sædet for den højeste uddannelse* inden for de områder, arkitektgerningen omfatter. Der er på dette felt trang til en højere læreanstalt, som kan være centret for et kunstnerisk og videnskabeligt forskningsarbejde af bygningstekniske og arkitektoniske problemer, og som ved siden af den almindelige, obligatoriske arkitektuddannelse kan give mulighed for videregående og selvstændige studier, ligesom der i lighed med, hvad der er tilfældet ved andre højere læreanstalter, må påhvile skolen pligt til gennem sit initiativ at fremme sådan forskning.

Når disse opgaver tages op af skolen, vil betegnelsen »skolen i bygnings-

kunst« ikke længere dække skolens virksomhed, og kommissionen foreslår, at skolen fremtidig benævnes »kunstakademiets arkitektskole«. —

Under overvejelserne om en således etableret enhedsskole for arkitektuddannelsen har der fra enkelte sider i kommissionen været rejst det spørgsmål, om, der for eventuelt i fremtiden at hindre en stagnation i undervisningen ikke burde åbnes adgang eller mulighed for, at der sideløbende med denne skole kunne oprettes en anden skole eller flere skoler, anlagt efter nye arkitekturpædagogiske retningslinier. Kommissionen har dog ment, at skolen i sin administrative ledelse (repræsentationen i skolerådet) har skabt mulighed for stadig at være i kontakt med nye strømninger i fremtiden, og iøvrigt at hensynet til og interessen for at skabe en højere, fuldt udbygget læreanstalt i økonomisk henseende langt må gå forud for ønsket om en eventuel flerhed af skoler. —

Den omhandlede omlægning af arkitektskolen må bl. a. medføre væsentlige ændringer i *skolens administrative ordning*. Allerede i sin nuværende skikkelse adskiller skolen i bygningskunst sig såvel ved sin opbygning som; ved sin størrelse i en sådan grad fra kunstakademiets to andre skoler, at de gældende, meget komplicerede regler for skolens administration trods imødekommenhed fra akademirådet og kunstakademiets direktion virker hæmmende på skolens arbejde. Oprettelsen af dekanstillingen har vel betydet et væsentligt fremskridt med hensyn til skolens daglige drift; men efter de gældende regler skal stadig alle væsentligere spørgsmål forelægges det for de tre skoler fælles skoleråd og akademirådet. Skolens egen ledelse savner endvidere mulighed for direkte at træde i kontakt med undervisningsministeriet på samme måde som ledelsen af landets øvrige højere læreanstalter kan det. Kommissionen finder det påkrævet, at skolens administration frigøres fra den fælles akademiadministration og henlægges til skolens egne organer. Ikke mindst må det anses for ønskeligt, at skolens økonomi udskilles fra akademiet, således at den får sit eget budget, hvortil forslag selvstændigt udarbejdes af skolen.

Kommissionen finder dog, at skolen fortsat bør bevare en forbindelse med kunstakademiet, idet der ligger store værdier i muligheden for et gensidigt befrugtende samarbejde mellem de tre kunstarter inden for akademiet. Et sådant samarbejde er imidlertid ikke afhængigt af en sammenknytning af skolernes og akademiets administration i fælles organer, men kan snarere støttes ved en gensidig repræsentation i selvstændige ledelser af skolerne. Kommissionen foreslår derfor, at skolen vel fortsat skal være tilknyttet kunstakademiet, men at den skal have sin egen ledelse, rektor og skoleråd, der i alt væsentligt kan handle uafhængigt af akademirådet og direktionen, dog således at disse organer er repræsenteret i skolerådet og stadig holdes underrettet om væsentlige spørgsmål, ligesom administrator i økonomiske og administrative sager får en noget lignende stilling over for skolen, som han har i forhold til akademiet.

Også hvad angår *undervisningsplanen* for den almindelige arkitektud-

dannelse indeholder kommissionens forslag væsentlige afvigelser fra den nu gældende ordning.

Forslaget tilsigter at skabe en enhedsuddannelse i den forstand, at undervisningen, fra eleven kommer ind i skolen i første klasse, indtil han forlader skolen efter bestået afgang, er tilrettelagt som en enhed ud fra pædagogiske principper. Dette ville lettest kunne opnås ved at ophæve den nuværende adgang for elever fra bygningshåndværkerskolerne til at blive optaget i hovedskolen og i stedet lade alle elever gennemgå også de til den nuværende forskole svarende klasser. Når man dog ikke stiller forslag herom, skyldes det, at der fra alle sider i kommissionen er enighed om, at den nuværende brede adgang til arkitektstudiet gennem den dobbelte rekruttering af hovedskolens elever, dels med en teoretisk betonet fordannelse fra gymnasieskolen og akademiets forskole, dels med en mere praktisk fordannelse fra håndværkerskolerne indebærer store værdier for uddannelsen gennem elevernes gensidige påvirkning af hinanden. Endvidere giver en sådan ordning i mange tilfælde elever fra provinsen mulighed for et økonomisk mere overkommeligt studium i de første år, end om de måtte tilbringe disse i København ved akademiets bygningsskole, og endelig ville den for en fælles uddannelse også på uddannelsens første trin nødvendige udvidelse af bygningsskolens første klasser medføre betydelige udgifter, som ikke kan anses for påkrævede, når egnede uddannelsesanstalter allerede findes.

Den nødvendige koordinering af de to elevgruppers kunnen, så de på lige fod kan følge undervisningen i de klasser, der svarer til den nuværende hovedskole, søges opnået gennem en *ændring af reglerne for optagelse* i disse klasser. Den nuværende optagelsesprøve giver et utilfredsstillende billede af elevens evner for arkitektgerningen og muligheder for at gennemføre et studium på akademiet. Med det dobbelte formål at få et bedre grundlag for bedømmelsen af eleverne og kundskabsmæssigt at ligestille disse gennem nogen tids undervisning af de to grupper inden for de områder, hvor de hver for sig bør supplere deres viden, foreslås optagelsen derfor tilrettelagt som en *5 måneders prøveklasse*, der indgår i studieplanen som skolens tredje klasse. Her skal der ved siden af en fælles undervisning, på grundlag af hvilken aspiranternes evner for det videre studium bedømmes, gives hver af de to grupper aspiranter særundervisning i henholdsvis bygningstekniske og håndværksmæssige emner og i kunsthistorie og opmåling.

Adgangen til prøveklassen skal stå åben, dels for aspiranter, der på tilfredsstillende måde har gennemgået bygningsskolens første to klasser, dels for aspiranter, der kommer fra håndværkerskolerne (bygmesterskolerne).

Under den nu gældende ordning skal aspiranter, der fra bygmesterskolerne søger ind på akademiet, have afsluttet deres uddannelse på bygmesterskolerne. Dette betyder efter bygmesterskolernes nuværende under-

visningsplan, at de pågældende, foruden at have gennemgået skolernes fire klasser, skal have udstået fuld læretid (mindst 38 måneder) i et håndværksfag, afsluttet med svendep prøve. Der er som foran bemærket i kommissionen enighed om værdien af, at der også i fremtiden sker en passende tilgang til arkitektuddannelsen af elever med håndværksuddannelse fra bygmesterskolerne. Såfremt alle landets arkitekter skal uddannes på akademiets arkitektskole, vil der blive behov for en ret stærkt øget tilgang til skolen fra bygmesterskolerne. Man finder det ikke af hensyn til arkitektuddannelsen nødvendigt, at disse aspiranter har udstået 38 måneders læretid i et håndværk, men anser det for tilstrækkeligt, at de har haft de 24 måneders læretid, der kræves for optagelse i bygmesterskolens første klasse. Man finder det heller ikke nødvendigt, at eleverne har gennemgået bygmesterskolens fjerde klasse, hvorimod det er ønskeligt, at de inden optagelsen på akademiet har fået en noget udvidet undervisning i nogle af de fag, særligt husbygning, der læses i bygmesterskolens tredje klasse, således at deres faglige kundskaber i højere grad end nu kommer til at svare til de elevers, der har gennemgået forskolen på akademiet. Man vil herved opnå, at undervisningen efter optagelsen i akademiets højere klasser kan tilrettelægges bedre, og man letter adgangen til akademiet for aspiranter fra bygmesterskolerne derved, at disse ved optagelsen i højere grad, end det nu er tilfældet, kan konkurrere på lige fod med elever fra akademiets første klasser.

For at lette og stimulere tilgangen til arkitektskolen fra bygmesterskolerne foreslår man derfor, at der i al fald *ved nogle by g mester skoler oprettes en særlig 3. klasse*, beregnet for elever, der agter at søge ind på akademiets arkitektskole. Klassen tænkes tilrettelagt med noget udvidet undervisning i enkelte fag (særligt husbygning), men således at undervisningen i den fuldt ud opfylder kravene i den almindelige 3. klasse. En sådan undervisningsplan kan, som det vil fremgå af den i et følgende afsnit (side 46 ff.) givne, mere detaljerede redegørelse, tilrettelægges i praksis uden at det vil medføre væsentlige gener for bygmesterskolernes arbejde som håndværkerskoler. Man opnår tillige herved, at elever, der ikke bliver optaget på akademiet, efter at have udstået den resterende del af deres læretid kan vende tilbage til bygmesterskolen og fortsætte i dennes 4. klasse. En vanskelighed opstår ved, at disse elever ved optagelsen i den særlige 3. klasse må afbryde deres læreforhold i utide. Man er dog overbevist om, at denne vanskelighed vil blive overvundet ved velvilje fra de pågældende håndværksmestre.

Foruden for elever fra den særlige 3. klasse skal der fortsat være adgang til akademiet (prøveklassen) for aspiranter, der har gennemgået hele bygmesterskolen, uanset at de dér har søgt den almindelige 3. klasse uden udvidet undervisning. —

Et medlem af kommissionen finder ikke trangen til en særlig 3. klasse på bygmesterskolerne tilstrækkelig godtgjort, eftersom tilgangen til aka-

demiets bygningsskole hidtil har været fuldt tilstrækkelig. Han må, særligt ud fra hensynet til at bevare bygmesterskolerne som rene håndværkerskoler, nære overvejende betænkelighed ved forslaget om at oprette en særlig 3. klasse ved disse skoler. Uden her at ville afgive nogen formelig dissens ønsker han dog at forbeholde sig sin stilling til dette forslag. —

Oprettelsen af særlige 3. klasser indebærer store fordele for den omhandlede elevgruppe på bygmesterskolerne, som herigennem får tiden for studiet til arkitekt væsentligt afkortet, og som gennem den udvidede undervisning i klassen får bedre muligheder, end de ellers ville have, for at blive optaget på akademiet.

Når man ikke foreslår de særlige 3. klasser oprettet af akademiet, uafhængigt af bygmesterskolerne, skyldes det i første række, at klassen må være undergivet samme regler, ledelse og tilsyn, som bygmesterskolerne iøvrigt, idet de elever, der ikke optages på akademiet, skal kunne vende tilbage til en bygmesterskole og fortsætte deres uddannelse der i 4. klasse. Derimod vil det kun i ringe omfang være nødvendigt, at akademiet får indseende med undervisningens tilrettelæggelse. Hertil kommer, at klassen, om den skulle høre under akademiet, for provinsskolernes vedkommende dog måtte anvende den stedlige bygmesterskoles lærerkræfter og formentlig også denne skoles lokaler og laboratorier. Klassen ville ved en sådan ordning blive et fremmedlegeme i bygmesterskolen og bevirke en splittelse for denne i langt højere grad, end når klassen hører under bygmesterskolen. Endelig må en henlæggelse af denne klasse under akademiet antages at ville medføre væsentlig større udgifter, selv om man som en selvfølge forudsætter, at bygmesterskolerne gennem tilskud fra akademiet får dækning for den merudgift, oprettelsen af klassen vil medføre.

Også *optagelsen til akademiets første klasse*, den nuværende forskole, foreslås ændret, idet de nuværende optagelsesbetingelser så lidt som prøven ved optagelsen i hovedskolen findes at give et tilfredsstillende grundlag for bedømmelse af aspiranternes kvalifikationer. Selve betingelserne for at kunne indstille sig til optagelse foreslås i alt væsentligt at skulle være som nu, dog at der stilles forslag om en ny tillægsprøve for nysproglige studenter; men der foreslås tilrettelagt et optagelseskursus i form af en to-måneders prøvetid ved begyndelsen af I. klasse, hvor man straks begynder den egentlige undervisning og prøver aspiranterne gennem deres deltagelse heri. —

En anden væsentlig afvigelse fra den nu gældende ordning findes i kommissionens forslag om de studerendes *praktiske uddannelse i håndværksfag og byggeteknik*. En af de anker, der oftest fremsættes mod den nuværende arkitektuddannelse, er, at den praktiske, håndværksmæssige uddannelse, der består af 2 gange 4 måneders læretid, er for lidet omfattende. Kommissionen har indgående drøftet dette spørgsmål og finder ønsket om en væsentlig udvidelse af de studerendes praktiske uddannelse fuldt berettiget. Denne udvidelse bør imidlertid ikke ske gennem en for-

længelse af den egentlige læretid i et håndværksfag. Herved opnås kun at give eleven kendskab til et enkelt håndværk, medens det for en arkitekt er nødvendigt at have kendskab til samtlige på en byggeplads forekommende fag, og der anvendes under en langvarig håndværkslære for megen tid til ting, der for arkitektens gerning er af underordnet betydning. Endvidere vil den studerende gennem en sådan håndværkerlære ikke få nogen uddannelse på et felt, konduktørarbejdet, der i hans praktiske gerning bliver af afgørende vigtighed for ham.

Kommissionen er derimod af den opfattelse, at den praktiske håndværksmæssige og bygningstekniske uddannelse med henblik på arkitektgerningen af studerende, der er i besiddelse af den alder og modenhed og de teoretiske kundskaber, som kræves ved optagelsen i akademiets I klasse, bedst gennemføres på følgende måde: 1) Først gives en forholdsvis kortvarig egentlig håndværkslære, kombineret med en særligt for arkitektstuderende tilrettelagt håndværksmæssig laboratorieundervisning, der meddeles af særligt hertil ansatte lærere på laboratorier og skolebyggepladser ved akademiet. 2) Hertil slutter sig så på et senere tidspunkt af studiet en volontørtjeneste som konduktørassistent på en byggeplads.

Kommissionen foreslår derfor den nuværende ordning, hvorefter den praktiske uddannelse består i 8 måneders håndværkslære, afløst af en ny ordning, hvorefter den praktiske uddannelse gives i perioder af ialt ca. 21 måneders varighed. Man foreslår, at disse 21 måneder opdeles i 5 måneders egentlig læretid i et håndværksfag, liggende samlet mellem skolens I og II klasse (den nuværende forskole), ca. 7 måneders håndværksuddannelse på laboratorier og skolebyggepladser, der er knyttet til skolen, (fordelt med 2 måneders undervisning i løbet af de to første klasser i tilknytning til den teoretiske undervisning i materialelære og 5 måneders undervisning i den foran omtalte prøveklasse), og endelig 9 måneders volontørtjeneste som konduktørassistent. Konduktørtjenesten tænkes henlagt til det trin af uddannelsen, der svarer til den nuværende H^A klasse, og krævet af alle elever, også de, der kommer fra bygmesterskolerne. Eleverne tænkes ved skolens mellemkomst anbragt på byggepladser hos arkitekter, der samarbejder med skolen, for under tilsyn at følge konduktørens arbejde og bistå ham deri. Perioden 9 måneder er valgt, fordi eleven heri under normale byggeforhold vil kunne følge opførelsen af en bygning i alt væsentligt fra grundudgravningen til byggeriets afslutning.

Ved laboratorieundervisningen vil eleverne, der gennem læretiden kun får kendskab til eet fag, få kendskab til alle de håndværksfag, det har betydning for en arkitekt at kende, og de får gennem denne undervisning, der er tilrettelagt særligt efter en arkitekts behov og i nær tilknytning til skolens øvrige undervisning, de nødvendige kundskaber på hurtigere og formentlig bedre måde end ved en læretid af længere varighed. Under de 9 måneders konduktørtjeneste vil elevernes kendskab til håndværksfagene blive yderligere udvidet og befæstet samtidig med, at de får praktisk kend-

skab til netop de opgaver, der påhviler en arkitekt på byggepladsen. Den egentlige læretid skal herefter i første række tjene til at gøre eleverne fortrolige med livet på byggepladsen, medens en væsentlig del af de tekniske kundskaber fås på anden måde. Det må derfor anses for naturligt og fuldt forsvarligt, at denne del af den håndværksmæssige uddannelse afkortes til 5 måneder, hvilket også må anses for nødvendigt ud fra hensynet til ikke at forlænge studietiden i for høj grad.

Skolen bør bistå eleverne ved anbringelsen i lærepladser, eventuelt ved at træffe aftale med et antal håndværksmestre om at modtage elever som lærlinge. Ordningens gennemførelse forudsætter et godt samarbejde mellem skolen og håndværksmestrene, men kommissionen er overbevist om, at håndværket som hidtil vil yde skolen støtte på dette område, og at det ved den foreslåede ordning med 5 måneders læretid ikke vil volde større vanskeligheder at finde egnede lærepladser end nu, hvor læretiden er 2 gange 4 måneder.

Kommissionen har drøftet, hvorvidt man skulle stille krav om en vis tids praktisk *uddannelse på tegnestuer* i forbindelse med studiet; men man er veget tilbage herfor. Der er enighed om, at en sådan praktisk virksomhed i en periode under studiet er af stor værdi for elevens udvikling. Såfremt virksomheden skal knyttes til studiet, forudsætter det imidlertid, at der af skolen føres kontrol med den; men dette vil være overordentlig vanskeligt at gennemføre. Endvidere kan eleverne ikke under en sådan virksomhed anbringes som volontører eller lærlinge som under konduktørtjenesten og håndværkslæren. Skal det rette udbytte nås, må de deltage på normal måde i det daglige arbejde på tegnestuer, og de bør herfor have en løn, der svarer til deres arbejdsydelse. Endelig vil uddannelsen på skolen efter den udarbejdede studieplan få en så praktisk karakter, at man under hensyn til den deraf følgende forlængelse af studietiden ikke med rimelighed kan forlange en obligatorisk tegnestueuddannelse uden for skolen. Det bemærkes, at man dels af pædagogiske grunde, dels af hensyn til den heraf følgende forlængelse af studietiden ikke finder at burde stille forslag om, at undervisningen i en del af studietiden af hensyn til eventuelt tegnestuearbejde lægges som aften- eller halvdagsundervisning.

Derimod er studieplanen tilrettelagt således, at en studerende i den sidste del af studiet kan afbryde dette i perioder på 4, 8 eller 12 måneder, således at han på dette tidspunkt kan gå ud i praktisk virksomhed, såfremt han ønsker det.

Den store *afgangsopgave*, der nu er det væsentlige grundlag for den afsluttende bedømmelse af de studerende, bliver efter kommissionens forslag afskaffet, idet man efter den ændrede, langt fastere tilrettelægning af studiet anser den for overflødig. Afgangsbetømmelsen foreslås fremtidig foretaget på grundlag af elevens arbejde i skolens sidste klasse samt en 1-månedes selvstændig opgave.

Foruden de i det foregående omhandlede ændringer foreslår kommissionen en lang række omlægninger af undervisningen i de forskellige fag, men herom henvises til den detaljerede gennemgang i de følgende afsnit af betænkningen.

Den undervisningsplan, som kommissionen har udarbejdet, kan kort resumeres således:

Skolen er planlagt som en enhedsskole, der fra første til sidste trin er anlagt på at give eleverne mulighed for udvikling i teknisk og kunstnerisk henseende. Der er ikke som nu skelnet mellem en forskole og en hovedskole, og i overensstemmelse hermed er klasserne betegnet med fortløbende numre.

Skolen er inddelt i fem klasser. De studerende, der gennemgår hele uddannelsen på denne skole, begynder med to måneders prøvetid. Herefter kommer I og II klasse (svarende til forskolen), hver af 7 måneders varighed (oktober-april) og med en mellemliggende håndværkslære af 5 måneders varighed. Uddannelsen tilrettelægges i alt væsentligt som på den nuværende forskole, suppleret med håndværksmæssig uddannelse på laboratorier og skolebyggeplads, jfr. det ovenfor bemærkede.

Eleverne fortsætter derpå i III klasse, bedømmelsesklassen, der varer 5 måneder (maj-september). I denne klasse optages såvel elever fra forskolen som elever fra bygmesterskolerne. Ved siden af den fortsatte undervisning i husbygning, hvorigennem elevernes evner for det videregående studium prøves, gives der de to grupper elever særundervisning i henholdsvis håndværksfag og i kunsthistorie og opmåling.

De elever, der viser sig egnede dertil, fortsætter i IV og V klasse (svarende til hovedskolen).

IV klasse varer ialt 19 måneder og er opdelt i tre afsnit, først en periode på 6 måneder (oktober-marts) med fuld undervisning på skolen, derefter 9 måneder (april-december), hvor eleverne den halve dag gør volontørtjeneste som konduktørassistenter og den halve dag har undervisning på skolen, og sidst en periode på 4 måneder (januar-april) med fuld undervisning.

V klasse varer 12 måneder og er opdelt i et afsnit på 4 måneder og et på 8 måneder, hvori eleverne under et friere studium end i de første fire klasser løser større hovedopgaver og øver specialstudier. Undervisningen foreslås tilrettelagt således, at en elev mellem IV og V klasse og mellem V klasses to afsnit kan afbryde studiet i 4, 8 eller 12 måneder og tage praktisk arbejde på tegnestuer.

Efter afslutningen af V klasse indstilles eleverne til afgang. —

Studerende, der begynder deres uddannelse ved bygmesterskolerne, skal til og med disses 2. klasse følge den almindelige undervisning. Herefter kan de overgå til den særlige 3. klasse, hvorfra de optages i akademiets III klasse, bedømmelsesklassen. Også elever, der har gennemgået hele den

almindelige uddannelse ved bygmesterskolerne, optages i akademiets III klasse. —

Efter kommissionens forslag skal studiet for elever, der gennemfører hele studiet på akademiet uden afbrydelser og forsinkelser, kunne gennemføres på 5 år. Det har under kommissionens drøftelser stedse som et meget væsentligt hensyn været taget i betragtning, at enhver ikke strengt påkrævet forlængelse af studietiden måtte undgås. —

Studiet bliver en bunden dagskole med en væsentlig timeforøgelse i forhold til den gældende ordning, og de nuværende sommersemestre på 4 måneder bortfalder. Såfremt studiet skal gennemføres på 5 år som efter planen, vil de studerende derfor i hovedsagen være afskåret fra at tage lønnet beskæftigelse under studiet. Herved bliver der et større behov for legatmidler og studielån. Kommissionen finder, at dette spørgsmål ikke kan løses separat for arkitektskolen, men må løses som led i en fællesordning af legatspørgsmålet for studerende ved de højere læreanstalter. Man må dog understrege nødvendigheden af, at der tilvejebringes øgede legatmidler, såfremt rekrutteringen af arkitektstanden ikke i fremtiden skal undergå alvorlig ændring med færre muligheder for, at ubemidlede studerende kan blive arkitekter. —

Gennemførelsen af kommissionens forslag vil medføre en ikke ubetydelig forøgelse af skolens lærerstab, og det vil forudsætte, at der foretages en væsentlig udvidelse af bygningsskolens nuværende lokaler enten — såfremt dette måtte være gennemførligt — i forbindelse med de nuværende bygninger eller gennem opførelsen af en selvstændig nybygning for skolen. Samtidig må denne forsynes med en række laboratorier og studie-lokaler, hvoraf særligt kan nævnes de foran omhandlede laboratorier og arbejdspladser for håndværksfagene. Det må herved tages i betragtning, at hverken skolens normering med lærerkræfter eller dens forsyning med lokaler efter de af kommissionen foretagne undersøgelser kan anses for tilstrækkelige selv for det nuværende elevtal og den nuværende undervisningsplan. —

I tilknytning til sine øvrige drøftelser har kommissionen overvejet spørgsmålet om, hvorvidt der i forbindelse med den her foreslåede omlægning af arkitektuddannelsen bør gennemføres en eneret for de i overensstemmelse med denne plan uddannede arkitekter til at udføre arkitektarbejde eller til benævnelsen arkitekt.

Medens kommissionen har afvist tanken om en erhvervsbeskyttelse for arkitekterne, finder man, at gennemførelsen af kommissionens forslag naturligt bør resultere i, at der på lignende måde, som det er tilfældet for specialuddannede med tilsvarende kvalifikationer på andre områder, gives de personer, der har gennemgået uddannelsen på akademiets arkitektskole, eneret på at føre benævnelsen arkitekt. Forslagets gennemførelse må selvfølgelig kombineres med en overgangsordning til beskyttelse af nu virkende arkitekters velerhvervede rettigheder.

I de følgende afsnit af betænkningen gøres detaljeret rede for kommissionens forslag.

Der indledes med et afsnit om skolens organisation og administrative ordning. Derefter behandles forslaget om uddannelsens tilrettelæggelse efterfulgt af afsnit om specialstudier og forskning, skolens størrelse, dens normering med lærerkræfter og lokalespørgsmål. I et afsluttende kapitel behandles spørgsmålet om en eneretsbenævnelse for arkitekter.

II. SKOLENS ORGANISATION

Kommissionen indledte sine drøftelser af disse spørgsmål med en debat om skolens stilling i forhold til kunstakademiet og til andre højere læreanstalter. Man drøftede særligt, hvorvidt skolen fortsat bør være knyttet til kunstakademiet og da på hvilken måde, eller om skolen bør være en selvstændig højskole eventuelt med en vis tilknytning til den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole.

Flere steder i udlandet, f.eks. i Sverige, er arkitektuddannelsen henlagt til de tekniske højskoler; men der er i kommissionen enighed om, at en sådan ordning ikke bør søges gennemført i Danmark, og at arkitektskolen ikke bør knyttes til den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole. Den gren af ingeniøruddannelsen, der ligger nærmest op ad arkitektstudiet, er bygningsingeniørstudiet; men der er så store forskelligheder mellem de to studier, at der næppe vil være meget at vinde ved en sammenlægning af de to skoler, og de andre grene af ingeniøruddannelsen (elektro-, maskin- og fabrikingeniører) ligger fjernt fra arkitektstudiet.

Da arkitektens og ingeniørens arbejde på flere områder er beslægtede og supplerer hinanden, finder kommissionen det imidlertid ønskeligt, at samarbejdet mellem arkitektskolen og den polytekniske læreanstalt udbygges med det formål at opøve de studerende til det samarbejde, de vil få i deres praktiske gerning. Et sådant samarbejde vil uden vanskelighed kunne gennemføres mellem to selvstændige skoler, ligesom der også i samarbejdet med andre højere undervisningsanstalter ville kunne opnås betydelig fordel ved, at skolernes ledelser gensidigt bistår hinanden, f. eks., med hensyn til afholdelse af kurser, fremskaffelse af lærere og udarbejdelse af timeplaner.

Kommissionen har indgående drøftet arkitektskolens forhold til kunstakademiet.

Skolen i bygningskunst har i de senere år gennemgået en udvikling, der i ikke ringe grad har ændret dens hidtidige skikkelse. Medens den tidligere i lighed med skolerne i malerkunst og i billedhuggerkunst var en egentlig kunstskele med et meget begrænset antal elever, der søgte en individuelt tilrettelagt kunstnerisk uddannelse i et nært personligt forhold til deres lærere, har den efterhånden mere fået karakter af en højere læreanstalt med et stort antal elever, der gennemgår en på forhånd fastlagt uddannelse. Denne udvikling af skolen i bygningskunst vil blive yderligere befordret ved gennemførelsen af de forslag, som nærværende kommission

fremsætter, og som vil fremme rationaliseringen og fastlægningen af den almindelige arkitektuddannelse samtidig med, at et videnskabeligt forskningsarbejde må optages på en række områder. Endvidere vil den kommende omlægning medføre en betydelig udvidelse af antallet såvel af lærere som af elever ved skolen.

Den hidtil skete udvikling har bevirket, at skolen i bygningskunst har fået en noget anden stilling i forhold til akademiet end de to andre skoler, hvilket bl.a. har givet sig udtryk i, at man har måttet oprette en stilling som dekan ved denne skole, jfr. foran side 13. I fortsættelse heraf må der gennemføres en frigørelse af skolen i bygningskunst fra akademiet i administrativ henseende, således at styrelsen af skolens anliggender i alt væsentligt henlægges til dennes egne organer. Inden for kommissionen har det dog været en overvejende opfattelse, at denne frigørelse ikke bør medføre, at forbindelsen mellem akademiet og skolen i bygningskunst ganske bringes til ophør. Også bortset fra det lidet ønskelige i uden tvivnede grunde at bryde den meget lange tradition, der er for de tre kunstarters fællesskab inden for akademiet, taler meget for fortsat at bevare et sådant fællesskab. Den kunstneriske uddannelse indgår som et væsentligt element i arkitektuddannelsen, og der ligger store værdier i muligheden for et gensidigt befrugtende samarbejde mellem de tre kunstarter inden for det fælles akademi. Målet må være at finde en organisationsform, hvor det kunstneriske samarbejde bevares og styrkes, samtidig med at det administrative fællesskab kun opretholdes i det ud fra dette hensyn ønskelige omfang, medens de enkelte skolars ledelse og administration, hvor dette måtte være muligt, udskilles fra fællesskabet og henlægges til de pågældende skoler.

Kommissionen fremsætter derfor følgende forslag til ændringer af den administrative ordning for skolen i bygningskunst.

Kommissionen foreslår, at skolens navn ændres til: »Kunstakademiets arkitektskole«, idet den nu anvendte betegnelse: »Skolen i bygningskunst« ikke fuldt ud dækker skolens fremtidige virksomhed. Man har overvejet, hvorvidt skolen burde benævnes »arkitekthøjskole«, men finder, at skolens karakter af højere læreanstalt er tilstrækkeligt angivet ved dens tilhørsforhold til kunstakademiet. Man har endvidere overvejet at foreslå skolen benævnet »arkitekturskole«; men heller ikke denne benævnelse er fuldt dækkende for skolens fremtidige område, der ved siden af studier over højere arkitektur omfatter praktisk og teknisk undervisning, og som også strækker sig til specialområder, der ikke sædvanligt anses for dækket af begrebet arkitektur.

I det følgende benævnes skolen: »Kunstakademiets arkitektskole« eller »arkitektskolen«.

Under hensyn til den udvikling, gennemførelsen af den påtænkte ny studieordning vil medføre for arkitektskolen, finder man det naturligt og ønskeligt, at der opstilles en formålsparagraf, hvori fastslås, at skolen har

til opgave at give den højeste uddannelse inden for de områder, arkitektgerningen omfatter, og at skolen skal være en læreanstalt, hvor der foruden en almindelig arkitektuddannelse gives en videregående kunstnerisk og videnskabelig uddannelse i de forskellige arkitektfag og drives selvstændige kunstneriske og videnskabelige studier.

løvrigt må der fastsættes regler om de ændringer i skolens administration, der er en naturlig og nødvendig følge af skolens udvikling til en videnskabelig højskole med et ret stort lærerkorps og et betydeligt antal elever, der for det store flertals vedkommende gennemgår en bestemt tilrettelagt uddannelse. Denne udvikling nødvendiggør en simplificering af skolens administration, således at denne frigøres fra kunstakademiets myndigheder, og ledelsen henlægges til skolens egne myndigheder.

Det foreslås derfor at ændre skolens administrative ordning, således at skolen ledes af en rektor, der i forbindelse med et særligt skoleråd og bistået af en inspektør forestår skolens forvaltning.

I lighed med, hvad der er tilfældet ved andre højere læreanstalter som den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, Danmarks tandlægehøjskole og Danmarks farmaceutiske højskole, tænkes rektor så vidt muligt udpeget blandt de ved skolen virkende lærere, således at han mod et særligt honorar varetager rektorforretningerne ved siden af og i forbindelse med sin gerning som lærer ved skolen. Udnævnelsen bør ske ved kgl. resolution for et tidsrum af 6 år, og rektors honorar må fastsættes på finansloven. Rektor skal være skolens leder. Han skal være formand for skolerådet og træffe afgørelse i alle spørgsmål, der ikke er henlagt til skolerådet eller andre myndigheder, hvorved navnlig tænkes på akademirådet, akademiets direktion og ministeriet. I forhold til skolens indre styrelse bliver hans stilling som ved andre højere læreanstalter. Rektor repræsenterer arkitektskolen udadtil, hvorimod akademiets direktør fortsat repræsenterer institutionen, kunstakademiet, i alle forhold, der ikke alene vedrører arkitektskolen.

Ved rektorstillingens oprettelse kan den nuværende dekanstilling nedlægges, og man finder det ikke nødvendigt, at der oprettes en særlig stilling som prorektor, men foreslår, at den i anciennitet ældste professor under rektors forfald fungerer som rektor.

Man foreslår, at skolerådet kommer til at bestå af rektor som formand, skolens professorer og docenter, 2 medlemmer, valgt af og blandt skolens øvrige varigt ansatte lærere, 2 medlemmer, valgt af og blandt skolens andre lærere, 3 medlemmer, valgt af og blandt de valgte medlemmer af akademirådets arkitektsektion, 1 medlem, udpeget af lærerrådet ved den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, 1 medlem, der repræsenterer de tekniske skoler, 1 medlem, der repræsenterer arkitektstanden, samt 2 medlemmer, der vælges for tre år af og blandt henholdsvis akademirådets malersektion og akademirådets billedhuggersektion. Ved behandling af spørgsmål af økonomisk og administrativ betydning

tiltrædes rådet af akademiets administrator, der deltager i mødet uden stemmeret. Valget af de medlemmer, der repræsenterer skolens varigt ansatte lærere uden for professorernes og docenternes kreds, skolens andre (løst ansatte) lærere og akademirådets arkitektsektion, bør ske efter forholdstal for tre år, sammenfaldende med valgene til akademirådet.

Ud over de ovenfor anførte medlemmer bør skolerådet ved særlig beslutning i hvert enkelt tilfælde som medlemmer af rådet kunne optage andre ved arkitektskolen selvstændigt virkende eller i selvstændig lærervirksomhed konstituerede lærere.

Skolerådet får efter dette forslag et betydeligt antal medlemmer, idet der foruden skolens professorer og docenter bliver 12 valgte medlemmer. Det vil imidlertid næppe være muligt at gøre rådet mindre, såfremt alle de kredse, som har et berettiget krav på at blive repræsenteret i rådet, og som det af hensyn til skolens interesser er ønskeligt at have repræsenteret, skal med. Det må anses for en selvfølge, at alle skolens professorer og docenter skal være medlemmer af skolerådet. Det er ligeledes meget ønskeligt, at også skolens andre lærere, af hvilke mange udøver vigtige funktioner i skolens daglige arbejde, er repræsenteret i rådet. Der er dog ikke for alle disse andre lærere lige stærke grunde til, at de skal være medlemmer af rådet, idet nogle af dem vil være knyttet ret løst til skolen, og nogle vil have forholdsvis underordnet arbejde. Dels af hensyn hertil, dels for at begrænse antallet af medlemmer foreslås det, at de to grupper af lærere uden for professorernes og docenternes kreds, varigt og løsere ansatte, hver vælger to repræsentanter til skolerådet. Da udviklingen af et fag, der bestrides af en lærer, som ikke er professor eller docent, eller den pågældende lærers egen personlige videnskabelige eller kunstneriske indsats i skolens arbejde kan gøre det ønskeligt, at han bliver fast medlem af skolerådet, er der åbnet mulighed for skolerådet til ved særlig beslutning at optage en sådan lærer som medlem af rådet.

I det nuværende skoleråd er akademirådets arkitektsektion repræsenteret ved to valgte medlemmer. Arkitektsektionen bør også repræsenteres i det kommende særlige skoleråd for arkitektskolen, og man finder det rimeligt, at antallet af repræsentanter bliver det samme som antallet af professorer i arkitektsektionen eller tre.

Ved uddannelsens tilrettelæggelse og gennemførelse er det ønskeligt, at skolen har et nært samarbejde med den polytekniske læreanstalt og med de tekniske skoler. For at styrke og udvide dette samarbejde foreslås i skolerådet optaget en repræsentant for hver af disse institutioner. Ved forslaget om i arkitektskolens skoleråd at optage repræsentanter for polyteknisk læreanstalt og de tekniske skoler har kommissionen forudsat, at der ved førstkommende lejlighed vil blive tilvejebragt mulighed for en formålstjenlig repræsentation for arkitektskolen inden for polyteknisk læreanstalts og de tekniske skolers administration.

Også et nært samarbejde med de praktiserende arkitekter vil være af

stor betydning ikke mindst af hensyn til den praktiske uddannelse af de studerende som konduktører og på tegnestuer. Det er derfor fundet ønskeligt, at der i skolerådet foruden arkitektrepræsentanterne fra akademirådet optages et medlem, der selvstændigt skal repræsentere arkitektstanden. Endelig må det anses for ønskeligt, at akademiets maler- og billedhuggersektion bliver repræsenteret i skolerådet, hver med et medlem under hensyn **til**, at bygningsskolens anliggender efter den foreslåede nyordning fremtidig kun i yderst begrænset omfang vil blive forelagt i akademirådet, således at det vil blive nødvendigt at skabe andre muligheder for at opretholde nær kontakt med maler- og billedhugger skolerne.

Skolerådet bliver det centrale organ i skolens administration, og det bør træde sammen til møde mindst fire gange i hvert skoleår efter indkaldelse fra rektor som rådets formand. Herudover skal rådet kunne sammenkaldes af rektor, når han finder anledning dertil, eller en trediedel af rådets medlemmer skriftligt begærer det. Da rådet således vil mødes jævnlige, og man ikke bør gøre skolens administration mere kompliceret end strengt nødvendigt, vil der næppe være grund til at give regler om et stående forretningsudvalg; men rådet bør have adgang til at nedsætte såvel stående udvalg som udvalg til behandling af enkelte sager i det omfang, i hvilket der viser sig trang hertil. Beslutninger i rådet bør ikke kunne træffes af et lille mindretal af medlemmer; men der vil i et råd af denne størrelse dog ret ofte kunne være en del medlemmer, der har forfald. Det foreslås derfor som betingelse for skolerådets beslutningsdygtighed, at mindst een over halvdelen af dets medlemmer skal deltage i mødet og afstemningen. Beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed, således at rektors stemme er afgørende i tilfælde af stemmelighed. Iøvrigt bør rådet selv fastsætte sin forretningsorden.

Som det centrale organ i skolens administration skal skolerådet overtage såvel de beføjelser, der er henlagt til det nuværende for de tre skoler fælles skoleråd, som den væsentlige del af de beføjelser vedrørende skolens ledelse, der nu ligger hos akademirådet.

Alle sager vedrørende skolens undervisning, eksaminer og prøver bør forhandles i skolerådet, der herom træffer beslutning, såfremt undervisningsministeriets afgørelse ikke er nødvendig. Sagerne skal ikke forelægges i akademirådet. Såfremt de skal forelægges undervisningsministeriet, er det rektor, der videresender sagerne hertil og forhandler med ministeriet. En genpart af indstillingen tilsendes samtidig akademiets direktion til fornøden underretning.

Medens undervisningsreglementet fortsat bør godkendes af undervisningsministeriet, men efter skolerådets af rektor forelagte indstilling, bør det overlades til skolerådet for hvert skoleår at udarbejde en plan for undervisningen i skoleåret efter de i undervisningsreglementet nærmere givne regler. En genpart af planen indsendes til ministeriet, ligesom genparter bør tilsendes direktionen og akademirådet til underretning. På tilsvarende

måde må skolerådet ved hvert skoleårs afslutning sende ministeriet, direktionen og akademirådet en beretning om det forløbne skoleår.

Et af de områder, hvor det må anses for mest påkrævet at give arkitektskolen øget selvstændighed, er skolens økonomi, og herhenhørende spørgsmål bør henlægges til skolerådet som den afgørende instans under ministeriet. Det foreslås derfor, at det årlige budgetforslag til finansloven over statskassens tilskud til skolen og i konsekvens heraf også andre indstillinger om økonomiske spørgsmål, der alene vedrører denne skole, skal udarbejdes af rektor i overensstemmelse med skolerådets beslutninger og af rektor indsendes til undervisningsministeriet med akademiets administrators erklæring. Det vil være en nødvendig følge heraf, at skolens budget må udskilles af akademiets fælles budget eller udformes som et særligt afsnit inden for dette.

Kommissionen lægger megen vægt på, at det er skolerådets og rektors indstilling, der på denne måde forelægges for ministeriet; men det bemærkes, at akademiets administrator som ovenfor omhandlet skal deltage i skolerådets møder ved behandling af spørgsmål af økonomisk og administrativ betydning, således at han vil deltage i skolerådets behandling af budgettet. Herigennem og gennem hans adgang til ved forelæggelsen for ministeriet at medgive indstillingerne de udtalelser, han finder anledning til, vil den nødvendige koordinering af disse sager med akademiets andre anliggender kunne opnås.

Kommissionen har indgående overvejet, om man burde foreslå ændringer i de gældende regler for ansættelse af professorer og andre tjenestemænd ved skolen for bygningskunst. Man er vel klar over, at adskilligt vil kunne anføres til gunst for at bevare de gældende regler uforandrede; men man finder de argumenter, der ud fra hensynet til opbygningen af den ny skoleordning taler for straks at gennemføre forskellige ændringer, så tungtvejende, at andre hensyn må vige.

Som tidligere berørt vil nyordningen medføre, at skolen i bygningskunst skifter karakter, således at den snarere end en kunstskele bliver en højere læreanstalt i lighed med højere læreanstalter indenfor andre faglige områder. Det vil fortsat være af største betydning for skolen, at dens lærere i de centrale fag er i besiddelse af udmærkede kunstneriske kvalifikationer; men samtidig vil de rent faglige og videnskabelige kvalifikationer for en lang række lærerposters vedkommende komme til at spille en fremtrædende rolle. Denne ændring gør det naturligt, at skolens lærerkreds — i lighed med hvad der er tilfældet ved andre højere læreanstalter — får en større indflydelse på valget af ny lærere, end den har gennem sin navnlig i forhold til det fremtidige antal lærestole meget begrænsede repræsentation i akademirådet, og det findes mindre rimeligt, at lærestolene besættes efter indstilling fra dette råd, hvori bygningskunstens repræsentanter kun udgør en trediedel. Hensynet til en alsidig og uhildet bedømmelse af ansørgernes kvalifikationer vil fremtidig blive fyldestgjort gennem en behand-

ling i skolerådet, der efter det her fremsatte forslag vil få en bred og alsidig sammensætning, herunder en betydelig repræsentation for akademirådet, idet 8 af rådets medlemmer (3 professorer, 3 valgte medlemmer af akademirådets arkitektsektion, 1 fra malersektionen og 1 fra billedhuggersektionen) er medlemmer af akademirådet.

Ud fra disse betragtninger finder kommissionen, at besættelsen af rektorstillingen og andre stillinger ved arkitektskolen, hvortil udnævnelse foretages af kongen eller af ministeriet, bør ske efter indstilling fra skolerådet. For i videst muligt omfang at bevare tilknytningen til akademiet og for at undgå ikke strengt nødvendige afvigelser fra den nu gældende ordning foreslår man samtidig, at skolerådets indstilling afgives til akademirådets arkitektsektion, der behandler sagen i realiteten og gennem, akademiets direktion forelægger sagen for ministeriet med sin indstilling som vejledende ved ministeriets afgørelse på lige fod med skolerådets indstilling.

Efter den nugældende ordning skal sådanne embedsbesættelser forinden forelæggelsen i akademirådet behandles i akademirådets arkitektsektion (fagudvalget), og akademirådet er bundet af sektionens indstilling, såfremt denne er eenstemmig. For så vidt behandlingen i akademirådet angår, ville den foreslåede nyordning altså kun afvige fra den gældende ordning derved, at akademirådet altid blev bundet ved sektionens forudgående indstilling. Man har derfor fundet en sådan efterfølgende, rent formel behandling af sagen i det samlede akademiråd overflødig.

Det må forventes, at den daglige administration ved arkitektskolen ved nyordningens gennemførelse bliver af et sådant omfang, at det bliver nødvendigt at oprette en stilling som inspektør ved skolen. Inspektøren skal være sekretær for rektor og for skolerådet, og han skal bistå rektor ved det daglige administrative arbejde med forberedelse og udfærdigelse af ekspeditionerne i de forskellige sager. Han skal under rektors overtilsyn forestå skolens daglige ekspedition og kassererforretninger, han skal våge over ro og orden på skolen og føre tilsyn med, at ingen uberettiget benytter forelæsninger og øvelser, og han må have ret til at fordre efterkommet de bestemmelser, som i så henseende foreskrives. Efter beskaffenheden af de inspektøren pålagte opgaver synes det at måtte anbefale sig, at han er arkitektuddannet.

Det vil fremgå af det anførte, at rektor og skolerådet i alt væsentligt i skolens indre styrelse overtager de funktioner, som nu er henlagt til akademiets direktion og akademirådet samt det fælles skoleråd. Indadtil frigøres skolen således efter forslaget fra akademiets fælles myndigheder. Udadtil vil skolen derimod fortsat stå som en under akademiet hørende institution.

Akademiets direktion (direktøren og administrator) får ingen direkte indflydelse på skolens daglige administration; men administrator deltager i skolerådets møder ved behandlingen af spørgsmål af økonomisk og ad-

ministrativ betydning, og han får adgang til at udtale sig om alle indstillinger af økonomisk karakter, der indsendes til ministeriet, således at der herigennem åbnes mulighed for den nødvendige koordinering- med den øvrige del af akademiet.

Det samlede akademiråd beholder af sine beføjelser med hensyn til skolens indre ledelse alene retten til at medvirke ved beskikkelsen af censorer ved bedømmelsen af afgangsupgaver og andre opgaver inden for arkitekturen. Derimod bevarer akademirådet fuldt ud sine beføjelser med hensyn til uddelingen af de hidtidige stipendier og medailler og prisopgaver samt med hensyn til akademiets bibliotek. Man har herved været opmærksom på, at der på dette område kan opstå nydannelser som følge af arkitektskolens ændrede karakter, jfr. det nedenfor side 68 anførte. Det bliver da arkitektskolens sag at varetage de herhen hørende opgaver med hensyn til oprettelse og uddeling af legater samt udsættelse af prisopgaver af teknisk, økonomisk og sociologisk karakter. Ved siden af de beføjelser, der ligger hos det samlede akademiråd, får arkitektsektionen væsentlige beføjelser ved besættelsen af professorater og andre faste lærerposter. Endelig får akademirådet en stærk repræsentation i skolerådet.

Det vigtigste bindeled med akademiets to andre skoler i kunstneriske og pædagogiske spørgsmål bliver de af maler- og billedhuggersektionerne valgte to medlemmer af skolerådet. Det må blive en vigtig og central opgave for disse at virke for en styrkelse og udvidelse af det kunstneriske samarbejde mellem de tre studieretninger.

Gennemførelsen af de i det foregående omhandlede forslag kan kun ske ved ændring af kunstakademiets fundats, og i bilag 5 er opstillet de ændringer, som må indarbejdes i fundatsen.

Når kommissionen ikke har fremsat et formelt ændringsforslag til fundatsen, men alene på denne måde har redegjort for de nødvendige ændringer, skyldes det, at det for kommissionen har stået som givet, at en rationel løsning ikke kan nås gennem en ordning, der alene omfatter arkitektskolen, og som ville give denne skole en absolut særstilling indenfor akademiet i forhold til de andre skoler. Når de her foreslåede ændrede bestemmelser vedrørende arkitektskolens administrative ordning til sin tid skal indarbejdes i akademiets fundats, vil det efter kommissionens opfattelse være nødvendigt at tage forholdene ved alle akademiets tre skoler op til en samlet undersøgelse og at gennemføre en ordning, der i princippet ligestiller de tre skoler alene med sådanne mindre indbyrdes afvigelser, som skyldes de enkelte skolers særlige forhold. Fundatsens nuværende regler for maler- og billedhuggerkolernes styrelse bør ved denne kritiske prøvelse ændres på lignende måde som foreslået for arkitektskolen, dog med de afvigelser, som disse skolers særlige forhold måtte begrunde, således at fundatsen underkastes en gennemgribende revision, resulterende i tilvejebringelsen af en ny, samlet fundats for akademiet og dets skoler. Kommissionen har ret indgående drøftet spørgsmålet om indholdet af en sådan ny

fælles fundats, men har i erkendelse af, at man herved ville gå uden for rammerne af kommissionens kommissorium, følt sig afskåret fra at komme nærmere ind på denne side af sagen, som må overlades til forhandling mellem undervisningsministeriet og akademiet. Man har imidlertid ikke ment at kunne undlade at gøre opmærksom på, at en i hovedsagen for hele akademiet fælles — og samtidig for alle tre skoler gennemført — løsning af de organisatoriske spørgsmål efter de her angivne retningslinier for kommissionen må stå som den eneste rationelle.

Kommissionen mener endvidere at måtte lægge vægt på, at den i dette afsnit omhandlede administrative nyordning gennemføres i så vid udstrækning som muligt, uanset om de i de følgende afsnit omhandlede ændringer kan gennemføres samtidigt.

III. UDDANNELSENS TILRETTELÆGGELSE

I det følgende afsnit redegøres for det af kommissionen udarbejdede forslag til en studieplan for den almindelige arkitektuddannelse. Som i det indledende afsnit omhandlet, er skolen planlagt som en enhedsskole med fem klasser, der fra første til sidste trin er anlagt på at give eleverne mulighed for udvikling i teknisk og kunstnerisk henseende, og der er ikke skelnet mellem forskole og hovedskole.

Kommissionen finder det af afgørende betydning, at der også i fremtiden bliver tilgang til arkitektuddannelsen af elever med en praktisk håndværksuddannelse. Som foran side 23 ff. omhandlet, foreslår kommissionens flertal dette gennemført ved oprettelsen af en særlig 3. klasse ved nogle af bygmesterskolerne, fra hvilken klasse eleverne optages i arkitektskolens III klasse.

Også studerende, der har gennemgået hele bygmesterskolen, bør have adgang til at søge uddannelsen på arkitektskolen og tænkes optaget i III klasse, således at alle arkitekter, uanset forskellig fordannelse, skal gennemgå skolens sidste tre klasser.

Ved udarbejdelsen af det følgende forslag til timefordelingen for den almindelige arkitektuddannelse har kommissionen set det som opgaven at give en helhedsoversigt, så at man kan danne sig et skøn over, hvorledes fagenes omfang kan blive i forhold til hverandre, og hvor mange timer der kræves til forelæsninger, hvor mange til tegnebordsundervisning, hvor mange til bedømmelser og hvor mange til tilrettelægning af undervisningen.

For normale uger er der regnet med 43 timer for alle dagskoleklasser. Dette tal når man til, hvis man — som nu i hovedskolen — har en daglig undervisningstid kl. 9—18 med en times frokost og fri om lørdagen fra kl. 12, eller hvis man som nu i forskolen har undervisning kl. 8—17, fri om lørdagen kl. 13 og en fritime en af de øvrige ugedage. Under alle omstændigheder må det anses for væsentligt, hvis skolen skal have en normal arbejdsdag på 8 timer, at der hver uge er fem dagtimer, der ikke på forhånd er beslåglagt af skolen, og som eleverne kan benytte til besøg på udstillinger og biblioteker eller til gymnastik og idræt eller hvilke fritidsinteresser, de måtte have.

Antallet af undervisningstimer pr. semester vil variere noget de forskellige år efter, hvordan helligdagene falder, og der er derfor regnet med afrundede og omtrentlige tal.

Til forslaget til timefordeling er ved de enkelte klasser knyttet bemærkninger vedrørende undervisningen i de forskellige fag. Det bemærkes herved, at der må gives skolen udstrakt frihed til på eget ansvar at tilrettelægge undervisningen, således at de opstillede mål nås. De anførte bemærkninger angående tilrettelæggelsen af undervisningen i de enkelte fag må derfor i vidt omfang alene betragtes som vejledende, og mere specielle regler bør næppe optages i et af højere myndigheder end skolen udstedt undervisningsregulativ, der kun bør fastlægge undervisningens mål og hovedlinierne for dens tilrettelæggelse.

Også spørgsmålet om, i hvilket omfang og på hvilken måde der skal føres kontrol med eleverne, bør overlades til skolens afgørelse; men kommissionen finder dog anledning til at fremhæve det ønskelige i, at en sådan kontrol føres. I forelæsningsfag, der ikke afsluttes med en prøve, bør kontrollen ikke bestå i en eksamen, hvor der gives karakterer, men snarere i et tilsyn med, at eleverne følger undervisningen med det rette udbytte.

A. I. og II. klasse (forskolen).

Betingelser for optagelse.

Undervisningen i I og II klasse er tilrettelagt ud fra den forudsætning, at eleverne ved optagelsen har matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen eller hertil svarende kundskaber. Man har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt der kunne åbnes adgang til skolen også for studenter fra de sproglige linier. Kommissionen ville i og for sig finde dette ønskeligt, men under hensyntagen til at sproglige studenter inden for visse områder af matematikken — særligt trigonometri og stereometri — savner kundskaber, der er nødvendige for at kunne følge undervisningen i statik, og til det lidet rimelige i uden tvingende grund at forlænge undervisningstiden for matematisk-naturvidenskabelige studenter mener man ikke at kunne stille forslag herom, men finder, at sproglige studenter — ligesom det nu er tilfældet — inden optagelsen må bestå en tillægsprøve. Man mener dog, at denne tillægsprøve, der nu omfatter matematik, fysik (uden astronomi) og kemi af omfang som til matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen, vil kunne indskrænkes til kun at omfatte matematik, og foreslår, at prøven får følgende omfang:

Aritmetik og algebra.

Repetition: Alm. Bogstavsregning — brøkers sammentrækning o. s. v.

Rod- og rentesregning.

Proportioner.

Løsning af ligninger med 2 ubekendte i 1. grad.

Logaritmer.

Nyt stof: Brug af regnestok.

Løsning af ligninger med een ubekendt i 1. og 2. grad.

Analytisk plangeometri.

Repetition: Koordinatsystemet.

Ret linies ligning.

Nyt stof: Keglesnit.

Aim. egenskaber og ligninger for cirkel, elipse, parabel og hyperbel.

Trigonometri.

Repetition: Enhedscirklen.

Sinus, cosinus, tangens og cotangens, funktioner.

Sinus, cosinus, relationer.

Infinitesimalregning og funktionsteori.

Repetition: Alm. funktionsbegreb ($y = f(x)$).

Nyt stof: Hældning, areal.

Differentiation af alm. udtryk $y = x^n$

Integration af alm. udtryk $y = x^n$

Stereometri.

Nyt stof: Arealer og tyngdepunkter.

Cylinder — rumfang og overflade

Prisme — » » »

Kugle — » » »

Kegle — » » »

Pyramide — » » »

Til kursus vil formentlig medgå ca. 120 undervisningstimer.

Tillægsprøven må være bestået inden optagelsen i arkitektskolen, idet der ikke vil være tid til at følge denne ekstra undervisning ved siden af arbejdet i I klasse, hvortil kommer, at disse kundskaber, som anført, er en forudsætning for at kunne følge klassens undervisning.

Såfremt antallet af elever udvides væsentligt, vil der dog muligt kunne foretages en deling af I klasse i en afdeling for matematisk-naturvidenskabelige studenter og en af lidt længere varighed for sproglige studenter, således at de sidstnævnte kan optages uden tillægsprøve.

Kommissionen har også drøftet spørgsmålet om optagelse i forskolen af elever med realeksamen på grundlag af en mindre adgangsprøve end den nu gældende adgangseksamen, men finder ikke at kunne stille forslag herom. Man anser det for at være af største betydning, at der opnås tilgang til arkitektskolen også af andre end studenter; men det bør være et vilkår for adgangen til arkitektuddannelsen, at eleverne enten har den videre-

gående almene uddannelse, som en studentereksamen er udtryk for, eller en grundig håndværksmæssig uddannelse. Aspiranter, der ikke har studentereksamen eller en hertil svarende uddannelse, bør derfor, såfremt de ønsker uddannelse som arkitekter, gå vejen gennem bygnresterskolerne.

Undervisningens tilrettelæggelse.

Forskolen tænkes tilrettelagt med 2 måneders prøvetid og to klasser hver på 7 måneder med 5 måneders mellemliggende håndværkslære. Undervisningen begynder 1. august med 2 måneders prøvetid. Efter bestået prøve optages eleverne il klasse, der varer oktober—april. Herefter følger håndværkslæren i maj—september, hvorefter eleverne fortsætter i II klasse i oktober—april.

Målet med forskolens undervisning bør være at bibringe eleverne en sådan teknisk kunnen og forståelse, at det er rimeligt at give dem et eenfamiliehus som selvstændig opgave. De skal, når forskolen er gennemgået, have den fornødne tekniske kunnen til at tegne et eenfamiliehus og desuden være i besiddelse af en vis kulturel ballast.

Undervisningen tænkes i det væsentlige tilrettelagt som i den nuværende forskole, udvidet med nogen håndværksteknisk undervisning på dertil egnede laboratorier.

I I klasse skal eleverne beskæftige sig med de enkelte håndværksfag og i II klasse anvende dem i sammenhæng ved gennemtegningen af et hus. Laboratorieundervisningen bør gives jævnsides med og i nær kontakt med den øvrige undervisning, særligt i materiallære og byggeteknik, og ikke alene i de første to måneder, men spredt over hele tiden, dog med hovedvægten i I klasse. Statikundervisningen tænkes lidt mindre omfattende end nu, således at den kun giver det nødvendige teoretiske grundlag samt opgaver, svarende til standpunktet i de øvrige fag, mens store opgaver udskydes til senere. Foruden i hovedfagene bør der undervises i dansk arkitekturhistorie og i opmåling, således at disse to fag knyttes nært sammen.

Kommissionen har nærmere drøftet tilrettelæggelsen af den *håndværksmæssige laboratorieundervisning*. Der er her tale om en nydannelse, som vil kunne betyde et værdifuldt fremskridt. Eleverne vil vel ikke ved denne undervisning kunne lære fagene på samme måde som gennem en egentlig håndværkerlære; men med den rette tilrettelæggelse vil undervisningen i forbindelse med en kortere egentlig læretid og den senere konduktørtjeneste kunne give et godt kendskab til de forskellige bygningshåndværksfag og til de almindelige forhold på byggepladsen i det omfang, der er af betydning for dem som arkitekter, og dette kendskab kommer til at omfatte alle fagene.

Selve laboratoriet tænker kommissionen sig som en til skolen knyttet byggeplads og konstruktionshal, hvor der er dygtige håndværkere fra de forskellige fag til rådighed, således at der kan udføres prøver af forskellige

arbejder, medens eleverne følger arbejdet. Eleverne bør næppe selv deltage i arbejdet; men der bør samtidig gives dem skitseprøver i enkeltheder, så det sikres, at de følger undervisningen med det rette udbytte, og således at de lærer at se fejlene i det, de tegner. Man bør have opmærksomheden henledt på den fare, der ligger i, at eleverne kun ser det korrekte arbejde. Læreren må derfor også påvise, hvilke fejl der almindeligvis begås.

Hertil egnede arbejder på laboratorier, byggepladser, værksteder m. m. bør optages på levende billeder, således at skolen efterhånden får en samling films, der kan supplere undervisningen.

Løvrigt bør man ved undervisningens tilrettelæggelse drage nytte af de erfaringer, som er indvundet gennem den nu på forskolen brugte undervisning i »selvstændig iagttagelse« også således, at undervisningen særligt i de første år på skolen kombineres med besøg på fabrikker og værksteder for bygningsmaterialer og på byggepladser med huse under opførelse.

Den nærmere tilrettelæggelse af laboratorieundervisningen må overlades til den lærer, til hvem undervisningen overdrages. Det vil være af meget stor betydning hertil at finde en højt kvalificeret person, der kan sætte sin fulde evne og arbejdskraft ind på opgavens løsning.

I forbindelse med spørgsmålet om laboratorieundervisningen har kommissionen drøftet spørgsmålet om varigheden af *håndværkerlæren*, og der er som foran side 24 ff. omhandlet enighed om at sætte læretiden til 5 måneder (mindst 900 timer). Eleverne kan ikke på denne tid nå at få egentlig færdighed i et fag; men under forudsætning af, at laboratorieundervisningen tilrettelægges godt, må 5 måneders læretid dog anses for tilstrækkeligt til at fyldestgøre de krav, der kan stilles til den direkte praktiske uddannelse. Man har herved taget i betragtning, at det vil volde meget store vanskeligheder at lægge studieplanen således, at der bliver mulighed for længere læretid, og at udbyttet af læretiden i den alder, hvor eleverne kommer i lære, vil være betydeligt større end i den alder, hvori man almindeligvis kommer i lære. Læretiden på 5 måneder bør ikke kunne tages, inden eleverne optages på skolen, men må ligge efter I klasse, idet udbyttet herved forøges væsentligt. Det vil være af den største betydning, at skolen som hidtil kan opnå håndværkets gode bistand ved læretidens tilrettelæggelse, således at udbyttet bliver det bedst mulige.

Prøvetiden august—september.

Man har hidtil ikke haft betryggende metoder til at prøve aspiranternes anlæg for arkitektgerningen som sådan. Det er kommissionen bekendt, at der ved bygningsskolen arbejdes med at finde frem til prøver, der kunne give oplysninger om sådanne anlæg. Så længe man ikke gennem erfaring har bevis for værdien af disse prøver, finder man det ikke forsvarligt på dette stadium at foretage en bedømmelse af elevernes evner som arkitekter,

således at eleverne på grundlag af et skøn herover skulle kunne udelukkes fra den videre uddannelse.

Formålet med prøvetiden skal derfor være at prøve elevernes evner til at følge undervisningen i forskolen (I og II klasse), ikke elevernes evner for faget i almindelighed.

Efter den nu gældende ordning er hver af forskolens klasser på 8 måneder, hvortil kommer en prøvetid på 2 måneder. Efter kommissionens forslag bliver de to klasser hver på 7 måneder + prøvetiden på 2 måneder. I og II klasse er således i forhold til den nu gældende ordning hver afkortet med een måned, og det vil derfor ikke være muligt at give en speciel undervisning i de 2 indledende prøvemåneder; men man må begynde den almindelige undervisning allerede i prøvetiden, således at eleverne prøves gennem deres deltagelse heri.

En del af tiden må medgå til bedømmelse. Resultatet af bedømmelsen må foreligge mindst fem dage før den 1. oktober, for at aspiranter, der ikke bor i København, kan få rettidig meddelelse og for, at protokoller etc. kan være i orden, til den ordinære undervisning begynder. Erfaringsmæssigt medgår der en del tid til bedømmelsen. Der kan derfor næppe regnes med mere end 260 undervisningstimer.

De kan fordeles på følgende måde:

Byggeteknik.....	ca.	60	timer
Frihåndstegning.....	»	50	»
Projektionstegning.....	»	50	»
Statik.....	»	50	»
Skrift.....	»	25	»
Prøver.....	»	25	»
		<hr/>	
		260	timer

Antallet af lærertimer kan beregnes således:

Der må regnes med ca. 40 timer som fælles forelæsnings timer for alle aspiranter og 195 lærertimer ved tegnebordene for hver 20 aspiranter samt med 25 tilsynstimer ved prøver for hver 20 aspiranter. Endelig vil bedømmelsen kæve ca. 70 lærertimer for hver 20 aspiranter.

Til de enkelte fag bemærkes, at byggeteknik på dette stadium kan sammenlignes med faget bygningskonstruktion på bygmesterskolen. Statik omfatter det teoretiske grundlag, som skal bruges til løsning af opgaver i I klasse. Undervisningen forudsætter større teoretiske forkundskaber end på bygmesterskolen, jfr. det foran om adgangsbetingelserne anførte. De 40 timer til fælles forelæsninger omfatter alle fagene, men de fleste vedrører byggeteknik.

I forbindelse med undervisningen i byggeteknik bør man allerede på dette stadium anvende undervisning på laboratorier; men denne undervisning bør ikke koncentreres i dette tidsrum. Den bør i forbindelse med

den øvrige undervisning i byggeteknik gives gennem hele forskolen, særligt i I klasse.

Kommissionen har drøftet de forskellige muligheder for tilrettelæggelsen af den prøve, der afslutter prøvetiden, og er kommet til det resultat, at den nærmere tilrettelæggelse bør overlades til skolen under iagttagelse af de angivne retningslinier for undervisningen og særligt det om prøvens formål anførte.

1. klasse.

Klassen har som anført en varighed af 7 måneder. Undervisningen tænkes i alt væsentligt tilrettelagt som i den nuværende forskoles 1. klasse, udvidet med nogen håndværksteknisk undervisning på dertil indrettede laboratorier.

Timetallet kan anslås til ca. 1160, og timerne kan fordeles på følgende måde:

Byggeteknik.....	ca. 150	timer
Husbygning.....»	520	»
Statik.....»	100	»
Projektionstegning.....»	100	»
Materialelære.....»	100	»
Kunsthistorie.....»	40	»
Opmåling.....»	110	»
Bogstavtegning.....»	40	»

I de 670 timer, der er afsat til husbygning og byggeteknik, beskæftiger eleverne sig med bygningskonstruktioner gennem laboratorieundervisning, besøg på byggepladser, værksteder og teglværker og har forelæsnings-timer og tegnetimer, hvor der tegnes dels tegninger i projektion og i mål, dels frihåndstegninger af konstruktioner.

Timerne afsat til kunsthistorie skal specielt give indføring i dansk arkitektur og billedkunst og på een gang støtte og støttes af faget opmåling. Faget er nyt i denne klasse; men det er naturligt at optage det her i tilknytning til historieundervisningen i gymnasiet.

Vedrørende det nødvendige antal lærertimer til undervisning i denne klasse skal bemærkes følgende:

En del af de 1160 timer vil blive foredrags- og gennemgangstimer fælles for hele klassen, mens de øvrige bliver anvendt til arbejde i hold på 20, der hver kræver deres egen lærer.

Til fælles timer skønnes at ville medgå ca. 350 timer.

Af undervisningstimer ved tegnebordene bliver der således ca. 810. Der må desforuden regnes med ca. 200 lærertimer pr. hver 20 elever til arbejde i forbindelse med opgaveretning og tilrettelægning af undervisningen. Da der i visse fag kan være brug for flere lærere, må antallet af lærertimer ved tegnebordene sættes lidt højere end 810.

Til oprykningsbedømmelse må regnes med 20 lærtimer pr. 20 elever. Endvidere 30 tilsynstimer pr. 20 elever for kvartals- og årsprøver.

//. klasse.

Klassen varer 7 måneder, og timetallet anslås til ca. 1160.

Timerne kan fordeles på følgende måde:

Byggeteknik	ca. 100 timer
Husbygning	» 580 »
Overslagsberegning og beskrivelse	» 90 »
Opmåling	» 60 »
Perspektiv	» 40 »
Frihåndstegning	» 100 »
Statik	» 60 »
Bygningsret	» 40 »
Projektionstegning	» 50 »
Kunsthistorie	» 40 »

I de 680 timer afsat til husbygning og byggeteknik beskæftiger eleverne sig med gennemarbejdning af det lille hus over en given plan.

Indenfor timetallet falder forelæsninger, laboratorieundervisning, besøg på bygninger, gennemgang af ingeniør-installationer og anden byggeteknik, der er nødvendig for løsningen af opgaven.

Som ved arkitektskolens I klasse må man regne med, at der anvendes ca. 350 timer til forelæsninger for den samlede klasse, medens resten — 810 timer — anvendes til undervisning i hold på 20. Som i I. klasse kan der i visse fag være brug for flere lærere, hvorfor antallet af lærtimer bliver lidt højere end 810.

Der må desforuden regnes med 300 lærtimer pr. hver 20 elever til arbejde i forbindelse med bedømmelse af opgaver og tilrettelægning af undervisning. Til oprykningsbedømmelse må regnes med 30 lærtimer pr. 20 elever. Endvidere 40 tilsynstimer pr. 20 elever for kvartals- og årsprøver.

Ved afslutningen af II klasse foretages en vurdering af årsarbejdet og afholdes prøver i de teoretiske fag. Denne prøve er afgørende for, om eleven kan optages i III klasse, bedømmelsesklassen.

B. Den særlige 3. klasse på bygmesterskolen.

Adgangen til at søge optagelse på arkitektskolen for aspiranter, der på grund af manglende studentereksamen eller af andre årsager ikke har gennemgået arkitektskolens første to klasser, skal fremtidig kunne ske således:

enten ved, som nu, at gennemgå en af de af handelsministeriet anerkendte bygmesterskoler og ved afgangens at have opnået det nugældende

minimum i hovedkarakter i husbygning og statik (for tiden henholdsvis m g⁺ og g),

eller ved at gennemgå bygmesterskolens aspirantklasse og forskole (1. og 2. klasse), jævnsides hermed 24 måneders læretid samt yderligere en særlig 3. klasse, hvor undervisningen er udvidet fra bygmesterskolens sædvanlige reelle undervisningstid på 17[^] uge pr. semester til 25[^] uges reel undervisningstid.

Denne særlige 3. klasse tilrettelægges på en sådan måde, at handelsministeriets krav til undervisningen i samtlige fag i den normale 3. klasse er tilfredsstillet, og således at aspiranten, såfremt han ikke bliver optaget på arkitektskolen, eventuelt kan vende tilbage til bygmesterskolen og fortsætte i 4. klasse, efter at han har afsluttet sin læretid og er indstillet til eller har aflagt svendeprøve.

Gennemførelsen af denne ordning er betinget af, at der ikke som adgang til den særlige 3. klasse kræves mere end 24 måneders læretid, medens der til den normale 3. klasse kræves 38 måneder, samt at der, hvis aspiranten ønsker at vende tilbage til bygmesterskolen, gives ham den fornødne dispensation, såfremt han ikke indenfor de 18 måneder, der ifølge regulativet højst må hengå mellem bygmesterskolens semestre, kan aflægge svendeprøve eller være indstillet hertil forinden indtrædelsen i 4. klasse.

Kommissionen har udarbejdet den som bilag 7 optagne sammenligning af omfanget af de fag, der er fælles for akademiets forskole og bygmesterskolens 1. og 2. klasse i forbindelse med en særlig 3. klasse. Som det fremgår af denne sammenligning, er det hovedsagelig kun faget husbygning incl. det på bygmesterskolen fra husbygning udskilte fag bygningslære samt faget bygningshistorie, som på akademiets forskole naturligt er mere omfattende end på bygmesterskolen og derfor har et større timetal. For alle de øvrige fags vedkommende kan bygmesterskolens prøver anvendes og vil svare til de prøver, som aflægges af alle bygmesterskolens elever, også af dem, der søger optagelse på akademiet efter at have gennemgået hele bygmesterskolen.

Under henvisning hertil anser kommissionen det for på alle måder mest hensigtsmæssigt, om de særlige 3. klasser tilknyttes bygmesterskolerne, hvis undervisning og prøver i de normale 3. klasser i stort omfang kan anvendes uden ændringer og uden særligt tilsyn fra akademiets side. Man forudsætter, at de særlige udgifter, som klassens oprettelse medfører, afholdes ved et særligt tilskud til bygmesterskolerne fra arkitektskolen.

Det vil ikke være nødvendigt at oprette særlige 3. klasser ved alle bygmesterskoler; men afgørelsen af, hvor klasserne skal oprettes, bør henlægges til handelsministeriet efter forhandling med undervisningsministeriet på kunstakademiets vegne.

Aspiranter, der indtræder i bygmesterskolen med det formål at søge videreuddannelse på arkitektskolen, kan allerede efter optagelsen i aspirantklasse eller 1. klasse anmelde sig til optagelse i den særlige 3. klasse.

Forinden afslutningen af 2. klasse må aspiranten ansøge vedkommende bygmesterskole om tilladelse til at indtræde i den særlige 3. klasse. Betingelsen for at opnå denne tilladelse er, at aspiranten har bestået opflytningsprøven til den normale 3. klasse, og at han, da det kun ganske undtagelsesvis kan påregnes, at aspiranten på et så tidligt tidspunkt har vist kunstneriske evner, i hvert fald har lagt en sådan modenhed og koncentrationsevne for dagen, at han må skønnes at have betingelser for videreuddannelse på arkitektskolen.

Bedømmelsen ved oprykningen i den særlige 3. klasse foretages af vedkommende bygmesterskole, eventuelt i forbindelse med en repræsentant for arkitektskolen.

Som; før nævnt kan arkitektskolens indseende med undervisningen i de særlige 3. klasser indskrænkes til at omfatte tilrettelægningsfagene husbygning, bygningslære og eventuelt bygningshistorie udover det pensum, som er bygmesterskolens pensum i den normale 3. klasse.

Ved afslutningen af undervisningen i den særlige 3. klasse foretager arkitektskolen en censur af præstationerne i disse fag med henblik på optagelse i arkitektskolen, medens vedkommende bygmesterskole foretager en censur med henblik på optagelse i bygmesterskolens 4. klasse.

Undervisningsplanen for den særlige 3. klasse kan tilrettelægges således:

Fag	Normal 3. klasse:	Særlig 3. klasse:
	Samlet timetal i 17½ uge	Samlet timetal i 25½ uge
Statik	210	210
Husbygning	263	535
Bygningslære	35	115
Beskrivelse	35	35
Overslagsberegning og arbejdsledelse ...	104	104
Bygningsret	52	52
Forretningslære og bogføring	70	70
Bygningshistorie	35	67
Materiallære	35	35
	839	1223

Undervisningen i faget husbygning følger ikke undervisningen i den normale 3. klasse, men tilrettelægges f. eks. således, at skitserne til det lille hus er afsluttet efter 17½ uges undervisning, og optegningen finder sted i de efterfølgende 8 uger.

Undervisningen i fagene bygningslære og bygningshistorie kan eventuelt tilrettelægges således, at bygmesterskolens censur finder sted efter 17½

uges undervisning sammen med censuren i disse fag i den normale 3. klasse.

Herved indskrænkes bygmesterskolens censur ved afslutningen af den særlige 3. klasse efter 25[^] uges undervisningstid til kun at omfatte faget husbygning.

C. III. klasse, bedømmelsesklassen.

Som i det indledende afsnit berørt, foreslår kommissionen optagelsesprøven til den nuværende hovedskole, fremtidig arkitektskolens IV og V klasse, ændret og henlagt til en særlig klasse af 5 måneders varighed mellem II og IV klasse, hvortil såvel elever, der har gennemgået arkitektskolens I og II klasse (forskolen), som aspiranter, der søger ind på arkitektskolen fra bygmesterskolerne, har adgang.

Den nuværende optagelsesprøve til akademiets hovedskole giver et usikkert grundlag for bedømmelsen. Det materiale, der fremlægges, er af meget uensartet karakter, og det er vanskeligt på basis heraf at foretage et retfærdigt og rigtigt skøn over aspiranternes kvalifikationer for det videre studium og i forhold til hinanden. Det er derfor meget ønskeligt, at der foretages en omlægning af optagelsesprøven, så man får et forsvarligt grundlag for sondringen mellem egnede og uegnede elever.

Optagelsen bør ikke ske på grundlag af en ved en eksamen opnået karakter, men ved at der i løbet af en prøvetid foretages en almindelig bedømmelse af elevernes evner. Prøven bør henlægges til arkitektskolen. Den må ikke være for kortvarig, men af en sådan udstrækning, at skolens lærere gennem nogen tid kan følge aspiranternes arbejde og på grundlag af et personligt kendskab til de pågældende danne sig et indtryk af deres egnethed.

Det bedste billede af elevernes evner fås gennem en bedømmelse af deres arbejde med opgaver, der så nært som muligt svarer til dem, de vil blive stillet overfor under studiet på skolen og senere i det praktiske liv.

Det foreslås at fastsætte prøvetidens varighed til fem måneder (maj—september), hvoraf dog kun ca. fire måneder kan antages at ville blive effektiv undervisningstid, idet der må beregnes nogen tid til en afsluttende bedømmelse, som skal være foretaget inden undervisningen i arkitektskolens IV klasse begynder den 1. oktober. Eleverne skal i denne periode prøves gennem, at de løser opgaver i mindre byggeri (det lille hus), som skal udformes mere selvstændigt end i arkitektskolens to første klasser og i den særlige 3. klasse på bygmesterskolerne. Herved opnås foruden, at man får et godt grundlag for bedømmelsen af eleverne, at arbejdet i prøvetiden bliver en naturlig fortsættelse af undervisningen i forskolen og på bygmesterskolerne. Elevernes uddannelse i et lille hus' problemer bliver videreført og afrundet på en sådan måde, at undervisningen i bygningskunst i arkitektskolens IV klasse kan fortsætte med etagebyggeriet.

Medens det som nævnt af hensyn til den retfærdige bedømmelse af eleverne er ønskeligt, at prøvetiden ikke er for kortvarig, er det hverken af undervisningsmæssige grunde eller af hensyn til bedømmelsen nødvendigt, at eleverne gennem 4—5 måneder anvender hele deres arbejdskraft til løsningen af opgaver i husbygning. Derimod er det for tilrettelæggelsen af undervisningen i de efterfølgende klasser i arkitektskolen af værdi, at alle elever ved optagelsen i IV klasse møder med ensartede faglige kundskaber. For i nogen grad at udligne de forskelligheder, der i denne henseende består mellem de to grupper af elever, fra arkitektskolens første klasser og fra bygmesterskolerne, foreslås det ved siden af den fælles husbygningsundervisning at give hver af de to grupper særundervisning på de områder, henholdsvis håndværksteknisk laboratorieundervisning og humane fag, hvor deres forskellige fordannelse bør suppleres.

Tilrettelagt på denne måde bliver prøvetiden ikke blot en optagelsesprøve, men indgår desuden naturligt i arkitektskolens undervisningsplan. Den får selvstændig betydning som en indledning til undervisningen i IV og V klasse samtidig med, at undervisningen er videregående end i de foregående klasser. Eleverne fra arkitektskolen har således i I klasse lært om enkelthederne i et hus og i II klasse lært at samle disse enkeltheder til et hus, hvor formen forud er given, jfr. det på side 14 forklarede. I prøveklassen skal eleven selv helt igennem forme huset. Tilsvarende gælder for eleverne fra bygmesterskolerne.

Det er derfor naturligt, at prøvetiden indgår i undervisningsplanen som en særlig klasse: III klasse, bedømmelsesklassen.

Begge grupper elever forudsættes ved optagelsen i klassen at have nået et sådant standpunkt, at de har den fornødne tekniske kunnen til at tegne et »lille hus« og desuden en vis kulturel ballast. For så vidt de kommer fra bygmesterskolen og ikke er studenter, skal de inden optagelsen have bestået en særlig prøve i almindennende fag. Omfanget af denne prøve fastsættes af arkitektskolen efter nærmere forhandling med undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne og med undervisningsministeriets godkendelse. Den fælles undervisning i denne klasse skal herefter gå ud på, at eleverne lærer på egen hånd at udforme et sådant hus og tilrettelægge opførelsen med udførelse af tegninger, beskrivelse m. v. Gennem deres deltagelse i klassens arbejde og de af dem udarbejdede projekter prøves deres modenhed og evner til at forme som arkitekter og deres evner til tegnemæssig og skriftlig fremstilling.

Til bedømmelse af, hvorledes den særlige undervisning, der tilsigter at bibringe de to grupper elever ensartede kundskaber inden for de områder, der er af betydning for deres fremtidige uddannelse og gerning, bør tilrettelægges, har kommissionen foretaget den foran side 47 omhandlede, som bilag 7 optagne, sammenligning af undervisningen (timetallet) på kunstakademiets bygningsskoles forskole (incl. optagelseskursus), hvis nuværende undervisning i alt væsentligt svarer til arkitektskolens foreslåede I

og II klasse, og i bygmesterskolerne til og med den for arkitektaspiranter særlige 3. klasse efter den nye undervisningsplan.

Idet man iøvrigt henviser til de som bilag 7 optagne detaljerede redegørelser, skal om resultatet af sammenligningen anføres følgende:

	Forskolen	Bygmesterskolen
Frihåndstegning	150 timer	182 timer
Projektionstegning	200 »	245 »
Skrift- og tegneteknik	65 »	39 »
Materiallære & -kemi	100 »	217 »
Perspektivtegning	40 »	70 »
Opmåling	170 »	193 »
Byggeteknik, husbygning, bygningskonstruktion, bygningslære	1410 »	1202 »
Beskrivelse og overslagsberegning	90 »	139 »
Bygningsret	40 »	52 »
Statik	210 »	210 »
Forretningslære og bogføring	0 »	70 »
Kunsthistorie (bygningkunst)	80 »	67 »
Prøver	25 »	
	lait: 2580 timer	2686 timer

Ved sammenligningen er ved bygmesterskolen udskilt fagene regning, dansk, fysik, sprog og matematik, idet forskolens elever har haft disse fag inden studentereksamen.

Udover det for bygmesterskolen angivne antal timer er der i hver af de 4 klasser prøver, der for hver klasse omfatter ca. iy_2 uge eller ialt ca. 6 uger. Regnes prøver og repetition at andrage ca. 50 timer pr. uge, drejer det sig om ialt ca. 300 timer.

Til timetallet for husbygning i bygmesterskolen må lægges faget bygningshygiejne, som har 52 timer i 2. klasse, svarende til gennemgang af ingeniør-installationer i kunstakademiets forskoles 2. klasse.

Det opgjorte samlede timeantal i bygmesterskolen er 106 timer højere end i akademiets forskole; men dette overskud fremkommer i det væsentlige ved faget forretningslære og bogføring (70 timer), som ikke findes på akademiets forskole.

For ca. halvdelen af fagenes vedkommende er timeantallet på bygmesterskolen noget højere end på akademiets forskole; men for 3 fags vedkommende ligger det lavere.

Husbygning har på bygmesterskolen 1202 + hygiejne 52 — 1254 timer mod akademiets forskoles 1410 timer, skrift 39 timer mod 65 timer, samt kunsthistorie 67 timer mod 80 timer.

Selv om man ikke kan foretage nogen sikker vurdering af forholdet mel-

lein de to arter af undervisning alene ved en sammenligning af timetallene, kan man dog efter den foretagne opgørelse samt de iøvrigt for kommissionen foreliggende oplysninger, særligt undervisningsreglementerne samt de i plenarmøderne og udvalgsmøder givne redegørelser for undervisningens indhold og tilrettelæggelse gå ud fra, at forskellighederne mellem de to grupper elever ikke er større, end at det vil være muligt at udligne dem i tilstrækkelig grad gennem særundervisningen i bedømmelsesklassen.

For eleverne fra arkitektskolens I og II klasse må denne særundervisning gå ud på at bibringe dem øget kendskab til byggeriets tekniske og håndværksmæssige forhold. Dette søges nået gennem undervisning i byggeteknik og laboratorieøvelser. Laboratorieøvelserne tilrettelægges i princip på tilsvarende måde som i forskolen, selvfølgelig afpasset efter elevernes større modenhed, og i naturlig tilknytning til og fortsættelse af den tidligere undervisning. Man har overvejet, hvorvidt disse elever tillige bør gennemgå et elementært kursus i bogholderi og regnskabsvæsen, men finder, at denne undervisning bør lægges i IV klasse, fælles for alle elever i naturlig tilknytning til undervisningen i byggeriets administration m. v. og konduktørtjenesten, medens man i III klasses særundervisning koncentrerer sig om de tekniske og håndværksmæssige problemer.

For eleverne fra bygmesterskolen bør særundervisningen gives i kunsthistorie og opmåling.

Klassens samlede timetal anslås til ca. 730, der kan fordeles på følgende måde:

Forelæsninger og kritik.....	ca.	80	timer
Husbygning og tegning.....»		375	»
Planlægning af eenfamiliehuskvarter, gennemgang og kritik »		50	»
Kursusarbejde.....»		25	»
Kunsthistorie og opmåling <i>eller</i> laboratorieøvelser og byggeteknik.....»		200	»

Antallet af lærertimer for hvert hold å 16 elever anslås til 600, hvortil kommer 130 timer fælles for alle. Bedømmelsen vil lægge meget beslag på lærerne. Man må skønsmæssigt regne med, at der til bedømmelsen vil medgå 100 lærertimer pr. hold på 16.

Kommissionen har særligt drøftet spørgsmålet, hvorvidt bedømmelsen af eleverne burde omfatte også deres evne til skriftlig og mundtlig fremstilling samt frihåndstegning, eventuelt således at der i sidstnævnte fag afholdtes en særlig prøve med eller uden forudgående kursus på skolen.

Der er enighed om, at faget frihåndstegning er af væsentlig betydning som et led i arkitektuddannelsen, og det ville i og for sig være godt at lægge faget i denne klasse, der ligger om sommeren. Imidlertid anser man det for betænkeligt at nedsætte timetallet i noget af de andre fag, som må anses for mere betydningsfulde på dette stadium af uddannelsen. En prøve

i faget uden undervisning på skolen må frarådes ud fra hensynet til at stille eleverne lige, uanset hvilken undervisning de tidligere har fået, og hvilket milieu de kommer fra, og idet faget har sin betydning gennem undervisningen, ikke gennem de opnåede resultater.

Hertil kommer, at elevernes evne til fremstilling i tegning, skrift og mundtligt på naturlig og fuldt betryggende måde vil kunne prøves og bedømmes i forbindelse med undervisningen i planlægning af eenfamiliehus-kvarter.

Kommissionen skal herefter ikke stille forslag om særlig undervisning eller særlige prøver på disse områder, men finder, at eleverne i denne klasse foruden at få gennemgået de opførte fag skal prøves med hensyn til deres modenhed og evner til at forme som arkitekter og desuden deres evner til tegnemæssig og skriftlig fremstilling.

D. Den afsluttende uddannelse (IV. og V. klasse).

IV klasse.

Klassen begynder med 6 måneders dagskole (oktober—marts), efterfulgt af en 9 måneders skole, hvor eleverne samtidig er i konduktørlære (april—december), og afsluttes med 4 måneders dagskole (januar—april).

Ved optagelsen i klassen forudsættes det, at eleverne har de tekniske forudsætninger for at tegne og projektere et lille hus og selvstændigt kan forme et lille hus.

I denne klasse skal eleverne beskæftige sig med det store byggeri, ikke blot etagebyggeriet, men i det hele kollektivt byggeri, og først og fremmest boligbyggeriet. Klassens mål er at bibringe eleverne et indgående såvel praktisk som teoretisk kendskab til boligbyggeriet i det omfang, som må kræves af en arkitekt, således at undervisningen på dette område er afsluttet.

Klassen må tilrettelægges som en grundlæggende klasse med bunden undervisning, hvor alle elever gennemgår samme pensum.

Det vigtigste arbejde i klassen er udarbejdelsen af et stort projekt i boligbyggeri, og den øvrige undervisning må i alt væsentligt tilrettelægges i tilknytning hertil, således at der bliver en naturlig sammenhæng mellem elevernes arbejde i de forskellige fag.

a) 6 måneders dagskole.

Det samlede timetal anslås til ca. 1000, der kan fordeles på følgende måde:

Byggeteknik	ca. 85 timer
Forelæsninger vedrørende boligbyggeri, finansiering, beskrivelse, kalkulation og administration (som forberedelse til konduktørtjenesten).....	» 150 »

Husbygning tegning.....»	465	»
Statik.....»	50	»
Arkitekturstudier tegning.....»	80	»
Arkitekturstudier forelæsninger.....»	40	»
Perspektiv.....»	130	»

Der bliver ialt ca. 320 forelæsningstimer samt for hver 16 elever ca. 680 lærertimer + 100 timer til ekstra speciallærere (ingeniørlærer, bygningsret etc.) ved tegnebordene. Til tilrettelægning og bedømmelse af opgaver vil der endvidere skønsmæssigt medgå ca. 200 lærertimer for hver 16 elever.

Som foran bemærket, er den vigtigste opgave i denne klasse udarbejdelsen af et *projekt i boligbyggeri*. Ca. halvdelen af timetallet i dette semester, 465 timer, er derfor afsat til husbygningstegning. Projektet udarbejdes på en given grund. Eleverne udarbejder det først på egen hånd som skitseforslag, der kritiseres af læreren. Derefter udarbejder de det under vejledning i arbejdstegninger i 1:100. Arbejdet hermed tilrettelægges som på en tegnestue. Det er vigtigt, at eleverne foruden fra lærerne (assistenterne) i husbygning får rigelig adgang til vejledning fra speciallærere. Når semesteret er afsluttet, skal der foreligge et sæt tegninger i 1:100, som kan danne grundlag for videre bearbejdelse.

I forbindelse med arbejdet på projektet gives der eleverne skitseopgaver i enkeltheder.

Også den teoretiske undervisning skal være nært knyttet til arbejdet med projektet.

Forelæsningerne omfatter dels en gennemgang af dansk og fremmed byggeri, svarende til den forelæsningsrække, der nu afholdes i H₁, dels undervisning i byggeriets planlægning (herunder byplanlægning), dels undervisning i finansiering, beskrivelse, kalkulation og administration som forberedelse til konduktørtjenesten i næste semester. Endelig gives her den ikke meget omfattende teoretiske undervisning, der er nødvendig som grundlag for kurset i landmåling.

I statik gennemgås det stof, der vedrører det store byggeri.

I *arkitekturhistorie* (arkitekturstudier) har eleverne inden optagelsen i IV klasse gennemgået den danske arkitekturhistorie, og der fortsættes i denne klasse med verdensarkitekturen, således at alle de afsatte forelæsningstimer anvendes hertil. Der er enighed om, at formålet må være ved siden af et grundlæggende kendskab til de forskellige stilarter og perioder, der kan danne grundlag for et eventuelt senere, selvstændigt studium, at bibringe eleverne forståelse af samspillet mellem de forskellige tiders tekniske og sociale forudsætninger og byggeriets udformning. Undervisningen bør gives i så nær tilknytning som muligt til arbejdet med det foran omtalte projekt i boligbyggeri. Den bør derfor begynde med boligbyggeriet, men dog næppe indskrænke sig alene hertil. Det vil næppe være godt at give undervisningen alene i form af forelæsninger; men kommissionen fin-

der iøvrigt, at den nærmere tilrettelæggelse må overlades til den ansvarlige lærer, hvorved bemærkes, at der bør være en til skolen fast knyttet, højt kvalificeret selvstændig lærer, der alene arbejder med arkitekturhistorie.

Undervisningen i arkitekturstudier (tegning) omfatter i første række *opmåling*. Opmålingen tænkes tilrettelagt på lignende måde som nu, hvor man i samarbejde med nationalmuseet i denne klasse (H₂) opmåler huse i København. Den bør så vidt muligt omfatte alle stilarter, og det vil også være ønskeligt at medtage nogle moderne bygninger. Foruden til opmåling, der bør øves i nært samarbejde med arkitekturhistorien, kan de afsatte timer anvendes til undervisning i arkitekturhistorie.

Ved undervisningen i *byggeteknik* må hovedvægten som ved de øvrige tekniske fag i denne klasse lægges på de traditionelle byggemåder; men der må også gives eleverne kendskab til andre konstruktionsmuligheder, eventuelt gennem en skitseopgave heri. Det må sikres, at alle typiske løsninger gennemgås med alle elever, således at eleverne også tilegner sig de variationer, der ikke knytter sig til deres projekt. Der bør gennemføres obligatorisk nedtegning også af andre løsninger end projektets. En vanskelighed opstår ved, at jernbetonløsninger afgørende præger planløsningen; men den vil kunne overvindes ved, at »andre løsninger« tegnes efter en given plan på tilsvarende måde, som man i I og II klasse arbejder med det lille hus.

Undervisningen i *beskrivelse* er et vigtigt led i arbejdet i IV klasse. Eleverne har allerede under den forudgående undervisning tilegnet sig en række forudsætninger for at kunne udarbejde en beskrivelse og har under vejledning udarbejdet en beskrivelse over et »lille hus«. I IV klasse videreføres og afsluttes undervisningen i faget. I tilknytning til arbejdet med projektet i klassens første 6 måneders afsnit gives forelæsninger, og i det næste 7 måneders afsnit fortsættes med praktiske øvelser i nær og naturlig tilknytning til arbejdet på byggepladserne under konduktørlæren, således at eleverne ved undervisningens afslutning behersker denne ikke mindst økonomisk betydningsfulde del af arkitektens opgave.

b) 9 måneders skole — konduktørlære.

I dette semester (april—december) arbejdes med de samme fag som i det forudgående forårssemester og efterårssemester, idet man må regne med, at det *teoretiske* grundlag i alt væsentligt er givet ved forelæsninger under a), medens den *praktiske* anvendelse nu gennemprøves ved udarbejdelse af detaljtegninger, beskrivelse etc. samtidig med, at den praktiske uddannelse gennem konduktørlæren finder sted. Endelig sker den afsluttende optegning af projekterne i denne periode. Timetallet anslås til 500, hvoraf de 370 anvendes til arbejdet ved tegnebordene og ca. 30 til forelæsninger, medens ca. 100 anvendes til opmåling på en 14 dages tur.

Der vil medgå ca. 30 forelæsnings timer og for hver 16 elever 370 lærer-timer ved tegnebordene og ca. 100 timer til opmåling. Endvidere vil opmåling (derunder også landmåling) kræve en del forberedelse, skønsomt ca. 100 timer for hver 16 elever.

Konduktørlæren tænkes som foran side 25 ff. omhandlet tilrettelagt således, at eleverne ved skolens mellemkomst anbringes som volontører på byggepladser hos arkitekter, der er i samarbejde med skolen. De skal under tilsyn følge konduktørens arbejde og bistå denne. Der må etableres et nært samarbejde mellem skolen og de praktiserende arkitekter, og eleverne bør tage aktivt del i arbejdet som medhjælpere for konduktørerne.

Det er af hensyn til udbyttet af konduktørlæren betydningsfuldt, at eleverne i de nærmest foregående seks måneder har gennemtegnet etagehuset.

På grund af den samtidige teoretiske undervisning må konduktørlæren lægges i København. Dette kan formentlig også lade sig gøre, eventuelt kan på større byggepladser anbringes 2 å 3 elever samtidig. Navnlig i det store boligbyggeri findes der så mange opgaver, at de alle vil kunne få fuldt udbytte af læretiden. Eleverne tænkes foruden ved boligbyggeri og andet privat byggeri anbragt hos de kgl. bygningsinspektører, stadsarkitekter, D. S. B. og lignende steder.

I denne forbindelse bemærkes, at der til den teoretiske undervisning i *arbejdsledelse*, der påbegyndes i det foregående semester og afsluttes i dette, må afsættes et fast timetal. Denne undervisning må omfatte alle byggepladsens forhold samt tilrettelæggelsen af arbejdet på tegnestuen.

Kursus i opmåling må ligeledes lægges i fastere rammer end nu. Kommissionen foreslår, at tilrettelæggelsen sker i nært samarbejde med nationalmuseet, således at eleverne under en ekskursion af 14 dages varighed i hold på 16 under en lærers ledelse og vejledning foretager opmåling af en gammel landsbykirke eller en anden arkitektonisk værdifuld, historisk bygning. Dette kræver en særlig bevilling til dækning af elevernes rejse- og opholdsudgifter.

Ved den praktiske undervisning i *landmåling og nivellering* må gennemgås to opgaver, der er af særlig betydning for en arkitekt, dels målingen af et areal, hvorpå der skal bygges, dels målingen af et bebygget areal. Den sidste opgave vil naturligt kunne løses i forbindelse med kurset i opmåling; den første kan eventuelt lægges i det foregående semester, således at eleven i begyndelsen af skoleåret efter den nødvendige teoretiske undervisning opmåler det areal, der er udpeget til hans projekt.

c) *A måneders dagskole.*

I dette semester gennemgås en del af det teoretiske stof, der skal benyttes praktisk i V klasse, samtidig med at der udføres mindre udførligt behandlede bygningsprojekter.

Det teoretiske stof gennemgås i forelæsninger.

Timetallet anslås til 660, der kan fordeles således:

Byggeteknik.....	ca.	50	timer
Arkitekturstudier med tilgrænsende discipliner (byplan, billedkunst, havekunst).....»		100	»
Tegnetimer i husbygning.....»		510	»
		<hr/>	
		660	timer

Der vil altså medgå 510 lærertimer ved tegnebordene for hver 16 elever og 150 timer til forelæsninger. Endvidere vil der til tilrettelægning og bedømmelse medgå ialt ca. 100 timer for hver 16 elever og til bedømmelse ved oprykning 24 timer for hver 16 elever. Endelig må der til prøver i klassen og ved afslutning regnes med 50 tilsynstimer for hvert klasselokale (antagelig til 16 elever).

Ud over den tid, der måtte medgå til videre bearbejdelse af hovedopgaven i byggeri, anvendes tegnetimerne i *husbygning* til at løse nogle månedsopgaver af hver 1 eller 2 måneders varighed. Da eleverne hidtil kun har beskæftiget sig med boligbyggeri, bør opgaverne gives inden for andre områder, således at de danner en naturlig overgang til det friere arbejde i V klasse. Der skal være frihed for eleverne til at vælge mellem de af flere professorer stillede opgaver. Opgaverne skal løses som enkeltmandsopgaver, dog at elever, der vælger samme professor, hver for sig løser samme opgave. Opgaverne må ikke kræve omfattende teoretiske forudsætninger; som grundlag for arbejdet vil ofte kunne anvendes materiale, der er bragt til veje gennem tidligere årganges arbejde med hovedprojekter. Opgaverne kan kun gives i husbygning.

Undervisningen i *arkitekturstudier m. m.* omfatter også den grundlæggende teoretiske undervisning i byplanlægning, havekunst, rum- og møbelkunst og brugskunst. Til disse forelæsninger kan knyttes skitseprøver.

Det bemærkes, at der ingen undervisningsmæssige vanskeligheder findes for, at eleverne kan afbryde undervisningen og for en tid gå ud i praktisk arbejde mellem IV klasse b) og IV klasse c) på samme måde som i V klasse.

IV klasse afsluttes med en prøve, hvor man på grundlag af elevernes arbejde i klassen (projekt og andre opgaver) og ved eksamen i de teoretiske tekniske fag bedømmer, hvorvidt de kan oprykkes i V klasse. Ved bedømmelsen lægges særlig vægt på, at elevernes kundskaber i husbygning er tilstrækkelige. Denne bedømmelse er endvidere afgørende for, hvorvidt eleven i V klasse kan udføre projekter i andet end husbygning, jfr. herom nærmere nedenfor ad V klasse.

V klasse.

Klassen består af tre semestre hver på 4 måneder, hvoraf de to skal tages i umiddelbar fortsættelse af hinanden. Hvert semester sættes til 640 timer.

Inden for de to sammenhængende semestre må forelæsninger og opgaver i specialfag falde.

Undervisningen i disse to semestre kan fordeles således på de nedenævnte fag:

Byplan, forelæsning og opgaver.....	ca. 150	timer
Forelæsninger om nutidens arkitektur, derunder tillige brugskunst og havekunst.....»	60	»
Perspektiv.....»	50	»
Statik.....»	25	»
Lydlære.....»	15	»
Belysningslære.....»	15	»
Varme og ventilation.....»	15	»
Kursusarbejder i tekniske fag.....»	100	»
Husbygning.....»	725	»
Arkitekturhistorie og restaurering.....»	25	»
Opmåling.....»	100	»
	<u>1280 timer</u>	

I de 25 timer *statik* gennemgås større konstruktioner og fundering som grundlag for det praktiske arbejde med projekter.

Til de to sammenhængende semestre vil der skønsmæssigt medgå 190 forelæsnings timer for hele klassen. Endvidere 1120 lærertimer ved tegnebordene og 130 til specialassistance i husbygning for hver 16 elever. Eleverne kan og skal arbejde mere selvstændigt end i de fire første klasser, til gengæld kræver tilrettelægnings af hovedopgaverne og månedsopgaverne overordentlig meget af lærerne. Desuden må der indenfor tiden, afsat til husbygning, være skitseprøver og månedsopgaver. Til bedømmelse af sådanne opgaver må der udover de anførte lærertimer afsættes 100 timer pr. 16 elever.

Til oprykningsbedømmelse må regnes 16 timer for hver 16 elever og til tilsyn med prøver 24 tilsynstimer for hver 16 elever.

Til det »frie semester« må der formentlig regnes med mindst 270 lærertimer ved tegnebordene for hver 16 elever, hvis opgaverne falder indenfor husbygning.

Elever, der løser opgaver i specialfag, behøver adskillig flere timer. Der kan derom ikke opstilles nogen tal.

Klassen tænkes anlagt som en »fri dagskole« på den måde, at eleverne ikke er bundet til bestemte opgaver, men kan vælge, hvilke af de af lærerne stillede opgaver de vil løse, og hvilke lærere de ønsker at gå hos. Derimod

er klassen bunden i den forstand, at eleverne skal være til stede ved undervisningen.

Eleverne skal udføre to hovedopgaver, en stor med forarbejder i de to sammenhængende semestre og en mindre i det »frie semester«. Den ene af disse opgaver skal være i bygningskunst. Den anden kan eleverne efter en afvejelse af deres dygtighed og modenhed få tilladelse til at udføre i et specialfag.

Hovedopgaven i bygningskunst skal altid være den første hovedopgave i V klasse. Den kan være enten på 4 måneder eller på 8 måneder. På grundlag af denne opgave samt den ved udgangen af IV klasse foretagne bedømmelse af eleven træffes bestemmelse om, hvorvidt eleven skal have tilladelse til at udføre den anden hovedopgave (4 måneder eller 8 måneder) i et speciale uden for byggeri. En sådan tilladelse må dog være afhængig af, at eleven findes at være fuldt ud kvalificeret til at løse en stor opgave i bygningskunst.

Undervisningen i specialfagene gives i de sammenhængende semestre med forelæsninger og opgaver. Der er ikke tale om et egentligt specialstudium, men om en indføring i specialerne, som kan danne grundlag for et senere specialstudium. Undervisningen skal gennemgås af alle elever. Specialfagene er industri- og landbrugsbyggeri, byplan, restaurering og opmåling, byggeteknik, byggeriets organisation m. v., havekunst, brugskunst (møbelkunst, kunstindustri, grafik).

Hovedopgaver i specialfag uden for byggeri skal være så vægtige, at de fuldt ud kan ligestilles med husbygningsopgaver. Kommissionen er af den overbevisning, at det vil blive undtagelsen, at elever vælger at løse hovedopgaver uden for bygningskunst; men man anser det for at være af væsentlig betydning, at adgangen hertil står åben for interesserede og egnede elever.

I faget bygningskunst skal i denne klasse gennemgås emner uden for boligbyggeriet. Det er praktisk umuligt og heller ikke påkrævet at give eleverne en lige så stor fortrolighed med alle disse emner som med boligbyggeriet. Undervisningen er derfor som anført tilrettelagt således, at eleverne blandt de af professorerne stillede opgaver vælger een, som udarbejdes som hovedopgave (normalt 8 måneders opgave), hvorved det pågældende emne gennemarbejdes til bunds og arbejdsmetoden læres. Eleverne arbejder ved løsningen i hold på 16 elever, der først kollektivt analyserer opgaven, hvorefter hver elev udarbejder sit projekt. Det er af stor betydning, at eleverne under dette arbejde har adgang til vejledning fra speciallærere og til studier på biblioteker, materialesamlinger m. v.

Elever, der ikke vælger og får tilladelse til at løse hovedopgave i specialfag, vil få gennemgået to emner inden for bygningskunsten som hovedopgave. —

Man har drøftet, hvorvidt der i denne klasse bør afsættes et særligt time-tal til frihåndstegning; men der er enighed om, at faget ikke bør optages

på timeplanen som særligt, obligatorisk fag. Derimod bør faget inden for husbygningstegning anvendes som et hjælpefag, nært knyttet til den øvrige undervisning, således at eleverne lærer at bruge det i det praktiske arbejde.

De til perspektiv afsatte timer bør anvendes på tilsvarende måde, således at eleverne holder sig i træning og yænnnes til at bruge faget i det praktiske arbejde. —

Studieplanen er tilrettelagt således, at eleverne mellem IV og V klasse og mellem de to afsnit (8 måneder og 4 måneder) af V klasse kan afbryde studiet i 4, 8 eller 12 måneder for at gå ud i praktisk arbejde på tegnestuer. Eleverne skal endvidere i V klasse kunne vælge, om de vil tage 4 måneders eller 8 måneders afsnittet først, hvilket er af betydning for adgangen til at søge praktisk arbejde. Denne adgang kan være af stor uddannelsesmæssig og økonomisk betydning for de studerende og vil normalt ikke frembyde væsentlige undervisningsmæssige vanskeligheder; men afbrydelsen bør ikke være af længere varighed. Det er ønskeligt, at elever, der i det frie 4 måneders semester løser hovedopgave i speciale, tager dette semester efter 8 måneders semestret, idet de ellers vil savne de teoretiske forudsætninger for opgavens løsning, der tilegnes gennem undervisningen i specialfag i 8 måneders semestret. Da undervisningen for disse relativt få elever må anlægges noget afvigende fra den normale studieplan, og man ved tilrettelæggelsen vil kunne afhjælpe de omtalte vanskeligheder, finder kommissionen dog ikke, at der bør stilles krav om, at disse elever i V klasse tager 8 måneders perioden først. Elever, der løser hovedopgave i bygningskunst, og det vil være langt de fleste, har erhvervet de nødvendige teoretiske forudsætninger i IV klasse.

Det er, som allerede anført, af stor værdi for de studerende at afbryde studiet med en periode af praktisk virksomhed på gode tegnestuer; men kommissionen finder ikke, at praktisk virksomhed skal være obligatorisk. Hvis et sådant krav skulle stilles som vilkår for afgang, måtte virksomheden på lignende måde som konduktørtjenesten lægges som et led i uddannelsen, og dette vil volde store praktiske vanskeligheder. Man må også tage i betragtning, at studiet efter den foreslåede studieplan indeholder megen praktisk uddannelse, og at undervisningen på skolen i vidt omfang tilrettelægges i lighed med og som en forberedelse til det praktiske arbejde på en tegnestue.

Der bør ikke være adgang til at afbryde studiet mellem afslutningen af undervisningen i V klasse og den selvstændige afgangsprøve, og der bør ikke som nu afholdes en særlig prøve eller bedømmelse, som giver adgang til at indstille sig til afgang. Enhver elev, der har gennemgået V klasse, har ret til at indstille sig til afgang og kan kun udskyde prøven, såfremt og så længe han fortsætter undervisningen i klassen (eventuelt med ikke obligatoriske specialstudier).

E. Afgang.

Efter den nuværende studieordning er det vigtigste grundlag for bedømmelsen af de elever, der indstiller sig til afgang, en hovedopgave, der løses selvstændigt af eleven i løbet af tre måneder. Denne form for afgang er behæftet med visse ulemper. Da den af kommissionen foreslåede ny studieordning byder skolen væsentligt bedre muligheder for at skønne over eksamenskandidaternes kundskaber og evner end den nuværende, og da det er ønskeligt ikke at gøre studiet længere end strengt nødvendigt, foreslås afgangsbetømmelsens form ændret, således at den fremtidig sker på grundlag af elevens arbejde i V klasse samt en umiddelbart efter undervisningens afslutning i løbet af een måned udført, selvstændig skitseopgave.

Under drøftelsen af den nærmere tilrettelægning af afgang har nogle medlemmer fremsat forslag om, at begge hovedopgaver i V klasse inddrages i bedømmelsen. Fra anden side har man modsat sig dette, særligt ud fra den betragtning, at en god hovedopgave i et specialfag i så fald kan bevirke, at en elev består, uanset at hans hovedopgave i bygningskunst ikke er fuldt tilfredsstillende.

Der er imidlertid i kommissionen opnået enighed om, at afgangsbetømmelsen foretages på grundlag af hovedopgaverne i V klasse og en 1-måned selvstændigt udført opgave.

Der har i kommissionen været fremført nogen betænkelighed ved, at den selvstændige afgangsupgave på 1 måned får et for ringe omfang, idet man anser det for meget værdifuldt, at eleven ved afgang får lejlighed til at vise, hvad han formår på egen hånd. Imidlertid vil formålet med afgangsprøven efter den foreslåede omlægning af uddannelsen blive et noget andet end nu. På grund af den manglende fasthed i uddannelsens tilrettelæggelse må man under den nugældende ordning ved afgang, foruden elevens evne til selvstændigt at skabe og forme som arkitekt, prøve også hans tekniske og praktiske færdighed og skaffe sig bevis for, at han er i besiddelse af de nødvendige kundskaber. I fremtiden vil uegnede elever i langt højere grad end nu være udskilt inden V klasse, navnlig i III klasse, bedømmelsesklassen, og man kan gå ud fra, at elever, der optages i V klasse, er i besiddelse af de nødvendige tekniske og praktiske kundskaber. Det vil fremtidig være overflødigt ved den selvstændige afgangsupgave at prøve detaljer, ligesom tegnefærdighed og teknisk kunnen skal være dokumenteret gennem arbejdet på skolen og de der holdte prøver. Den selvstændige opgave kan og bør derfor gøres væsentligt mindre end nu, og en opgave af et omfang, svarende til 25 arbejdsdage, må anses for passende. Opgaverne må ikke være for specielle; men eleverne skal vise, om de kan give en velformet og klar løsning af en normalt forekommende opgave, og opgaverne skal stilles således, at det er muligt for eleverne at løse dem selv uden

medhjælp, idet der ikke må være mere manuelt arbejde, end de kan overkomme.

Eleverne skal under udarbejdelsen af opgaven have adgang til at benytte sig af de hjælpemidler (biblioteker og samlinger m. v.), der normalt står til rådighed for en arkitekt.

Selv om opgavens løsning henlægges til skolen, vil det ikke være muligt at føre en fuldt effektiv kontrol med eleverne under udarbejdelsen. Kommissionen finder derfor, at det skal være tilladt at udarbejde opgaven uden for skolen og uden kontrol. Der må derimod være lokaler til rådighed, så elever, der ønsker det, har adgang til at udføre arbejdet på skolen. En vis kontrol med, at opgaven er elevens eget arbejde, må opnås ved en mundtlig gennemgang af løsningen og overhøring af eleven i censorernes nærværelse.

Bedømmelsen af den selvstændige afgangsupgave og af hovedopgaven skal foretages af udefra tilkaldte censorer i forbindelse med de pågældende lærere.

Der bør ved bedømmelsen ikke gives nogen form for karakter eller gradering af bedømmelsen. Bedømmelsen skal vurdere det samlede arbejde og bør kun give udtryk for, hvorvidt eksaminanden har bestået eller ej.

Det bemærkes i denne forbindelse, at medens karaktergivning efter beskaffenheden af de pågældende fag kan have sin berettigelse som et hjælpemiddel ved bedømmelsen af eleverne i begyndelsen af studiet og formentlig også senere ved udgangen af IV klasse i de tekniske kundskabsfag, bør karakterer ikke anvendes i V klasse eller i IV klasse ved andre fag, herunder heller ikke faget arkitekturhistorie. De i studietiden givne karakterer bør ikke komme til udtryk ved afgangsbetømmelsen. Kommissionen finder herefter ikke anledning til at stille forslag om udarbejdelsen af et karakter-system, men finder, at dette spørgsmål må overlades til skolen.

Elever, der ikke består afgang, må, inden de påny kan indstille sig til afgang, gå V klasse om i et omfang, der i det enkelte tilfælde nærmere fastsættes af bedømmelsesudvalget. Man har i denne forbindelse overvejet, hvorvidt der bør gives disse elever en skriftlig bedømmelse af deres afgangsupgave til vejledning for dem under det genoptagne studium; men da dette vil støde på meget store praktiske vanskeligheder, har man afstået fra at stille forslag herom, idet man dog går ud fra, at lærerne i det fornødne omfang gennemgår opgaven med eleverne og vejleder dem om, hvor de særligt bør sætte ind i studiet.

Spørgsmålet om, hvor mange gange en elev må indstille sig til afgang, mener man at måtte have overladt til fremtidig afgørelse på grundlag af indhøstede erfaringer.

Den af kommissionen udarbejdede studieplan kan skematisk opstilles således:

1. år	1/8 —30/9	Prøvetid	2 måneder	
	1/10—30/4	I klasse	7 »	
2. år	1/5 —30/9	Håndværkerlære	5 »	
	1/10—30/4	II klasse	7 »	
3. år	1/5 —30/9	III klasse, bedømmelses-		
		klassen	5 »	
	1/10—31/3	Dagskole	6 »	
4. år	1/4 —31/12	Konduktørtjeneste og efter-		} IV klasse
		middagsundervisning	9 »	
	1/1 —30/4	Dagskole	4 »	
5. år	1/5 —30/4	V klasse	12 «	
	1/5 —31/5	Afgang	1 »	

Det er ikke tanken, at dette skema ubetinget skal følges ved den endelige tilrettelæggelse af studieplanen. Der bør i denne henseende såvel som ved udarbejdelsen af timeplanerne for de enkelte fag (jfr. foran side 40) gives skolen udstrakt myndighed til på eget ansvar at tilrettelægge studiet, således at de opstillede mål nås. Man har derfor heller ikke fundet det påkrævet ved gennemgangen af forslaget til studieplanen at redegøre for, på hvilke tidspunkter ferier for de studerende kan indlægges, men finder, at endelig afgørelse herom bør træffes af skolen. Man finder dog anledning til at henlede opmærksomheden på, at det må anses for væsentligt, at der levnes de studerende fornøden fritid til på anden måde end gennem undervisningen at dygtiggøre sig og modnes til deres fremtidige gerning. Det er af stor betydning, at de studerende får lejlighed til ved siden af det bundne skolearbejde at dyrke særlige faglige og andre kulturelle interesser og at foretage studierejser. Det er endvidere nødvendigt, at der gives rimelige muligheder for rekreation under årlige ferier.

Ved udarbejdelsen af studieplanen har kommissionen taget dette hensyn i betragtning, og som nedenstående opstilling, hvori antallet af undervisningstimer i hver klasse sammenholdes med det fulde antal normale arbejdstimer i samme tidsrum, viser, åbner planen mulighed for i studiet at indlægge ferier i passende omfang.

Der er ved opstillingen regnet med, at hver måned indeholder 25 normale arbejdsdage à 8 timer, således at hver måned har 200 arbejdstimer:

<i>Prøvekursus:</i>	2 måneder med 260 undervisningstimer; feriemulighed 140 timer (ca. 17 dage).
<i>/ klasse:</i>	7 måneder med 1160 undervisningstimer; feriemulighed 240 timer (30 dage).
<i>Håndværkerlære:</i>	5 måneder med 900 arbejdstimer; feriemulighed 100 timer (ca. 12 dage).

// klasse:	7 måneder med 1160 undervisningstimer; feriemulighed 240 timer (ca. 30 dage).
/// klasse:	5 måneder med 730 undervisningstimer; feriemulighed 270 timer (ca. 34 dage).
IV klasse:	Dagskole 6 måneder med 1000 undervisningstimer; feriemulighed 200 timer (25 dage). Konduktørlære 9 måneder, heraf 7 med eftermiddagskole (400 undervisningstimer + 100 timer opmåling); skønnet ferie 14 dage. Dagskole 4 måneder med 660 undervisningstimer; feriemulighed 140 timer (ca. 17 dage).
V klasse:	8 måneder med 1280 undervisningstimer; feriemulighed 320 timer (40 dage). 4 måneder med 640 undervisningstimer; feriemulighed 160 timer (20 dage).

F. Specialstudier.

Arkitektskolen bør være sædet for den højeste uddannelse inden for de områder, arkitektgerningen omfatter. Skolen bør være en højere læreanstalt, en højskole, der ikke blot giver den almindelige, obligatoriske arkitektuddannelse, men hvor der tillige gives en videregående videnskabelig og kunstnerisk uddannelse i de forskellige arkitektfag og drives selvstændige studier.

Det er ikke muligt at angive en nærmere afgrænsning af de områder, skolen bør inddrage i dette arbejde; men kommissionen har i det følgende anført de fag, hvor en trang på nærværende tidspunkt gør sig gældende, og hvor selvstændige lærestole nu bør oprettes.

Opgaven er som nævnt dobbelt. Der må inden for en række specialfag tilrettelægges en afsluttet videregående uddannelse, og der må inden for disse fag og de vigtigste andre fag i arkitektuddannelsen være adgang til frie studier.

Den *videregående specialuddannelse* tænkes tilrettelagt på lignende måde som den uddannelse, der nu gives på kunstakademiet i fag som rum- og møbelkunst og byplanlægning, men efter en fast plan, og således at der, efter at uddannelsen er gennemgået med tilfredsstillende resultat, gives et bevis herfor.

Sådan uddannelse er der på nærværende tidspunkt trang til i følgende fag: byplanlægning, restaurering og arkitekturstudium, møbel- og rumkunst, havekunst, grafik, industriel formgivning og anden brugskunst, byggeteknik og landbrugsbygninger. I hvert af disse fag bør oprettes en selvstændig lærestol med den fornødne assistenthjælp. Antallet af assistenter må afhænge af den tilslutning, undervisningen får. For tiden vil der formentlig være brug for 1 å 2 i hvert fag. Nogle af disse vil dog også i en

del af deres arbejdstid kunne deltage i den almindelige arkitektuddannelse. De selvstændige lærere skal ved siden af den særlige undervisning forestå skolens obligatoriske undervisning i det pågældende fag.

Denne særlige uddannelse ligger som alt anført uden for det normale arkitektstudium; men der bør gives dygtige elever i V klasse adgang til ved siden af arkitektstudiet at følge undervisningen i specialfag uden for bygningskunst, således at denne undervisning, for så vidt de opfylder betingelserne for at løse hovedopgaver i speciale, kan træde i stedet herfor. Der bør også være adgang til denne specialuddannelse for arkitekter og andre med de efter skolens skøn fornødne forudsætninger, der udefra søger skolen. Man er i kommissionen opmærksom på den fare, der kan ligge i, at personer, der ikke har uddannelse som arkitekter, får adgang til disse specialkursus, idet man ikke kan se ganske bort fra muligheden for, at sådanne personer efter at have gennemgået et kursus kan udnytte dette merkantilt uden at have den fornødne uddannelse. Imidlertid ligger der en betydelig værdi i samarbejdet under kursus mellem elever med forskellige forudsætninger, og der er trang til en almen videregående uddannelse på disse områder. Man finder derfor ikke, at de ovennævnte betænkeligheder bør forhindre, at der gives ansøgere, der ikke er arkitekter, adgang til uddannelsen. Man forudsætter herved, at der af skolen føres den fornødne kontrol med, at der kun optages elever med den nødvendige forudannelse, og med, at der kun udstedes bevis for kursus til elever, der har fulgt undervisningen med fuldt tilfredsstillende resultat.

Studieplanerne for uddannelsen må tilrettelægges i samråd med de pågældende faglærere. Som eksempel anføres her en studieplan for byplanlægning, medens der for de øvrige fag fremsættes mere almindelige bemærkninger. Også for disse andre fag må der udarbejdes nærmere studieplaner. Kommissionen har ikke anset sig for kompetent hertil, og man har ikke fundet det nødvendigt at indkalde særlig sagkyndig bistand med dette formål, men har fundet det tilstrækkeligt til belysning af spørgsmålet at henvise til studieplanen i byplanlægning.

Med hensyn til betingelserne for optagelse på disse kursus og med hensyn til de mål, der inden for de enkelte kursus søges nået, kan der ikke opstilles generelle regler; men hvert kursus må indrettes med særlig hensyntagen til sit særlige formål.

Byplanlægning.

Undervisningen tænkes tilrettelagt som et 8 måneders kursus for viderekomne (gode elever, der har fuldført et hovedprojekt i sidste klasse, polytekniske kandidater, landinspektører m. fl.).

Kursus etableres i samarbejde med Københavns universitet, polyteknisk læreanstalt og landbohøjskolen for grupper på højst 16. Ved siden af opgaven med løsningen af et projekt må der være teoretisk undervisning, og kursus falder i 3 afsnit:

- 1) Byundersøgelse
- 2) Byplanforslag
- 3) Byplanens gennemførelse (lovbestemmelser, praksis).

ad 1) Byundersøgelsen. Denne del af kurset strækker sig over ca. 3 måneder. Konkrete lokaliteter må undersøges, og resultaterne nedfældes i planer, fotografier, beskrivelser, skemaer, grafiske tavler. Forud for undersøgelsen må gå orienterende forelæsninger i et antal af ca. 75 ved forskellige fagfolk over emner som:

Danmarks befolkning: fordeling, erhverv, tilvækst, vandringer og forskydninger, forhold mellem by og land etc.

Sociologi.

Danmarks natur: geologi, højdeforhold, klima og dets indflydelse på bydannelser, planteforhold, landskabstyper og kystlinier og i sammenhæng med disse forhold fredninger.

Danmarks trafik: havne, jernbaner, landeveje, luftveje, erhvervstrafik, rekreationstrafik.

Hjælpekilder: naturrigdomme og deres udnyttelser.

Danske byers historie: opståen og vækst. Bykultur, grundværdier og deres opståen.

Undersøgelserne må i et vist omfang udføres ved rejser udenfor København i 2—3 uger. Hertil vil en særlig bevilling kræves; men det er vigtigt, at man har tid og ro til dette arbejde. Det øvrige arbejde kan udføres i København.

Efter dette undersøgelsesarbejde vil der for hver elev foreligge et fyldigt materiale til at arbejde videre på, og resultatet må være en skitse til en byplanundersøgelse.

ad 2) Byplanforslaget. 2. del af kurset må resultere i et byplanforslag, og under dets udarbejdelse revideres byundersøgelsen fra 1. del. Der kræves 75 forelæsningstimer med emner som:

Byplanidealer i ældre og nyere tid.

De større anlæg: jernbaner, havne, veje.

Udnyttelse af naturgeografiske forhold.

Erhvervsområder.

Boligområder.

Bycentre.

Byplanlovgivning.

Rekreative områder.

Ældre og nyere kvarterer.

ad 3) Byplanens gennemførelse. Denne del skal være kortere og omfatte planens udformning til tilfredsstillelse af byplanloven samt metoder til dens successive virkeliggørelse. Der skal være forelæsninger om lovgivning, landmåling etc, og planerne færdiggøres.

Det samlede antal forelæsninger ved hele kursus kan sættes til ca. 170.

Restaurering og arkitekturstudier.

Kursus vil kunne tilrettelægges efter samme retningslinier som byplanlægning, men med færre forelæsninger og mere arbejde i marken.

Møbel- og rumkunst.

Også her kan oprettes et kursus for viderekomne (herunder møbelhåndværkere).

Havekunst.

Landbohøjskolen underviser ikke specielt i dette fag og ønsker ikke at tage det op. Der er enighed mellem landbohøjskolen og kunstakademiet om, at undervisningen bør placeres på akademiet.

Der er trang til et kursus for viderekomne, der arbejder med havens form, dels med henblik på anlæggelse af nye parker, idrætsanlæg m. m., dels med henblik på bevarelsen af vore mange parker, overtagne som kulturarv fra fortiden (som f. eks. de kgl. haver), idet der til løsning af denne opgave, der ikke blot er konserverende, kræves en stærk kunstnerisk indleven og forståelse.

Kursus kan anlægges som 2-årigt og må omfatte behandlingen af en historisk have og analyse af den og formningen af et moderne anlæg.

Industriel formgivning og anden brugskunst.

Der er trang til selvstændige kursus inden for grafik og industriel formgivning.

Byggeteknik.

Det er ønskeligt at skaffe en arbejdsplads, hvor praktiserende arkitekter kan arbejde med faget, og der må antages at være trang til et kursus. Arbejdet kan formentlig tilrettelægges i tilknytning til det håndværksmæssige laboratorium og forestås af dettes leder.

Landbrugsbygninger.

Den store interesse for dette ikke mindst her i landet vigtige fag gør det meget ønskeligt, at der oprettes kursus deri.

For de *frie studier* kan der ifølge sagens natur ikke udarbejdes nogen studieplan; men der må ved normeringen af lærerstillinger og ved indretningen af laboratorier m. m. tages hensyn til, at der ud over det almindelige undervisningsarbejde påhviler de selvstændigt virkende lærere pligt

både til at vejlede ved sådanne studier og til eget selvstændigt forskningsarbejde. Adgang til studierne bør gives såvel til elever og uddannede arkitekter som til andre med de fornødne forudsætninger, (f. eks. ingeniører, havebrugskandidater og personer, der har gennemgået specialstudier).

Til fremme af forskningen inden for arkitektfagets arbejdsområder forventes det, at arkitektskolen i fremtiden vil stille prisopgaver med henblik herpå og svarende til de prisopgaver af kunstnerisk art, som det nuværende akademi udskriver. Med samme begrundelse bør bestemmelser fastsættes for antagelse af doktorafhandlinger ved arkitektskolen.

IV. SKOLENS STØRRELSE

Ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvor mange elever arkitektskolen skal kunne rumme i fremtiden, må flere forhold tages i betragtning.

Med sin nuværende kapacitet må skolen, navnlig på grund af manglende plads, afvise et ret betydeligt antal aspiranter, som må antages at være kvalificerede til at gennemgå deres uddannelse til arkitekt med et godt resultat.

Medens i dag en væsentlig del af den danske arkitektstand har fået sin uddannelse andre steder end på kunstakademiets skole i bygningskunst, navnlig på håndværkerskolerne med efterfølgende praktisk uddannelse gennem arbejde på tegnestuer, er det, som ofte nævnt, hensigten med den nyordning, som nærværende kommission arbejder med, at skabe en enhedsuddannelse for arkitekter. Enhedsuddannelsen tænkes henlagt til kunstakademiets arkitektskole; men da skolen under de nuværende forhold ikke er i stand til at uddanne det tilstrækkelige antal arkitekter til at dække behovet for kvalificeret arkitektbistand, vil nyordningens gennemførelse forudsætte en udvidelse af skolen.

Hertil kommer, at den ændrede uddannelse vil medføre en noget forlænget studietid, således at skolen blot for at kunne dimittere det samme antal arkitekter som nu må have et noget større elevtal. Efter den foreslåede ny studieordning tænkes endvidere ved studiets begyndelse indført en to-måneders prøvetid, hvortil adgangen skal være praktisk talt fri for alle aspiranter, der opfylder de formelle betingelser, og ved optagelsen i den til den nuværende hovedskole svarende afdeling af den ny skole tænkes som III klasse indført en 5-måneders prøveklasse, til hvilken der ligeledes skal være en af pladshensyn uhindret adgang, også for elever, der kommer fra bygmesterskolerne.

Endelig tænkes skolen fremtidig i højere grad end nu at skulle åbne adgang til specialstudier dels for de elever, der gennemgår den almindelige arkitektuddannelse, dels for hospitanter og dimitterede arkitekter, der ønsker at studere et speciale enten således, at de gennemgår et forud tilrettelagt studium som f. eks. havearkitekt- eller møbelarkitektstudiet, eller således at de dyrker friere kunstneriske eller videnskabelige specialstudier.

Alle disse forhold medfører, at skolens elevtal i fremtiden må blive større end nu, og kommissionen har derfor foretaget en undersøgelse af, hvor stor skolen bør være. En sådan afgrænsning er nødvendig, særligt for så vidt angår den ordinære arkitektuddannelse, idet der for denne kræves et vist mål af arbejdsplads ved tegneborde, på laboratorier m. v..

for hver elev, således at skolen kun kan modtage det antal elever, der er beregnet plads til, medens det på den anden side vil være økonomisk ufor- svarligt at indrette en skole af en sådan størrelse, at lokalerne ikke udnyt- tes i rimeligt omfang.

Idealet er, at skolen åbner adgang til uddannelse for alle, der har evner og lyst til at gennemgå uddannelsen, og dette synspunkt må ikke lades ude af betragtning ved afgørelsen af spørgsmålet om skolens størrelse. Imid- lertid har det ikke været kommissionen muligt at fremskaffe materiale, på grundlag af hvilket man ud fra denne betragtning kan danne sig et nær- mere skøn over, hvor stor skolen bør være.

Som udgangspunkt for sin undersøgelse har kommissionen derfor taget det forhold, at minimumskravet til skolens størrelse må være, at den er i stand til at uddanne det antal arkitekter, samfundet har behov for.

Kommissionen har ladet foretage den som bilag 10 optagne statistiske beregning af det ventelige fremtidige arkitektbehov i Danmark. Beregnin- gen, som er tilvejebragt ved sagkyndig bistand fra det statistiske departe- ment og boligministeriet, er foretaget på grundlag af det til spørgsmålets belysning egnede statistiske materiale, der har været til rådighed. Den ta- gers sit udgangspunkt i en opgørelse over, hvor stor en investering der fremtidig kan ventes i byggeri. Her ud fra anslås det beløb, der årligt vil være til rådighed for honorering af arbejde med projektering af byggeri, og efter at man på grundlag af skattestatistikken har beregnet den gennem- snitlige indkomst for landets arkitekter, udfindes antallet af arkitekter, der er brug for til projekterende arbejde. Det bemærkes herved, at man i beregningen har taget hensyn til, at det må ventes, at kun en del af ar- bejdet med projektering af byggeri udføres af fuldt uddannede arkitekter. Man har skønsomt regnet med, at alt boligbyggeri og offentligt byggeri, mellem en femtedel og halvdelen af erhvervs- og landbrugsbyggeri og mel- lem en fjerdedel og halvdelen af reparations- og ombygningsarbejder vil foregå under medvirken af arkitekter.

Til det beregnede antal af projekterende arkitekter lægges antallet af ikke-projekterende arkitekter i statens og kommunens tjeneste og i anden virksomhed, og det anslås herefter, at der vil være et behov for uddannede arkitekter på ca. 3000 fuldtarbejdende personer.

En beregning med hensyntagen til forventet dødelighed og anden afgang fra erhvervet og til den antagelige aldersfordeling viser endelig, at der for at opretholde en arkitektstand på 3000 personer må uddannes i det mind- ste 90 arkitekter årligt. Denne årlige rekruttering, som jo forøvrigt først efter en årrækkes forløb vil bringe det samlede antal af arkitekter op på ca. 3000, skulle formentlig også være tilstrækkelig til at skaffe alle dem, der ønsker det og er i besiddelse af de fornødne anlæg, adgang til arkitekt- gerningen som livsgerning.

Kommissionen har herefter foretaget en beregning af, hvor mange elever skolen skal have, når den årligt skal dimittere 90 arkitekter.

Beregningen bygger på de erfaringer, man har på den nuværende skole; men samtidig har man taget i betragtning, at kravene ved uddannelsen efter den kommende studieplan må antages at ville blive noget strengere end nu, selv om uddannelsen bliver lagt i fastere rammer. Disse sidste forholds indflydelse kan kun anslås rent skønmæssigt, og de for de enkelte klasser anførte procenter for frafaldet vil derfor meget muligt vise sig at være anderledes i praksis; men det er kommissionens opfattelse, at beregningen, taget som helhed, giver et rigtigt billede af forholdene, og at en skole, der årligt optager det beregnede antal elever, i hvert fald vil være i stand til at dimittere 90 arkitekter om året. Da dette tal for dimission, som flere gange tidligere berørt, må anses for et minimum, finder man det uden betænkelighed, om skolen i praksis skulle vise sig i stand til at dimittere et noget større antal.

Beregningen er foretaget på den måde, at man for hver af skolens klasser har udfundet den sandsynlige procent for frafaldet af elever og herefter har udregnet, hvor mange elever der skal optages i klassen, når det endelige resultat skal blive en dimission på 90.

I de to måneders prøvetid, hvormed undervisningen i I klasse begynder, bør der være adgang for enhver formfælt kvalificeret aspirant. Frafaldet af elever, der ikke viser gode evner for uddannelsen, må derfor antages at ville blive stort, og det anslås til 33 %. Også i den resterende tid af I klasse og i II klasse vil der vise sig at være et ikke helt lille antal elever, som ikke har evne eller udholdenhed til at følge undervisningen. Frafaldet anslås i hver af disse klasser til 10 %. I III klasse (bedømmelsesklassen) foretages den endelige og afgørende bedømmelse af elevernes egnethed for det videre studium, og foruden eleverne fra II klasse optages et stort antal elever ude fra, som har gennemgået den indledende uddannelse på bygmesterskolerne. Man må derfor i denne klasse antagelig regne med et frafald på 30%. Endelig regner man med, at der i hver af klasserne IV og V bliver et frafald på anslået 5 %, væsentlig som følge af, at en del elever vil gå ud i praktisk uddannelse i en kortere eller længere periode, og ved selve afgangsprøven regnes med et frafald på 10 %.

Man kommer herefter til følgende elevtal i skolens klasser:

2 måneders prøvetid	120	elever
I klasse	80	»
II klasse	72	»
III klasse (bedømmelsesklassen)		
fra II klasse	65	
fra bygmesterskolerne	85	150 »
IV klasse	110	»
V klasse	105	»
dimetteret med afgang	90	»

Der skal altså optages 120 elever i I klasse og 150 elever i III klasse (bedømmelsesklassen). Disse tal ligger væsentligt over det antal, der nu optages, men efter de erfaringer, man har på den nuværende skole, og når det tages i betragtning, at skolen fremtidig på grund af beskyttelsen af arkitektnavnet, tilgang fra bygmesterskolerne m. m. antagelig vil blive søgt af flere elever, må det ventes, at der vil melde sig det tilstrækkelige antal af kvalificerede aspiranter til optagelse, således at manglende elevtilgang ikke vil hindre, at skolen får en rekruttering af det angivne omfang.

Med de anførte elevtal må I klasse efter de to måneders prøvetid deles i 4 afdelinger à 20 elever og II klasse i 4 afdelinger à 18 elever. I III klasse bør holdene på grund af bedømmelsen være forholdsvis små, hvorfor denne klasse bør deles i 10 afdelinger à 16 elever. IV klasse må deles i 6 à 7 hold på gennemsnitlig ca. 16—18 elever, og V klasse må deles i 7 hold på ca. 16 elever hver.

I foranstående beregning er kun taget hensyn til de elever, der følger skolens almindelige arkitektuddannelse. Foruden disse elever må skolen som tidligere bemærket også kunne rumme hospitanter, der søger undervisning i specialfag, eller som dyrker videregående specialstudier. Det er ikke muligt at opstille nogen nøjagtig beregning over antallet af sådanne elever, da der i mange tilfælde vil være tale om ny former for undervisning eller stærkt ændret tilrettelægning af den undervisning, der gives nu.

Kommissionen har imidlertid, så vidt muligt efter forhandling med de pågældende faglærere på arkitektskolen, udarbejdet følgende skønsmæssige opgørelse over det antal hospitanter og specialstuderende, de enkelte afdelinger af skolen må antages at burde kunne modtage:

<i>Byplan</i> , kursus ca. 20, individuelle studerende ca. 5.....	25
<i>Havekunst</i> , kursus (2-årigt) og individuelle studerende (hovedparten hospitanter fra landbohøjskolen).....	20
<i>Møbeltegning</i> , kursus ca. 15, individuelle studerende 5—10 (hovedsagelig hospitanter).....	25
<i>Industriel formgivning</i> , kursus (antagelig 2-årigt) og individuelle studerende 15—25 (antagelig mange hospitanter).....	20
<i>Landbrugsbyggeri</i> , kursus og individuelle studerende.....	20
<i>Industri- og erhvervsbyggeri</i> , evt. kursus og individuelle studerende	15
<i>Arkitektur studier</i> , individuelle studerende eventuelt kursus for hospitanter ved særlige opgaver.....	10
<i>Byggeteknik</i> , kursus og individuelle studerende 15—20.....	15
<i>Belysning</i> , eventuelt kursus vedrørende dagslys, individuelle studerende.....	10
Herudover individuelle studier og lejlighedsvis kurser ved enkelte af de øvrige specialafdelinger.....	10

På grundlag af disse beregninger kan skolens samlede elevantal anslås som følger:

I vintermånederne oktober—april incl. skulle normalskolen have ca. 475 studerende ifølge de fastsatte klassestørrelser; men da semestrene i V klasse kan tages med afbrydelser på 4 — 8 — 12 måneder, for at de studerende kan få lejlighed til beskæftigelse på tegnestuer, vil det i praksis betyde, at sommersemestret i V klasse vil have færre studerende, hvorimod vintersemestrene vil have tilsvarende flere. Derfor må der regnes med ca. 500 studerende på normalskolen i vintermånederne.

Hertil kommer specialafdelingernes studerende (hospitanter, færdige arkitekter, studerende der i forlænget studietid tager speciale). Disse studerende vil enten gå på faste kursus eller arbejde med individuelle opgaver og vil antagelig komme på et antal på ca. 170.

Arkitektskolens samlede antal studerende vil da i vintermånederne være omkring 670 studerende.

V. NORMERINGEN MED LÆRERKRÆFTER

Undervisningen ved kunstakademiets arkitektskole bør også fremtidigt forestås af professorer og docenter, der er knyttet fast til skolen, og som til bistand har assisterende lærere, der enten er honorarlønnede eller time-lønnede.

Den ved tjenestemandsløven af K)46 indførte ordning, hvorefter professorer og docenter er ansat som pensionsberettigede tjenestemænd i livsstillinger, bør bibeholdes.

Lærergerningen ved arkitektskolen må være professorernes og docenternes hovedvirksomhed, som de må hellige den væsentlige del af deres arbejdskraft; men de pågældende må i fremtiden som nu have adgang til anden virksomhed som arkitekter ved siden af deres lærergerning. Det er af væsentlig betydning og største værdi for undervisningen, at de, der forestår den, bevarer en stadig, nær og levende tilknytning til den praktiske arkitektgerning.

Kommissionen har drøftet, om arkitektskolens professorer også i fremtiden bør være knyttet til de enkelte klasser som professorer i bygningskunst, eller om de hver for sig bør udnævnes i specielle fag inden for dette videre område og alene undervise i deres specialer gennem hele skolen. Man finder, at den bedste løsning nås ved en kombination af disse to systemer. Til varetagelse af den grundlæggende undervisning i de centrale fag bør der til hver klasse være knyttet een eller flere professorer i bygningskunst. Fem af disse skal være klassebestyrere for skolens 5 klasser. Endvidere skal en professor i bygningskunst forestå ledelsen af laboratoriet i boligbyggeri og en ledelsen af laboratoriet for erhvervsbyggeri.

Ved siden af professorerne i bygningskunst bør til skolen knyttes et betydeligt antal selvstændigt virkende lærere, normerede dels i professorstillinger, dels i docentstillinger, som forestår undervisning og forskning i de forskellige specialefag. Specialelærerne skal ikke være knyttet til nogen bestemt klasse, men skal varetage undervisningen i deres fag gennem hele skolen. Et antal af dem vil ved siden af det egentlige undervisningsarbejde få til opgave at bestyre de til skolen knyttede laboratorier og at lede og stimulere det videregående kunstneriske og videnskabelige forskningsarbejde, som bør knyttes til skolen. Til dem vil også blive henlagt ledelsen af de særlige specialstudier i særfag for hospitanter. Selvstændige stillinger som specialelærere bør oprettes ikke alene i særfag som byplanlægning, byggeteknik, møbelkunst og havekunst og i snævrere bi-

fagsområder som statik, perspektiv, lyslære m. v., men også i grene af faget bygningskunst som f. eks. restaurering.

Endelig bemærkes, at det ville være meget ønskeligt, om der ved skolen kunne oprettes en eller to lærestole, der er forbeholdt gæstprofessorer, og som eventuelt i overgange kunne besættes med udlændinge. Der ville herved åbnes adgang for ny, værdifulde impulser i undervisningen. Disse lærestole må være ud over det normerede antal lærere, så de kan besættes for ret korte perioder. De må være honorarlønnede.

På grundlag af den i afsnittet om skolens størrelse foretagne beregning af elevtallet kan antallet af professorer i bygningskunst ansættes til 10, der fordeler sig med 1 i I klasse (80 elever), 1 i II klasse (72 elever), 4 i III og IV klasse (150 og 110 elever) — professorerne i IV klasse forestår også undervisningen i III klasse (bedømmelsesklassen) — og 4 i V klasse (105 elever).

Kommissionen har overvejet, hvorvidt der burde oprettes yderligere to professorater i bygningskunst, knyttet til I og II klasse, under hensyn til disse klassers meget store elevtal (henholdsvis 80 og 72), men har dog anset det for forsvarligt at udskyde dette spørgsmål, indtil man har vundet erfaringer med hensyn til, hvorledes den ny undervisningsordning virker i praksis.

Ved udarbejdelsen af foranstående forslag har kommissionen taget i betragtning, at antallet af faste lærere ved skolen under hensyn til disses faste og livsvarige ansættelse ikke bør overstige det strengt nødvendige, men at så stor en del som muligt af undervisningen bør henlægges til unge lærere med forholdsvis kortvarig ansættelse, således at man herigennem åbner mulighed for stadig fornyelse i undervisningen og undgår stagnation.

Som foran side 17 anført er normeringen ved kunstakademiets skole i bygningskunst med faste, varigt ansatte lærerkræfter nu følgende: otte professoralter i bygningskunst, hvoraf to med speciale henholdsvis i landbrugsbyggeri og i arkitekturstudium og opmåling, et docentur i bygningskunstens historie, et docentur i perspektiv (fælles for kunstakademiets tre skoler) og et lektorat i havekunst. Nogle af de professorer i bygningskunst, der ikke er normeret med speciale, giver også undervisning i specialfag (f. eks. byplan og møbel- og rumkunst). Iøvrigt varetages undervisningen i specialfagene af timelønnede lærerkræfter.

Til gennemførelse af den i nærværende betænkning foreslåede nyordning må der efter kommissionens opfattelse ud over de foran omhandlede 10 professorater i bygningskunst have de nedenfor opførte faste lærerstillinger til rådighed:

- 1 professorat i byplanlægning (nyt)
- 1 » i byggeteknik (nyt)
- 1 » i arkitekturstudium og opmåling (er normeret)
- 1 » i bygningsstatik (nyt)

1	professorat	i havekunst (nu lektorat)
1	»	i møbelkunst (nyt)
1	»	i industriel formgivning (nyt)
1	»	i landbrugsbyggeri (er normeret)
1	docentur	i perspektiv (nu fælles med maler- og billedhugger-skolerne)
1	»	i frihåndstegning (nyt)
1	»	i administration og organisation (nyt)
1	»	i byggeriets økonomi (nyt)
1	»	i lyslære (nyt)
1	»	i grafik (nyt)
1	»	i varme, ventilation og sanitet (nyt)
1	»	i lydlære (nyt)
1	»	i restaurering (nyt)
1	»	i arkitekturhistorie (er normeret)
1	»	i sociologi (nyt)
1	lektorat	i bygningsret (nyt)
1	»	i landmåling og nivellering (nyt)
1	»	i billedkunstens historie (nyt).

Der foreslås således nyoprettet seks professorater, hvoraf et ved omdannelse af et lektorat, ti docenturer og tre lektorater.

Professorater og docenturer skal være tjenestemandstillinger, medens lektoraterne skal være honorarlønnede stillinger, hvis indehavere dog selvstændigt forestår den til dem henlagte undervisning på tilsvarende måde som professorer og docenter.

Fordelingen mellem professorater, docenturer og lektorater er foretaget efter en afvejelse af det omfang og den betydning, de enkelte fag må ventes at få. Det bemærkes herved, at det kan tænkes, at en omgruppering kan vise sig ønskelig. Således gør betydningen af fagene administration og organisation samt faget belvsningslære det egentlig berettiget, at disse lærestole er professorater; men kommissionen har ment på nærværende tidspunkt at måtte afstå fra at stille forslag herom. På tilsvarende måde ønskede kommissionen oprindeligt oprettet et selvstændigt professorat i opmåling og et i arkitekturhistorie samt et docentur i restaurering ud fra den betragtning, at man ikke på forhånd kan være sikker på, at den til enhver tid værende indehaver af professoratet i arkitekturhistorie også vil kunne dække faget opmåling og arkitekturstudium. Under hensyn til de øvrige ønsker om oprettelse af specialprofessorater har man dog ment at kunne forsvare at indskrænke sig til at få oprettet et professorat i arkitekturstudium og opmåling og to docenturer henholdsvis i restaurering og i arkitekturhistorie, således at disse docenter i deres undervisning skal stå i samarbejde med professoren i arkitekturstudium og opmåling.

Angående de enkelte lærestole skal iøvrigt bemærkes følgende:

Professorerne i byplanlægning, i havekunst, i møbelkunst, i landbrugsbyggeri og — sammen med docenterne i restaurering og i arkitekturhistorie — professoren i arkitekturstudium og opmåling vil ved siden af den almindelige undervisning få vigtige opgaver ved tilrettelæggelsen af de foreslåede specialstudier og ledelsen af de hertil knyttede laboratorier og studiesamlinger. Det samme gælder for professoren i industriel formgivning, hvis lærestol også får stor betydning med henblik på de ny arbejdsopgaver inden for industri og håndværk, som; i stigende grad overtages af arkitekter. Professoren i byggeteknik skal tilrettelægge den betydningsfulde ny undervisning i håndværkerfag og i videregående teknik samt lede de værksteder og laboratorier, der skal oprettes hertil. Professoren i bygningsstatik får til opgave at give de studerende en sådan indføring i faget og forståelse af de vigtige statiske problemer, at de i det praktiske liv med fuldt udbytte kan samarbejde med specialister i faget, ligesom han skal udforme den udvidede undervisning i faget med henblik herpå.

Alle disse lærestole er af en sådan betydning, at de må oprettes som professorater.

Fagene lyslære, varme, ventilation og sanitet samt lydlære dyrkes nu kun i begrænset omfang. Disse fag må imidlertid anses for så betydningsfulde, at det er nødvendigt at oprette selvstændige lærestole i dem. Lærerne skal også have til opgave i tilslutning til det arbejde, der udføres inden for de samme discipliner på den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, og i samarbejde med denne at iværksætte et forskningsarbejde vedrørende den mest hensigtsmæssige udformning af en bygnings rum. Et sådant forskningsarbejde, der forudsættes tilrettelagt på en sådan måde, at laboratorier og apparatur udnyttes økonomisk, og unødigt dobbeltarbejde undgås, vil være af stor betydning under den kommende udvikling inden for byggeriet.

Det er tidligere berørt, at der til bistand for professorer og docenter bør ansættes honorarlønnede og timelønnede hjælpelærere.

Hver af de fem professorer i bygningskunst, der er klassebestyrere for skolens fem klasser, bør have en honorarlønnet hjælper til bistand ved ledelsen af klassen. Denne hjælper vil få en betydningsfuld opgave, og stillingerne bør oprettes som lektorater.

Desuden bør til bistand for professorerne i bygningskunst ansættes time-lønnede assistenter i et antal, svarende til en for hver 16—20 elever. Assistenterne skal i første række bistå ved den daglige undervisning ved tegnebordene.

Kommissionen har udarbejdet en oversigt over lærertimer ved den fremtidige arkitektskole til brug for bedømmelse af antallet af lærere. Forudsætningen for oversigten er de nu foreslåede klassestørrelser set i relation til den timeopgørelse, som findes i det foregående afsnit om uddannelsens tilrettelæggelse. Endvidere er timerne optalt som lærertimer, uden at professorernes medvirken ved tegneboardsundervisningen medregnes. Det for-

udsættes, at forelæsningerne gives af professorerne, docenterne og enkelte lektorer.

I afsnittet om uddannelsens tilrettelæggelse er timefordelingen for lærertimernes vedkommende samlet for hver klasse i antal forelæsninger, antal lærertimer ved tegneborde pr. hold, antal lærertimer til opgaveretning og tilrettelægning, antal lærertimer ved prøver og oprykningsbedømmelser; men det er ikke muligt herudfra at foretage en nøjagtig specificering af disse lærertimer i de enkelte fag med deres fuldstændige andel i forelæsningstimer, tegnebordstimer og tilrettelægnings- og bedømmelsestimer. Dette vil næppe heller være rigtigt, idet det må være de enkelte klassers antal lærertimer, der lægges til grund for en normering, således at det overlades den fremtidige skoleledelse at fordele disse lærertimer på et passende antal assistenter inden for de forskellige fag. Nogle af assistenterne vil antagelig have undervisningen som en halvdagsstilling, andre vil have undervisningstimer nogle dage om ugen, og andre igen vil måske være fuldt beskæftiget med undervisning og laboratoriarbejde. Til oversigten her er det navnlig det samlede antal lærertimer i de enkelte klasser, der har betydning, endvidere lærertimernes omtrentlige fordeling i direkte undervisningstimer ved tegneborde og timerne til opgaveretning, bedømmelse og forelæsningstimer. Endelig har det betydning at opgøre de enkelte klassers samlede antal elevtimer og sammenligne det med det samlede antal lærertimer.

Oversigt over lærertimer for arkitektskolen ifølge forslaget.

Prøvekursus, varighed 2 måneder, 260 undervisningstimer.

Lærertimer: 40 fælles forelæsningstimer
 195 lærertimer ved tegneborde pr. 20 elever
 70 lærertimer ved bedømmelse pr. 20 elever
 25 tilsynstimer ved prøver pr. 20 elever,
 ialt 290 lærertimer pr. 20 elever foruden 40 forelæsningstimer fælles for alle holdene.

Med 6 hold à 20 elever 1740 lærertimer ialt + 40 forelæsninger.

/ klasse, varighed 7 måneder, 1160 undervisningstimer.

Lærertimer: 350 fælles forelæsningstimer
 810 lærertimer ved tegneborde pr. 20 elever
 200 lærertimer (opgaveretning og tilrettelægning) pr. 20 elever
 50 lærertimer, special- og hovedfaglærer samtidig pr. 20 elever
 20 lærertimer til oprykningsbedømmelse pr. 20 elever
 30 tilsynstimer,
 ialt 1110 lærertimer pr. 20 elever foruden 350 fælles forelæsningstimer.

Med 4 hold à 20 elever, 4440 lærertimer + 350 forelæsninger.

Antallet af timer til specialassistance i husbygningstimerne anslås efter de nuværende forhold til at være 50 timer.

// *klasse*, varighed 7 måneder, 1160 undervisningstimer.

Lærertimer: 350 fælles forelæsningstimer

810 lærertimer ved tegneborde pr. hold (ca. 18—20 elever)

300 lærertimer (opgaveretning og tilrettelægning) pr. hold

100 lærertimer med speciallærer pr. hold (underviser samtidig med hovedfagslæreren)

30 lærertimer til oprykningsbedømmelse pr. hold

40 tilsynstimer ved prøver pr. hold,

ialt 1280 lærertimer pr. hold foruden 350 fælles forelæsningstimer.

Med 4 hold, 5120 lærertimer.

Her skønnes timerne til specialassistance at kunne ansættes til 100 pr. hold.

/// *klasse*, bedømmelsesklassen, varighed 5 måneder, 730 undervisningstimer.

Lærertimer: 130 fælles forelæsningstimer

600 lærertimer ved tegneborde eller laboratorier pr. 16 elever

100 lærertimer til bedømmelse pr. 16 elever,

ialt 700 lærertimer pr. hold foruden 130 fælles forelæsningstimer.

Med 10 hold, 7000 lærertimer -f 130 forelæsninger.

IV klasse, a) dagskole 6 måneder, 1000 undervisningstimer.

Lærertimer: 320 fælles forelæsningstimer

680 lærertimer ved tegneborde pr. 16 elever

100 lærertimer med speciallærer pr. 16 elever (underviser samtidig med hovedfagslæreren)

200 lærertimer til opgaveretning og tilrettelægning pr. 16 elever,

ialt 980 lærertimer pr. hold foruden 320 fælles forelæsningstimer.

Med 6 hold, 5880 lærertimer } + 320 forelæsninger.
Med 7 hold, 6860 lærertimer }

b) konduktørlære, opmålingskursus, eftermiddagsskole i 9 måneder (400 skoletimer + 100 timer opmåling).

Lærertimer: 30 fælles forelæsningstimer

370 lærertimer ved tegneborde pr. 16 elever

100 lærertimer til tilrettelægning pr. 16 elever

100 lærertimer til opmålingskursus pr. 16 elever.

Eftermiddagsskolen (i 7 måneder ca. 175 dage) ialt 570 lærertimer pr. hold + 30 forelæsninger.

Med 6 hold, 3420 lærertimer (ca. 175 dage) } + 30 forelæsninger.
Med 7 hold, 3990 lærertimer }

Heri medregnet 14 dages opmålingskursus å 100 lærertimer pr. hold.

c) dagskole, varighed 4 måneder, 660 undervisningstimer.

Lærertimer: 150 fælles forelæsningstimer
 500 lærertimer ved tegneborde pr. 16 elever
 100 lærertimer til tilrettelægning og bedømmelse pr. 16 elever
 24 lærertimer til oprykningsbedømmelse
 50 tilsynstimer
 50 lærertimer til specialassistance i husbygning,
 ialt 724 lærertimer + 150 forelæsninger.

Med 7 hold, 5068 lærertimer + 150 forelæsninger.

Der er regnet med 50 timer, hvor hovedfagslærer og speciallærer er til stede samtidigt.

V klasse, varighed 3 semestre å 4 måneder, deraf 2 semestre i sammenhæng.

a) de to sammenhængende semestre, 1280 undervisningstimer.

Lærertimer: 190 fælles forelæsningstimer
 1120 lærertimer ved tegneborde pr. 16 elever
 100 lærertimer til opgavebedømmelse og tilrettelægning pr. 16 elever
 130 lærertimer til specialassistance i husbygning pr. 16 elever
 16 lærertimer til oprykningsbedømmelse pr. 16 elever
 24 tilsynstimer ved prøver pr. 16 elever,

ialt 1390 lærertimer pr. 16 elever + 190 forelæsningstimer.

b) frie semester, varighed 4 måneder, 640 undervisningstimer.

Lærertimer: 270 lærertimer ved tegneborde pr. 16 elever.

Det her angivne antal lærertimer gælder kun for elever, der holdvis løser almindelige husbygningsopgaver. For elever, der løser opgaver i specialfag, vil der kræves et væsentlig forøget antal lærertimer i samme periode.

Alene for den første forudsætning med 7 hold, 1890 lærertimer ialt.

For hele normalskolen.

Samlet antal elevtimer for hele normalskolen incl. afgangsupgaven (elevantal gange undervisningstimer) = 766.620 timer.

Disse timer fordeler sig således:

Elevtimer ved tegneborde: 617.020 timer

Elevtimer ved forelæsninger: 149.600 timer

Samlet antal lærertimer (incl. forelæsninger) 47.398 timer

(excl. forelæsninger, 45.838 timer), der fordeler sig med:

Lærertimer ved tegneborde.....	37.640	timer
Lærertimer ved forelæsninger.....	1.560	»
Samlet antal lærertimer ved bedømmelse etc.....	8.198	»

Til hver elevtime går da 0,06 lærertime eller omtrent 1 lærertime pr. 17 elevtimer (forelæsningstimerne medregnet).

De mange tilhørere til forelæsningerne i klasserne giver en kompensation for det antal lærertimer, der går til opgaveretning og bedømmelse.

Sammenlignes elevtimer ved tegneborde alene med lærertimer ved tegneborde er forholdet for hele skolen i gennemsnit da, at der er én lærertime for hver 17 elevtimer. Men sammenlignes det samme antal elevtimer med antallet af lærertimer (excl. forelæsningstimer) bliver forholdet omtrent 1 lærertime for hver 14 elevtimer.

Under de nuværende normeringer er regnet med 1 lærertime ved tegnebordene for hver 20 elevtimer i de 2 første klasser og for hver 16 elever i H₁ og H₂.

I foranstående opgørelse over det fremtidige behov for undervisningsassistenter er medtaget undervisningen i håndværksfag under forudsætning af, at lærerne i disse fag kan undervise det samme antal elever som assistenterne ved tegnebordene.

Da såvel assistenternes daglige arbejdstid som den periode af året, i hvilken de arbejder ved skolen, vil være varierende, er det ikke muligt at opgøre, hvor mange assistenter der fremtidig vil blive ansat ved skolen. Forudsætter man, at assistenternes gennemsnitlige, årlige tjenestetid bliver 4 timer daglig i 10 måneder, d. v. s. 1000 timer årlig, skal der ansættes ca. 46 assistenter ved normalskolen.

Som det fremgår af den foran side 17—18 givne redegørelse, har skolen efter en på samme måde foretagen opgørelse nu bevillinger til ca. 20 assistenter, hvoriblandt dog er medregnet nogle speciallærere, der fremtidig foreslås normerede som professorer, docenter eller lektorer.

Skolens udgifter til lærerlønninger kan under den nuværende ordning opgøres således. (Der er for tjenestemandstillinger regnet med grundløn til en gift og med de pr. 1/10 1951 gældende tillæg):

8 professorater å 16.377 kr.....	131.016	kr.
iy ₂ docentur å 12.976 kr.....	19.358	»
I lektor (2400 kr + 65%).....	3.960	»
timelønnede lærere.....	231.000	»
	<hr/>	
	385.334	kr.

Efter den foreslåede nyordning bliver de tiisvarende udgifter:

18 professorater å 16.377 kr.....	294.786	kr.
II docenturer å 12.976 kr.....	142.736	»
3 lektorater å 2400 kr. + 65%.....	11.880	»
5 lektorater (assistenter for klassebestyrerne) å 2400		
kr. + 65%.....	19.800	»
timelønnede lærere i 45.838 timer å 7 kr. + 65 %.....	529.429	»
	<hr/>	
	998.631	kr.

Merudgiften kan altså anslås til 613.297 kr.

En ikke uvæsentlig del af denne merudgift skyldes dog den påregnede forøgelse af skolens elevtal. Skolens bevillinger er nu beregnet efter elevtal på 40 i hver af forskolens klasser og 80 i hver af hovedskolens klasser. Medens antallet af professorater, docenturer og lektorater bør være det samme også ved en sådan mindre skole, ville behovet for timelønnede lærere blive mindre. Man kan skønmæssigt regne med, at eleverne måtte deles i 3 hold på prøvekursus, 2 hold i I klasse, 2 hold i II klasse, 6 hold i III klasse, 5 hold i IV klasse og 5 hold i V klasse. En sådan deling giver et samlet antal timelønnede lærertimer på 27.470 timer à 7 kr. + 65 %. Udgiften til timelønnede lærere ville altså blive 317.279 kr. og den samlede udgift 786.481 kr., således at merudgiften ville blive 401.147 kr.

Udover det i de foregående afsnit opgjorte antal lærertimer, der alene gælder normalskolens undervisning, må regnes med yderligere lærertimer til:

- 1) specialkursus for hospitanter og dimitterede arkitekter (eventuelt studerende, der lægger specialstudiet ind i en forlænget uddannelsestid). Specialistkursus må forudsættes på byplanafdelingen, møbelskolen, afdelingen for industriel formgivning, afdelingen for havekunst, afdelingen for landbrugsbyggeri, eventuelt ved et laboratorium for industri og erhvervsbyggeri. Særlige kursus uden for normalskolen må endvidere tænkes gennemført ved laboratoriet for byggeteknik, eventuelt tillige i belysningslære. Ved øvrige specialafdelinger kan eventuelt lejlighedsvis gennemføres kursus i bestemte emner inden for de pågældende specialområder,
- 2) undervisning og konsultation af individuelle studerende (hospitanter, dimitterede arkitekter, studerende med særlige opgaver),
- 3) selvstændige undersøgelsesarbejder og bistand til andres forskningsarbejder udført på de pågældende afdelinger,
- 4) administration af laboratorier (forøget timeantal til de professorer og lærere, der tillige virker som laboratorieforstandere).

ad 1. og 2. Der forudsættes undervisning med 4 lærertimer daglig pr. 10 elever. Regner man med, at specialafdelingerne vil komme op på 150 studerende fordelt i de forskellige afdelinger, vil der være 60 lærertimer daglig. I 10 måneder vil det samlede antal lærertimer udgøre 15.000 timer.

ad 3. Der kan skønmæssigt regnes med et behov for 9—10 videnskabelige assistenter med en beskæftigelse på 4 timer daglig. De faste videnskabelige assistenter vil antageligt tilknyttes laboratorierne og specialer ved boligbyggeri, byplan, havekunst, landbrugsbyggeri, industribyggeri, byggeteknik, arkitekturstudium, møbelskole, industriel formgivning. Herudover vil forskningsmæssige arbejder blive udført også ved de mindre specialafdelinger.

ad i. Et fast tillæg må forudses givet til administration af laboratorier i lighed med praksis inden for andre læreanstalter.

Som nævnt foran forudsættes det, at en af undervisningsassistenterne i hver klasse bistår den professor, der er klassebestyrer, i administration og tilrettelægning af klassens undervisning. Der er foreslået en honorarlønnet lektorstilling hertil.

For de store specialafdelinger vil det være påkrævet med en lignende ordning, som svarer til de nuværende afdelingsassistenter på bygningskolen. Af de store specialafdelinger, som har et stort timeantal i normal-skolen, er det navnlig vigtigt for fagene arkitekturstudium og byggeteknik, der efter nyordningen får helt andre rammer. For de øvrige afdelinger vil ordningen jævnligt være påkrævet, hvor der lægges faste kursus, og hvor specialafdelingen tillige har individuelle studerende. Det vil i første række gælde ved byplan, møbelskole og havekunst.

VI. LOKALEFORHOLDENE

Under den kommende nyordning skal arkitektskolen give arbejdsplads til et væsentligt større antal elever og adskilligt flere lærere, end skolen nu har. Den ændrede tilrettelæggelse af uddannelsen medfører, at der må oprettes forskellige ny laboratorier og studielokaler, hvoraf navnlig kan fremhæves de foreslåede laboratorier og arbejdspladser i håndværksfagene. Endvidere skal skolen som nærmere omhandlet i det foregående give plads for specialstudier og undersøgelser af forskellig art, som, selv om de i et vist omfang vil kunne benytte de lokaler og laboratorier, som anvendes til den almindelige arkitektuddannelse, også vil medføre udvidede pladskrav.

Medens elevtallet og kendskabet til den nuværende skole i hovedtrækkene vil angive byggeprogrammet for normalskolen med de fornødne tegnestuer, kontorer, rum til samlinger, marketenderi etc, vil specialafdelingernes lokalebehov ikke på samme måde være angivet ved elevtallet. Kommissionen har derfor foretaget den som bilag 11 optagne opstilling for i hovedtrækkene at få klargjort, hvad specialafdelingerne må antages at ville omfatte.

De omtalte forhold medfører, at skolen ikke vil kunne nøjes med de lokaler, den nu har til rådighed. Det vil være nødvendigt at foretage en væsentlig udvidelse af skolens lokaler enten — såfremt dette måtte være gennemførligt — i forbindelse med de nuværende bygninger eller gennem opførelsen af en selvstændig nybygning for hele skolen.

Skolens nuværende undervisningsareal er inclusive lokalerne i Tordenskjoldsgade og i Heibergsgade ca. 4.020 m².

Kommissionen har drøftet følgende muligheder for en udvidelse i forbindelse irted den eksisterende bygningskole på Charlottenborg. I samtlige forslag indgår overtagelse af Harsdorffs palæ:

- 1) Nedlæggelse af den nuværende udstillingsbygning til udstillingsbrug og ombygning til arkitektskole, eventuelt i forbindelse med en nybygning i akademiets nuværende have, der forbinder udstillingsbygningen og det kgl. teaters nye scenebygning.
- 2) Nedrivning af ejendommene nr. 1 og 3 i Tordenskjoldsgade og placering af en nybygning på disse arealer. Skolen vil efter et sådant forslag kunne få god beliggenhed; men det vil være vanskeligt at skaffe tilstrækkeligt areal. Inddragelse af en større eller mindre del af den nye scenebygningens areal i denne forbindelse vil måske være mulig.

Hvad enten den under 1) eller den under 2) nævnte løsning vælges vil det være vanskeligt at skaffe arealer til værksteder, friluftsmateriale-samlinger og arbejdspladser.

- 3) En nybygning på hjørnet af Heibergsgade og Herluf Trollesgade.
- 4) En nybygning mellem Nyhavn, Heibergsgade og Herluf Trollesgade, placeret således at den yderste del af Heibergsgade ud mod Nyhavn nedlægges, hvorved det nye areal bringes i direkte forbindelse med Charlottenborgs nuværende område, således at adgangen til den nye arkitekt-skole kan ske gennem de to porte i Charlottenborg, og ved en ombygning af forhallen i den nuværende udstillingsbygning til portgennemgang.

Efter denne plan vil det muligvis være nødvendigt at nedrive de fre-dede ejendomme nr. 6 og 8 i Nyhavn. Areal til arbejdspladser og værk-steder vil kunne opnås ved en gårdsanering i ejendomme nr. 10, 12, 14 og 16 i Nyhavn. Nybygningen vil derved komme til at grænse op til den tidligere møntbygning på hjørnet af Holbergsgade og Herluf Trolles-gade.

Endvidere har kommissionen af et af sine medlemmer, arkitekt, m.A.A. Holger Jacobsen, fået forelagt 2 konkrete forslag, udarbejdet henholdsvis i 1938 og i 1944. Begge forslagene viser, at 1. salen i slottet er inddraget under arkitekternes undervisningsområde, stueetagen forbeholdes billed-huggerne, 2. salen malerne.

Begge forslagene indeholder udvidelse af skolens lokaler gennem inddra-gelse af det Harsdorffske Palæ og ejendommene Tordenskjoldsgade 1—3. I forslaget af 1944 er Tordenskjoldsgade nr. 3 tænkt at huse de i udstil-lingsbygningen værende lokaler, akademiets bibliotek, fotografisamlingen, frescoskolen, grafikskolen samt bygningsskolens studiearkiv.

I forslaget 1938 tænkes udstillingsbygningens studielokaler overflyttet til bygningsskolens nuværende lokaler i det kongelige teaters nye scenebyg-ning. Endvidere tænkes opført 2 nybygninger til laboratorium på akade-miets grund.

Kommissionen ser sig ikke i stand til at tage stilling til de forelagte for-slag, allerede fordi undervisningsministeriet ikke har rådighed over visse af de bygninger, der indgår i forslagene, og kommissionen derfor ikke kan udtale sig om muligheden for, at forslagene kan gennemføres.

Spørgsmålet om skolens lokaleforhold bør efter kommissionens mening optages til nærmere drøftelse, når den endelige udformning af skolens fremtidige studieplan er afgjort.

VIL SPØRGSMÅLET OM EN ENERETS BENÆVNELSE

A. Den fremtidige ordning.

Betegnelsen »arkitekt« opfattes i almindelighed som indebærende en vis garanti for, at den, der benytter den, er i besiddelse af sådanne tekniske og faglige kvalifikationer med hensyn til at projektere og forestå opførelsen af bygningsværker, at det er rimeligt og forsvarligt at overlade den pågældende arbejde af denne art. En sådan garanti er imidlertid ikke til stede, idet adgangen til at bruge betegnelsen »arkitekt« efter gældende dansk ret er ganske fri. Der er intet, der hindrer, at personer, der ikke har de nødvendige forudsætninger herfor, under betegnelsen »arkitekt« kan drive erhverv med projektering og opførelse af bygninger. Faren for, at sådanne personer herved bibringer bygherrer forkerte forestillinger om deres faglige kundskaber, er betydelig. Samarbejdet mellem bygherre og arkitekt er nemlig i høj grad baseret på et tillidsforhold, da bygherren meget hyppigt ikke selv har et sådant kendskab til byggeriets tekniske forhold, at han kan kontrollere arkitektens arbejde. Misbrug af den omhandlede art af arkitektbetegnelsen er ikke alene farlige for den enkelte bygherre, men under hensyn til de store værdier og kapitaler, der investeres i byggeri og administreres af arkitekterne, også for samfundet som sådant. Det må følgelig anses for ønskeligt, at der gennem indførelse af en eneretsbenævnelse for arkitekter, som garanterer, at bæreren har fornødne tekniske og faglige kundskaber til at forestå byggeri, gives bygherrer, der ønsker det, mulighed for at vælge sig forsvarligt uddannet medhjælp.

Spørgsmålet om indførelse af en eneretsbenævnelse for arkitekter har i en bredere sammenhæng tidligere været fremme til offentlig drøftelse. På grundlag af den i 1929 afgivne betænkning fra et af undervisningsministeriet nedsat udvalg angående eneretsbenævnelse for særlig uddannelse fremsatte statsministeren i rigsdagssamlingen 1931/32 på rigsdagen et forslag til »Lov om eneretsbenævnelse for særlig uddannelse«. Efter forslaget skulle der gives personer med en særlig uddannelse, som havde aflagt en af staten anordnet og kontrolleret prøve, eneret til at føre en benævnelse, som fastsattes af statsministeren som betegnelse for, at den pågældende prøve var aflagt. Efter forslaget åbnedes der derimod ikke mulighed for at skabe noget monopol til at udøve en virksomhed, knyttet til uddannelsen, men kun eneret til en vis benævnelse for den særligt uddannede.

. Dette forslag blev i rigsdagssamlingen 1931/32 vedtaget i landstinget, men nåede ikke at komme til behandling i folketinget, jfr. Rigsdagstidende

1931/32, landstingets forhandlinger, sp. 2002, tillæg A, sp. 3333—38 og tillæg B, sp. 2477. I rigsdagssamlingen 1932/33 fremsattes forslaget i folketinget, hvor det efter første behandling blev henvist til et udvalg, der imidlertid ikke nåede at afslutte sine forhandlinger inden samlingens slutning, hvorfor forslaget i rigsdagssamlingen 1933/34 igen blev fremsat i folketinget. Det af folketinget nedsatte udvalg udtalte i sin den 7. september 1934 afgivne beretning (Rigsdagstidende 1933/34, tillæg B. sp. 2333—34), at udvalget under en generaldebat af lovforslaget havde konstateret, at spørgsmålet om eneretsbenævnelse endnu var så lidet afklaret, at der næppe på det forelagte grundlag gaves mulighed for sagens gennemførelse. Forslaget blev herefter ikke vedtaget af folketinget og bortfaldt.

Da dette lovforslag blev fremsat, var forholdet det, at de arkitekter, der havde gennemgået den af staten anordnede uddannelse, d.v.s. kunstakademiets bygningsskole, kun kunne påtage sig en i høj grad begrænset del af det nødvendige byggeri, medens en væsentlig del af dette måtte udføres af personer, der ikke havde gennemgået denne uddannelse, og som ikke ville få ret til at føre eneretsbenævneisen.

Efter det forslag om arkitektuddannelsen, som nærværende kommission fremsætter, er det tanken at udvide bygningsskolen således, at en meget væsentlig del af landets behov for arkitekter kan dækkes af de på denne skole uddannede. Forudsætningerne for indførelse af en eneretsbenævnelse vil således blive ændrede, og det vil være en naturlig konsekvens af kommissionens forslag om den ændrede uddannelse og bygningsskolens reorganisering at gennemføre en eneretsbenævnelse for arkitekter.

Kommissionen finder, at man som eneretsbenævnelse for dem, der har de her omhandlede kvalifikationer, bør bruge betegnelsen »arkitekt«. Man har overvejet, hvorvidt der kunne skabes en ny betegnelse, eventuelt ved en forbindelse af ordet arkitekt med andre ord som f. eks. akademisk arkitekt eller civilarkitekt, i lighed med den ordning, der er indført for videnskabeligt uddannede ingeniørers vedkommende, jfr. den som bilag 17 optagne overenskomst mellem Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen om benyttelsen af ingeniørbetegnelserne. For ingeniørernes vedkommende fandtes en vis historisk baggrund for betegnelsen civilingeniører som benævnelse for de på polyteknisk læreanstalt uddannede ingeniører i modsætning til de militære ingeniører. En sådan baggrund findes ikke for betegnelsen civilarkitekt, og kommissionen kan ikke anbefale, at denne benævnelse eller andre på lignende måde dannede navne for arkitektstillingen indføres, men finder som nævnt, at man bør anvende betegnelsen »arkitekt« som eneretsbenævnelse for dem, der har gennemgået den af staten godkendte arkitektuddannelse, samt andre med de fornødne kvalifikationer. Samtidig må man indføre overgangsbestemmelser til sikring af velerhvervede rettigheder, opnået under den nu gældende ordning, hvor brugen af denne betegnelse er fri.

Kommissionen kan ikke anbefale, at den fremtidige ordning søges gen-

nemført ved privat overenskomst mellem de interesserede parter og foreninger. En sådan ordning vil det næppe være muligt at gennemføre, allerede fordi der kun ved lov kan gennemføres en tilstrækkeligt beskyttet eneret for betegnelsen »arkitekt«.

Med hensyn til omfanget af den eneret, der bør indføres, finder kommissionen, at det må være udelukket at indføre nogen form for eneret til erhverv. I det følgende behandles derfor alene spørgsmålet om eneret til en betegnelse, uden at der hertil er knyttet nogen erhvervsbeskyttelse.

Eneretten bør omfatte ikke alene benyttelse af selve benævnelsen »arkitekt«, men også forbindelser af dette ord med arts- eller fagangivelser samt andre betegnelser, der er egnet til at hidføre forveksling med ordet arkitekt. Da benævnelserne »havearkitekt« og »møbelarkitekt« nu er i almindelig brug som betegnelse for ikke arkitektuddannede personer, der arbejder indenfor de pågældende områder, finder man, at anvendelse af disse to benævnelser må undtages fra det almindelige forbud. Eventuelt bør for disse to benævnelser indføres en eneretsordning, svarende til den i nærværende betænkning foreslåede, for personer der har gennemgået den specialuddannelse på akademiet, som der foran er stillet forslag om.

Man har overvejet, hvorvidt benævnelsen »indendørsarkitekt« ligeledes bør undtages fra forbudet; men da denne benævnelse kan dække virksomhed, der omfatter egentligt bygningsarbejde, og da den ikke på samme måde som havearkitekt og møbelarkitekt er i almindelig brug for et bestemt afgrænset virksomhedsområde, finder kommissionen, at betegnelsen ikke bør undtages fra det almindelige forbud.

Uberettiget brug af arkitektbetegnelsen bør kunne straffes med bøder. Ret til at påtale bør tilkomme undervisningsministeriet og dertil af ministeriet bemyndigede foreninger eller sammenslutninger. Strafforfølgningen bør være offentlig, og sagerne behandles som politisager.

Kommissionen har drøftet, hvorvidt der bør kræves en vis tids praktisk virksomhed som vilkår for at opnå den omhandlede ret.

Kravet om praktisk uddannelse måtte begrundes med, at benævnelsen »arkitekt« under en eneretsordning bør give sikkerhed ikke alene for bærens teoretiske viden, men også for, at han har en sådan praktisk kunnen, at han skønnes i stand til selvstændigt på forsvarlig vis at kunne lede gennemførelsen af en byggeopgave. Hvis kravet skal bevirke nogen væsentlig betryggelse, må man ikke blot kræve det rent objektive, at en vis tids praksis er gennemgået, men tillige tillægge det betydning, hvorledes og hvor den er gennemgået.

Den praktiske virksomhed måtte derfor enten være knyttet til uddannelsen på arkitektskolen under dennes tilsyn, således at virksomheden var en betingelse for at blive indstillet til afgang, eller også måtte der, hvis virksomheden ligger efter afgang fra skolen, etableres en særlig kontrol med den.

Som ovenfor side 26 omhandlet finder kommissionen ikke at kunne

stille forslag om, at den praktiske uddannelse lægges i forbindelse med studiet inden afgang.

En effektiv kontrol med en obligatorisk praktisk uddannelse efter studiets afslutning vil volde overordentlige vanskeligheder, og ved tildelingen af retten til benævnelsen arkitekt vil man komme ud i et vanskeligt skøn, som udelukker opstillingen af den klare og enkle regel, som må kræves i et tilfælde som dette.

Det må også tages i betragtning, at kravet om en vis tids praktisk virksomhed i realiteten betyder en tilsvarende forlængelse af studiet, en forlængelse som kommissionen ikke anser for rimeligt begrundet, og at der ikke er tale om at tillægge de pågældende nogen eneret til erhverv eller en ret til selvstændig praktiseren, men alene en betegnelse, der naturligt vil være knyttet til bestået afgang fra arkitektskolen.

Der er derfor i kommissionen enighed om, at betegnelsen »arkitekt« må tilkomme dem, der fremtidig efter den kommende nyordning af arkitektuddannelsen har gennemgået denne uddannelse og bestået de hertil knyttede prøver.

Selv om den fremtidige hovedregel må være, at retten til betegnelsen arkitekt er forbeholdt dem, der har afgang fra kunstakademiets arkitekt-skole, finder kommissionen, at også andre dertil kvalificerede bør kunne opnå denne ret efter særlig tilladelse.

Dette må gælde personer, der i udlandet har gennemgået en uddannelse, der kan sidestilles med uddannelsen på arkitektskolen i Danmark, og det må endvidere gælde personer, der — uden at have gennemgået sådan uddannelse i Danmark eller i udlandet — på særlig anerkendelsesværdig måde har bidraget til bygningskunstens fremme.

Denne sidste gruppe vil være yderst lille, og tilladelser af denne art vil få den sjældne undtagelses karakter, så kommissionen har overvejet mulighederne for at finde en noget videre afgrænsning.

Det har under kommissionens drøftelser været fremført, at den helt ideelle arkitektuddannelse ville være oplæring gennem praktisk arbejde på tegnestue og byggeplads hos en fremragende arkitekt, og der har også været udtrykt frygt for, at uddannelsen på kunstakademiets arkitektskole kunne stagnere, såfremt man fuldstændig afskar muligheden for fornyelse og inspiration gennem konkurrence med andre former for uddannelse.

Ud fra disse betragtninger er der i kommissionen enighed om at foreslå en udvidelse af den kreds, som uden at opfylde de normale krav til uddannelse kan opnå ret til at føre betegnelsen »arkitekt«, og kommissionen foreslår, at personer, der gennem deres virksomhed har vist sig i besiddelse af kvalifikationer, som svarer til kravene ved afgangsprøven fra kunstakademiets arkitektskole, af undervisningsministeriet kan få meddelt tilladelse til at benævne sig »arkitekt«.

Ved udøvelsen af det skøn, der vil være afgørende for meddelelsen af

tilladelsen, må undervisningsministeriet kunne støtte sig til et sagkyndigt organ.

I det af Akademisk Arkitektforening udarbejdede udkast til »Lov om brug af betegnelsen arkitekt«, som har været forelagt kommissionen, er i denne forbindelse foreslået oprettet et »Statens arkitektnævn«, jfr. forslaget § 4.

Kommissionen kan i princippet tiltræde dette forslag og finder, at undervisningsministeriets afgørelse bør træffes efter indstilling af et nævn, der består af repræsentanter for kunstakademiets arkitektskole, akademirådets fagudvalg for arkitekter og de praktiserende arkitekters organisationer. Nævnet skal nedsættes af undervisningsministeriet, som også skal træffe de nærmere bestemmelser om dets sammensætning i overensstemmelse med de angivne retningslinier og om dets virksomhed.

I det af Akademisk Arkitektforening udarbejdede lovforslag er der i § 6 givet regler for fortabelse af retten til at kalde sig arkitekt. Nærværende kommission har også overvejet dette spørgsmål, men finder ikke anledning til at fremsætte et hertil sigtende forslag. Dette standpunkt begrundes med, at der ikke er tale om efter kommissionens forslag at knytte nogen form for rettigheder til erhverv eller lignende til arkitektnavnet, ligesom der heller ikke vil blive tale om nogen offentlig beskikkelse, som vil kunne tilbagekaldes. Benævnelsen »arkitekt« vil efter forslaget alene blive en bevidnelse af, at den pågældende har gennemgået den anordnede arkitektuddannelse eller har dokumenteret, at han på anden måde har erhvervet hertil svarende kundskaber. Man bør derfor lige så lidt her, som hvor der er tale om akademiske titler og lignende, indføre regler om fortabelse af retten til benævnelsen.

B. Overgangsregler.

Foran er behandlet kommissionens forslag til de regler, der skal gælde for erhvervelse af retten til at benævne sig »arkitekt« i fremtiden, når den nyordning, hvortil nærværende kommission fremsætter forslag, er gennemført.

Imidlertid har adgangen hidtil været fri til at føre denne benævnelse, og for ikke at krænke herved opnåede velerhvervede rettigheder vil det være nødvendigt at fastsætte en række overgangsregler.

Der er i kommissionen enighed om, at ret til at benævne sig »arkitekt« også fremtidig uden nærmere prøvelse må tilkomme personer, der har bestået afgangsprøven fra kunstakademiets arkitektskole efter de til enhver tid gældende regler. Det kunne heroverfor anføres, at nærværende kommission er nedsat, fordi den nuværende uddannelse på bygningskolen er mangelfuld, og der således kunne være grund til at efterprøve kvalifikationerne hos alle, der ikke har gennemgået den ny, forbedrede uddannelse; men kommissionen kan ikke tillægge en sådan betragtning nogen betydning.

Der er endvidere i kommissionen enighed om, at den omhandlede ret uden prøvelse må tilkomme personer, der ved lovens ikrafttræden er medlemmer af akademiets kunstnersamfunds arkitektsektion. Det bemærkes herved, at disse personers kunstneriske og faglige kvalifikationer, forsåvidt de ikke har afgang fra akademiet, er prøvet af akademiets jury efter reglerne i § 5 h) og i) i akademiets fundats på grundlag af selvstændige arbejder.

Kommissionen finder, at ret til at benævne sig arkitekt yderligere uden nogen prøvelse må tillægges personer, der uden at have bestået nævnte afgangsprøve ved lovens ikrafttræden er medlemmer af Danske Arkitekters Landsforbund. Forbundets optagelsesbetingelser er så betryggende med hensyn til medlemmernes faglige kvalifikationer, at en nærmere efterprøvelse af disse er overflødig, og at man med sikkerhed kan gå ud fra, at de pågældende er kvalificerede til at opnå tilladelse til at benævne sig »arkitekt«.

Der er i kommissionen enighed om, at man ganske uanset de pågældendes faglige kvalifikationer ikke kan fratage personer, der under den nu gældende ordning, hvor adgangen til at benytte sig af benævnelsen »arkitekt« er fri, på lovlig vis i deres erhverv har kaldt sig »arkitekt«, denne ret. Det vil være nødvendigt at udforme en overgangsregel, hvorefter så- ianne personer også fremtidig bevarer deres velerhvervede rettighed. Adgangen hertil bør dog være begrænset til personer, der har udøvet egentlig arkitektvirksomhed i en vis periode før lovens ikrafttræden, og den må være betinget af, at de pågældende inden en nærmere angivet frist overfor undervisningsministeriet godtgør, at dette er tilfældet, hvorefter ministeriet meddeler dem tilladelse til fortsat at udøve deres virksomhed under betegnelsen »arkitekt«. Tilladelsen meddeles af ministeriet efter forhandling med det foran omhandlede nævn, der skal bedømme kvalifikationerne hos personer, der søger tilladelse til at benævne sig arkitekt uden at opfylde de normale vilkår herfor.

Over de personer, der efter de foran omhandlede regler erhverver ret til at benævne sig »arkitekt«, bør der føres en fortegnelse. Kunstakademiets bygningsskole fører allerede nu fortegninger over den største gruppe af disse personer, nemlig dem, der får afgang fra skolen, og kommissionen finder, at det bør overdrages arkitektskolen i fremtiden at føre fortegninger over alle, der erhverver ret til at benævne sig »arkitekt«, hvad enten denne ret er opnået ved bestået afgang, ved medlemsskab af kunstnersamfundet eller Danske Arkitekters Landsforbund eller ved en særlig tilladelse fra undervisningsministeriet.

Endelig bemærkes, at kommissionen ved udarbejdelsen af sit forslag har forudsat, at forslaget ikke gennemføres isoleret og uden sammenhæng med de øvrige forslag, der fremsættes i nærværende betænkning, men at forslaget gennemføres som et led i den samlede nyordning af arkitektuddannelsen i Danmark.

C. Kommissionens forslag til lov om benyttelse af betegnelsen arkitekt.

Ud fra de foran omhandlede overvejelser skal kommissionen fremsætte følgende forslag til

Lov om benyttelse af betegnelsen »arkitekt«.

§ 1.

Personer, der har bestået afgangsprøven ved kunstakademiets arkitekt-skole såvel som personer, der ved lovens ikrafttræden er medlemmer af akademiets kunstnersamfunds arkitektsektion eller af Danske Arkitekters Landsforbund, har med de i §§ 2 og 3 angivne undtagelser eneret til betegnelsen arkitekt. Benyttelse i erhvervs- eller reklameøjemed af betegnelser, der er egnet til at hidføre forveksling med arkitekter, derunder navnlig forbindelser af ordet arkitekt med arts- eller fagangivelser, er med undtagelse af betegnelserne »havearkitekt« og »møbelarkitekt« forbudt.

§ 2.

Andre personer, der overfor undervisningsministeriet senest den..... godtgør i de sidste 6 måneder før denne lovs ikrafttræden at have drevet erhvervmæssig arkitektvirksomhed, kan af undervisningsministeriet efter forhandling med det i § 3 omhandlede nævn opnå tilladelse til fortsat at udøve deres virksomhed under den pågældende betegnelse.

§ 3.

Stk. 1. Undervisningsministeriet kan efter indstilling af et nævn, bestående af en repræsentation for kunstakademiets arkitektskole, suppleret med repræsentanter for akademirådets fagudvalg for arkitekter og de praktiserende arkitekters organisation, tillade, at personer, der ikke har bestået afgangsprøven ved denne arkitektskole, men som gennem deres virksomhed har vist sig i besiddelse af kvalifikationer, der svarer til kravene ved denne afgangsprøve, samt personer, der i udlandet har gennemgået en uddannelse, der vil kunne sidestilles med uddannelsen på ovennævnte skole, benytter betegnelsen arkitekt.

Stk. 2. Det i stk. 1 omhandlede nævn nedsættes af undervisningsministeriet, som endvidere træffer nærmere bestemmelse om nævnets sammensætning på det forannævnte grundlag og om dets virksomhed.

§ 4.

Uberettiget brug af den i denne lov omhandlede betegnelse straffes med bøder.

Straffeforfølgning foretages af det offentlige på begæring af undervisningsministeriet eller dertil af undervisningsministeriet bemyndigede for-

eninger eller sammenslutninger. De således bemyndigede foreninger og sammenslutninger er også beføjede til, samtidig med anmeldelsen om den formentlig begåede lovovertrædelse, at foranledige forbud nedlagt mod overtrædelsen. Sådant forbud forfølges efter lovgivningens almindelige regler.

§ 5.

Undervisningsministeriet bemyndiges til at træffe de fornødne bestemmelser til gennemførelsen af denne lov og til at afholde de hermed forbundne udgifter.

Loven træder i kraft den.....

Bemærkninger til lovforslaget.

Idet henvises til det tidligere i betænkningen anførte bemærkes, at man ved udformningen af lovforslaget har søgt at skabe enkle og klare regler for, hvilke personer der omfattes af eneretsbestemmelsen. Forslaget giver dels regler for den fremtidige, varige ordning, dels overgangsregler, hvis gyldighed er begrænset til at omfatte de personer, der ved lovens ikrafttræden opfylder de fastsatte betingelser.

Den fremtidige, varige ordning omhandles i § 1, 1. pkt., 1. led og § 3. Ifølge disse regler tilkommer retten til at benævne sig »arkitekt« dels personer, der har bestået afgangsprøven ved kunstakademiets arkitektskole, dels efter tilladelse fra undervisningsministeriet personer, der ikke har bestået denne prøve, men som gennem deres virksomhed har vist sig i besiddelse af kvalifikationer, der svarer til kravene ved nævnte prøve, dels endelig efter tilladelse fra undervisningsministeriet personer, der i udlandet har gennemgået en uddannelse, der vil kunne sidestilles med uddannelsen på kunstakademiets arkitektskole.

Overgangsreglerne findes i § 1, 1. pkt. 2. led, og § 2. Ret til at benævne sig »arkitekt« tilkommer i henhold til disse regler personer, der uden at have bestået afgangsprøven ved kunstakademiets bygnings-skole ved lovens ikrafttræden er medlemmer af kunstakademiets kunstnersamfunds arkitektsektion eller af Danske Arkitekters Landsforbund, samt efter tilladelse fra undervisningsministeriet personer, der ikke har bestået nævnte afgangsprøve eller er medlem af landsforbundet; men som overfor undervisningsministeriet inden den i loven angivne frist godtgør i de sidste 6 måneder før lovens ikrafttræden at have drevet erhvervsmæssig arkitektvirksomhed under betegnelsen arkitekt.

I anvendelsen af skolens ny betegnelse ligger ingen begrænsning i henseende til, at afgang skal være bestået efter den ny studieplan.

Man har ved udformningen af bestemmelserne i det omfang, det var muligt, søgt at udarbejde regler, der ligger nær op ad de på andre tilsvarende områder gældende forskrifter, idet det er ønskeligt, at der indenfor beslægtede områder gælder så vidt muligt ensartede bestemmelser.

Man har særligt ved påtalereglerne foreslået, at der tillægges arkitektorganisationerne vidtgående beføjelser, idet man fra administrationen af tilsvarende regler, særligt inden for handelsministeriets område, har gode erfaringer for et sådant samarbejde med faglige organisationer.

Til de enkelte paragraffer bemærkes iøvrigt følgende:

Ad § 1: Bestemmelsens første punktum fastslår, hvem der uden særlig tilladelse har ret til at benævne sig »arkitekt«, og tillægger med de i §§ 2 og 3 anførte undtagelser disse personer en eneret til denne benævnelse.

Andet punktum forbyder benyttelse i erhvervs- eller reklameøjemed af betegnelser, der er egnet til at hidføre forveksling med arkitekter. Undtaget herfra er dog betegnelserne »havearkitekt« og »møbelarkitekt«. Reglen må forstås således, at personer, der har ret til at benævne sig arkitekt, også har ret til at anvende betegnelsen i forbindelse med arts- eller fagangivelser og f. eks. kalde sig byplanarkitekt eller lignende. Forbudet omfatter således kun personer, der ikke har ret til at benævne sig »arkitekt«.

Ad § 2: Denne paragraf er en overgangsbestemmelse, hvorefter personer, der ikke falder ind under reglen i § 1, men som under den hidtidige fri ordning har opnået velerhvervede rettigheder, kan bevare disse ved inden den angivne frist over for undervisningsministeriet at godtgøre deres ret. Det er fundet rimeligt, at undervisningsministeriet inden tilladelse meddeles, skal forhandle med det i § 3 omhandlede nævn af sagkyndige, sammensat af repræsentanter for arkitektskolen, der repræsenterer den normale arkitektuddannelse, kunstakademiet, der repræsenterer arkitekturen som kunstart, og de praktiserende arkitekters organisationer. Nævnet ned sættes af undervisningsministeriet, der fastsætter de nærmere regler for dets sammensætning og virksomhed, jfr. § 3, 2. stk.

Ad § 3: Denne regel er varig og giver undervisningsministeriet bemyndigelse til efter forhandling med det foran i bemærkningerne til § 2 omhandlede nævn at meddele tilladelse til at benævne sig arkitekt til personer, der uden at have afgang fra kunstakademiets bygningssskole er kvalificerede til at føre benævnelsen.

Ad § i: I denne bestemmelse fastslås, at uberettiget brug af den i loven omhandlede betegnelse straffes med bøder, idet en sådan strafbestemmelse må anses for nødvendig for gennemførelse af lovens krav. Endvidere gives regler om strafforfølgning og nedlæggelse af forbud. Sagerne bør behandles som politisager. Efter bemyndigelse fra undervisningsministeriet kan faglige sammenslutninger opnå vidtgående beføjelser ved forfølgning af overtrædelser af lovens regler.

Bestemmelsen er udformet efter forbillede fra konkurrencelovgivningen, dog at der er tillagt undervisningsministeriet selvstændig påtaleret.

Ad § 5: I denne ikrafttrædelsesbestemmelse bemyndiges undervisningsministeriet til at træffe de nødvendige bestemmelser til lovens gennemførelse og afholde de hermed forbundne udgifter. Det vil f. eks. være naturligt med hjemmel heri at fastsætte, at kunstakademiets arkitektskole fører fortegnelse over alle, der er berettigede til at benævne sig arkitekt.

København, den 1. april 1952.

J. Barner-Rasmussen. Thorvald Dreyer. Kay Fisker. F. V. Haugsted.

Thomas Havning. Kræsten Iversen. Holger Jacobsen. I. Chr. Jensen.

S. C. Larsen. Svend Møller. F. Neergaard-Petersen. K. Paludan-Miiller.

formand

B. J. Rambøll. Steen Eiler Rasmussen. Henning Rohde.

Bent Salicath. Svend Storm.

/Hans K jerns.

*Undervisningsministeriets Bekendtgørelse
af 15. februar 1947.*

Bekendtgørelse af fundats af 31. marts 1927 for Det kongelige Akademi for de skønne Kunster med de ved kongelig resolution af 11. juni 1936 godkendte ændringer og tilføjelser.

Den ved kongelig resolution af 31. marts 1927 stadfæstede fundats for det kongelige akademi for de skønne kunster bekendtgøres herved med de ved kongelig resolution af 11. juni 1936 godkendte ændringer som

Fundats for Det kongelige Akademi for de skønne Kunster.

I. Akademiets formaal og virksomhed.

§ 1. Det kongelige akademi for de skønne kunster skal virke til kunstens fremme i Danmark, dels som statens højere læreanstalt til uddannelse i billed- og bygningskunst, dels som kunsterråd. Akademiet er statens rådgiver i kunstneriske spørgsmål.

II. Akademiets medlemmer.

§ 2. Akademiet består af ordentlige og overordentlige medlemmer. Ordentlige medlemmer af akademiet er kunstnere, der har eller har haft sæde i akademirådet. Overordentlige medlemmer — dels indenlandske, dels udenlandske — vælges af akademiets ordentlige medlemmer på skriftligt forslag af mindst 12 medlemmer og med $\frac{2}{3}$ af de afgivne stemmer.

Valget af overordentlige medlemmer er ikke bundet til kunstnerstanden. Foruden medlemmer af kongehuset kan der optages indtil 4 overordentlige indenlandske medlemmer.

Valgene indberettes til ministeriet, som forelægger dem for kongen.

III. Akademiets styrelse.

§ 3. Akademiet, som er underlagt undervisningsministeriet, styres af et akademiråd, der består *dels* af professorerne ved akademiets skoler samt så mange af akademirådet valgte kunstnere, at de i forbindelse med professorerne udgør 18 medlemmer, *dels* af 18 af kunstnersamfundet valgte medlemmer. Er der ved en af akademiets skoler mere end 3 professorer, indtræder kun de efter funktionstid 3 ældste professorer som faste medlemmer af rådet. Der vælges så mange malere (eller grafiske kunstnere), billedhuggere og arkitekter, at hver kunstart indenfor hver gruppe er repræsenteret ved 6 medlemmer, således at hver kunstart ialt er repræsenteret

ved 12 medlemmer. Ved oprettelsen af nye professorater inden for et tal af højst 3 professorater for hvert fag udtræder det medlem inden for den pågældende kunstart, der ved akademirådets sidst foretagne valg af medlemmer til rådet har opnået det laveste stemmetal. Valgene gælder for 6 år. Hvert tredje år fratræder efter tur halvdelen af de indenfor hver gruppe valgte medlemmer.

§ 4. Akademiet ledes af en direktion, der består af akademiets direktør og af dets administrator. Direktøren er akademirådets formand og repræsenterer akademiet i alle kunstneriske forhold og i sager vedrørende skoleundervisningen. Administratoren har den administrative ledelse af akademiets anliggender uden for de rent kunstneriske områder. Han udnævnes af ministeren efter forhandling med akademirådet. Udnævnelsen gælder for 3 år, efter hvis udløb genansættelse kan finde sted.

Direktøren vælges for 3 år og med regelmæssigt skifte inden for de tre kunstarter.

Under direktørens forfald, eller når direktørhvervet inden for den enkelte valgperiode ved dødsfald eller på anden måde er ledigt, træder en vicedirektør (jfr. § 16) i hans sted, indtil akademirådet for den resterende del af valgperioden har valgt en ny direktør af samme kunstart som den afgåede. Dette udfyldningsvalg kan undlades, når vakancen i direktørhvervet ikke vil overstige 6 måneder.

Vicedirektøren vælges for 3 år inden for den kunstart, som den i det foregående treår valgte direktør har tilhørt.

Under vicedirektørens forfald fungerer den efter tjenestealder ældste professor som direktør.

IV. Valgene til akademirådet.

§ 5. Kunstnersamfundet, der ved foretagelse af valg deler sig i tre sektioner, malere (og grafiske kunstnere), billedhuggere og arkitekter, består af:

- a) kunstnere, der er ordentlige medlemmer af akademiet;
- b) kunstnere, der har vundet en af akademiets guldmedailler eller Thorvaldsens eller C. F. Hansens eller Eckersbergs medaille;
- c) kunstnere, der har gennemgået den højere skole og erhvervet afgangsbetegnelse fra denne, og hvis kunstneriske virksomhed har opnået juryens anerkendelse;
- d) malere og billedhuggere, der har erhvervet afgangsbetegnelse fra akademiets normalskole og i 4 år haft arbejdet optaget på en anerkendt udstilling, og hvis kunstneriske virksomhed har opnået juryens anerkendelse;
- e) malere og billedhuggere, der ikke har erhvervet afgangsbetegnelse fra akademiets normalskole, men i 5 år haft arbejdet optaget på en anerkendt udstilling, og hvis kunstneriske virksomhed har opnået juryens anerkendelse;
- f) malere og billedhuggere, der uden at opfylde de ovenfor nævnte betingelser på grundlag af mindst tilsvarende kvalifikationer har opnået

- juryens anerkendelse, og dernæst er valgt af kunstnersamfundets sektion i det fag, hvortil de hører, med % af de afgivne stemmer ved en skriftlig afstemning, i hvilken mindst % af sektionens medlemmer skal have deltaget;
- g) arkitekter, der har erhvervet afgangsbetegnelse fra akademiets normalskole og har udført et af juryen anerkendt selvstændigt arbejde;
  - h) arkitekter, der ikke har erhvervet afgangsbetegnelse fra akademiets normalskole, men som har udført mindst to af juryen anerkendte selvstændige arbejder;
  - i) arkitekter, der uden at opfylde de ovenfor nævnte betingelser har udført et af juryen anerkendt selvstændigt arbejde og dernæst er valgt af kunstnersamfundets arkitektsektion med % af de afgivne stemmer ved en skriftlig afstemning, i hvilken mindst % af sektionens medlemmer skal have deltaget.

Til at være medlem af kunstnersamfundet kræves dansk indfødsret. Medlemsretten bortfalder i det i grundlovens § 30a nævnte tilfælde.

§ 6. Anerkendelsen af udstillinger i henhold til § 5 d) og e) og af enkelte kunstnere i henhold til §5c—h) foretages af en dertil nedsat jury på 18 medlemmer, af hvilken kunstnersamfundet og akademirådet af deres midte vælger hver halvdelen, 3 af hver kunstart; for alle medlemmer vælges suppleanter. Valgene, der gælder for 3 år, sker sektionvis og efter forholdstal, i overensstemmelse med et særligt reglement. Kunstnersamfundets valg foretages først og samtidig med dettes ordinære valg til akademirådet. Tidligst 8 dage efter at opgørelsen af kunstnersamfundets valg er afsluttet, foretager akademirådets sektioner deres valg til juryen.

Umiddelbart efter afslutningen af valgene til juryen afholder denne et konstituerende møde, der holdes under forsæde af juryens ældste tilstedeværende medlem som aldersformand. I dette møde vælges dels formand, næstformand og sekretær, dels de medlemmer, hvormed juryens 3 fagudvalg i henhold til § 7 skal suppleres. Snarest efter dette møde sammenkalder formanden hvert af de tre fagudvalg til valg af formand og sekretær.

§ 7. Den i § 6 omhandlede anerkendelse af udstillinger finder sted ved simpel afstemning i den samlede jury. Anerkendelsen gælder normalt for 3 år; dog er juryen berettiget til — når forholdene giver anledning dertil — at meddele anerkendelsen for et kortere åremål.

Til at afgive indstilling om de kunstnere, der skal modtage anerkendelse, nedsætter juryen for hver kunstarts vedkommende et udvalg, bestående af repræsentanterne for den pågældende kunstart (fagudvalget), samt en af juryen valgt repræsentant for hver af de to andre kunstarter, af hvilke den ene skal være udtaget blandt de af akademirådet valgte kunstnere, den anden blandt de af kunstnersamfundet valgte. Er der enstemmighed i indstillingsudvalget, er juryen bundet ved indstillingen. I modsat fald foretages almindelig afstemning i juryen.

Fremkommer under behandlingen i juryen forslag, som ikke har været

behandlet i indstillingsudvalget, skal sådanne forslag forelægges dette, forinden der kan afstemmes om forslaget i juryen.

Juryen er beslutningsdygtig, når mindst 14 af dens medlemmer er til stede og deltager i afstemningen. Ved afstemningen om en kunstner kræves desuden, at mindst 4 repræsentanter for den pågældende kunstart er til stede og deltager i afstemningen. Til anerkendelse såvel af en udstilling som af en kunstner kræves mindst 1 stemme over halvdelen af de afgivne stemmer.

§ 8. Kunstnersamfundets sektioner afholder, i forbindelse med de treårige valg til juryen og akademirådet, valg af formand og næstformand. Disse valg sker ved simpelt flertal af de afgivne stemmer.

Ved særligt reglement fastsættes nærmere regler for udarbejdelsen af lister over medlemmerne af kunstnersamfundets sektioner og for dettes virksomhed iøvrigt.

§ 9. Ved akademirådets valg af medlemmer til rådet gælder ingen valgbarhedsbestemmelser. Kunstnersamfundets valg skal ske blandt dets egne medlemmer.

§ 10. Genvalg til akademirådet kan finde sted.

§ 11. De ordinære treårige valg af medlemmer til akademirådet afholdes under akademiets ledelse i løbet af februar måned. Kunstnersamfundets valg, der foretages først, foretages sektionsvis efter forholdstal. Akademirådets valg af medlemmer til rådet foretages tidligst 8 dage efter opgørelsen af kunstnersamfundets valg og således, at det samlede råd i tre afstemninger — en for hver kunstart — efter forholdstal stemmer over de af den pågældende fagsektions medlemmer stillede forslag til valg. Såvel ved kunstnersamfundets som ved akademirådets valg vælges suppleanter i henhold til et særligt reglement for disse valg.

§ 12. Lister over de valgberettigede fremlægges til eftersyn på akademiets kontor hele den forudgående december måned. Mulige indsigelser tilstilles akademiet skriftligt inden nytår og påkendes af direktionen; dennes kendelse kan indankes for ministeriet.

§ 13. Afgår et af akademirådets valgte medlemmer inden valgperiodens udløb, indtræder den i henhold til det i medfør af § 11 fastsatte reglement valgte suppleant for resten af det udtrådte medlems funktionstid.

§ 14. Valg af medlemmer til akademirådet indberettes til ministeriet.

V. Akademirådets konstituerende møde.

§ 15. De ved et ordinært valg nyvalgte akademirådsmedlemmer træder i funktion den påfølgende 1ste april.

§ 16. Umiddelbart efter hvert ordinært akademirådvalg afholder medlemmerne af akademirådet for det kommende treår et konstituerende møde, der holdes under forsæde af rådets ældste tilstedeværende medlem som aldersformand.

I dette møde vælges akademiets direktør og vicedirektør blandt rådets medlemmer og en dirigent for akademirådet.

Dirigenten vælges for eet år, hvorefter genvalg kan finde sted.

§ 17. De i § 16 nævnte valg indberettes til ministeriet, der forelægger valget af direktør og vicedirektør for kongen til stadfæstelse.

VI. *Akademirådets virksomhed.*

§ 18. Akademirådet holder møde en gang månedlig i tiden fra 1ste oktober til 30te april. Iøvrigt indkaldes rådet til møde, så ofte ministeriet eller direktionen finder det nødvendigt, eller når mindst 7 af rådets medlemmer skriftligt forlanger det.

§ 19. Akademirådets forhandlinger ledes af dirigenten i overensstemmelse med de nærmere regler i en forretningsorden, som rådet selv fastsætter. Over rådets forhandlinger føres en protokol.

§ 20. Akademirådet er beslutningsdygtigt, når mindst een over halvdelen af dets medlemmer er til stede og deltager i afstemningen.

Hvor ikke anden afstemningsmåde er foreskrevet, tages beslutning efter de flesté stemmer; i tilfælde af stemmelighed er direktørens stemme afgørende.

§ 21. Dersom rådet i et møde ikke er beslutningsdygtigt, eller det ikke kan sammenkaldes, og en sag ikke tåler opsættelse, samt i sager af mindre betydning, kan direktionen tage beslutning på rådets vegne, efter sagens beskaffenhed i samråd med formanden for det pågældende fagudvalg (jfr. § 22) eller med skolerådets formand (jfr. § 36). Om de tagne beslutninger giver direktionen rådet meddelelse i det førstkommende møde.

§ 22. Akademirådet nedsætter for hvert treår 3 fagudvalg: for malerkunst, for billedhuggerkunst og for bygningskunst, bestående af alle rådets medlemmer i de pågældende fag.

Disse udvalg, der hvert især ledes af en af og blandt udvalgets medlemmer valgt formand, beskæftiger sig med særlig faglige spørgsmål. Såfremt ved akademirådets behandling af en sag af særlig faglig art mindst halvdelen af det pågældende fagudvalgs medlemmer stiller krav om, at den foreliggende sag, forinden beslutning tages, skal behandles i fagudvalget, bliver den at henvise dertil.

Med hensyn til sådanne skolen vedrørende sager (herunder besættelse af lærerposter), der udelukkende vedrører den ene af skolens tre hovedafdelinger, er akademirådet bundet ved fagudvalgets indstilling, når denne er enstemmig. I modsat fald foretages almindelig afstemning i akademirådet. Fremkommer under behandlingen i rådet forslag, som ikke har været behandlet i fagudvalget, skal sådanne forslag forelægges dette, forinden der kan afstemmes om sagen i rådet.

§ 23. Til grund for akademiets nærmere virksomhed bliver iøvrigt at udarbejde særlige reglementer, der indstilles af akademirådet til ministerens stadfæstelse.

Foruden de ved disse reglementer fastsatte udvalg kan akademirådet ned-

sætte såvel stående udvalg som udvalg til behandling af enkelte sager. Disse sidstnævnte udvalg kan også nedsættes af direktionen.

§ 24. Det årlige budgetforslag til finansloven over statskassens tilskud til akademiet udarbejdes i overensstemmelse med akademirådets beslutninger og indsendes til ministeriet. Ved udarbejdelsen af budgettet medvirker 3 af skolerådets valgte medlemmer (§ 34), 1 af hver sektion, dertil udpegede af akademirådet.

Akademiets regnskab revideres og decideres af vedkommende hovedrevisorat. En regnskabsoversigt indsendes til ministeriet.

§ 25. Akademirådet bestyrer de under akademiet henlagte særlige fonds og legater. Regnskaberne herover revideres og decideres af vedkommende hovedrevisorat.

§ 26. Til komiteen for forårsudstillingen ved Charlottenborg vælger akademirådet tre medlemmer. Valgene foretages efter de for komiteen gældende regler.

§ 27. Til indkøbskomiteen for den kgl. maleri- og skulptursamling vælger akademirådet medlemmer.

§ 28. Til det særlige bygningssyn vælger akademirådet i henhold til lov af 12. marts 1918 § 3 af sin midte 1 medlem (1 arkitekt).

§ 29. Til bestyrelsen for den hirschsprungske samling vælger akademirådet i henhold til de for samlingen gældende bestemmelser af sin midte 1 medlem.

§ 30. Til bestyrelsen for Thorvaldsens museum vælger akademirådet efter de ved museets fundats fastsatte regler af sin midte 3 medlemmer.

§ 31. Akademirådet gør indstilling til ministeriet om ansættelse af de af akademiets tjenestemænd, der udnævnes af kongen eller ministeriet. De øvrige tjenestemænd ansættes af direktionen, for skolebetjentenes vedkommende efter samråd med skolerådet.

Forinden akademirådet gør indstilling om professorposter og andre lærerposter besættelse, vil sagen være at behandle i det pågældende fagudvalg, hvis indstilling skal ledsage akademirådets indstilling til ministeriet.

Ved indstilling om besættelse af lærerposter, hvis virksomhed omfatter flere kunstarter, nedsætter akademirådet et indstillingsudvalg af mindst 2 medlemmer af hver af de pågældende kunstarter.

VII. *Akademiets skoler.*

§ 32. I akademiets skoler undervises i malerkunst, i billedhuggerkunst og i bygningskunst.

De nærmere bestemmelser for undervisningen fastsættes i et reglement, der efter indstilling af akademirådet udstedes af ministeren.

§ 33. Undervisningen ledes dels af professorer, dels af docenter. Antallet såvel af professorer som af docenter fastsættes for hvert enkelt fags ved-

kommende på de til enhver tid gældende lønningslove. Til undervisningen kan desuden benyttes honorarlønnede lærere. Antagelsen af sådanne må i hvert enkelt tilfælde forelægges ministeriet.

§ 34. Akademiets skoler bestyres af et skoleråd, der består af akademiets direktør, professorerne, docenterne og lektorerne samt 6 medlemmer — 2 malere, 2 billedhuggere og 2 arkitekter — valgte sektionvis efter forholdstal af de valgte medlemmer af akademirådet af disses egen midte, hvilke valg gælder for 3 år, således at genvalg kan finde sted. Ved behandlingen af spørgsmål af økonomisk og administrativ betydning tiltrædes rådet af administrator.

Skolerådet nedsætter tre stående udvalg, et for hver af de tre kunstarter, bestående af professorerne i det pågældende fag og de af akademirådet valgte medlemmer af skolerådet i samme fag. Disse udvalg kan af skolerådet få overdraget afgørelsen af sådanne sager af mindre betydning, som udelukkende vedrører den pågældende kunstart. Sager, der vedrører nogen af de lærere i rådet, der ikke tilhører noget af disse udvalg, skal i alle tilfælde forelægges det samlede skoleråd.

§ 35. Før hvert skoleår indsender skolerådet efter de i undervisningsreglementet nærmere angivne regler en plan for undervisningen i skoleåret til akademirådets godkendelse. En genpart af den godkendte plan indsendes til ministeriet.

Ved skoleårets slutning indsendes en beretning til akademirådet om det forløbne skoleår, indeholdende bl. a. oplysning om, hvornår hver enkelt lærer i de 2 semestre har påbegyndt og afsluttet sin undervisning.

Alle forslag fra skolerådet om ændringer i det approberede undervisningsreglement forelægges akademirådet, der om dem gør indstilling til ministeriet.

§ 36. Skolerådet vælger sin formand blandt professorerne for 3 år ad gangen og sin sekretær. I formandens forfald træder den efter tjenestealder ældste professor i stedet.

§ 37. Skolerådet har tilsyn med skolernes undervisningsapparat og materiel.

§ 38. I undervisningsreglementet fastsættes det, hvilke prøver der skal kontrolleres ved censorer. Disse beskikkes af akademirådets valgte medlemmer; i bygningsskolens specialfag beskikkes censorerne af ministeriet efter akademirådets indstilling.

§ 39. For så vidt akademiets elever måtte ønske det, vælges hvert år af og blandt akademiets elever et elevråd til at forhandle med skolerådet om sager, der vedrører elevernes interesser. De nærmere regler om elevrådets sammensætning og dets forhold til skolerådet fastsættes af ministeriet efter indstilling af akademirådet og skolerådet, efter at sidstnævnte desangående har forhandlet med elevrepræsentanterne.

VIII. *Akademiets kontor.*

§ 40. Akademiets daglige ekspedition og kassererforretninger forestås af en akademiinspektør.

IX. *Akademiets bibliotek.*

§ 41. Akademiets bibliotek styres i overensstemmelse med et særligt reglement af en bibliotekar.

§ 42. Til biblioteket indkøbes bøger, som vedrører studiet af kunst, og gengivelser af kunstværker under hensyn til bibliotekets dobbelte opgave: at være et kunsthistorisk-videnskabeligt fagbibliotek og en studiesamling til støtte for undervisningen ved akademiets skoler.

Til at varetage skolernes interesser ved indkøbet nedsættes et udvalg, bestående af 3 medlemmer, valgt for 3 år af skolerådet blandt akademiets professorer.

X. *Akademiets stipendier og medailler.*

§ 43. Om fordelingen af det årlig bevilgede stipendiebeløb til kunstnere, som har dansk indfødsret, og for hvis udvikling og virksomhed en studierejse skønnes at ville være frugtbringende, gør akademirådet indstilling til ministeriet.

Stipendier kan ikke tildeles medlemmer af akademirådet. Iøvrigt forholdes efter et særligt reglement.

§ 44. Akademiets medailler — Thorvaldsens medaille (udstillingsmedail- len), C. F. Hansens medaille, Eckersbergs medaille og akademiets store og mindre guldmedaille — kan kun tildeles kunstnere med dansk indfødsret.

Med hensyn til disse medailler forholdes iøvrigt efter de særlige regler.

XI. *Akademiets stiftelsesfest og bygning.*

§ 45. På akademiets stifters, kong Frederik V.s fødselsdag den 31. marts, på hvilken dag akademiet i 1754 modtog sin første foundation, holdes årlig et festligt møde af akademiets medlemmer.

§ 46. Gharlottenborg, hvor akademiet fra dets stiftelse har haft sæde og som ved fornyet fundats af 28. juli 1814 § 107 udelukkende blev bestemt til akademiets brug, skal fremdeles være indrømmet det til dets forsamlinger, skoler, ateliers, boliger m. m. Akademirådet træffer efter indstilling af skole- rådet bestemmelse om lokalernes fordeling mellem de forskellige lærere. Slottet er iøvrigt underlagt direktionen.

Akademiinspektøren er slotsforvalter og har i henhold til en for ham ud- færdiget instruks, der stadfæstes af ministeren, tilsyn med bygningen, gårds- pladsen og haveanlæg.

De dele af bygningen, der efter ministeriets bestemmelse skal benyttes til tjenesteboliger og ateliers, er forbeholdt professorer, akademiinspektør og betjente. Godtgørelse for inddragne medlemsboliger og ateliers samt hus-

lejeunderstøttelser tildeles akademiets ordentlige medlemmer efter aldersorden, alt i overensstemmelse med et særligt reglement.

Overgangsbestemmelser.

§ 47. De ved nærværende fundats' ikrafttræden værende medlemmer af kunstnersamfundet bevarer denne medlemsret for livstid, jfr. dog § 5 in fine.

§ 48. Kunstnere, der har modtaget afgangsbetegnelse fra akademiet i henhold til de bestemmelser, der gjaldt før undervisningsreglementet af 12. juli 1924, får sæde i kunstnersamfundet i overensstemmelse med de i § 5, d og g henholdsvis for malere og billedhuggere og for arkitekter givne regler.

§ 49. Juryen træffer ved denne fundats' ikrafttræden bestemmelse om, hvorvidt de på dette tidspunkt anerkendte udstillinger skal bevare anerkendelsen indtil 1. april 1928.

§ 50. De i februar—marts 1925 valgte medlemmer af juryen fungerer indtil 31. marts 1928; de medlemmer af akademirådet, hvis mandater efter fundatsen af 19. oktober 1921 udløber henholdsvis 31. marts 1928 og 31. marts 1931, forbliver i funktion indtil disse tidspunkter. For de inden denne fundats' ikrafttræden valgte medlemmer foretages et valg af suppleanter efter regler, der efter indstilling fra akademirådet vil være at fastsætte af ministeriet.

§ 51. De ved nærværende fundats' ikrafttræden i henhold til § 32 i fundatsen af 19. oktober 1921 valgte 6 medlemmer af skolerådet fungerer alle, uanset den sammesteds foreskrevne funktionstid, indtil den 31. marts 1928.

§ 52. De i henhold til § 15, § 34, 1. stk. og § 40, 2. stk., i fundatsen af 19. oktober 1921 foretagne valg bevarer deres gyldighed for resten af den i de nævnte §§ foreskrevne funktionstid.

§ 53. Bestemmelserne i nærværende fundats træder i kraft den 21. marts 1927.

Hvilket herved bringes til almindelig kundskab.

Undervisningsministeriet, den 15. februar 1947.

M. Hartling.

E. A. Koch
Fm.

Undervisningsministeriet.
20. juli 1940.

1653/40

I skrivelse af 11. f. m. har direktionen til ministeriets godkendelse indstillet, at der fra næste skoleårs begyndelse ved akademiet indføres den ordning, at en af bygningsskolens professorer fungerer som dekan for bygningsskolen efter nærmere i fornævnte skrivelse angivne retningslinier og i hehold til en af direktionen stadfæstet instruks, at den pågældende vælges af og blandt professorerne ved bygningsskolen for en periode af 3 år, således at den første dekan fungerer til udløbet af undervisningsåret 1942—43, og at stillingen derefter går på omgang mellem professorerne.

I anledning heraf skal man herved meddele, at ministeriet kan godkende den foreslåede ordning på vilkår, at gennemførelsen heraf ikke medfører øgede udgifter for statskassen, i hvilken henseende bemærkes, at man ikke ser sig i stand til at stille forslag om den i akademiets budgetforslag indstillede forhøjelse af driftsudgiftskontoen med 600 kr. som kontormedhjælp til dekanen.

P. M. V.

K. Paludan-Miiller.

Direktionen for det kgl. akademi for de skønne kunstner.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. april 1948.

Bekendtgørelse af reglement for undervisningen ved kunstakademiet.

Det i medfør af § 32 i fundats af 31. marts 1927 for det kongelige akademi for de skønne kunster med de ved kongelig resolution af 11. juni 1936 godkendte ændringer og tilføjelser, jfr. undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 245 af 15. februar 1947, af undervisningsministeren den 8. juni 1937 fastsatte reglement for undervisningen ved kunstakademiet bekendtgøres herved som

Reglement for undervisningen ved kunstakademiet.

1. Selve undervisningen.

A. Almindelige bestemmelser.

§ 1. I akademiets skoler undervises i malerkunst, billedhuggerkunst og i bygningskunst.

For alle tre kunstarters vedkommende er undervisningen delt i to hovedafsnit, nemlig *normalskolen*, der omfatter malerskolen, billedhuggerskolen og bygningsskolen, og *den højere skole*.

I malerskolen, billedhuggerskolen og bygningsskolen gives den *almindelige* undervisning, som enhver kunstner af den pågældende art bør have. Disse skoler er beregnet på normalt at kunne gennemgås på 4 år for maler- og billedhuggerskolens og på 5 år for bygningsskolens vedkommende.

§ 2. *Malerskolen* og *billedhuggerskolen* deles i to afsnit, omfattende henholdsvis skolens to første og dens to sidste skoleår, således at elevernes forudsætninger for at kunne indtræde i skolens sidste afsnit forinden fastslås gennem den nedenfor under § 22 nærmere angivne bedømmelse. Det overlades til de pågældende lærere selv at afgøre, hvorledes den for hver af de to afsnit planlagte undervisning skal fordeles på afsnittets to skoleår.

§ 3. For hvert skoleår udarbejder skolerådet inden for de ved nærværende reglement givne rammer en undervisningsplan for normalskolen for de kommende 2 semestre, i hvilken plan tillige for de 2 første årganges vedkommende — i bygningsskolen for de 4 første årganges vedkommende — må angives, hvorledes undervisningen er fordelt mellem lærerne. Planen forelægges akademirådet til godkendelse. En genpart af den godkendte, plan sendes undervisningsministeriet.

§ 4. *Skoleåret* omfatter 2 semestre; det første fra 1. oktober til 22. december, det andet, der begynder 7. januar, slutter for malerskolens og for billedhuggerskolens vedkommende den 30. april og for bygningskolens vedkommende den 31. maj med obligatorisk sommerkursus i opmåling af bygningskunst og i landmåling og nivellering.

§ 5. Undervisningen i kunstfagene gives for malernes og billedhuggernes vedkommende i mindst 5 timer daglig, normalt 3 formiddagstimer og 2 aftentimer. Undervisningen i bifagene meddeles i de mellemliggende eftermiddagstimer. For bygningskolens vedkommende normeres den daglige undervisning i overensstemmelse med den af skolerådet vedtagne undervisningsplan, jfr. § 19. De nærmere bestemmelser i så henseende fastsættes af akademirådet efter indstilling af skolerådet. Det står en lærer frit for udover den pligtmæssige undervisning at holde gratis øvelser indenfor sit fag med de elever, der måtte ønske en sådan, således at der fra akademiets side såvidt muligt stilles lokaler til disposition hertil.

§ 6. Skolerne styres af *skolerådet* (fundats § 32), der fastsætter de nærmere regler med hensyn til undervisningen og skolerens øvrige forhold i overensstemmelse med nærværende reglement. Undervisningen ordnes for malernes vedkommende som regel således, at eleverne i de første to undervisningsår modtager undervisning af mindst to lærere indenfor kunstarten, medens det ved indtrædelsen i det 3die skoleår overlades til eleverne at knytte sig udelukkende til den lærer, hvis kunstopfattelse de slutter sig til.

Samme Regel skal gælde for billedhuggernes vedkommende, når der måtte blive oprettet et nyt professorat i billedhuggerkunst.

§ 7. *Adgang til akademiets skoler* har såvel mænd som kvinder; undervisningen meddeles som fællesundervisning. Undervisningen kan dog i særlige tilfælde ved løsning af enkelte opgaver meddeles som særundervisning.

§ 8. Akademiets elever er forpligtede til at *give møde til den daglige undervisning på alle skoledage* i undervisningsåret, medmindre sygdom eller anden særlig grund til udeblivelse foreligger. Skolerådet skal være bemyndiget til, hvor den enkelte elevs økonomiske forhold måtte nødvendiggøre det, at tillade, at den pågældendes deltagelse i undervisningen begrænses.

Elever, der ikke udviser fornøden flid, eller som skønnes at savne forudsætningerne for at kunne nå et i kunstnerisk henseende fyldestgørende resultat, kan af skolerådet, efter den eller de pågældende læreres indstilling, udelukkes fra undervisningen.

§ 9. Almindelige regler om ordenen på skolerne gives af skolerådet. Akademiinspektøren bistår ved disse reglers gennemførelse.

§ 10. Udstilling af skolearbejder fra det forløbne undervisningsår ordnes af skolerådet og er offentlig tilgængelig i 14 dage efter skoleårets slutning på en af skolerådet fastsat tid.

§ 11. Betalingen for adgangskort til undervisningen erlægges forud og udgør:

1. *På malerskolerne.*

35 kr. pr. semester for de første to semestre.

30 kr. for det tredje semester.

20 kr. for hvert af de følgende semestre.

2. *På billedhuggerskolen.*

35 kr. for det første semester.

25 kr. for det andet semester.

20 kr. for hvert af de følgende semestre.

3. *På bygningskolen.*

For optagelseskursuset i tegnefag 30 kr.

I forskolen 30 kr. månedlig.

I hovedskolens 1. klasse 15 kr. månedlig.

I de øvrige af hovedskolens bygningsklasser 20 kr. pr. semester.

For adgang til afgangsprøven for arkitekter 20 kr.

4. *For undervisning i særlige fag.*

Elever, der betaler eller har friplads på maler- og billedhuggerskolerne eller på bygningskolens for- eller hovedskole, betaler intet yderligere.

Andre betaler 20 kr. pr. semester.

Elever, der har afgang, kan deltage i al undervisning uden vederlag, forudsat at de ikke optager pladsen for andre elever.

Elever på maler- og billedhuggerskolerne, der inden 1. oktober 1935 har gået på disse, betaler dog kun 20 kr. pr. semester, men da yderligere for anatomi og perspektiv henholdsvis 5 kr. og 10 kr. pr. semester, forsåvidt de deltager i undervisningen i disse fag.

§ 12. *Fripladser* kan indenfor det hertil bevilgede beløb af skolerådet efter ansøgning tildeles flittige og begavede elever, som med attest fra to mænd godtgør deres trang, og som af deres klassebestyrer indstilles hertil.

§ 13. *Skolepræmier* på mindst 50 kr. og højst 100 kr. kan af de dertil bevilgede midler af skolerådet efter klassebestyrernes indstilling tildeles elever for flid og særlig gode skolearbejder. Tildelingen sker ved skoleårets slutning. Skolerådet fordeler de for eleverne bevilgede midler til understøttelse eller til studierejse. Pengepræmier og understøttelser kan kun tildeles danske elever.

B. Optagelseskrav og undervisningsbestemmelser. Malerskolen.

§ 14. *Kravene ved optagelsen på malerskolen.* Der fremlægges:

1. Som gennemformede, skyggede tegninger, *dels* en hel figur efter en antik statue eller nøgen model, *dels* et hoved efter en antik eller en renaissancebuste eller efter levende model, *dels* en detailtegning efter en torso eller en enkelt legemsdel — ligeledes efter antik eller efter levende model. Tegningerne skal være bilagt med erklæring fra læreren om, at eleven selv har udført tegningerne.

2. Selvstændige arbejder — udførte i olie eller som akvarel eller tegning.
3. Skolebevis for at have gennemgået geometri, projektionstegning og de første 12 tegninger (6 front, 6X) af linearperspektiven, bilagt med tegninger.

Bedømmelse af de under 1 og 2 angivne arbejder foretages af de pågældende lærere i forbindelse med de af akademirådet som tilforordnede til skolerådet valgte malere.

§ 15. *Undervisningen i malerskolen* omfatter:

a) i de to første klasser:

1. Studier af det rent maleriske samt lys og skyggers forhold (om dagen hovedsagelig i farve, om aftenen hovedsagelig i skyggede tegninger). Der arbejdes efter nature morte samt efter model, nøgen eller påklædt, og udføres portrætstudier, tegnede eller malede, samt kopiering.
2. Modelstudier i tegning og maling med sammenlignende studier efter antiken. Modelstudiet bør dog være den overvejende del.
3. Croquis og hukommelsestegning efter model.
4. Kompositioner efter opgaver eller efter frit valg.
5. Som bundne bifag undervises i anatomitegning 1. del, perspektiv og almindelig ornamentik.
6. Undervisning i kunsthistorie med stillære med dertil knyttede eksaminatorier.

For malernes undervisning i perspektiv udarbejdes en særlig plan, der forelægges akademirådet til godkendelse. En elev kan efter forløbet af det første års undervisning efter indstilling af læreren i perspektiv af skolerådet fritages for fremtidig at deltage i denne undervisning.

b) i de to ældste klasser:

1. Studier efter nøgen model og antiken, i tegning og maling og delvis i stor målestok. Tegning efter model i bevægelse.
2. Kompositionsstudier væsentlig over historiske, bibelske eller klassiske motiver.
3. Som bundne bifag undervises i farvekemi og materialteknik, anatomitegning 2. del, perspektivisk konstruktion af kompositioner og i kunsthistorie, herunder også en oversigt over arkitekturens historie.

Med hensyn til undervisningen i perspektiv gælder de under a) angivne bestemmelser angående en særlig plan for undervisningen og adgang for den enkelte elev til fritagelse for at deltage i denne undervisning.

4. Som frie bifag kan der, under forudsætning af, at de fornødne midler er til stede, gives undervisning i dyrenes anatomi, grafisk kunst, vævekunst og kulturhistorie (herunder mytologi). Om sommeren kan der derhos gives lejlighed til modelstudier i fri luft.

Ved undervisningen i tredje og fjerde klasse vil læreren kunne lægge fremtrædende vægt på den del af undervisningen, for hvilken eleven har særlige anlæg eller nærer særlig interesse, dog at intet af de for klassen påbudte områder ganske forbigås af nogen elev.

Billedhugger skolen.

§ 16. Kravene ved *optagelsen på billedhugger skolen*. Der fremlægges:

1. Konturtegnning af en hel figur efter gips eller levende model, relief efter en buste eller et portræt, en skygget torso eller enkelt legemsdel, et modelleret ornament.

Arbejderne skal være bilagt med erklæring fra læreren om, at eleven selv har udført dem.

2. Selvstændige arbejder.
3. Skolebevis for at have gennemgået: geometri, projektionstegning og de første 12 tegninger (6 front, 6X) af linearperspektiven, bilagt med tegninger.

Bedømmelsen af de under 1 og 2 angivne arbejder foretages af de pågældende lærere i forbindelse med de af akademirådet som tilfornordede til skolerådet valgte billedhuggere.

§ 17. *Undervisningen i billedhugger skolen* omfatter:

a) i de to første klasser:

1. Modellering efter model og klassisk skulptur efter lærerens skøn i relief eller fristående figur.
2. Modellering af portræt i relief eller buste.
3. Tegning efter model.
4. Tegning af portræt.
5. Anatomitegning 1. del.
6. Perspektiv. For billedhuggernes undervisning i dette fag udarbejdes en særlig plan, der forelægges akademirådet til godkendelse. En elev kan efter forløbet af det første års undervisning efter indstilling af læreren i perspektiv af skolerådet fritages for fremtidig at deltage i denne undervisning.
7. Undervisning i kunsthistorie med stillære med dertil knyttede eksaminatorier.

b) i de to sidste klasser:

1. Modellering efter model og klassisk skulptur.
2. Tegning efter model og klassisk skulptur.
3. Dekorativ modellering og tegning.
4. Tegning efter planter og dyr.
5. Anatomitegning 2. del.
6. Kunsthistorie.
7. Materiallære.

Bygningskolen.

§ 18 Normalskolen består af en toårig forskole med 2 klasser og en treårig hovedskole med 3 klasser.

Til optagelse i forskolens første klasse kræves:

1. a. Enten bestået studentereksamen efter den matematisk-naturvidenskabelige linie med mindst gennemsnitskarakteren (af års- og eksamenskaraktererne) rent godt i hvert af fagene matematik og fysik.
- b. Eller bestået adgangseksamen til den polytekniske læreanstalt.
- c. Eller beståede prøver på akademiet i de matematiske fag, fysik uden astronomi og kemi som ad a, men således, at der også i kemi kræves mindst gennemsnitskarakteren rent godt.
2. Fremlæggelse og godkendelse af Projektionstegninger og 6 tegninger af klodser udført på fri hånd og en perspektivisk tegning af en vase udført i kontur. Målene på disse tegninger bør være 50 X 65 cm.

Under samme Ledelse som bygningskolen afholdes et kursus på akademiet hvert år i september for udførelsen af disse tegninger.

Til optagelse i hovedskolens første klasse kræves:

1. a. Enten bestået oprykningsprøve fra forskolens 2. klasse.
- b. Eller betaet afgangsprøve med visse minimumskarakterer som bygningskonstruktør fra de dimissionsberettigede tekniske skolars dag-skole for bygningshåndværkere, alt i overensstemmelse med de i et i så henseende udstedt regulativ fastsatte regler samt akademiets godkendelse af skole- og eksamensarbejderne i husbygning.
2. Bestået skitseprøve i bygningskunst og prøve i frihåndstegning. Prøverne afholdes på akademiet første gang i foråret 1938.
3. Bevis for at have været mindst 8 måneder i håndværkerlære. Herfra kan skolerådet dog dispensere, når særlige forhold taler derfor.
4. a. Enten en eksamen i almindelige skolefag, dog mindst realeksamen,
- b. Eller beståede prøver på akademiet i dansk, historie og i et fremmed hovedsprog, for dansk og det fremmede hovedsprogs vedkommende i overensstemmelse med de ved realeksamen stillede krav og for historiens vedkommende i overensstemmelse med de ved mellem-skoleeksamen for privatister stillede krav.

§ 19. Forskolens 2 klasser giver en forberedende, væsentlig teknisk undervisning, hvortil er knyttet øvelser i frihåndstegning og i husbygning.

Hovedskolens formål er at give akademiets uddannelse i bygningskunst, nemlig dels en indgående kunstnerisk uddannelse, dels den tekniske uddannelse, som er fornøden for den, der skal planlægge og lede et byggearbejde.

Hovedskolens 1ste klasse er en dagklasse, i hvilken hovedfaget er undervisning i husbygning med dertil hørende kunstneriske og tekniske fag.

Hovedskolens 2den klasse er ligeledes en dagklasse, hvori undervisningen

i husbygning fortsættes i forbindelse med videregående bygningsteknik, arkitekturstudier samt bybygning, havekunst og møbelkunst.

Hovedskolens 3die klasse kan enten være en dagskole på et semester eller en aftenskole på to semestre; i denne klasse fortsættes undervisningen i friere former. Klassen slutter med bygningskolens afgangsprøve.

Undervisningens ordning og indhold, fagenes timetail og deres fordeling mellem lærerne fastsættes på en af skolerådet vedtaget undervisningsplan.

Undervisningen i rumudstyr og møbelkunst er tilgængelig også for elever fra maler- og billedhuggerskolen.

I sommeren mellem hovedskolens 1. og 2. kl. skal eleverne deltage i akademiets kursus i opmåling af bygningskunst og i landmåling og nivellering, dog at eleverne fra de tekniske skoler er fritagne for kursus i landmåling og nivellering.

Hovedskolens 2den klasse gennemføres endvidere i skoleåret 1937—38 også som aftenskole efter den hidtidige ordning for de elever, der ikke kan deltage i dagundervisningen.

Den højere skole.

§ 20. Undervisningen i den højere skole tilsigter at give de bedst begavede elever, der har gennemgået akademiets normalskoler og har modtaget afgangsbetegnelse, adgang til en videregående undervisning i de nedenfor angivne discipliner. Efter skolerådets nærmere bestemmelse skal der dog kunne gives adgang til den højere skole for sådanne kunstnere, som uden at have gennemgået normalskolen ved en flerårig kunstnerisk virksomhed har vist, at de er i besiddelse af en modenhed, der teknisk og kunstnerisk stiller dem på samme trin som de førnævnte elever.

§ 21. Undervisningen i den højere skole, der er beregnet på normalt at omfatte to år, meddeles i følgende fag:

For malere og billedhuggere:

1. En videregående undervisning i normalskolens hovedfag med særligt hensyn til udvikling af elevens forudsætninger for løsning af større kompositionsopgaver.
2. Monumental udsmykning — figurlig eller ornamental. Denne undervisning omfatte

for maleres vedkommende:

dels fortsatte modelstudier, figur-, dyre-, landskabs- eller ornamentkompositioner, uafhængige af rum, dels komposition til udsmykning af rum med udførelse på modelflader og arbejder i forskellige materialer: eventuelt fresko, mbsaik, glasmaleri, gobelin og keramik o.s.v.; samt tegnede og malede udkast til bogkunst, møbler og tapeter,

for billedhuggeres vedkommende:

dels relief-, monument-, figur- og ornamentkompositioner uafhængige af

rum, dels kompositioner til udsmykning af rum og arbejder i forskellige materialer: eventuelt sten, bronze og træ o.s.v.

3. Fortsatte foredrag i kunsthistorie og kunstteori.

For arkitekter:

I skolen øves et frit studium gennem forelæsninger og praktiske øvelser med løsning af større opgaver i bygningskunst, hvortil kan slutte sig undervisning i en række specialfag: f. eks. arkitekturteori, byplanlægning, havekunst, interiør- og møbelkunst samt arkæologi og restauration. Undervisningen gives lejlighedsvis sammen med malernes og billedhuggerens.

//. Oprykning- og afgangsprøver, censorer m. m.

§ 22. Ved oprykningen fra 2den til 3die Masse vil der for *maleres og billedhuggeres vedkommende* af en dertil nedsat særlig censurkomité være at foretage en samlet bedømmelse af de i det sidst forløbne år af de pågældende elever udførte arbejder. Under denne bedømmelse skal det tillige påses, at eleven i årets løb har fulgt undervisningen og bestået prøverne i de foran angivne bundne bifag, i hvilken henseende han vil have at forelægge

for *maleres og billedhuggeres vedkommende*: Bevis for at have bestået prøven i anatomitegning 1. del, for at have fulgt undervisningen i kunsthistorie og stillære og for at have gennemgået det foreskrevne pensum i perspektivtegning.

Indenfor *bygningsskolens* klasser sker oprykningen efter vurdering af elevens standpunkt gennem afholdt prøve — eller for de ældre klassers vedkommende fremlæggelse af skolearbejder — ved afslutningen af undervisningen i de pågældende fag. Bedømmelsen sker under medvirken af dertil udpegede censorer. For tegnefagernes vedkommende kan eleven — foruden skolearbejder — fremlægge arbejder udførte udenfor akademiet.

§ 23. *Afgangsbevis* fra normalskolen meddeles for *maleres, billedhuggeres og arkitekters vedkommende* efter en samlet bedømmelse ved en dertil nedsat særlig censurkomité af de på skolen i det sidst forløbne år udførte arbejder samt af elevens arbejder udenfor skolen. Der vil i forbindelse hermed være at kræve

for *maleres og billedhuggeres vedkommende*: Bevis for at have fulgt undervisningen i kunsthistorie og have bestået prøven i anatomitegning 2. del samt for *maleres vedkommende* for at have gennemgået kursus i den elementære materialteknik;

for *arkitekters vedkommende*:

Løsning af opgaver i bygningskunst stillede og bedømte af den nævnte komité.

For *den højere skoles vedkommende* udskrives som afslutning på undervisningen ved hvert skoleårs udgang en konkurrence, ved hvilken opgaverne stilles og løsningerne bedømmes, således som bestemt for afgangsprøverne ved normalskolen. Særligt tilfredsstillende løsninger kan belønnes med akademiets sølvmedaille.

Undervisningsministeriet, den 22. april 1948.

P. M. V.

K. Paludan-Miiller.

E. A. Koch
Fm.

H₂

	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj		
	1	14	21	28	4	11	18	25		
					2	9	16	23	30	
					6	13	20	27	3	
					10	17	24	31	7	
					14	21	28	4	11	
					18	25			18	
					22	29			22	
					26				26	
Klaasbestyrer: professor Palle Sørensen										
BYGNINGSKUNST										
Den nyere arkitektur historie, forelæsninger										14
Prof. Kay Fisker										
Forelæsninger										29
Prof. Advard Thomsen										
Indstrikunst, mahl- & rumkunst, havkunst, arkitekturstudium										16
Forelæsninger og skitseopgaver og landskabsbyggeseri										
Professorene i de nævnte specialer										
Stærre bygningsopgaver og skitseopgaver										548
Øvelser										
Professorene Wagner Smitt, Palle Sørensen og Edv. Thomsen										
Byt. supplerende foredrag										
Mandage! Højtider! hele skolen										
Skiftende foredragsholdere										
BYGGEREKNIK										
Forelæsninger										8
Arkitekt Poul Kjærsgaard										
Tekniske installationer										394
Forelæsninger og øvelser										
Cyallingeren Johs. Jørgensen										
Lydlære										27
Forelæsninger og øvelser										
Lektor Fritz Ingwerslev										
Belvæningslære										334
Forelæsninger og øvelser										
Arkitekt Mogens Volsten										
Statik bærende konstruktioner										31
Forelæsninger og øvelser										
Prof. dr. techn. B.S. Rambøll										
BYGGERIETS ADMINISTRATION										
Byggesjovføring										654
Arkitekt Louis Ottosen										
ARKITEKTURSTUDIUM OG TEGNING										
Forelæsninger og øvelser										
Prof. Mogens Koch, assistenter										
Perspektiv										
Øvelser										
Arkitekterne Steen Jensen og Olav Bork										
BYPLANAERING										26
Forelæsninger										
Prof. Steen Eiler Rasmussen, arkitekt Peter Bredendorff										
Øvelser										534
Prof. Steen Eiler Rasmussen										
Assistenten										
HAVKUNST										12
Prof. Steen Eiler Rasmussen										
Havkunstens historie, forelæsninger										
Lektor O. Th. Sørensen										
LANDBRUGSBYGGERI										10
Forelæsninger										
Prof. Steen Eiler Rasmussen										
INDUSTRIKUNST										10
Skrift og typografi, forelæsninger										
Prof. Gunnar Hildmann Petersen										
KUNSTHISTORIE										12
Arkitekturens historie, forelæsninger										
Skiftende forelæser										
Billedkunstens historie, forelæsninger										22
Docent Aasef Rode										
PRØVER										

Bygningskolen er åben hverdage kl. 8-16, lørdage kl. 8-13. Undervisningen er obligatorisk fra kl. 9-17, lørdage kl. 9-12. Prokøstpause kl. 12-12.30.

Kunstakademiets Bygningskole.
 Undervisningsstoffets placering i uddannelsen.
 Skitse til diagram

	okt A	Juni	Oktober	Juni	Oktober	Juni	Oktober	Juni	Oktober	Juni	Oktober	Juni
Arkitekturstudium, forelæsning												
" øvelser.												
Frihåndstegning												
Perspektivtegning												
Skrift												
Projektionstegning												
Bygningskunst, forelæsning.												
Byggeteknik, forelæsninger												
Landbrugsbyg, forelæsninger												
Bygningskunst, øvelser												
" specialforel.												
Frihåndsskitsering												
Materiallære												
Statik												
Tekniske installationer												
Belysningslære												
Lydlære												
Bygge Lovgivning												
Byggeriets finansiering												
Byggeriets administration												
Byplanlægning												
Havekunst												
Landmåling												
Møbel- og rumkunst												
Industrikunst												
Arkitekturens historie												
Billedkunstens historie												
Bygningskunst, forelæsning.												
Boligforhold og boligstat.												
Skrift og typografi												
Håndværkerlære												
Tegnestuepraksis												

 Forelæsninger

 Øvelser

 Supplerende undervisning

Ændringer i kunstakademiets fundats, der følger af kommissionens forslag.

1.

Kunstakademiets arkitektskole har til opgave at give den højeste uddannelse inden for de områder, arkitektgerningen omfatter. Skolen er en læreanstalt, hvor der foruden en almindelig arkitektuddannelse gives en videregående kunstnerisk og videnskabelig uddannelse i de forskellige arkitektfag og drives selvstændige kunstneriske og videnskabelige studier.

2.

I spidsen for skolen står en rektor, der i forbindelse med et skoleråd og bistået af en inspektør forestår skolens forvaltning.

3.

Stk. 1. Rektor udnævnes ved kgl. resolution for et tidsrum af 6 år. Han lønnes med et årligt honorar, hvis størrelse fastsættes på finansloven. Under rektors forfald fungerer den efter anciennitet ældste professor som rektor.

Stk. 2. Rektor er skolens leder og træffer afgørelse i alle spørgsmål, der ikke er henlagt til skolerådet eller andre myndigheder.

4.

Stk. i. Skolerådet består af rektor som formand, skolens professorer og docenter, 2 medlemmer, valgte af og blandt skolens øvrige faste lærere, 2 medlemmer, valgte af og blandt skolens andre lærere, 3 medlemmer, valgte af og blandt de valgte medlemmer af akademirådets arkitektsektion, 1 medlem, udpeget af lærerrådet ved den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, 1 medlem, der repræsenterer de tekniske skoler og udpeges af....., 1 medlem, der repræsenterer arkitektstanden og udpeges af....., samt 2 medlemmer, der vælges for 3 år af og blandt henholdsvis akademirådets malersektion og akademirådets billedhuggersektion. Ved behandlingen af spørgsmål af økonomisk og administrativ betydning tiltrædes rådet af administrator.

Stk. 2. Valget af de medlemmer, der repræsenterer henholdsvis skolens faste lærere udenfor professorernes og docenternes kreds, skolens andre lærere og akademirådets arkitektsektion, sker efter forholdstal for 3 år, sammenfaldende med valgene til akademirådet.

Stk. 3. Skolerådet kan ved særlig beslutning i hvert enkelt tilfælde som medlemmer af rådet optage andre ved arkitektskolen selvstændigt virkende eller i selvstændig lærervirksomhed konstituerede lærere.

5.

Stk. 1. Rektor sammenkalder skolerådet til møde mindst fire gange i hvert skoleår, samt iøvrigt når han finder anledning dertil, eller en tredjedel af rådets medlemmer skriftligt fremsætter ønske derom.

Stk. 2. Rådet kan nedsætte såvel stående udvalg som udvalg til behandling af enkelte sager.

Stk. 3. Skolerådet er beslutningsdygtigt, når mindst een over halvdelen af dets medlemmer er til stede og deltager i afstemningen. Beslutninger i skolerådet og i udvalg træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er i skolerådet rektors, i udvalg formandens stemme afgørende.

Stk. b. Rådet fastsætter iøvrigt selv sin forretningsorden.

6.

Stk. 1. Alle sager vedrørende skolens undervisning, eksaminer og prøver forhandles i skolerådet, der herom træffer beslutning, såfremt undervisningsministeriets afgørelse ikke er fornøden. Sagerne skal ikke forelægges i akademirådet, men sendes, såfremt de skal forelægges undervisningsministeriet, af rektor til ministeriet. En genpart af indstillingen sendes samtidig til akademiets direktion.

Stk. 2. Før hvert skoleår udarbejder skolerådet efter de i undervisningsreglementet nærmere givne regler en plan for undervisningen i skoleåret. En genpart af den vedtagne plan indsendes til ministeriet, ligesom genparter tilsendes direktionen og akademirådet til underretning.

Stk. 3. Ved skoleårets slutning indsender skolerådet til ministeriet en beretning om det forløbne skoleår. Genparter af beretningen tilsendes direktionen og akademirådet til underretning.

7.

Det årlige budgetforslag til finansloven over statskassens tilskud til skolen og andre indstillinger om økonomiske spørgsmål, der alene vedrører arkitektskolen, udarbejdes af rektor i overensstemmelse med skolerådets beslutninger og indsendes til undervisningsministeriet med administrators erklæring.

8.

Skolerådet gør indstilling om besættelse af rektorstillingen og om ansættelse af de tjenestemænd ved skolen, der udnævnes af kongen eller af ministeriet. Indstillingen afgives til akademirådets arkitektsektion, der med sin indstilling indsender sagen til ministeriet gennem akademiets direktion. Mindretalsindstillinger skal vedlægges sagen ved dens forelæggelse for ministeriet.

De øvrige tjenestemænd ansættes af direktionen i overensstemmelse med skolerådets indstilling.

9.

Skolerådet har tilsyn med skolernes undervisningsapparat og materiel.

10.

Inspektøren forestår under rektors overtilsyn skolens daglige ekspedition og kassererforretninger. Han virker som sekretær for rektor og skolerådet. Han våger over ro og orden og fører tilsyn med, at ingen uberettiget benytter forelæsninger og øvelser, og han har ret til at fordre efterkommet de bestemmelser, som i så henseende foreskrives.

Oversigt over de administrative forhold ved Københavns og Århus universiteter, den polytekniske læreanstalt, Danmarks farmaceutiske højskole og Danmarks tandlægehøjskole.

Københavns universitet.

Anordning om Københavns universitets organisation af 5. oktober 1936 med senere ændring af 1. september 1947.

De administrative organer er: Rektor, prorektor, kurator, den akademiske lærerforsamling, konsistorium, fakulteterne og dekanerne.

Rektor vælges af den akademiske lærerforsamling. Valget gælder for 2 år og genvalg kan finde sted. Han står i spidsen for universitetet som videnskabelig institution og højere læreanstalt. Han varetager universitetets repræsentation udadtil og leder dets interne faglige virksomhed i alle akademiske anliggender, nærmere opregnet i anordningens § 4.

I alle disse anliggender står han som universitetets øverste leder direkte under ministeriet. Han forelægger herhen hørende sager for ministeriet og giver overfor dette udtryk for universitetets mening og ønsker. Han er øverste foresatte for det til universitetet knyttede videnskabelige personale.

Prorektor vælges af den akademiske lærerforsamling for 1 år. Han er rektors stedfortræder under dennes forfald, og rektor kan endvidere overdrage ham visse repræsentative pligter.

Kurator udnævnes af kongen og står direkte under ministeriet. Han har den øverste ledelse af universitetets økonomiske administration, forvalter de til universitetet, kommunitetet og legaterne særligt henlagte midler og har ansvar for givne bevillingers anvendelse i overensstemmelse med formålet. Han fører tilsyn med de til universitetet knyttede institutters, samlings og laboratoriers økonomi. Han er øverste foresatte for det til universitetet knyttede ikke-videnskabelige personale. Han forelægger de under hans område hørende sager for ministeriet.

Om samarbejdet mellem rektor og kurator i sager, der berører begge administrative område, er givet en række detailregier, der går ud på at sikre et snævert og gnidningsløst samarbejde mellem de to. Begge har hver for sig ret til at udtale sig om sager under den andens forretningsområde, når de berører hans eget område.

Den akademiske lærerforsamling består af samtlige universitetets professorer og docenter samt de lektorer, der efter indstilling af rektor anerken-

des af ministeriet som medlemmer. Dens opgave er at vælge rektor, prorektor og medlemmer af konsistorium samt at være rådgivende forsamling i principielle sager af almindelig interesse for universitetet.

Konsistorium består af rektor, fakulteternes dekaner og 15 af den akademiske lærerforsamling af dens midte for 4 år valgte medlemmer, nemlig 2 medlemmer af det teologiske fakultet, 3 af det rets- og statsvidenskabelige fakultet, 3 af det lægevidenskabelige fakultet, 4 af det filosofiske fakultet og 3 af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Endvidere er prorektor medlem i denne egenskab, hvis han ikke er valgt medlem. Valgene gælder for 4 år. Genvælg kan finde sted. Konsistorium nedsætter et *stående forretningsudvalg*, sammensat af rektor, prorektor og en repræsentant for hvert af fakulteterne, valgt for 4 år af konsistorium blandt dets medlemmer.

Kurator har ret til uden stemmeret at deltage i konsistoriums og forretningsudvalgets møder forsåvidt angår budget- og normeringssager samt sager af blandet faglig-økonomisk karakter.

Konsistoriums forretningsområde er angivet i § 13 og omfatter almindeligere sager af mere betydningsfuld karakter så som udfærdigelse af kgl. anordninger, og instrukser for universitetet, besættelse af stillinger som universitetslærere, bevillings- og normeringsspørgsmål m. m. Det kan af egen drift optage ethvert spørgsmål af interesse for universitetet og gøre indstilling derom til ministeriet gennem rektor eller kurator.

Et af konsistorium nedsat særligt udvalg, *stipendieudvalget*, uddeler alle under universitetet hørende for studenterne bestemte stipendier og legater.

De 5 *fakulteter* består hvert af samtlige professorer og docenter indenfor de pågældende faggrupper samt i særlige tilfælde med ministeriets bemyndigelse andre under fakultetet ansatte universitetslærere.

Hvert fakultet vælger for 1 år blandt sine medlemmer en formand, *dekanus*, der leder fakultetets forretninger, sammenkalder fakultetsmøder, tilrettelægger sagerne, leder forhandlingerne og besørger ekspeditionen af fakultetets sager. Han forestår afholdelse af eksaminer og handlinger til forsvar for doktorgraden.

Under fakulteterne hører alle sager angående fakultetets lærere og deres tjenstlige forhold, som vedrører fakultetets videnskabelige eller undervisningsmæssige forhold så som oprettelse, omdannelse og besættelse af lærerposter, orlov, rejsetilladelse, sager om fakultetets undervisning og forhold til studenterne, derunder studie- og timeplaner m. m., eksaminer, dispensationer, prisopgaver, forbindelsen med andre universiteter m. m.

Hvert fakultet nedsætter et *stående forretningsudvalg* på 3 medlemmer. Dekanus er formand, de 2 andre medlemmer vælges for 1 år samtidig med dekanen. Dette foretningsudvalg træffer på fakultetets vegne beslutninger i almindelige administrative sager, og alle budget- eller normeringssager, som rejses af fakultetet, skal forhandles her så vidt muligt i forbindelse med kurator. Endvidere nedsættes et *legatudvalg*, og andre stående udvalg kan

nedsættes. Der er mødepligt for lærerne ved fakultetsmøderne og ved doktordisputatser vedrørende deres område.

Studenterrådet består af 5 råd, 1 for hvert fakultet, hvert på 10 medlemmer, hvoraf 9 vælges direkte af studenterne og 1 af det afgående råd. Det samlede råd tiltrædes endvidere af et medlem valgt af det afgående råds forretningsudvalg og et valgt af det afgående råds legatudvalg. Valgperioden er 1 år. De er den af universitetet anerkendte repræsentation for de ved universitetet immatrikulerede studerende. Deres opgaver er at forhandle med universitetet om sager, der vedrører de studerendes interesser. Det samlede råd forhandler sager af fælles interesse for universitetets studerende og repræsenterer disse udadtil, medens hvert af de faglige råd repræsenterer det pågældende fakultets studerende i sager vedrørende deres faglige interesser. Efter begæring fra det samlede råd eller et af de faglige råd skal formanden for vedkommende råd have adgang til, inden en sag om et af rådet indgivet forslag afgøres endeligt, mundtligt at begrunde forslaget ved det møde i konsistorium eller vedkommende fakultet, hvor afgørelsen træffes.

Århus universitet.

Lov af 15. marts 1947 om Århus universitet, vedtægter for universitetsundervisningen i Jylland, approberet af undervisningsministeriet 10. oktober 1935, og statutter for rektor, lærerforsamling og fakulteter ved Århus universitet, approberet af undervisningsministeriet 10. oktober 1935.

Det bemærkes, at Århus universitet i modsætning til de andre højere læreanstalter ikke er en statsinstitution, men en privat, selvejende institution, understøttet i første række af staten og Århus kommune, men også af andre gennem universitetssamvirket i Århus.

De administrative organer er: Universitetsbestyrelsen, rektor, prorektor, lærerforsamlingen, fakulteterne og dekanerne.

Bestyrelsen er universitetets øverste ledelse og består af 7 medlemmer, hvoraf Århus byråd vælger 3 og universitetssamvirket i Århus 3, medens det 7. medlem skal være den for hvert år af universitetets lærerforsamling valgte rektor. Bestyrelsen tiltrædes derhos af en af undervisningsministeriet valgt kommitteret, der uden stemmeret har ret til at deltage i alle møder i bestyrelsen eller dens underudvalg, ret til at forlange sin mening tilført protokollen og forlange alle oplysninger i de sager, der forelægges til afgørelse, samt ret til på ethvert trin at holde ministeriet underrettet om planer og forslag. Bestyrelsens funktionstid er 4 år. Den har i enhver henseende bestemmelsesret med hensyn til institutionens orden og drift, ansættelse og afskedigelse af personale, dettes lønningsvilkår, forvaltning af dens pengemidler og øvrige aktiver eller andre institutionen vedrørende forhold.

Lærerforsamlingen består af samtlige ved institutionen fast ansatte læ-

rere. Andre selvstændigt virkende lærere kan efter bemyndigelse i hvert enkelt tilfælde fra universitetsbestyrelsen optages som medlemmer.

Lærerforsamlingen vælger rektor. Valget gælder for 1 år. Genvalg kan finde sted. Endvidere skal lærerforsamlingen høres i alle anliggender, der vedrører undervisningen og de studerende, herunder afvigelser fra de bestående eksamensordninger og fra de gældende regler om indskrivning af studerende, besættelse af ledige lærerstillinger og oprettelse af nye.

Rektor og dekaner danner et *stående forretningsudvalg* til afgørelse af løbende sager og forberedelse af de sager, der skal behandles i lærerforsamlingen.

Rektor vælges som nævnt af lærerforsamlingen og er dennes repræsentant i universitetsbestyrelsen. Han repræsenterer universitetet overfor de studerende og ved akademiske anledninger, indkalder lærerforsamlingen og leder dennes møder.

I rektors forfald fungerer *prorektor*.

Fakulteterne består af lærerforsamlingens medlemmer indenfor den pågældende faggruppe. Hvert fakultet ordner sin undervisning, udarbejder og offentliggør de for undervisningen nødvendige studie- og timeplaner, afholder de under fakultetet henlagte eksaminer, stiller prisopgaver og bedømmer indkomne besvarelser af disse. Hvert fakultet vælger hvert år en *dekan*, der indvarsler fakultetsmøder og leder forhandlingerne. Han varetager fakultetets løbende forretninger og redigerer dets afsnit i årsberetningen.

*Den polytekniske læreanstalt.
Danmarks tekniske højskole.*

Kgl. anordning af 8. februar 1933 med ændringer af 24. april 1937 og 1. august 1948.

De administrative organer er: Rektor, prorektor, lærerråd, undervisningsråd, fagråd og inspektør.

Rektor ansættes ved kgl. resolution for et tidsrum af 5 år. Han er højskolens leder og repræsenterer højskolen udadtil. Han afgør alle sager, der ikke fordrer afgørelse af ministeriet eller er forbeholdt lærerrådets, undervisningsrådets eller fagrådernes afgørelse. Dog kan han også i sådanne sager træffe beslutning, når sagen skønnes ikke at kunne tåle opsættelse. Meddelelse skal så sårest gives til det organ, der normalt har afgørelsen. Rektor forelægger for ministeriet de af lærerrådet vedtagne indstillinger og beslutninger med de bemærkninger, han som højskolens leder måtte finde anledning til at fremsætte. Han har overtilsynet med undervisningen og det dertil bestemte materiel og kan i så henseende forlange de fornødne oplysninger af lærerne. Han underskriver på højskolens vegne og udsteder eksamens- og doktordiplomer samt afgiver beretning om højskolens virksomhed til ministeriet.

Prorektor ansættes ved kgl. resolution for 1 år. Han bistår rektor ved ud-

førelsen af dennes forretninger og er rektors stedfortræder under dennes forfald.

Lærerrådet består af rektor, inspektøren og alle ved højskolen ansatte eller virkende professorer og docenter. Lærerrådet kan desuden ved særlig beslutning i hvert enkelt tilfælde som medlemmer af rådet optage andre ved højskolen selvstændigt virkende eller i selvstændig lærervirksomhed konstituerede lærere.

Lærerrådet fastsætter reglerne for de normale studieordninger, medens reglerne for eksamensordningerne fastsættes af undervisningsministeriet. Sager om afvigelser fra de normale studieordninger afgøres af lærerrådet, medmindre enighed foreligger mellem de pågældende fagråd og faglærere, i hvilket tilfælde afgørelsen kan godkendes af undervisningsrådet. Endvidere forhandler lærerrådet andre sager vedrørende højskolens undervisning, der ikke afgøres af fagrådene og rektor eller af undervisningsrådet. Lærerrådet har ret til at udtale sig om besættelsen af rektorstillingen, prorektorstillingen, de normerede lærerposter og inspektørstillingen samt til at gøre indstilling om valg af lærere i de ikke normerede stillinger.

Der er mødepligt ved møder i lærerrådet.

Undervisningsrådet består af rektor og formændene for fagrådene. Det skal inden forelæggelsen for lærerrådet afgive betænkning i alle sager om ændringer i de normale studie- og eksamensordninger. Endvidere skal det behandle alle sager om afvigelser fra de normale studie- og eksamensordninger og afgør disse, for så vidt det er enigt med fagrådene og de pågældende faglærere; ellers forelægges sagen lærerrådet til afgørelse.

Fagrådene. Der findes et fagråd for hver af højskolens 4 afdelinger samt et fagråd for de almene videnskaber, bestående af de lærere, der underviser til 1. del. Fagrådene skal drøfte og afgive betænkning over forslag til ændringer i og afvigelser fra de for de pågældende fagafdelinger gældende normale studie- og eksamensordninger. Hvert fagråd vælger sin formand.

Inspektøren fører under rektors overtilsyn det daglige tilsyn med højskolens virksomhed og dens bygninger og med de givne bevillingers anvendelse i overensstemmelse med formålet. Han bestyrer højskolens kasse- og regnskabsvæsen, leder dens kontor og fører tilsyn med, at ro og orden overholdes, og at ingen uberettiget benytter forelæsninger og øvelser. Han er sekretær for rektor, lærerrådet og undervisningsrådet.

Studenterrådet hedder polyteknikerrådet. Det vælges af og blandt de studerende for 1 år og er den af højskolen anerkendte repræsentation for de ved denne indtegnede eksaminander. Dets opgave er at forhandle med højskolen om sager, der vedrører de studerendes interesser, og det repræsenterer de studerende udadtil.

Danmarks farmaceutiske højskole.
Kgl. anordning af 14. september 1942.

De administrative organer er: Rektor og lærerrådet.

Rektor skal være farmaceutisk uddannet og udnævnes ved kgl. resolution for et tidsrum af 5 år ad gangen så vidt muligt blandt lærerrådets medlemmer. Han er højskolens leder og repræsenterer højskolen udadtil. Han afgør sager, der ikke fordrer beslutning af undervisningsministeriet eller er forbeholdt lærerrådet, samt sager, der ikke skønnes at kunne tåle opsættelse, selv om afgørelsen normalt er forbeholdt disse organer; men meddelelse må da snarest gives til henholdsvis ministeriet og lærerrådet. Rektor forelægger ministeriet de af lærerrådet vedtagne beslutninger og indstillinger med de bemærkninger, han som højskolens leder finder anledning til at fremsætte. Han har overtilsynet med undervisningen og materiellet, underskriver på højskolens vegne og udsteder eksamensbeviser og doktordiplomer.

Lærerrådet består af rektor som formand og højskolens øvrige professorer og docenter. Det forhandler alle sager vedrørende højskolens undervisning og de farmaceutiske eksaminer og fortolker de anordnede eksamensbestemmelser, for så vidt undervisningsministeriets afgørelse ikke er fornøden. Det har ret til at udtale sig om besættelse af rektorstillingen og højskolens lærerposter.

De studerendes råd vælges hvert år af og blandt de studerende og er en af højskolen anerkendt repræsentation for de ved denne indtegnede studerende og har til opgave at forhandle med højskolen om sager, der vedrører de studerendes interesser. Det repræsenterer de studerende såvel overfor højskolen som udadtil.

Danmarks tandlægehøjskole.

Kgl. anordning af 8. marts 1947 med ændring af 27. april 1949.

De administrative organer er: Rektor, lærerrådet, forretningsudvalget, klinikchefrådet og inspektøren.

Rektor udnævnes ved kgl. resolution for et tidsrum af 5 år efter indstilling af lærerrådet blandt dettes medlemmer. Genansættelse kan finde sted. Rektor er højskolens leder og repræsenterer højskolen udadtil og træffer som sådan afgørelse i alle sager, der ikke fordrer beslutning af undervisningsministeriet eller er forbeholdt lærerrådets eller klinikchefrådets afgørelse. Han kan endvidere træffe beslutning i sager, der er forbeholdt disse organer, når de skønnes ikke at kunne tåle opsættelse; men meddelelse om den trufne beslutning skal da snarest gives henholdsvis undervisningsministeriet, lærerrådet eller klinikchefrådet. Han forelægger for ministeriet de af lærerrådet eller klinikchefrådet foretagne indstillinger med de bemærkninger, han som højskolens leder måtte finde anledning til at fremsætte. Han ansætter efter samråd med klinikchefrådet højskolens 1. assistenter og kli-

niske assistenter og efter samråd med læreren i det pågældende fag andre assistenter og medhjælpere. Han har overtilsynet med højskolens undervisning og materiel og almindelige virksomhed. Han underskriver på højskolens vegne og afgiver beretning til undervisningsministeriet.

Lærerrådet består af rektor, inspektøren og alle ved højskolen ansatte professorer, docenter og i selvstændig lærervirksomhed virkende lektorer. Ved særlig beslutning kan lærerrådet også optage konstituerede lærere som medlemmer. Rektor er formand for lærerrådet. Lærerrådet forhandler sager vedrørende undervisningen og eksaminerne. Det fastsætter de normale studieplaner og fremkommer overfor undervisningsministeriet med indstilling om besættelse af rektorstillingen, de normerede lærerstillinger og inspektørstillingen samt stillinger som lektorer og amanuenser og censorstillinger. Ved afgivelsen af disse sidste indstillinger har inspektøren ikke stemmeret. Der er mødepligt til lærerrådets møder.

Forretningsudvalget består af rektor som formand, inspektøren og 2 af lærerrådets øvrige medlemmer; de sidste valgt for en periode af 2 år henholdsvis af klinikchefrådet og af lektorerne. Det skal under ansvar overfor lærerrådet behandle alle spørgsmål, der hører under lærerrådets kompetence, såfremt indkaldelse af dette er vanskelig eller ikke skønnes påkrævet. Inden forelæggelsen for lærerrådet skal det afgive betænkning i alle sager om ændring i de normale studie- og eksamensordninger. Det behandler endvidere alle sager om afvigelse eller dispensation fra de normale studie- og eksamensordninger og afgør sådanne, når de vedrører studieordningerne, såfremt forretningsudvalget er enig med de pågældende faglærere. Sager, der vedrører en udenfor udvalget stående lærer, skal forhandles med denne. I hvert lærerrådsmøde giver forretningsudvalget beretning om de siden sidste lærerrådsmøde i forretningsudvalget truffede afgørelser.

Klinikchef rådet består af rektor som formand og de ved højskolen ansatte professorer og docenter. Det afgør spørgsmål om den kliniske og tekniske undervisnings nærmere gennemførelse, om reglerne for ferietjenesten og for biblioteksordningen. Det behandler desuden sager vedrørende undervisningen og højskolens daglige virksomhed i det omfang, rektor bestemmer. Der er mødepligt.

Inspektøren fører under rektors overtilsyn det daglige tilsyn med højskolens virksomhed og dennes bygninger og med de givne bevillingers anvendelse i overensstemmelse med formålet. Han bestyrer kasse- og regnskabsvæsenet og leder højskolens kontor, våger over ro og orden og fører almindeligt tilsyn med højskolen. Han er sekretær for rektor, lærerrådet og klinikchef rådet.

De studendes råd er en af højskolen anerkendt repræsentation for tandlægehøjskolens studerende. Det vælges af og blandt de studerende og har til opgave at forhandle med højskolen om sager, der vedrører de studendes interesser, og at repræsentere de studerende udadtil.

S. C. Larsen,
Arkitekt, M. A. A.

Bygmesterskolen

Undervisningstid for

- 1) Elever med folke- eller mellemskoleeksamen,
- 2) Elever med real-, præliminær- eller studentereksamen med mindst mg⇒ i hovedkarakter.

For optagelse i dag-aspirantklassen kræves mindst 17 måneders og for optagelse i 3. klasse mindst 38 måneders læretid. For at kunne deltage i afsluttende eksamen i 4. klasse kræves, at eleven har aflagt *svendeprøve* eller er indstillet til denne. Timerne er beregnet efter den reelle undervisningstid 17[^] uge pr. semester.

Fag	Dag-asp.klasse		1 ste kl.	2 den kl.	3 die kl.	4 de kl.	Samlet timeantal	
	Folkesk.	Real.					Folkesk.	Real.
Geom. tegning	42	...	...	...	...	...	42	...
Regning	77	21	...	...	...	...	77	21
Dansk & forret- ningskorresp.	102	32	53	53	...	...	208	138
Fysik	63	21	53	...	...	...	116	74
Fremmede sprog	49	21	35	35	...	...	119	91
Matematik	130	32	158	158	...	...	445	348
Frihåndstegn.	42	42	70	70	...	...	182	182
Projekt.tegn.	105	105	140	...	...	...	245	245
Skrift & tegne- teknik	21	21	18	...	...	...	39	39
Materiallære & -kemi	42	42	70	70	35	...	217	217
Perspektivtegn.	...	...	...	70	...	...	70	70
Byg.hygiejne ¹⁾	...	...	...	52	...	...	52	52
Opmåling	...	...	70	123	...	...	193	193
Bygn.konstrukt.	167	167	175	210	...	...	552	552
Husbygning	...	...	...	...	262	367	629	629
Beskrivelse	...	...	...	...	35	35	70	70
Bygningslære	...	...	...	...	35	35	70	70
Byggeteknik	...	...	...	...	...	35	35	35
Overslagsber. & ar- bejdsledelse	...	...	...	...	105	70	175	175
Bygningsret ²⁾	...	...	...	...	52	...	52	52
Statik	...	...	...	...	210	210	420	420
Jordar. & fund.	...	...	...	...	...	52	52	52
Forretn.lære & bogføring	...	...	...	...	70	...	70	70
Samfundslære	...	...	...	...	...	35	35	35
Bygn.hist.	...	...	...	...	35	...	35	35

Elever med folke- eller mellemskoleeksamen: Samlet timetal 4200.

¹⁾ Bygningshygiejnen er suppleret med undervisning sammen med husbygning i 3. og 4. klasse.

²⁾ Bygningsret er suppleret med undervisning sammen med husbygning i 3. og 4. klasse.

Elever med real-, præliminær- eller studentereksamen: Samlet timetal 3865.

Hertil kommer for alle elever kursus i landmåling og nivellering ca. 150 timer.

Bygmesterskolen
Undervisningstid for

1) Elever med folke- eller mellemskoleeksamen, 2) Elever med real-, præliminær- eller studentereksamen med mindst mg÷ i hovedkarakter. For optagelse i dag-aspirantklasse kræves mindst 17 måneders læretid. For optagelse i 1. klasse kræves mindst 24 måneders læretid. Timerne er beregnet efter den reelle undervisningstid 17½ uge pr. semester.	}	Særlig 3. kl. for arkt.stud. Timerne er beregnet efter den reelle undervisningstid 17½ uge pr. semester.

Fag	Dag-asp.klasse		1 ste kl.	2 den kl.	Normal 3. kl.	Særlig 3. kl.	Saml. timetal	
	Folkesk.	Real.					Folkesk.	Real.
Geom. tegning	42	...	...	...	...	...	42	...
Regning	77	21	...	...	...	...	77	21
Dansk og forret- ningslære	102	32	53	53	...	...	208	138
Fysik	63	21	53	...	...	...	116	74
Fremmede sprog ..	49	21	35	35	...	...	119	91
Matematik	130	32	158	158	...	...	445	348
Frih.tegning	42	42	70	70	...	...	182	182
Projekt.tegning	105	105	140	...	...	...	245	245
Skrift & tegne- teknik	21	21	18	...	...	...	39	39
Materiallære & -kemi	42	42	70	70	(35)	35	217	217
Perspekt-tegning ..	...	...	...	70	...	...	70	70
Bygn.hygjejne	...	...	...	52	...	...	52	52
Opmåling	...	...	70	123	...	...	193	193
Bygn.konstrukt. . . .	167	167	175	210	...	...	552	552
Husbygning	...	...	...	...	(262)	646	646	646
Bygningslære	...	...	...	...	(35)	35	35	35
Beskrivelse	...	...	...	...	(35)	35	35	35
Overslagsber. og arb.ledelse	...	...	...	...	(105)	105	105	105
Bygningsret	...	...	...	...	(52)	52	52	52
Statik	...	...	...	...	(210)	210	210	210
Forretningslære og bogføring	...	...	...	...	(70)	70	70	70
Bygn.historie	...	...	...	...	(35)	35	35	35
	840	504	842	841	...	1223	3745	3410

Timeantallet i den særlige 3. klasse for arkitektstuderende svarer til den reelle undervisningstid $17 \cdot 4$ uge for den almindelige 3. klasse med et til-læg af 8 uger, eller ialt $25 \wedge$ uge $\wedge$ 48 timer = 1224 timer.

Sammenligning mellem forslaget til akademiets forskole incl. optagel-seskursus og bygmesterskolens aspirantklasse, forskole og særlig 3. klasse for arkitektstuderende vedrørende fælles fag.

Fag	Kunstakademiets forskole				Bygmesterskolen				
	Opt. kursus	1ste kl.	2den kl.	Timer ialt	Asp. kl.	1ste kl.	2den kl.	Særlig 3. kl.	Timer ialt
Frih.tegning	50	...	100	150	42	70	70	...	182
Projekt.tegning	50	100	50	200	105	140	...	...	245
Skrift og tegneteknik ..	25	40	...	65	21	18	...	...	39
Materiallære og -kemi .	...	100	...	100	42	70	70	35	217
Perspektivtegn.	...	...	40	40	...	...	70	...	70
Opmåling	...	110	60	170	...	70	123	...	193
Byggeteknik.	60	150	100	...	...	...	...	...	...
Husbygning	...	520	580	...	...	...	...	535	...
Bygn.konstr.	...	...	...	...	167	175	210	...	...
Bygn.lære	...	...	...	1410	...	...	...	115	1202
Beskrivelse og over-									
slagsberegn.	...	...	90	90	...	...	...	139	139
Bygningsret	...	...	40	40	...	...	...	52	52
Statik	50	100	60	210	...	...	...	210	210
Forretninglære og bog-									
føring	...	...	...	...	...	...	...	70	70
Kunsthistorie	...	40	40	...	...	...	...	...	...
(Bygningshistorie)	...	...	...	80	...	...	...	67	67
Prøver	25	...	...	25	...	...	...	...	...
	260	1160	1160	2580	377	543	543	1223	2686

Udover det for bygmesterskolen angivne antal timer er der i hver af de 4 klasser prøver, der for hver klasse omfatter ca. $IV \frac{1}{2}$ uge eller ialt ca. 6 uger. Regnes prøver og repetition at andrage ca. 50 timer pr. uge, drejer det sig om ialt ca. 300 timer.

Til timeantallet for husbygning i bygmesterskolen må lægges faget bygningshygiejne, som ligger med 52 timer i 2. klasse, svarende til gennemgang af ingeniør-installationer i kunstakademiets forskoles 2. klasse.

Med det angivne timeantal i særlig 3. klasse for arkitektstuderende er det samlede timeantal i bygmesterskolen 106 timer højere end akademiets forskole; men dette overskud fremkommer i det væsentlige ved faget forretninglære og bogføring (70 timer), som ikke findes på akademiets forskole.

For ca. halvdelen af fagenes vedkommende er timeantallet på bygmesterskolen noget højere end på akademiets forskole; men for 3 fags vedkommende ligger det lavere.

Husbygning har på bygmesterskolen $1202 + \text{hygiejne } 52 = 1254$ timer mod akademiets forskoles 1410 timer. Skrift 39 timer mod 65 timer, samt kunsthistorie 67 timer mod 80 timer. Denne forskel kan formentlig udlignes i optagelseskurset til arkitektskolens 3. klasse.

Undervisningsplan og eksamensregulativ for de tekniske skolars dag skole for bygningshåndværkere, bygmesterskolen.

§ 1.

Nærværende undervisningsplan og eksamensregulativ er en revision af bygmesterskolens undervisningsplan og eksamensregulativ af 1934 godkendt af ministeriet for handel og industri den 10 december 1934 med senere ændringer af ..... og træder således i stedet for de deri indeholdte bestemmelser.

Undervisningen foregår dels i en aspirantklasse, som kan gennemgås enten ved aftenundervisning eller ved dagundervisning, dels i den egentlige bygmesterskole, som deles i en forskole, der gennemgås ved dagundervisning i to klasser, hver på 5 måneder, og en fagskole, der ligeledes gennemgås ved dagundervisning i to klasser, hver på 5 måneder.

Til afholdelse af de ifølge nærværende bestemmelser specificerede kursus og prøver ved anerkendte tekniske skoler kræves godkendelse af ministeriet for handel, industri og søfart.

For afholdelsen af bygmesterskolens prøver gælder de i »Bekendtgørelse om eksamensordningen ved de statsunderstøttede tekniske skoler«, udstedt af ministeriet for handel og industri under 21. december 1933, indeholdte bestemmelser.

§ 2.

Formål.

Bygmesterskolens formål er at give unge håndværkere indenfor byggefagene en teoretisk faglig uddannelse i et omfang, som sammen med den praktiske uddannelse er nødvendigt eller ønskeligt for på forsvarlig måde at kunne udøve selvstændig virksomhed som mester i sit håndværksfag,

at kunne bestride betroede og selvstændige ledende stillinger indenfor bygningsindustrien,

og for i givet fald selv at kunne påtage sig sådanne jævne og typiske opgaver indenfor det mindre byggeri, som almindeligvis ikke er underkastet projekterende bistand.

§ 3.

Optagelse i aspirantklassen.

For optagelse i aspirantklassen kræves:

- a) Ved aftenskoleundervisning, at aspiranten er fyldt 14 år og ved semestrets begyndelse har tiltrådt læreplads i murer-, tømrer- eller

bygningssnedkerfaget eller skal tiltræde sådan læreplads senest den 1. november det pågældende år.

- b) ved dagskoleundervisning, at aspiranten er fyldt 16 år og har stået mindst 17 måneder i lære i et af de ovennævnte fag.

Aspiranter til bygmesterskolen, som har bestået real-, præliminær- eller studentereksamen med en hovedkarakter på mindst mg⁻, kan ved dagskoleundervisning fritages for aspirantklassens 1. afsnit og ved aftenskoleundervisning for det tilsvarende pensum.

Aspiranter, som tilhører fag, der ikke er nævnt ovenfor, men dog er beslægtet med disse, kan, såfremt de iøvrigt opfylder de foran nævnte optagelsesbetingelser, efter derom indgivet motiveret andragende til den pågældende skole opnå tilladelse til at indtræde i bygmesterskolens aspirantklasse.

§ 4.

Optagelse i 1. klasse, opflytning, afgang.

For optagelse i bygmesterskolens 1. klasse (forskolen) kræves:

- 1) at aspiranten er fyldt 17 år,
- 2) at aspiranten har været i lære i mindst 24 måneder i et af de i § 3 nævnte fag eller med tilsynets godkendelse et dermed beslægtet.
- 3) at aspiranten har gennemgået det for aspirantklassen fastsatte pensum, enten i aftenskole eller i dagskole.
- 4) at aspiranten har bestået den anordnede optagelsesprøve til bygmesterskolens 1. klasse, og at der er forløbet højst $\frac{1}{2}$ år, efter at denne prøve er bestået.

Aspiranter, som tilhører andre fag end de i § 3 nævnte, og som er indtrådt i aspirantklassen efter særlig tilladelse, skal efter at have bestået optagelsesprøven ansøge tilsynet med håndværkerundervisningen om tilladelse til at indtræde i 1. bygmesterklasse.

Ansøgningen skal ledsages af udtalelse fra den skole, ved hvilken prøven er bestået, samt udskrift af prøvens resultat.

I ganske særlige tilfælde kan aspiranter, som ikke har gennemgået aspirantklassen, men som kan dokumentere tilsvarende forkundskaber og faglig oplæring, efter indhentet tilladelse fra tilsynet med håndværkerundervisningen, indstille sig til optagelsesprøven.

- For opflytning i bygmesterskolens 2. klasse kræves:

at eleven har bestået opflytningsprøven fra 1. klasse.

For opflytning i bygmesterskolens 3. klasse (fagskolen) kræves:

- 1) at eleven har bestået opflytningsprøven fra 2. klasse,
- 2) at eleven overfor skolen godtgør, at han har aflagt svendeprøve i det håndværksfag, i hvilket han er oplært, eller at han har udstået en samlet læretid på mindst 38 måneder.

For opflytning i bygmesterskolens 4. klasse kræves:
at eleven har bestået opflytningsprøven fra 3. klasse.

For at kunne indstille sig til afgangsprøven kræves:

- 1) at eleven har gennemgået bygmesterskolens 4. klasse.
- 2) at eleven er i besiddelse af bevis for aflagt svendeprøve eller er indstillet til denne,

og for at opnå afgangsbevis kræves:

- 1) at eleven har bestået afslutningsprøven, jfr. § 11.
- 2) og er i besiddelse af svendebrev.

For opflytning i enhver af bygmesterskolens klasser gælder, at opflytningsprøven fra den forudgående klasse skal være bestået ved skolen eller en anden anerkendt skole, og at der højst er forløbet $1\frac{1}{2}$ år, efter at denne prøve er bestået. Under ganske særlige forhold kan dog aspiranter, som iøvrigt opfylder de ovenfor nævnte betingelser til tilsynet med håndværkerundervisningen indgive andragende, ledsaget af en erklæring fra den pågældende skole, om dispensation fra den givne tidsfristbestemmelse.

Undervisningsplan.

§ 5.

Timefordeling og pensa.

Undervisningen i aspirantklassen og i bygmesterskolens 4 klasser meddeles i overensstemmelse med de i hosstående skemaer indeholdte planer over fordelingen af undervisningsfag og timetal.

Timefordeling i aspirantklassen.

Dag s koleundervisning.

Undervisningsfag	1. del ca. 7 uger	2. del ca. 10% uge	lait
Geometrisk tegning	6	...	42
Regning	8	2	77
Dansk	10	3	102
Fysik	6	2	63
Tysk	4	2	50
Matematik	14	3	130
Frihåndstegning	...	4	42
Projektionstegning	...	10	104
Skrift og tegneteknik	...	2	21
Bygningskonstruktion	...	16	167
Materiallære	...	4	42
	48	48	840

(En evt. prøve ved jul i forskellige fag kan være en intern skolesag.)

Timefordeling i bygmesterskolen.

Undervisningsfag	Asp.	Forskole		Fagskole		lait	Til- sammen
	kl.	1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.		
Geometrisk tegning	42	...	...	...	...	...	42
Regning	77	...	...	...	...	...	77
Dansk og forretningskorrespondance . .	102	3	3	...	...	106	208
Tysk	50	2	2	...	...	70	120
Materiallære I	42	2	4	...	...	105	147
Materialkemi	2	...	...	...	...	35	35
Materiallære II	2	...	...	2	...	35	35
Bygningshygiejne	3	...	3	...	...	52	52
Fysik	63	3	...	...	...	52	115
Matematik	130	9	9	...	...	315	445
Projektionstegning	104	8	...	...	...	141	245
Perspektivtegning	4	...	4	...	...	70	70
Skrift og tegneteknik	21	1	...	...	...	18	39
Frihåndstegning	42	4	4	...	...	140	182
Opmåling	4	7	...	...	...	192	192
Bygningskonstruktion	167	10	12	...	...	385	552
Statik	12	...	...	12	12	420	420
Husbygning	15	...	...	15	21	627	627
Beskrivelse	2	...	...	2	2	70	70
Bygningslære	2	...	...	2	2	70	70
Byggeteknik	2	...	...	2	...	35	35
Bygningsret	3	...	...	3	...	52	52
Jordarbejde og fundering	3	...	...	3	...	52	52
Overslagsberegning og arbejdsledelse . .	6	...	...	6	4	175	175
Forretningslære og bogføring	4	...	...	4	...	70	70
Samfundslære	2	...	...	2	...	35	35
Bygningshistorie	2	...	...	2	...	35	35
	840	48	48	48	48	3354	4194

Hertil kommer kursus i landmåling og nivellering samt eventuelt engelsk og gymnastik.

Hver klasse strækker sig over 1 semester.

Vintersemestret påbegyndes den 1. november og slutter med en prøve i slutningen af marts.

Sommersemestret strækker sig ligeledes over 5 måneder og slutter med en prøve i slutningen af september og begyndelsen af oktober.

Omfanget af undervisningen og eksamensfordringerne i de enkelte fag fastsættes i en særlig pensumfortegnelse, der godkendes af tilsynet med håndværkerundervisningen og kan ændres af dette efter indstilling fra de eksamensberettigede skoler. Sådanne pensumændringer bekendtgøres ved rundskrivelse til skolerne.

Undervisningsplanen for henholdsvis aspirantklasse, forskole og fagskole skal nøje følges med hensyn til det samlede timetal for de enkelte fag og de i pensumfortegnelsen indeholdte fordringer. Med tilsynets bil-

ligelse kan det dog tillades skolerne at foretage ombytninger af fag og pensa indenfor aspirantklassens 2 afsnit, indenfor forskolen og indenfor fagskolen. Det er derimod ikke tilladt at foretage tilsvarende ombytninger mellem forskolens og fagskolens fag og pensa mellem forskole og aspirantklasse.

Eksamensregulativ.

§ 6.

Opgavegivning og censurering.

Bygmesterskolernes eksamenskommission nedsættes i henhold til den under 21. december 1933 af ministeriet for handel og industri udstedte bekendtgørelse om eksamensordningen ved de statsunderstøttede tekniske skoler.

Eksamenskommissionens medlemmer deltager i censuren ved de afsluttende fagprøver i overensstemmelse med de i nærværende regulativs § 9 indeholdte oversigter over hver classes opflytnings- eller afslutningsprøver.

Indenfor de i samme bekendtgørelses §§ 4 og 6 anordnede fagområder I og II, **III** og V fungerer Medlemmerne af Eksamenskommissionen tillige som medlemmer af de opgavekommissioner, der nedsættes til udarbejdelse og udvælgelse af opgaverne til de afsluttende skriftlige prøver i de pågældende fag:

- A. Fagområde I regning, dansk og forretningskorrespondance
- B. » 1 bogføring
- C. » II geometrisk tegning, projektionstegning og perspektivtegning
- D. » II matematik
- E. » **III** statik I og II
- F. » **III** fundering og jordarbejde
- G. » V bygningskonstruktion I og II
- H. » V husbygning
- I. » V frihåndstegning.

I statik, bygningskonstruktion, opmåling og husbygningsøvelser beskikker eksamenskommissionen to censorer, hvoraf den ene skal være en i faget kyndig lærer fra en fremmed eksamensberettiget skole.

Der tilkommer de enkelte lærere, som er medlemmer af en opgavekommission et årligt honorar for hvert fag, til hvilket de stiller opgaver, og hvert eksamenskommissionsmedlem et årligt honorar for hvert fag, for hvilket de deltager i udvælgelsen af skriftlige opgaver.

Censorer er berettiget til honorar for deres medvirken ved optagelses-, opflytnings- og afslutningsprøverne.

De nærmere regler for disse honorarer fastsættes af eksamenskommissionen efter forhandling med skolerne.

§ 7.

Karakterskala.

Ved bedømmelsen af samtlige optagelses-, opflytnings- og afslutningsprøver anvendes følgende karakterskala:

ug: 7 — ug÷: 6 — mg: 5 — mg÷: 4 — g: 3 — g÷: 2 — tg: 1 — tg÷: 0 — mdl: ÷ 1 — mdl÷: ÷ 3 — slet: ÷ 5.

Hovedkaraktererne for bestået eksamen er:

ug	mindst 6,50 i gennemsnit af samtlige karakterer.			
ug÷	»	5,50	»	»
mg	»	4,50	»	»
mg÷	»	3,50	»	»
g	»	3,00	»	»

§ 8.

Optagelsesprøven.

Aspiranter, der søger optagelse i bygmesterskolens 1. klasse (forskolen) og iøvrigt opfylder de i § 4, stk. 1—3 stillede krav, må underkaste sig en optagelsesprøve, som finder sted hvert år i slutningen af marts og afholdes i overensstemmelse med bestemmelserne i den af ministeriet for handel og industri udstedte bekendtgørelse af 21. december 1933 § 5.

Aspiranten må anmelde sig til den skole, hvor han (hun) ønsker at aflægge prøven, senest den 15. februar samme år.

Aspiranterne prøves i samtlige fag efter hosstående plan:

Undervisningsfag	Bedømmelse af	Skriftlige prøvers varighed	Karakter
Geometrisk tegning	skriftlig prøve	2 timer	X
Regning	skriftlig prøve	2 timer	X
Dansk	skriftlig prøve	2 timer	X
Fysik	mundtlig prøve		X
Tysk	mundtlig prøve		X
Matematik	skriftlig prøve	3 timer	X*)
	mundtlig prøve		
Frihåndstegning	Kursusarbejde		X
Projektionstegning	skriftlig prøve	3 timer	X
Skrift & tegneteknik	Kursusarbejde		X
Bygningskonstruktion	skriftlig prøve	4 timer	X ²⁾
	Kursusarbejde		
Materiallære	mundtlig prøve		X

For at have bestået optagelsesprøven kræves et gennemsnit på mindst 3,00 points af samtlige karakterer.

*) Karakteren fremkommer som gennemsnit af karaktererne for skriftlig og mundtlig prøve.

3) Karakteren fremkommer som gennemsnit af karakteren for skriftlig prøve og kursusarbejde.

Optagelsesprøven finder sted enten ved en af de eksamensberettigede skoler, der selv beskikker såvel eksaminator som censor i hvert fag, eller ved en skole med forskoleret. I så fald udpeges censorer til samtlige fag af eksamenskommissionen.

Til samtlige skriftlige prøver stilles opgaverne af eksamenskommis-[^]sionen.

For aftenskolernes vedkommende kan prøverne aflægges efterhånden som fagene afsluttes.

På forlangende udsteder den skole, hvor optagelsesprøven har fundet sted, et bevis for bestået prøve med angivelse af samtlige karakterer.

§ 9.

Opflytnings- og af slutning sprøver.

Ved slutningen af hvert undervisningssemester afholdes en prøve, der omfatter fagprøver, herunder også bedømmelse af kursusarbejder for alle de fag, i hvilke der har været undervist i semestret.

I omstående skemaer er angivet, hvilke prøver og bedømmelser der skal foretages i de enkelte undervisningsfag, varigheden af de skriftlige prøver og de nærmere regler for opgavegivning og censurering.

Skolerne fører en eksamensprotokol, hvori samtlige karakterer, der gi-

Opflytningsprøve fra 1. klasse til 2. klasse.

Fag, hvori der afholdes prøve, med bedømmelse af skriftlige, mundtlige eller kursusarbejder	Prøvens art	Skriftlige prøvers varighed Timer	Opgaven stilles af	Antal censorer beskikede af henholdsvis		Karakterer			
				Exko	Sko	A	B	C	
Dansk	skr.	4	Sko.	0	2	...	× ^{*)}	...	
Tysk	mu.	...	...	0	1	×	...	...	
Materiallære	mu.	...	...	0	1	×	...	...	
Materialkemi	mu.	...	...	0	2	...	×	...	
Fysik	mu.	...	...	0	2	...	×	...	
Matematik	skr.	4	...	...	2	...	×	...	
	mu.	...	...	0	1	×	...	...	
Projektionstegning	Tpr.	4	Exko	}	0	2	...	×	...
	Ku.	...							
Frihåndstegning ¹⁾	Ku.	...	...	0	1	×	...	...	
Opmåling ¹⁾	Ku.	...	...	0	1	×	...	...	
Bygningskonstruktion ¹⁾ ...	Tpr.	6	Sko.	}	0	1	×	...	...
	Ku.	...							
Orden	...	...	...	...	...	...	×	...	...

*) Kursusarbejderne opbevares og bedømmes endeligt sammen med kursusarbejdet fra 2. klasse.

²⁾ Ordenskarakteren fremkommer som gennemsnit af årskarakterer for alle skriftlige fag og kursusarbejder i 1. klasse.

³⁾ Benyttes her som opflytningskarakter. Den endelige danskarakter fremkommer som gennemsnitskarakter fra 1- og 2. klasse.

ves ved prøverne, indføres, såvel opflytningskarakterer som endelige karakterer.

De enkelte karakterer henføres under karaktergrupperne A, B og C.

Gruppe A omfatter alene midlertidige opflytningskarakterer, som kun indføres i eksamensprotokollen.

Gruppe B omfatter alene de endelige afgangskarakterer i de pågældende fag, som indføres både i eksamensprotokollen og på eksamensbeviset.

Gruppe C omfatter de karakterer, som tilsammen udgør en ikke-bestået gruppe.

Karakterer, som er angivet med xx tæller dobbelt, de øvrige enkelt.

Afslutningsprøve fra forskolen til fagskolen.
(Opflytningsprøve fra 2. klasse til 3. klasse).

Fag, hvori der afholdes prøve, med bedømmelse af skriftlige, mundtlige eller kursusarbejder	Prøvens art	Skriftlige prøvers varighed Timer	Opgaven stilles af	Antal censorer beskikede af henholdsvis		Karakterer		
				Exko	Sko	A	B	C
Dansk (forretningskorrespondance)	skr.	4	Exko.	0	2	...	× ³⁾	...
Tysk	mu.	...	...	0	2	...	×	...
Materiallære I	mu.	...	...	0	2	...	×	...
Bygningshygiejne	mu.	...	...	0	2	...	×	...
Matematik	skr.	4	Exko	}	1	1	...	×
	mu.	...	...				...	×
Perspektivtegning	Tpr.	4	Exko	}	0	2	...	×
	Ku.	...	...				...	×
Frihåndstegning ¹⁾	Tpr.	6	Exko	}	0	2	...	×
	Ku.	...	...				...	×
Opmåling ¹⁾	Ku.	...	...		1	1	...	×
Bygningskonstruktion ¹⁾								
Opgave i træ	Trp.	6	Exko	}	1	1	...	×
- 2 sten	Tpr.	6	Exko				...	×
Kursusarb.	Ku.	...	...				...	××
Orden	...	...	...				× ²⁾	...

*) Kursusarbejdet fra 1. klasse fremlægges til bedømmelse sammen med kursusarbejdet fra 2. klasse.

2) Ordenskarakteren fremkommer som gennemsnit af årskarakterer for alle skriftlige fag og kursusarbejder i 2. Klasse.

3) Den endelige karakter fremkommer som gennemsnit af eksamenskarakteren for 1. og 2. klasse.

Såfremt en skole benytter en undervisningsplan, der afviger fra den fastsatte, således som anført under § 5, afholdes den afsluttende fagprøve i faget under opflytningsprøven (resp. afslutningsprøven) ved slutningen af det semester, i hvilket undervisningen i faget afsluttes.

Såfremt en skole på lignende måde kun giver en delvis undervisning i et fag, som efter planen skulle afsluttes ved opflytningsprøverne fra 1.

Opflytnings prøve fra 3. klasse til 4. klasse.

Fag, hvori der afholdes prøve, med bedømmelse af skriftlige, mundtlige eller kursusarbejder	Prøvens art	Skriftlige prøvers varighed Timer	Opgaven stilles af	Antal censorer beskikkede af henholdsvis		Karakterer			
				Exko	Sko	A	B	C	
Materiallære II	mu.	...	...	0	2	...	×	...	
Bygningsret	mu.	...	...	0	2	...	×	...	
Statik ¹⁾ :									
Opg. i årets løb	Ku.	...	...	}	0	2	×	...	
Opg. eksamen	skr.	4	Sko.				×	..	...
Husbygning ¹⁾ :									
Udform. & gennem.	Ku.	...	...	}	0	2	×	...	
Håndv. & konst. I.	Ku.	...	...				×	...	×
Tegningernes udf.	Ku.	...	...				×	..	...
Konstrukt. opg.	Ku.	...	...				...	...	}
Programopgaver	Ku.	...	...	...	...				
Konstrukt. opg.	} Trp.	12	Sko.	...	...	}	×	...	
Programopgaver				...	...				
Bygningslære	mu.	...	...	0	1	×	...	...	
Bygningshistorie	mu.	...	...	0	2	...	×	...	
Beskrivelse	Ku.	...	...	}	0	1	×	...	
	mu.	...	...						
Overslagsberegning ¹⁾	Ku.	...	...	0	1	×	...	...	
Bogføring	skr.	4	Exko.	0	2	...	×	...	
Orden	...	...	...	...	...	×	²⁾	...	

¹⁾ Kursusarbejderne opbevares og bedømmes endeligt sammen med kursusarbejdet fra 4. klasse.

²⁾ Ordenskarakteren fremkommer som gennemsnit af årskarakterer for alle skriftlige fag og kursusarbejder i 3. klasse.

respektive 3. klasse, afholdes der opflytningsprøver for denne undervisning, som i så fald bedømmes under karaktergruppe A.

§ 10.

Betingelser for indstilling til opflytnings- og af slutning sprøve.

For at kunne indstille sig til en opflytnings- eller afslutningsprøve kræves, at eleven foruden at opfylde de i § 4 indeholdte krav har deltaget i det semesters undervisning, som afsluttes med vedkommende prøve uden væsentlige forsømmelser ved den skole, ved hvilken han (hun) ønsker at aflægge prøven. Har en elev i semestrets forløb udvist væsentlige forsømmelser i sit arbejde, kan skolen uanset årsagen for nævnte forsømmelighed, nægte at indstille eleven til prøven, såfremt den skønner, at han (hun) har væsentlige mangler i kundskaber og modenhed i de fag, i hvilke prøven afholdes. En skole er dog undtagelsesvis berettiget til til en prøve at indstille elever, som ved en anden anerkendt skole har modtaget en tilsvarende undervisning som den, der gives ved skolen i det semester, for hvilken prøven danner afslutning, dog først efter anbefalende udtalelse

fra den skole, ved hvilken eleven har modtaget undervisning; eleven kan således ikke indstilles, såfremt skolen, ved hvilken han (hun) er undervist, skønner, at han (hun) ikke er i besiddelse af den fornødne modenhed eller selv har nægtet at indstille eleven til prøven.

§ 11,

Betingelser for at bestå opflytnings- og af slutning sprøve.

For at have bestået en opflytningsprøve skal summen af samtlige ved prøven afgivne karakterer divideret med karakterernes antal være mindst 3,00.

Endvidere skal for hver klasse summen af karaktererne under gruppe C divideret med disses antal være mindst 3,00.

For at have bestået afslutningsprøven skal summen af samtlige karak-

Afslutningsprøve 4. klasse.

Fag, hvori der afholdes prøve, med bedømmelse af skriftlige, mundtlige eller kursusarbejder	Prøvens art	Skriftlige prøvers varighed Timer	Opgaven stilles af	Antal censorer beskikede af henholdsvis		Karakterer			
				Exko	Sko	A	B	C	
Statik¹⁾									
Kursusopg. træ	Ku.	...	...	}	...	...	×	}	
- jern	Ku.	...	...		...	...	×		×
- jernbeton ..	Ku.	...	...		2	0	×		×
Eksam.opg. I	skr.	4	Exko	}	...	...	...	×	
- II	skr.	4	Exko		...	...	...	×	
Husbygn.øvelser¹⁾									
Udform. & gennem. ...	Ku.	...	...	}	...	...	...	×	
Håndv. & konstr. løs. ...	Ku.	...	...		...	...	...	×	
Tegn. udførelse	Ku.	...	...		2	0	...	×	
Konstruktiv opg.	Ku.	...	...	}	...	...	...	}	
-	Tpr.	12	Exko		...	...	...		×
Programopgaver	Ku.	...	...	}	...	...	...	}	
do eksamen	Tpr.	12	Exko		...	...	...		×
Bygningslære	mu.	...	...	}	0	2	...	×	
Beskrivelse	Ku.	...	...		0	2	...	×	
	mu.	...	...	}	0	2	...	×	
Byggeteknik	mu.	...	...		0	2	...	×	
Overslagsber.	Ku.	...	...	}	0	2	...	×	
	skr.	6	Exko		0	2	...	×	
Fundering	Ku.	...	...	}	0	2	...	×	
	skr.	4	Exko		0	2	...	×	
Samfundslære	mu.	...	...		...	2	...	×	
Orden	...	...	...		...	...	...	× ²⁾	

¹⁾ Kursusarbejdet fra 3. klasse fremlægges til endelig bedømmelse sammen med kursusarbejdet fra 4. klasse.

²⁾ Ordenskarakteren fremkommer som gennemsnit af årskarakterer for alle skriftlige fag og kursusarbejder i 4. klasse og skal være afgivet inden eksamens påbegyndelse.

terer i gruppe B gennem alle 4 semestre (antallet af karakterer med dobbelt værdi regnes dobbelt), divideret med karakterernes antal være mindst 3,00. Endvidere skal summen af de i 4. klasse under gruppe C indførte karakterer divideret med disses antal være mindst 3,00.

Hovedkarakteren for bestået afgangsprøve udregnes iøvrigt i henhold til § 13 i Handelsministeriets bekendtgørelse om eksamensordningen.

§ 12.

Afgangsbevis.

Efter tilendebragte og beståede afgangsprøver og efter at have fremlagt bevis for bestået svendeprøve modtager eksaminanden fra den skole, fra hvilken han dimitteres, et afgangsbrev i følgende form:

Akademisk Arkitektforening
 Organisationsudvalget
 Betænkning af 19. november 1943

Organisationsudvalget består af følgende medlemmer:

Kay Fisker (formand)	Axel G. Jørgensen
Ove Boldt	Eske Kristensen
Alf. Cock-Clausen	F. C. Lund
Jens Dall	Ib Lunding
Helge Finsen	Tage Nielsen
Kaj Gottlob	Johan Pedersen
N. P. P. Gundstrup	Erik Stengade
Ole Hagen	Holger Sørensen (sekretær)
Hans Henning Hansen	J. P. Hjersing
Tyge Holm	Andreas Jensen

Organisationsudvalgets uddannelsesudvalg består af:

Ib Lunding (formand)	F. C. Lund
Kaj Gottlob	Svend-Aage Petersen
Eske Kristensen	Erik Stengade (sekretær)

Betænkning vedrørende hovedretningslinierne for arkitekt-uddannelsen.

I erkendelse af de uholdbare forhold indenfor arkitektstanden og nødvendigheden af, at der skabes sikkerhed for, at de mennesker, der under betegnelsen arkitekt leder landets byggeri, virkelig har en uddannelse, som yder samfundet garanti for egnethed til arkitektens gerning, har akademisk arkitektforening besluttet at søge gennemført en lov til beskyttelse af arkitektnavnet.

Det nødvendige grundlag for et sådant forsøg på at skabe ordnede forhold indenfor arkitektstanden er en betryggende fremtidig uddannelse af alle arkitekter. Denne uddannelse må være af en sådan kvalitet, at den i forbindelse med en lovmæssig beskyttelse af arkitektnavnet yder samfundet sikkerhed for, at arkitektnavnets bærere på forsvarlig måde kan administrere byggeriet.

Nærværende betænkning vedr. hovedretningslinierne for den fremtidige arkitektuddannelse skal da forstås som akademisk arkitektforenings opfattelse af de minimumskrav, der fra samfundets side bør stilles til en fremtidig uddannelse af arkitekter.

Akademisk arkitektforening tæller i dag ca. 700 medlemmer og repræsenterer praktisk talt alle arkitekter, som har gennemgået statens officielle arkitektskole ved kunstakademiet, samt andre arkitekter, som af foreningens nævn er optaget i foreningen som fuldt ud kvalificerede udøvere af arkitektgerningen.

Indledende betragtninger Vedrørende arkitektuddannelsen.

Her i landet kan enhver kalde sig og fungere som arkitekt. Følgen er, at der ved siden af de arkitekter, som har gennemgået statens arkitektskole, findes et stort antal udøvere af arkitektgerningen, som enten ved at gennemgå de tekniske håndværkerskoler eller anden teknisk undervisning har tilegnet sig et vist kendskab til byggeteknik — eller overhovedet ikke har nogen uddannelse i faget. Samfundet kan ikke være tjent med, at de meget betydelige økonomiske og kulturelle værdier, som forvaltes af arkitektstanden, overlades til en stand, hvis navn ikke yder nogensomhelst sikkerhed for, at dens medlemmer har gennemgået den fornødne uddannelse, og de arkitekter, som har gennemgået statens arkitektskole, kan ikke være tjent med, at respekten for deres stand sænkes, fordi standen må bære ansvaret for de mangelfuldt uddannede arkitekters byggevirksomhed.

Samfundets krav til arkitektens uddannelse må være et dobbelt. Dels skal den give arkitekten en så *omfattende viden om byggeriets teknik og økonomi*, at han på en forsvarlig måde kan lede byggeriet og administrere de meget store beløb, samfundet investerer deri, og dels en grundig *uddannelse i det arkitektoniske kulturgrundlag*, som gør det muligt for arkitekten at give byggeriet en arkitektonisk værdifuld udformning, eller i det mindste give ham den respekt for kulturelle og kunstneriske værdier, som kan sikre samfundet mod den forsimpning af byers og landskabers karakter, som alt for ofte er blevet resultatet af de mangelfuldt uddannede arkitekters byggeri eller behandling af ældre bygningskunst.

Særlig har småhusbyggeriet gennem mange år bidraget til den ødelæggelse af landet, som alle nu må erkende har fundet sted. Dette byggeri er i landkommuner og stationsbyer udført praktisk talt uden kyndig arkitekt Hjælp, enten af håndværkere alene eller af folk, der uden arkitektuddannelse kalder sig arkitekter. Ganske vist repræsenterer det enkelte lille hus kun en ringe kapital, men det samlede småhusbyggeri løber op i meget store summer, som ikke bør forvaltes af ukyndige folk, men af dem, der gennem uddannelse og studier har forudsætning for økonomisk planlægning og kultiveret udformning og tilpasning til omgivelserne.

Det beskedne byggeri har såvel som de store byggeopgaver krav på den

bedst mulige planlægning og ledelse, og derfor bør arkitektuddannelsen være den samme for alle, der vil drive arkitektvirksomhed, uanset hvilken art af byggeri den enkelte arkitekt i sin gerning kommer til at forestaa.

Forundersøgelser.

Til brug under arbejdet med planerne for den fremtidige arkitektuddannelse er foretaget en række undersøgelser, hvoraf en del er udarbejdet som bilag I, II, III, IV, V og VI.

Bilag I fcllyser de hidtidige forhold vedrørende antallet af arkitekter, og det skulle på grundlag af dette materiale være muligt så nogenlunde at fastslå *landets omtrentlige behov for arkitekter*.

Bilag II viser i sammentrængt form *arkitektuddannelsen i en række andre lande* på grundlag af de oplysninger, det under de nuværende vanskelige forhold har været muligt at fremskaffe.

Bilag III viser *den omtrentlige fordeling af landets byggeri* mellem de uddannede arkitekter (A. A.s medieminer) og de mangelfuldt eller slet ikke uddannede arkitekter.

Bilag IV viser *den her foreslåede arkitektuddannelses varighed* sammenlignet med andre Fag.

Bilag V *skolens størrelse og bekostning i byggesum og drift* sammenlignet med andre læreanstalter.

Bilag VI eksempel på skoleplan for den foreslåede arkitektuddannelse.

Hovedretningslinier for arkitektuddannelsen.

De i dette afsnit anførte skolemæssige enkeltheder er kun en eksempelvis ordning for at vise hovedretningsliniernes gennemførlighed.

Den nugældende ordning, hvor 2 forskoler giver adgang til den egentlige arkitektuddannelse, bibeholdes, idet det må anses for gavnligt, at arkitektstanden ikke alene får tilgang gennem arkitektskolens forskole, men også gennem de tekniske skolers bygmesterskoler.

Af hensyn til arkitektstandens homogenitet er det dog af stor betydning, at alle arkitektstuderende tilegner sig ensartede almindennende forkundskaber.

Forkundskaber.

Enten studentereksamen *eller* de for optagelse i bygmesterskolerne nødvendige skolekundskaber, der senere i arkitektskolen suppleres med betryggende undervisning i almindennende fag, som eleven ved prøver skal dokumentere at have tilegnet sig i et til studentereksamens krav svarende omfang.

Forskoler.

1. Arkitektskolens forskole.

Optagelseskrav: Eleven skal have bestået en af studentereksamens tre retninger. Der kræves dog tillægsprøve i matematik for sproglige og garn-

melsproglige studenter. Karaktererne i de almendannende fag som dansk, dansk stil, historie etc. og karakterer i sprog sidestilles i betydning med specialfagernes karakterer. Efter en måneds kursus i frihåndstegning og projektionstegning bedømmes elevernes sandsynlige egnethed på grundlag af skolekunds-kaber, arbejdet på månedskursuset og frie, selvstændigt tegnede eller skrevne studier og forsøg.

Da en retfærdig bedømmelse af elevernes evner på dette tidlige tidspunkt er meget vanskelig og navnlig ikke kan ske på grundlag af studentereksamens-karakterer, er det af stor betydning, at kun de absolut uegnede udskydes.

Undervisningstid: 2 vinterhalvår å 2 semestre bunden dagskole, håndværkerlære 6 måneder.

Undervisningens hovedopgave bør være at bibringe eleverne et indgående kendskab til håndværk og byggeteknik på grundlag af dertil egnede lærebøger og iagttagelsesundervisning.

2. De tekniske skolers bygmesterskoler.

For tiden stilles følgende optagelseskrav: Alm. skolekunds-kaber af en vis kvalitet, mindst 12 måneders håndværkerlære og en alder af mindst 17 år.

Undervisningstid: 4 semestre å 5 måneders skoleundervisning, svendeprøve, der kræver 3—3½ års læretid er en betingelse for at kunne få afgang fra skolen. Iait kræver uddannelsen mindst 4[^] år. Undervisningens hovedopgave er at uddanne eleverne til håndværkere.

Optagelseskursus til arkitektskolens forberedelsesklasse.

Adgangsbegrænsning til arkitektskolen er nødvendig for at sikre, at kun egnede får adgang til uddannelsen.

Eleverne fra arkitektskolens forskole og bygmesterskolerne bedømmes lige. Begge skolers elever må gennemgå et 2-mdr.s optagelseskursus. Eleverne kan kun deltage efter en bedømmelse af deres skolearbejder og indstilling af skolernes husbygningslærere.

Da formålet med dette kursus er at skabe betingelser for den retfærdigst mulige udvælgelse til arkitektuddannelsen på grundlag af en række læreres kendskab til de enkelte elevs evner, bør kursusets rammer være rummelige og kun absolut uegnede forment adgang til at deltage.

Undervisningen bør tilrettelægges med henblik på at give eleverne mulighed for at vise deres interesse og elementære evner for arkitektgerningen.

Efter 2 måneders kursus udvælges de bedst egnede elever til at fortsætte i arkitektskolens forberedelsesklasse.

Arkitektskolens forberedelsesklasse.

Undervisningsfag: Arkitektonisk tegning, perspektiv, opmåling o. lign., samt små husbygningsopgaver.

De to forskolers uensartede uddannelsesgrundlag søges udlignet ved til dels forskellig undervisning af de to elevgrupper.

Eleverne fra arkitektskolens forskole gives en særlig omfattende undervisning i bygningsteknik bl. a. ved undervisning på de nedenfor omtalte laboratorier, værksteder og samlinger. På denne måde suppleres deres kortere (læretid til gavn for elevernes senere arbejde i arkitektskolens hovedskole.

Den anden gruppe gives undervisning i almindennende fag som dansk, sprog, litteratur, historie etc. af omfang som til studentereksamen.

Undervisningstid: 1 vinterhalvår bunden dagskole incl. optagelseskursus.

Efter at have bestået forberedelsesklassens afsluttende prøver får eleven adgang til arkitektskolens hovedskole.

Arkitektskolens hovedskole. 3 klasser

Undervisningsfag:

1. *Det arkitektoniske kulturgrundlag* i foredrag og tegnede, helst opmålte studier.
2. *Husbygning* bestående af gennemtegnede hovedopgaver og et fast antal skitseprøver el. lign. tilrettelagt, så de giver systematisk kendskab til en række typiske opgaver.
3. *Bygningsteknik* givende undervisning i den fuldt udviklede teknik i bygningsfagene, enkelte statiske beregninger også ved afgangsopgaven, samt adgang til byggetekniske forsøg, samlinger o. lign.
4. *Byggeledelse* omfattende oranisatoin af tegnestue- og byggepladsarbejde, licitations- og regnskabsforhold o. lign.
5. *Special- og bifag:* Arkitektonisk tegning og frihåndstegning, perspektiv, overslag, akustik, belysning, byplanlægning, arkitekturarkæologi, restaurering, haveanlæg, møbler, rumudstyr, farver m. v., skiftende i omfang og antal efter behov.

Undervisningstid:

1ste klasse 2 semestre fast dagskole.

2den klasse 2—4 semestre dag- eller aftenskole.

3die klasse 2—4 semestre dag- eller aftenskole.

Periodiske kursus sommer og vinter.

lait 3—5 år.

Samlinger, værksteder og laboratorier.

Det for en arkitekt så nødvendige dybtgående kendskab til samtlige bygningsfag og materialer kan hverken erhverves ved at stå i lære i et enkelt fag eller gennem lærebøger alene.

Det er derfor meget vigtigt, at der i forbindelse med arkitektskolen oprettes samlinger, værksteder og laboratorier, hvor de praktisk uddannede elever fra bygmesterskolerne kan yderligere dygtiggøre sig, og hvor eleverne fra

arkitektskolens forskole med den kortere læretid i koncentreret form kan få suppleret denne læretid (se ovenfor under forberedelsesklassen).

De ældre elever kan på disse laboratorier etc. ved praktiske forsøg og teoretiske arbejder få et forøget kendskab til gamle og ny materialers og konstruktioners anvendelse og særlige egenskaber. En sådan institution vil kunne få stor betydning for byggeriet i almindelighed, idet et stadigt og centraliseret undersøgelsesarbejde med de mange nye bygningsmaterialer, konstruktioner, etc. i høj grad savnes.

Tegnestue- og byggepladsarbejde:

Da en vis modenhed er af den største betydning for undervisningen i arkitektskolens ældste klasser, og da fagets art og omfang udelukker, at alt kan meddeles på skolen, er det påkrævet, at undervisningen tilrettelægges således, at der kan ske vekselvirkning mellem skolearbejde og tegnestue- og byggepladsarbejde. Denne vekselvirkning må være en forudsætning for de afsluttende skolearbejder. Tegnestuearbejdet kan foregå om sommeren og tillige om vinteren i 2den og 3die klasse; der må kræves ca. 1 års tegnestuearbejde inden 3die klasse gennemgås.

Byggepladsarbejdet skal eleven have været med til i ca. y_2 år inden 3die klasse gennemgås. Arbejdet må bestå i konduktørarbejde, men da fornøden modenhed ikke kan forudsættes, vil arbejdet normalt ikke kunne betales, hvorfor det tilrettelægges som volontørarbejde.

Undervisningsformen må tilrettelægges efter faget. Tegning og individuel undervisning bør være den overvejende undervisningsform, og det er afgørende, at læreren stadig er til stede og ofrer fornøden tid til samtale med den enkelte elev.

Kursusform vil være velegnet for en række mindre fag eller fagafsnit og kan tilrettelægges over en kort periode med koncentreret undervisning og afsluttende tegnet eller skrevet prøve.

Mødepligten er af afgørende betydning for opretholdelse af en ordnet undervisning såvel på dag- som på aftenskole.

Soldatertjenesten bør tilrettelægges efter forhandling med de pågældende myndigheder, så den evt. opdeles i flere afsnit, hvis tid og varighed forud er fastlagt.

Afgang fra arkitektskolen.

Når arkitektskolens tre klasser er gennemgået på tilfredsstillende måde, kan eleven deltage i den afsluttende prøve, som for eksempel består i selvstændig løsning af en bunden arkitektonisk opgave i løbet af 3—4 måneder samt løsning af skitseopgaver, som udføres på akademiet. På afgangsbeviset bør anføres de af eleven beståede specialkursus.

Optagelse i Akademisk Arkitektforening.

Bestået afgangsprøve giver automatisk adgang til at blive medlem af A. A.

Arkitektskolens kapacitet.

Det er for samfundet af stor betydning, at der uddannes så mange kvalificerede arkitekter, at de kan bestride landets byggeri, men på den anden side er både samfundet og arkitektstanden interesseret i at undgå overproduktion.

For at få et begreb om landets omtrentlige behov for arkitekter er dé i bilag I resumerede undersøgelser foretaget. Det fremgår heraf, at en tilgang på ca. 75—80 arkitekter om året skulle dække hele ilandets behov. Det fremgår imidlertid af undersøgelserne i bilag III at kun ca. 40 pct. af landets samlede byggeri nu forestås af fuldt uddannede arkitekter, hvilket igen vil sige, at det under de nuværende forhold ikke er forsvarligt at uddanne 75—80 arkitekter om året.

Da der imidlertid som følge af de sidste års meget store tilgang er foretaget en sådan udvidelse af arkitektskolen, at den allerede nu kan uddanne ca. 80 arkitekter om året er der i øjeblikket den alvorligste fare for overproduktion. *Først når arkitektnavnet beskyttes, og der ad lovgivningens vej drages omsorg for, at kun kvalificerede kan beskæftige sig med ledelsen af landets byggeri, er det forsvarligt årligt at uddanne så stort et antal arkitekter.*

Lærerantal og -kvalifikationer.

Professor- og lærerantallet ved arkitektskolens forskole og hovedskole må stadig stå i et forsvarligt forhold til elevantallet. Assistentordningen bør undgås, da den kan medføre, at selve undervisningen væsentlig sker ved assistenter. Kræver elevantallet flere lærere, må disse være sideordnede. Eleverne bør så vidt muligt kunne vælge frit mellem lærerne og have naturlig adgang til at få undervisning af de forskellige lærere.

I de betydningsfulde fag bør professor- og lærerstillingerne besættes efter ansøgning, og valget afgøres f. eks. ved konkurrence. Professorer og lærere bør så vidt muligt være udøvende arkitekter.

Arkitektskolens ledelse.

Skolens ledelse må ordnes således, at der er en fast øverste leder (rektor), der har det fulde ansvar for det nødvendige samarbejde mellem de forskellige klasser og lærere, gennemførelse af skolens daglige undervisning og administration m. v.

I spørgsmål arkitektskolen vedrørende bør alene arkitekter i forbindelse med ministeriet have afgørelsen. Arkitektskolen skal have selvstændig administration og selvstændig bevilling.

Forholdet til andre kunstarter.

Det er af stor betydning, at eleverne på arkitektskolen under deres uddannelse får tilknytning til maler- og billedhuggerkunsten, f. eks. ved at der søges tilrettelagt et vist samarbejde med eleverne fra maler- og billedhug-

gerskolerne, hvor de stillede opgaver gør det naturligt og muligvis ved fælles undervisning på visse områder. En tilknytning til andre kunstarter og til kulturelle fag, samlinger o.s.v. bør søges gennemført.

Særlig Undervisning.

Udover det normale pensum bør elever, som måtte have lyst og evner dertil, kunne få videre uddannelse i hoved- eller bifag eller særlige fag evt. ved udefra tilkaldte lærere.

Gæsteforelæsning, særlige opgaver el. lign. ved andre end skolens egne lærere bør til stadighed finde sted.

Arkitektstandens indflydelse paa arkitektuddannelsen.

Arkitektstanden bør have en rimelig indflydelse på og en stadig indsigt i arkitektuddannelsen.

Forskellen mellem den i det forestaaende skitserede Uddannelse og den nuværende uddannelse.

1. Eleverne bibringes ensartet almindelig grundlag ved den foreslåede udligning af forskellen i forkundskaber.
2. Ændrede regler for optagelse i arkitektskolens forskole.
3. Optagelseskursus indføres for at sikre den retfærdigst mulige frasortering, og ensartede vilkår for optagelse fra forskolerne sikres.
4. Arkitektskolens forberedelsesklasse oprettes til aflastning af hovedskolens 1ste klasse.
5. Udvidet undervisning i bygningsteknik, også i de ældre klasser.
6. Byggeledelse gøres til et hovedfag.
7. Der indføres frit valg mellem aftenskoleundervisning og dagskoleundervisning efter hovedskolens 1ste klasse.
8. Obligatorisk tegnestuearbejde inden hovedskolens 3die klasse.
9. Obligatorisk volontørarbejde på byggeplads inden hovedskolens 3die klasse.
10. Der oprettes samlinger, værksteder og laboratorier i forbindelse med skolen.
11. Soldatertjenesten indpasses i undervisningen.
12. Der ansættes det til elevantallet fornødne antal professorer og lærere.
13. Ansvarlig fast skoleleder.
14. Kun arkitekter har indflydelse på skolens faglige ledelse.
15. Arkitektstanden får en vis indflydelse på uddannelsen.
16. Nærmere tilknytning til andre kunstarter og kulturelle fag.
17. Arkitektskolen får selvstændig administration og selvstændig bevilling.

Akademisk Arkitektforening
 Organisationsudvalget
 Betænkning af 19. november 1943

Landets omtrentlige behov for arkitekter

Forudsætningerne for en frugtbar diskussion om en arkitektskoles omfang er kendskab til:

1. Antallet af nuværende praktiserende arkitekter i hele landet.
2. Normal praksislængde og det arkitektantal, der årligt fragår erhvervet.
3. Hvor mange arkitekter kan eller bør hvert år tilføres standen.
4. Antallet af de arkitektstuderende, der hvert år får adgang fra akademiet.

Skønt det er vanskeligt at svare udtømmende på ovennævnte spørgsmål, fordi det materiale, der er til rådighed, kun tilnærmelsesvis er rigtigt, har udvalget alligevel søgt at gøre det.

1. Antallet af nuværende praktiserende arkitekter i hele landet.

Det kunne synes naturligt at søge oplysninger gennem folkeregistret, men denne vej er ikke fremkommelig, fordi såvel arkitektstuderende som repræsentanter, entreprenører og håndværkere af prestige-hensyn vælger arkitektbetegnelsen. Telefonbøgerne er derfor formentlig den eneste kilde til oplysning om det omtrentlige arkitektantal.

Telefonbøgernes oplysninger om arkitektantal er naturligvis ikke nøjagtigt, blandt andet fordi der under fagbetegnelsen opføres personer eller firmaer, hvis hovederhverv ikke er arkitektvirksomhed. Det ses blandt andet derigennem, at opgør man antallet af telefonbogens arkitekter i hele landet efter rigstelefonbogen, er antallet for 1943 = 1478. Benytter man i stedet K.T.A.S.s telefonbog for Københavns område og rigstelefonbogen for provinsen, bliver antallet 1765, skønt rigstelefonbogens antal af arkitekter for provinsen i begge tilfælde andrager 535.

Det fremgår heraf, at rigstelefonbogen kun indeholder 943 arkitekter for København, medens K.T.A.S.'s telefonbog indeholder 1230. Forskellen imellem de 2 opgivelser er således 287, og hovedparten af disse har formentlig andet hovederhverv, f. eks. entreprenører, håndværkere eller lignende.

For at konstatere, om telefonbogsantallet svarer til de virkelige forhold, er der rettet henvendelse til forskellige provinsbyer som Aarhus, Aalborg m. fl. Det er herved konstateret, at det antal, der opføres i rigstelefonbogen fuldt ud svarer til antallet af byens eksisterende arkitekter.

Går man ud fra det største antal telefonbogs-arkitekter, nemlig antallet 1765 for året 1943, er forholdet mellem de enkelte grupper således:

699 er medlemmer af akademisk arkitektforening.....	ca. 40 pct.
294 er medlemmer af dansk arkitektforening.....	ca. 17 pct.
772 er udenfor organisation.....	ca. 43 pct.

1765 ialt.

Hvis man i stedet for 1765 går ud fra 1478 som må anses for mere rigtigt, bliver forholdet:

699 er medlemmer af akademisk arkitektforening.....	ca. 47 pct.
294 er medlemmer af dansk arkitektforening.....	ca. 20 pct.
485 er udenfor organisation.....	ca. 33 pct.

1478 ialt.

Det må bemærkes, at en del akademiske arkitekter ikke er medlemmer af akademisk arkitektforening.

2. Normal praksislængde og det arkitektantal, der årligt fragår erhvervet.

Spørgsmålet er naturligvis særlig vanskeligt at besvare, men vi ved, at der i akademisk arkitektforening findes medlemmer fra ca. 24 år og til over 70 år.

Man må imidlertid gå ud fra, at en arkitekt i gunstigste tilfælde kan praktisere fra ca. 25 til ca. 65, altså ca. 40 år, det svarer groft regnet til ca. 40—50 arkitekter i hver aldersklasse.

Man er klar over, at dette regnestykke ikke er rigtigt, fordi der er forholdsvis flere i de yngre årgange og færre i de ældre. Forøges tallet for de yngste årgange derfor med ca. 50 pct., kan dette antal formentlig anses for nogenlunde rigtigt.

Det vil sige, at der skulle være ca. 60—75 arkitekter i hver af de yngste årgange og, at der hvert år fragår standen ca. 20—25 arkitekter.

3. Hvor mange arkitekter kan eller bør hvert år tilføres standen.

Selvom der måske er brug for flere arkitekter for fremtiden, end det antal, der nu regnes med, er det tvivlsomt om standen kan bære en ret stor udvidelse og om en sådan udvidelse vil være gavnlig eller overhovedet mulig. Man må derfor for øjeblikket regne med, at standen højst kan tåle en tilgang af ca. 75 nye arkitekter om året medmindre arkitektstandens arbejdsområde forøges betydeligt.

4. Antallet af de arkitektstuderende, der hvert år får afgang fra akademiet.

Spørgsmålet lader sig ret ileet besvare, fordi man her har akademiets protokoller. Tallene for de sidste 5 år viser, at afgangsantallene i denne periode er steget ca. 221 pct., og det vil sige, at afgangsantallet nu er oppe på 60—80 arkitekter om året, og derigennem dækker praktisk talt hele landets behov for arkitekter.

Som det fremgår af det under punkt 1 anførte har kun ca. halvdelen af de

i landet virkende arkitekter fuld uddannelse. Det må være målet at give alle praktiserende arkitekter fuld uddannelse og i så fald må arkitektskolen kunne uddanne 75—80 elever om året, men *forudsætningen for en så stor årlig tilgang af uddannede arkitekter må være, at det effektivt forhindres, at ikke uddannede virker som arkitekter.*

Akademisk Arkitektforening
Organisationsudvalget
Betænkning af 19. november 1943

Forskellige Landes Arkitektuddannelse.

Land	Frankrig (1943)	Holland (1929)	Italien (1943)	Schweiz (1938)
Forkundskaber . . .	Studentereksamen ell. lignende	Studentereksamen ell. nederl. Borger- skole m. Prøver	Studentereksamen (ell. Afgang fra Kunstsolerne)	Studentereksamen ell. Prøve svarende hertil
Haandværkerlære . Tegnestue . . . . . Konduktør	inden Afgang Tegnestuepraksis	} Øvelser i Sommerferierne	} ingen	6 Maaneder
Studietid	4 Aar (45 Mdr.)	5 Aar	5 Aar (35 Mdr.)	3½ Aar (35 Mdr.)
Eksaminer under Studiet	hvert Aar		hvert Aar	for hvert Semester
Afgangseksamen . .	ja	ja	ja	ja
Kandidattitel	ja		ja	ja
Erhvervs- Beskyttelse	ja (Godk. af Nævn)		ja	nej
	Det franske Udenrigsministerium	Programma der Lessen 1928-29 Technische Hoogeschool te Delft	Det italienske Udenrigsministerium	Allgemeine Bestimmungen und Normal- studienpläne Eidgenössische Technische Hochschule. Zürich

Underbilag II til bilag 9.

Sverige (1935-43)	Tyskland (1943)	U. S. A.	Danmark (1943)	Danmark (Forslaget)
Studentereksamen (ell. Eksamen fra Teknisk Skole m. Tillægsprøver)	Studentereksamen	High school ell. alm. Skole (ekstra 1 Aar)	Studentereksamen I H ₁ optages Elever m. Afgang fra Tek- niske Skoler med Tillægsprøver	Studentereksamen I Optagelsesklasse optages Elever m. Tillægsprøver
1 Maaned } 5 Maaneder	} 6 Maaneder	} ingen	8 Maaneder** ingen	6 Maaneder 10 Maaneder 5 Maaneder
4 Aar (36 Mdr.)	3½ Aar (35 Mdr.)	4-5 Aar*	5 Aar (37 Mdr.)	6 Aar (45 Mdr.)
hvert Aar	mellem 1. og 2. Del	efter hvert Semester	mellem F ₂ og H ₁ mellem H ₁ og H ₂	mellem F ₂ og Op- tagelseskl. mell. Optagelseskl. og Forberedelseskl.
ja	ja	ja	ja	ja
nej	ja	ja	nej	Navnebeskyttelse
nej	ja	efter 3 Aars Praksis og Godkendelse af Nævn	nej	
Studieplan Tekniska Högskole. Stockholm.	Vorlesungsverzeichnis und Studienpläne 1943 Technische Hochschule. München	* 1½ Aar kan tages pr. Korrespondance Bulletin of Yale University 1929 - Michigan - 1927 - Syracuse - 1925	** 12 Maaneder paa Tegnestue før Optagelse i A.A.	

Akademisk Arkitektforening
Organisationsudvalget
Betænkning af 19. november 1943

Undersøgelser Vedrørende den omtrentlige fordeling af landets byggeri mellem uddannede arkitekter og andre.

Udgangspunktet er en undersøgelse af, hvor stor en del af *byggeriet i Københavns kommune*, der i året 1939 blev udført af akademiske arkitekter — opgjort efter bygningskommissionens rapporter og målt i m² etageareal.

Når året 1939 er valgt, er det bl. a. fordi det er det sidste år med normalt byggeri, nemlig for hele landet ca. 2 millioner m², mod 1,36 **mill.** i 1940 og 0,9 **mill.** i 1941.

Resultatet af undersøgelsen blev, at ca. 56 pct. var udført af akademiske arkitekter, de resterende 44 pct. af andre, og af disse 44 pct. var godt halvdelen udført af medlemmer af dansk arkitektforening. De 56 pct. udført af A. A. fordeler sig på ca. 165 byggeforetagender, de 44 pct. udført af andre på ca. 400.

Dette er imidlertid kun tallene for København. Går man, for at danne sig et skøn over, hvordan forholdet stiller sig for hele landet, ud fra, at hver A. A. udenfor København udfører et byggeri af tilsvarende omfang, som hver A. A. i København, kommer man til det resultat, at kun 12 pct. af byggeriet udenfor København skulle udføres af medlemmer af A. A.

Denne antagelse er utvivlsomt forkert. I København er en ret stor del af A. A. ansat hos andre A. A., hvilket kun i mindre grad er tilfældet udenfor København, hvor medhjælperne hovedsagelig er konstruktører el. lign. Hertil kommer, at A. A. i København også forestår byggearbejder udenfor København, mens det omvendte i ringe grad er tilfældet.

Der skønnes derfor — men her drejer det sig i allerhøjeste grad om et skøn — at procenten ikke er 12 men dobbelt så stor ca. 24.

Det vil igen betyde, at ca. 40 pct. $\frac{(56 + 24)}{2}$ af *det samlede* byggeri i København med forstæder, provinsbyer med forstæder, og landkommuner med bymæssig bebyggelse forestås af medlemmer af akademisk arkitektforening.

Undersøgelsens resultat kan resumeres således:

Under halvdelen af landets byggeri udføres af arkitekter med forsvarlig uddannelse eller tilsvarende kvalifikation.

For hovedstadens vedkommende stiller forholdet sig gunstigst. Her gav undersøgelsen til resultat, at 56 pct. af byggeriet var udført af akademiske arkitekter.

For den øvrige del af landets vedkommende er det tilsvarende tal 24 pct.; men da man ikke har kunnet fremskaffe det materiale, der var nødvendigt for en absolut pålidelig undersøgelse, beror dette tal tildels på et skøn.

Akademisk Arkitektforening
Organisationsudvalget
 Betænkning af 19. november 1943

Uddannelsens Varighed sammenlignet med andre fag.

	Kortest mulig i år	Normalt i år	Praksis inden eksamen i måneder	Praksis inden Jus practicandi i måneder
Arkitekt (nuværende) ..	5	5½	8 (Håndværkerlære)	Ingen Jus practicandi, men 12 før optagelse i A.A.
Arkitekt (forslaget)	6	6	21 (Håndværker 6 Tegnesteue 10 Konduktør 5)	
Bygningsingeniør (civil) .	4½	5½	ingen	
Maskiningeniør (civil) ..	4½	5½—6	12	
Teolog	5½	6—6½	ingen	6
Jurist	6	6½—7	ingen	24
Læge	7	7	12	12
Skoleembedseksamen ..	6	7	ingen	6

Akademisk Arkitektforening
Organisationsudvalget
Betænkning af 19. november 1943

Arkitektskolens størrelse og bekostning i byggesum og drift sammenlignet med andre læreanstalter.

Gennem de sidste årtier er elevantallet på kunstakademiets bygningsskole steget stærkt og har derved fuldstændig sprængt rammerne for undervisningen, således at den nu på mange måder er utilfredsstillende.

Dette gælder navnlig pladsforholdene, som er utilstrækkelige, og antallet af lærere, der ikke står i rimeligt forhold til elevantallet. De øvrige af statens højere læreanstalter har alle helt eller delvis store nybygninger til rådighed for uddannelsen.

Bygnings- og driftsudgifterne ved nogle af disse institutioner er:

	Elev- antal	Byggesum 1942		Drift 1943—44	
		lait	pr. elev	Budget	pr. elev
Læger Anatomisk Institut	300	3.200.000	c. 11.000	—	—
Ingeniører	1700	—	—	2.735.000	1.600
Tandlæger ¹⁾	400	2.050.000	c. 5.100	523.000	1.700
Farmaceuter ²⁾	300	2.650.000	c. 8.800	550.000	2.750

Det vil for arkitekter ved den billigste undervisning (ingeniører—tandlæger) og den dyreste (farmaceuter) svare til:

Minimum	400	2.000.000	c. 5.000	640.000	c. 1.600
Maximum	400	4.400.000	c. 11.000	1.100.000	c. 2.750

Akademiet har 1942—43 haft ca. 450 elever, hvoraf 325 arkitekter. Det tilsvarende nuværende driftsbudget er 590.000 kr. ialt eller ca. 1.300 kr. pr. elev. Omsættes dette for sammenligningens skyld til 400 elever fås:

Nuværende arkitektskole	400	—	—	520.000	1.300
-----------------------------------	-----	---	---	---------	-------

Det ses heraf, at alene driftsbudgettet er 120.000 kr. eller over 20 pct. lavere end den billigste anden undervisning og ca. halvdelen af den dyreste (farmaceuter).

¹⁾ Tandlæger beregnes til 400. I 1942—43 gik 300 elever, hvilket er forudsætningen for udregningen af driftsudgiften.

²⁾ Farmaceuter beregnet til 300. I 1942—43 gik 200 elever, hvilket er forudsætningen for udregningen af driftsudgiften.

Det har i mange år været uoverkommeligt for arkitektskolens lærere at undervise det stigende elevantal, og budgettets tal viser klart, at det er galt.

Det må kræves, at lærerantallet altid står i rimeligt forhold til elevantallet.

Endvidere er pladsforholdene ganske utilfredsstillende og utilstrækkelige trods den for nylig foretagne forbedring, som dog også kun har haft karakter af nødhjælp.

Det må kræves, at undervisningen stadig har lokaler til rådighed svarende til elevantallet og med det udstyr og det undervisningsmateriel, som er nødvendigt.

Akademisk Arkitektforening
Organisationsudvalget
Betænkning af 19. november 1943

Eksempel på skoleplan efter den foreslåede arkitektuddannelse.

Alder . . .	Arkitektskolens forskole			Arkitektskolens hovedskole			
	19	20	21	22/24	23/25	24/26	25/27
Januar .		F.S.	F.S.	Forberedelseskl.	Hovedsk. 1 kl.	Hovedsk. 2. kl.	Hovedsk. 3 kl.
Februar .		A.kl.	B.kl.				
Marts . .		2 sem.	2 sem.	2 sem.	2 sem.	2 sem.	2 sem.
April . . .				Kursus	Kursus	Kursus	
Maj			Niveller- ring				Afgang
Juni . . .		Håndvær- kerlære	Land- måling	Tegnesteue- praksis	Tegnesteue- praksis	Volontør- periode	
Juli			Håndvær- kerlære				
August .	Ferie		Optagelses- klasse				
Septbr. .	F.S.	F.S.					
Oktober .	A.kl.	B.kl.	Forbere- delses- klasse	Hovedsk.	Hovedsk.	Hovedsk.	
Novbr. . .				1 kl.	2 kl.	3 kl.	
Decbr. . .	1 sem.	1 sem.	1 sem.	1 sem.	1 sem.	1 sem.	

F.S. = Forskole.

Alderstillene angiver henholdsvis elever fra arkitektskolens forskole og elever fra de tekniske dagskoler.

Ovenstående skema forudsætter dagskoleundervisning i hele perioden, foretrækkes aftenskoleundervisning i såvel H. 2 som H. 3, forlænges tiden med 2 år.

Der er ikke afsat tid til soldatertjeneste, men for de der skal afjæne værnepligt bør denne kunne placeres med 2 måneder i maj og juni.

Der er ikke afsat ferie, men der er regnet med, at placere denne efter ønske i perioden maj, juni, juli og august.

Beregning af det fremtidige arkitektbehov.

Indledning.

I det følgende skal foretages en skønsmæssig beregning af arkitektbehovet i Danmark. Som udgangspunkt for bedømmelse af dette er benyttet byggeriets forventede størrelse i de kommende år og dets fordeling på de enkelte arter af byggeri. Det skal straks fremhæves, at en sådan beregning er behæftet med betydelige usikkerhedsmomenter, hvoraf særlig skal nævnes byggeriets afhængighed af og svingning med de økonomiske forhold i landet, det omfang, hvori byggeriet foregår under medvirken af uddannede arkitekter, og den gennemsnitlige aflønning af de medvirkende arkitekter.

Disse og andre usikkerhedsmomenter vil blive nærmere omtalt i det følgende. Der vil dog være grund til straks at fremhæve, at når spørgsmålet kun i mindre omfang er besvaret på grundlag af erfaringsmateriale, skyldes det i første række manglende statistiske oplysninger om antallet af de i arkitektvirksomhed helt eller delvis beskæftigede personer og disses honorarer og lønninger. Ved omhyggelig indsamling af sådanne oplysninger vil der antagelig kunne tilvejebringes et grundlag for en mere eksakt bedømmelse af arkitektbehovet.

Talmaterialet vedrørende byggeriet bygger på den officielle statistik. Til spørgsmålets løsning iøvrigt er anvendt oplysninger og vejledning særlig af stadsbygmester Svend Møller og arkitekterne Flemming Teisen og Bent Salicath.

Det fremtidige byggeri.

I nationalbudgettet for 1950 er meddelt følgende oplysninger om byggevirksomheden og bruttoinvesteringerne i byggearbejder:

Det fuldførte byggeri i hele landet.

	1939	1948	1949
Boligbyggeri. Antal lejligheder 1000 m ²	24300	19600	24100
	1779	1541	1839
Erhvervsbyggeri. 1000 m ²	393	478	588
Landbrugsbyggeri. 1000 m ²	473	370	294
Off.byggeri. 1000 m ²	119	54	104
Byggeri ialt	2764	2443	2825

Bruttoinvestering er i byggearb. (årets priser).

	1938/39	1948	1949
Boligbyggeri	238	490	500
Erhvervsbyggeri	45	125	140
Landbrugsbyggeri	27	25	55
Off. byggeri	73	35	110
Nybyggeri ialt	383	675	805
Reparationsarb, o. l.	147	700	700
Byggearbejder ialt	530	1375	1505

Med udgangspunkt i disse oplysninger skal i det følgende beregnes den forventede investering indenfor de forskellige arter af byggeri fremover, målt i 1949-priser.

Boligbyggeri.

Det samlede antal opførte lejligheder i byer og bymæssige bebyggelser 1934—1949 var følgende:

1934	23.195
1935	22.939
1936	18.146
1937	18.538
1938	14.621
1939	21.413
1940	13.590
1941	8.559
1942	10.413
1943	12.625
1944	12.365
1945	8.412
1946	8.269
1947	9.942
1948	16.885
1949	20.999

Det vil ses, at 1949 ligger over gennemsnittet for perioden 1934—39 (19.800 lejligheder), og når hertil kommer, at det demografisk bestemte boligbehov er aftagende, vil det næppe kunne forventes, at boligproduktio-

nen fremover vil være på højde med 1949. Yderligere må spørgsmålet om fortsat offentlig støtte tages med i beregningen. På den anden side vil sneringsbehovet fremover opveje en del af nedgangen. En samlet boligproduktion på 20.000 lejligheder årligt må under hensyn hertil betragtes som et rimeligt skøn under forudsætning af fortsat offentlig støtte til byggeriet. De 20.000 lejligheder svarer til 82 pct. af boligproduktionen i hele landet i 1949 (24.100).

Den gennemsnitlige lejlighedsstørrelse i areal var:

1939	73 m ²
—	—
—	—
—	—
1945	73 m ²
1946	80 m ²
1947	82 m ²
1948	79 m ²
1949	76 m ²

Svingningerne i den gennemsnitlige lejlighedsstørrelse må forklares ved forskydninger i byggeriets fordeling mellem landsdelene og mellem høj og lav bebyggelse:

Antal opførte lejligheder. Relativ fordeling.

	1939	1947	1948	1949
Etageejendomme {	75	49	57	66
Rækkehuse		7	12	8
Villaer, parcel- og elementhuse o. l.	25	44	31	26
Ialt ...	100	100	100	100

Først i 1949 opnåede efterkrigstidsbyggeriet en fordeling mellem høj og lav bebyggelse, der svarer til fordelingen 1939. 1949 må derfor til en vis grad kunne tages som udgangspunktet. Under hensyn til, at den gennemsnitlige lejlighedsstørrelse efter krigen antagelig vil være noget større end i 1939, vil beregningerne fremover hvile på forudsætningen om gennemsnitlig 75 m² etageareal pr. lejlighed.

Den forventede fremtidige boligproduktion på 20.000 lejligheder vil da svare til et samlet etageareal på ialt 1.500.000 m². Den i 1949 skete bruttoinvestering pr. m² — ialt 272 kr. pr. m² — anvendes som multiplikator. Det af Københavns statistiske kontor udarbejdede omkostningsindex for en 5-etages ejendom viser for 1949 1.338 kr. pr. bebygget m², eller 267 kr. pr. m² etageareal — altså kun lidt mindre end de lige nævnte 272 kr. pr. m². Det af København udarbejdede omkostningsindex omfatter imidlertid ikke honorarer til arkitekter, ingeniører, sagførere m. \, således at overensstemmelsen mellem tallene er tilfredsstillende. Den fremtidige årlige investering i boligbyggeri bliver da, målt i 1949-priser, ialt ca. 4-08 mill. kr.

Erhvervsbyggeriet.

Erhvervsbyggeriet har siden 1947 ligget over førkrigsniveauet. Den stærke økonomiske aktivitet i efterkrigsårene i forbindelse med en begunstigelse fra det offentliges side af erhvervsbyggeriet har her bevirket, at dette byggeris omfang i 1949 må anses for at ligge over det niveau, der med rimelighed kan ventes fremover.

På den anden side findes der antagelig et udækket behov for kontor- og forretningsejendomme, som hidtil har været holdt stærkt tilbage. Endvidere vil en gennemførelse af andre finansieringsformer kunne virke stimulerende. Under hensyn hertil er den fremtidige byggevirksomhed indenfor erhvervsbyggeriet ansat til 500.000 m² årligt — eller 88.000 m² mindre end i 1949 og dog 25 % højere end i 1939. Den forventede årlige investering i erhvervsbyggeriet er da med samme beløb pr. m² som i 1949 119 mill. kr.

Landbrugsbyggeriet.

De fremtidige investeringer indenfor landbrugsbyggeriet vil i første række afhænge af landbrugets indtjeningssevne — en højst usikker faktor i beregningerne. En vis udvidelse af byggevirksomheden må dog ventes udover 1939-niveauet. Dels må landbrugets saneringsbehov anses for betydeligt, dels vil mekaniseringen kræve ændringer i bygningernes art. Hertil kommer muligheden for genoptagelse af udstykningerne til husmandsbrug. Den forventede byggevirksomhed er da sat til 550.000 m² — eller knapt dobbelt så meget som i 1949 og 16 pct. mere end i 1939. Den mulige overvurdering kompenseres af forventet større medvirken af arkitekter indenfor landbrugsbyggeriet. I 1949-priser vil den forventede investering indenfor landbrugsbyggeriet herefter blive 103 mill. kr.

Offentligt byggeri.

Det offentlige byggeri vil dels være bestemt af det behov, der under krigen er opsamlet, og som fremtidig vil opstå for nybyggeri til offentlige institutioner og dels af den yderligere aktivitet, som stat og kommune vil udfolde for at opveje en eventuel nedgang i investeringerne på andre områder. Det må dog anses for sandsynligt, at de offentlige investeringer vil overstige 1949-niveauet under hensyntagen til det latente behov for skoler, hospitaler, offentlige værker og sociale institutioner. Den fremtidige investering i offentlig byggeri er da anslået til 200 mill. kr. målt i 1949-priser, d. v. s. 82 pct. mere end i 1949.

Reparations- og ombygningsvirksomhed.

Under og efter krigen har reparationsvirksomheden været betydelig større end før krigen målt i forhold til den samlede bruttoinvestering i byggearbejder. De samlede investeringer i reparationsarbejder udgjorde således i 1939 27,7 pct. af den samlede investering i byggearbejder, medens den tilsvarende pct. i 1949 var 46,5. Meget kunne tale for at lade

reparationsarbejderne fremover beslaglægge samme andel af investeringen som i 1939 — hvilket ville give 319 mill. kr. i 1949-priser mod 700 mill. kr. i året 1949. Hertil er dog at bemærke, at der under og efter krigen er opsamlet et betydeligt behov for vedligeholdelsesarbejder på grund af huslejereguleringen, hvortil kommer et stadigt stigende krav om modernisering (centralvarme, bad) af den ældre boligmasse. Disse forhold må antages at medføre en reparations- og ombygningsvirksomhed fremover af et større omfang end i 1939. Investeringerne gennem reparationsvirksomhed og vedligeholdelse er da anslået til 600 mill. kr. i 1949-priser.

En generel huslejeforhøjelse eller huslejereguleringens fuldstændige bortfald er dog en forudsætning herfor.

Budgettet for den fremtidige årlige investering i byggearbejder bliver da målt i 1949-priser:

Boligbyggeri	408 mill. kr.
Erhvervsbyggeri	119 » »
Landbrugsbyggeri	103 » »
Off. byggeri	200 » »
Nybyggeri ialt	<u>830 mill. kr.</u>
Reparationer m. v.	400 » »
Byggearbejder ialt	<u>1.230 mill. kr.</u>

Den samlede investerings fordeling mellem de forskellige kategorier af byggearbejder bliver herefter:

	1939 pct.	1949 pct.	fremover (budget) pct.
Boligbyggeri	44,9	33,2	33,2
Erhvervsbyggeri	8,5	9,3	9,7
Landbrugsbyggeri	5,1	3,7	8,4
Off. byggeri	13,8	7,3	16,2
Nybyggeri ialt	<u>72,3</u>	<u>53,5</u>	<u>67,5</u>
Reparationer	27,7	46,5	32,5
Byggearbejder ialt	100,0	100,0	100,0

Det vil ses, at boligbyggeriets andel i den opstillede kalkule er mindre end i 1939. Hertil er dog at bemærke, at 1939 var et år med en meget stor boligproduktion, hvorfor den relative fordeling for dette år ikke kan anses for repræsentativ for førkrigsperioden.

Det samlede arkitekthonorar.

Forudsættes alt boligbyggeri og offentligt byggeri at foregå under medvirken af arkitekter, og derunder % af erhvervs- og landbrugsbyggeriet, bliver den samlede investeringssum med hensyn til nybygninger, hvoraf

arkitekthonorarer skal udredes, ialt $408 + 200 + \% (119 + 103) = 652$ mill. kr. Sættes det gennemsnitlige arkitekthonorar til 3 pct., bliver honorarsummen *19,6 mill. kr.* Hertil kommer arkitekthonoraret ved reparations- og ombygningsarbejder, der skønnes at være 6 pct. af % af investeringssummen på 400 mill. kr. eller ialt *6,0 mill. kr.* Det samlede årlige arkitekthonorar skulle herefter udgøre *25,6 mill. kr.* Forinden de anførte procentsatser anvendtes på investeringsbeløbene, skulle honorarer til sagførere og ingeniører have været fratrukket. Da imidlertid disse beløb har en underordnet betydning i forhold til den usikkerhed, beregningen iøvrigt er behæftet med, er de her ladet ude af betragtning.

Da det kan forventes, at arkitektbistand i fremtiden vil vinde større udbredelse, vil beregningen desuden blive foretaget under antagelse af, at den andel af erhvervsbyggeriet og af reparations- og ombygningsarbejde, som foregår med arkitektbistand udvides til halvdelen (jfr. senere).

Arkitektantallet.

Fra de *25,6 mill. kr.* i samlet arkitekthonorar må imidlertid fradrages udgifterne til kontorhold m.v., der anslås til 20 pct. af bruttoindtægten. Tilbage bliver da ialt *20,5 mill. kr.*, som arkitektstandens samlede nettoindtægt.

Den gennemsnitlige indkomst pr. arkitekt var i hovedstaden i 1948—49 11.126 kr. Dette tal er beregnet på grundlag af ansættelse af ialt 1.294 arkitekter. Skattestatistikens tal omfatter imidlertid også formueindtægter og hustruens eventuelle indkomst. På den anden side er der i hovedstaden et forholdsvis stort antal arkitekter, ansatte i offentlige institutioner, hvis indkomst må forventes at ligge under de selvstændige projekterende arkitekters.

Under hensyn hertil og til, at skattestatistikken erfaringsmæssigt viser for lave gennemsnitstal, kan gennemsnitsindkomsten sættes til 12.000 kr. Det må her tages i betragtning, at man ved reorganiseringen af akademiets forhold tænker på at forlænge uddannelsestiden.

Under disse forudsætninger skulle det ønskede antal projekterende arkitekter da blive

$$\frac{20500000}{12000} = 1708$$

Det bemærkes, at såfremt forudsætningen angående gennemsnitsindtægten ændres til henholdsvis 11.000 og 10.000 kr., bliver arkitektantallet 1.864 og 2.050.

Udvides forudsætningerne angående arkitekternes medvirken ved byggeriet til, at alt bolig- og offentligt byggeri og *halvdelen* af det øvrige byggeri sker under arkitektmedvirken, bliver ved uforandrede honorarsatser det samlede arkitekthonorar (jfr. foran):

Boligbyggeri	3 pct. af	408 mill. kr. = 12,3 mill. kr.
Erhvervsbyggeri	3 pct. af ($\frac{1}{2}$)	119 mill. kr. = 1,8 mill. kr.
Landbrugsbyggeri	3 pct. af ($\frac{1}{2}$)	103 mill. kr. = 1,5 mill. kr.
Off. byggeri	3 pct. af	200 mill. kr. = 6,0 mill. kr.
Rep. m. v.	6 pct. af ($\frac{1}{2}$)	400 mill. kr. = 12,0 mill. kr.
		Ialt ... 33,6 mill. kr.

Med fradrag af 20 pct. til kontorhold m. v. bliver den samlede indkomst 26,9 mill. kr.

Med en gennemsnitlig indkomst på 12.000 kr. bliver antallet af projekterende arkitekter herefter 2.242.

Såfremt forudsætningen om den gennemsnitlige indkomst ændres til 11.000 kr. og 10.000 kr., bliver antallet af arkitekter henholdsvis 2.445 og 2.690.

Efter beregningsmetoden omfatter de ovenanførte tal for arkitekter kun de i projekterende virksomhed beskæftigede. Der må derfor foretages et tillæg for de i offentlig administration og i andre embeder ansatte. Dis- ses antal er oplyst at udgøre:

Antal personer beskæftiget ved arkitektarbejde indenfor stat og kommune.

	administrerende	projekterende	embeder i øvr.
Hovedstaden	156	205	105
Provinsbyer	101	0	25
ialt	257	205	130

Det samlede antal ikke-projekterende arkitekter må antages at ville udgøre ca. 700, nemlig:

Offentligt ansatte (jfr. ovenstående tabel)	387
Tillæg for manglende byer (mindst)	13
Konduktører for private bygherrer (mindst)	50
Kommende embedsarkitekter (ca.)	100
Arkitekter i udlandet og i andre erhverv (ca.) ...	100
	<hr/>
	ialt ca.... 700

Der skal her peges på mulige nye opgaver, der kan antages at melde sig for arkitektuddannede personer, f. eks. som konsulenter i industrien o. l.

Det samlede antal arkitekter.

Under forudsætning af, at investeringsbudgettet ligger fast, og at honorarsatserne (3 og 6 pct.) kan godtages, kan følgende tabel opstilles over det ønskede arkitektantal, idet forudsætningerne angående gennemsnitsindtægt og udstrækningen af arkitektmedvirken varieres.

Arkitekternes medvirken omfatter alt bolig- og off. byggeri :-

Gennem- snits- indtægt	1/5 af erhvervs- og landbrugsbyggeri og 1/4 af reparationer	% af det øvrige byggeri, herunder reparationer
	m. v.	m. v.
12.000 kr.	2.408	2.942
11.000 "	2.564	3.145
10.000 "	2.750	3.390

Tallene inkluderer 700 ikke-projekterende arkitekter.

Konklusionen af de foretagne beregninger er herefter, at der må antages at være et behov for arkitekter på ca. 3.000 fuldtarbejdende personer.

Da det vil være af interesse at få et skøn over, hvor stor tilgangen til erhvervet må være for at opretholde dette antal, er beregnet bestandens aldersfordeling i det lange løb. Det forudsættes her, at uddannelsen er afsluttet i alderen omkring 25 år, og at ingen virker som arkitekt efter opnået 70 års alderen. Denne beregning er vist i nedenstående tabel, hvor der for nemheds skyld er regnet med 5 års aldersklasser.

I tabellens anden kolonne er på grundlag af dødelighedserfaringerne for den mandlige danske befolkning i 1941—45 beregnet en overlevelsestabel. Tallene angiver, hvorledes et kuld på 100.000 25-årige mænd svinder ind med alderen på grund af dødeligheden. I kol. 3 er herudfra beregnet sandsynligheden (i 100.000 dele) for at dø i løbet af en periode på nøjagtigt 5 år. Imidlertid vil der ske afgang fra arkitekterhvervet udover dødsfaldene, nemlig overgang til andet erhverv, ophør med erhvervsudøvelse på grund af bortrejse, sygdom etc. Denne afgang er her sat til en procent årligt for personer under 55 år og derefter til en halv procent årligt.

Beregning af arkitekternes fordeling efter alder.

	Antal over- levende efter dødelig- hed	Døds- sand- synlig- hed	Sandsyn- lighed for over- gang til andet erhverv	Antal døde	Antal overgået til andet erhverv	Antal over- levende som ar- kitekt	Antal i inter- vallet i gennem- snit	Pro- centvis for- deling pct.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
25.	100000	1162	5000			100000		
30.	98838	1146	5000	1162	5000	93838	96919	14,8
35.	97705	1423	5000	1079	4692	88067	90952	13,8
40.	96315	1921	5000	1253	4403	82411	85239	13,0
45.	94466	2790	5000	1583	4120	76708	79554	12,1
50.	91830	4240	5000	2140	3835	70733	73721	11,2
55.	87938	6352	2500	2998	3537	64198	67465	10,3
60.	82345	9739	2500	4077	1605	58516	61357	9,3
65.	74330	15457	2500	5698	1463	51355	54935	8,4
70.	62841			7916	1285	42154	46755	7,1

Under disse forudsætninger om dødelighed og anden afgang fra erhvervet og udfra et kuld af 100.000 samtidigt 25-årige er i kol. 5 og 6 beregnet afgang for hver 5 års periode af de nævnte årsager; i kol. 7 er anført det antal, der i de forskellige aldre vil være tilbage som arkitekter, antallet i 5 års-aldersgrupper (kol. 8 multipliceret med 5) og den procentvise fordeling på aldersgrupperne (kol. 9).

Det beregnede antal arkitekter på 3.000 må herefter fordele sig efter alder som nedenfor vist:

25—29	444
30—34	414
35—39	390
40—44	363
45—49	336
50—54	309
55—59	279
60—64	252
65—69	213
lait	<u>3000</u>

For at opretholde en tilgang på ca. 450 inden 30 års alderen, må der herefter årligt uddannes i det mindste 90 arkitekter. Det vil bemærkes, at med de ovenfor anførte alternative skøn vil uddannelsesbehovet være følgende:

Samlet antal arkitekter	Årligt antal færdiguddannede
2.408	72
2.564	77
2.750	83
2.942	88
3.000	90
3.145	94
3.390	102

Med de anførte årlige antal kandidater vil det samlede anførte antal arkitekter først efter en årrække komme til eksistens.

Oversigt over lokalebehov for arkitektskolens specialafdelinger.

Vedrørende specialafdelingerne på den fremtidige arkitektskole.

For alle specialafdelinger gælder det, at de skal bistå ved den normale arkitektskole. Denne del af specialafdelingernes virksomhed vil forme sig dels som forelæsninger ofte efterfulgt af kursusopgaver i de pågældende klasser, og dels som konsulterende virksomhed ved tegnebordene. Begge disse former for undervisning i den normale arkitektskole vil foregå i arkitektskolens klasser og auditorier, undtaget herfra er nogle af de tekniske specialafdelinger, hvor demonstrationer kræver særlige tekniske installationer og hvor disse derfor må henlægges til et på afdelingen indrettet demonstrations- og forelæsningslokale, dette vil f. eks. gælde belysningslære, nogle af de byggetekniske demonstrationer og forelæsninger og demonstrationer over akustik og lyd.

Herudover vil nogle af specialafdelingerne have individuelle studerende fra normalskolen og (eller) undertiden et mindre hold, der løser en opgave på den pågældende specialafdeling.

De ovennævnte undervisningsformer berører alene normalstudiet, men desuden vil en del af afdelingerne tillige have faste specialkursus for færdige arkitekter eller hospitanter (f. eks. møbelafdelingen, afdelingen for havekunst, landbrugsbyggeri o. s. v.), hertil kræves tegnesale beliggende på afdelingen. Desuden vil der være folk udefra, der løser en speciel opgave eller udfører et forskningsarbejde; til disse kræves et studierum udover den faste tegnesal. De af afdelingerne, der har faste specialkursus på afdelingen, og som ikke har fælles demonstrations- og forelæsningslokale på afdelingen, skal have adgang til mindre auditorium til dette formål og til udstillingslokale til ophængning af tegninger, til bedømmelse og kritik af udførte opgaver. Det vil afhænge af de endelige byggeplaner og specialafdelingernes placering, i hvor stor udstrækning flere specialafdelinger kan have fælles auditorier og udstillingsrum. Arkitektskolens egne auditorier må antages at være stærkt optaget af normalstudiet.

Udover disse undervisningsrum vil kræves et rum til håndbibliotek, arkiv af tegninger og modeller, lysbilleder, fotografier etc. til hver afdeling, et rum til professoren, et rum til videnskabelig assistent (eller lektor), hvor en sådan ansættes udover undervisningsassistenter, et rum til skolebetjent for de større afdelinger eller andet teknisk personale (håndværkere ved værksteder og visse laboratorier). Enkelte afdelinger rummer tillige værkstedsrum (møbelafdeling og den byggetekniske afdeling) og et rum

for udstilling af konstruktioner og modeller (dette gælder f. eks. konstruktionshallen, der er knyttet til den byggetekniske afdeling, og samlingen af møbelkonstruktioner og modeller, der må forefindes på møbelafdelingen.

Efter samtale med de forskellige speciallærere kan der for de enkelte afdelinger forsøgsvis opstilles et program for nødvendige lokaler, som de forskellige afdelinger må antages at skulle kunne rumme.

Møbelskolen.

Fast kursus for hospitanter og arkitekter omfattende ca. 15—20 studerende, en tegnestue til dette antal kræves.

Individuelle studerende fra normalskolen eller udefra, antal skønnes til ca. 10. Disse må have tegneborde i et andet lokale.

Et rum til håndbibliotek og tegningsssamling, studerende fra møbelskole og folk udefra må kunne benytte det.

Et rum til professoren.

Et rum til videnskabelig assistent.

Et værksted til benyttelse af elever og af den til afdelingen knyttede håndværker og skolebetjent.

Et udstillingsrum til samlinger af møbelkonstruktioner og møbelmodeller.

Adgang til mindre auditorium for gennemgang og forelæsninger for de specialestudierende (evt. fælles med afdelingen for havekunst).

Adgang til udstillingsrum til ophængning og kritik af udførte opgaver og til ophængning af illustrationsmateriale til igangværende opgaver.

Den til afdelingen knyttede snedker, der udfører arbejde på værkstedet og antagelig bistår som skolebetjent, bør have et rum på afdelingen, med mindre det tekniske personale får samlede rum for flere afdelinger. Med et elevantal på ca. 20 må der være 2 assistenter til undervisning foruden professoren. Konsultation ved opgaver i normalskolen vil kræve 1 eller 2 assistenter foruden de til specialundervisningen knyttede assistenter. Dertil kommer en videnskabelig assistent, der ikke kan forudsættes også at deltage i undervisningen på specialafdelingen.

Afdeling for byplanlægning.

Faste kursus for hospitanter og arkitekter antages at komme til at omfatte ca. 20 studerende; et rum med tegneborde til dette antal er nødvendigt.

Et studierum med tegneborde til afdelingens individuelle studerende må kunne rumme 5—10 pladser, idet det forudsættes, at studerende på normalskolen, der løser de faste tilbagevendende byplanopgaver, har tegneborde på normalskolen, hvorimod studerende, der løser individuelle opgaver i byplan og udfører selvstændige specialstudier, bør kunne have plads på afdelingen.

Et rum til håndbibliotek, tegningssamling, fotografisk materiale, modeller.

Et rum til professoren.

Et rum til videnskabelig assistent.

Adgang til forelæsningslokale for de faste kursus.

Adgang til rum til samlede ophængninger af tegningsmateriale til igangværende opgaver og til ophængning til kritik af udførte opgaver på afdelingens kursus.

Afdeling for havekunst.

Det faste kursus vil antages at kunne komme op på indtil 20 elever i en speciel dagskole. De første år vil dagskolens elevantal muligvis være mindre, idet en del af de på havearkitektkontorerne beskadigede som nu vil gå flere år på et aftenkursus.

Et rum til det faste kursus på ca. 20 kræves.

Et studierum med tegneborde til individuelle studerende må kunne rumme ca. 10 pladser, (på de korte sommerkursus i havekunst har været indtegnet ca. 100 elever hver gang, på det faste vinterkursus har været indtegnet 20 elever). Hovedparten af skolens elever vil komme fra landbohøj skolen.

Et rum til håndbibliotek, tegningsarkiv og modeller.

Et rum til professoren.

Et rum til videnskabelig assistent.

Adgang til auditorium og udstillingsrum for specialkursets elever.

Afdeling for belysningslære.

De faste kursusopgaver i normalskolen løses af de studerende i de pågældende klasser. De af forelæsningerne, der kræver demonstrationer, må henlægges til afdelingens demonstrationslokale. Dette bør have glasvægge til 3 sider og være beliggende i øverste etage. Det bør forsynes med nødvendige faste installationer og specielt udstyr til demonstrationer for dagslys og kunstigt lys og bør kunne rumme ca. 60 tilhørere (halvdelen af et normalt hold; de pågældende forelæsninger med demonstrationer må da dubleres).

Herudover kræves et rum til modeller og stationære opstillinger; rummet **kan tillige** fungere som arkivrum og rumme et håndbibliotek.

Et studierum med tegneborde med plads for specielle studerende og for eventuelle kursus udenfor normalskolen (ca. 10 elever). Da dagslysproblemer ikke studeres på nogen anden læreanstalt, må man forudsætte mindre, faste kursus og specielle studerende også fra andre fag og fra færdige arkitekter, for hvem et studium i tilknytning til særlige byggeopgaver er blevet aktuelt.

Et mindre arbejdslaboratorium med nødvendige tekniske installationer er nødvendigt.

Adgang til værksted.

Rum til leder.

Konsultationer for de samlede hold på normalskolen må antages at finde sted ved tegnebordene på normalskolen, konsultationer for de individuelle opgaver vil derimod bedst kunne foregå på laboratoriet.

Afdeling for byggeteknik.

Afdelingen omfatter en konstruktionshal, hvor de almindelige konstruktionsenkeltheder indenfor byggeriet er anskueliggjort i modeller så vidt muligt i sand størrelse, desuden modeller i mindre mål af konstruktionshelheder. Herudover vil der blive opført en række skiftende konstruktioner alt efter den aktualitet de har på forskellige tidspunkter i normalskolen, eller for særlige studier udført på afdelingen for byggeteknik.

I tilslutning til konstruktionshallen er der adgang til et friareal uden for bygningen, hvor stationære og skiftende konstruktioner opføres i fri luft og udsættes for vejrligets påvirkninger.

Desuden omfatter afdelingen en række værksteder, hvis antal og størrelsesomfang vil være afhængig af, i hvilket mål disse værksteder skal være demonstrationsværksteder for større hold på arkitektskolen, og i hvilket omfang de skal give mulighed for aktiv deltagelse fra de studerendes side. Desuden vil de tillige være værksteder for det »byggearbejde«, der til stadighed vil foregå i konstruktionshal og den tilsluttede »demonstrationsbyggeplads« i fri luft.

Et forelæsnings- og demonstrationslokale med fornøden teknisk installation vil antagelig være nødvendigt for at dække den undervisning i materiallære, som tidligere har fundet sted på farveteknisk laboratorium, der ikke kunne rumme det stigende elevantal. Denne undervisning vil efter nyordningen høre ind under afdelingen for byggeteknik.

Herudover vil et studierum med tegningssamling over de viste konstruktioner være nødvendigt, ligesom der også må være et undervisningsrum for faste kursus og for studerende uden for normalskolen.

Foruden disse studie- og demonstrationslokaler må der forefindes rum til professor, videnskabelig assistent, arkiv- og materialerum, rum til skolebetjent og til håndværkerpersonale og materialerum til værkstederne. Afdelingen må planlægges med udvidelsesmuligheder, da behovet for mindre studierum vil øges i det omfang afdelingen tillige driver undersøgelses- og forskningsvirksomhed og giver plads herfor til folk udefra.

Afdeling for industriel formgivning.

Da der på denne afdeling tænkes tilrettelagt faste kursus for studerende, hvoraf hovedparten antagelig vil være folk udefra, vil der kræves et undervisningslokale med tegneborde til dette kursus. Da kurset antagelig vil blive toårigt, og da man vanskeligt kan skønne om, hvor hurtigt tilgangen vil vokse, når først afdelingen er etableret, må der regnes med udvidelsesmuligheder for de lokaler, der omfatter den faste undervisning.

Herudover kommer et studierum til individuelle studerende.

Adgang til forelæsningslokale og til udstilling af tegninger og modeller til kritik og gennemgang må forefindes udover tegnelokalerne.

Værksted for eleverne til fremstilling af modeller i træ, ler m. m.

Desuden rum til professor, videnskabelig assistent, lærere, arkivrum, materialerum, skolebetjent, som antagelig tillige bistår på værksted.

Afdeling for landbrugsbyggeri.

Da der indenfor dette område kan tænkes tilrettelagt kursus, der sigter på specialistuddannelse, og da der tillige må antages at være ret stor tilgang af folk udefra, der vil studere specielle spørgsmål på afdelingen, må der være tegnestuer og studierum både til faste kursus og til individuelle studerende.

Dertil kommer adgang til forelæsningslokale, til tegningsudstilling og rum til modeller og studiemateriale. Desuden rum til professor og til videnskabelig assistent.

Afdelingen for arkitekturstudier og opmåling.

Afdelingens væsentlige arbejde bliver deltagelsen i undervisningen på normalskolen og de på denne tilrettelagte kursus. Denne undervisning finder sted i normalskolens lokaler.

Herudover kommer studierum til individuelle studerende og hospitanter og rum til det ret omfattende studiemateriale, som periodevis øges meget stærkt på de tidspunkter, hvor professor og assistenter skal gennemgå og rette afsluttede arbejder.

Hertil kommer professorrum, rum til videnskabelig assistent, arkivrum, materialerum (opmålingsudstyr) og muligvis vil det være nødvendigt med en fast skolebetjent på afdelingen.

Andre afdelinger.

Udover disse afdelinger omfatter arkitektskolen en række laboratorier, hvor der i mindre omfang foregår direkte undervisning, men hvor individuelle studerende og folk udefra kan få bistand til deres studier og eventuelle forskningsarbejde. Disse afdelinger må kunne udvides i det omfang, der opstår behov for faste kursus uden for normalskolen, men til at begynde med vil de kræve et rum til professor eller docent, et studierum for elever og folk udefra, der søger laboratoriet, et arkiv- og materialerum, hvor studiematerialet indenfor afdelingen samles, for nogle af afdelingerne tillige rum til videnskabelig assistent i det omfang afdelingerne selv udfører undersøgelses- og forskningsarbejde.

Dette gælder for følgende afdelinger:

Boligbyggeri, industri- og erhvervsbyggeri, bygningsstatik, varme og ventilation, lydlære, finansiering og økonomi, administration og organisation, grafik, restaurering, arkitekturhistorie, sociologi.

København, den 29. juni 1950.

**Arkitektuddannelseskommissionens udvalg vedrørende arkitektskolens
administrative ordning.**

Udvalget har nu løseligt drøftet samtlige foreliggende forslag til forbedring af lokaleforholdene for at finde den bedste løsning.

Jeg kan også tiltræde den betragtning, at Tordenskjoldsgade-planen forudsætter en ret intensiv udnyttelse af udvidelsesmulighederne. Men jeg kan ikke se, at det er nogen indvending af vægt mod planen. Snarere iskulle man synes, det er en fordel, at den giver mulighed for en fortsat intensiv udnyttelse og altså ikke medfører noget spild. Endelig har vi jo dog desuden tilbage den *samme* mulighed for at gå over gaden, som nogle gør sig til talsmand for allerede nu.

Men det principielt vigtigste for mig er den betragtning, at Tordenskjoldsgade-planen er den mest nærliggende løsning, fordi den a) giver os mulighed for at dække *alle* vore aktuelle behov og endda rummer visse reserver, der kan komme akademiets andre skoler til gode i nogen grad, hvorhos den b) tillader os at blive indenfor samme gadekarré, hvilket er af den største betydning for vore kommunikationer.

Begge disse krav må efter min mening opfyldes af en ny plan.

Hvad angår Heibergsgade-projektet er jeg enig i, at spørgsmål a) pladsproblemet let kan opfyldes, fordi vi simpelthen ikke længere er bundet af gadebegrænsningen. Men netop af denne grund går b) kommunikationsproblemet i stykker. Skal vi kunne gå ind for denne plan, må det være forudsætningen, at Heibergsgade kan tillades nedlagt, og det tror jeg egentlig ikke på.

Men før vi går videre i disse overvejelser, ville jeg gerne have indhentet en autoritativ oplysning om muligheden for at lukke gaden. Kan vi få tilsagn herom fra kommunen, må vi betragte realiteterne nærmere, herunder de økonomiske forhold og forholdet til udstillingsbygningen.

Også det sidste forhold er jeg naturligvis parat til at diskutere, selvom jeg må tage ethvert forbehold om udstillingens holdning til det meget byrdefulde indgreb, der er bragt på tale om gennembrydning af bygningen. Men jeg finder det omsonst at gå ind i en realitetsdrøftelse af disse spørgsmål, så længe det er yderst tvivlsomt, om planen ikke må opgives allerede p. gr. af magistratens modstand mod gadens lukning.

Holger Jacobsen (sign.)

Akademisk Arkitektforening

Vort journalnr.: 5.05/47.

Dato 23. 6. 1947.

Akademisk Arkitektforening tillader sig herved at fremsende et af foreningen udarbejdet udkast til en »lov om brug af betegnelsen arkitekt«, samt som bilag en redegørelse for udkastets indhold, forudsætninger og forhistorie.

Som det fremgår af redegørelsen mener Akademisk Arkitektforening, at en lovgivning på dette område er meget stærkt påkrævet, idet det ikke mindst for offentligheden er fuldstændig vildledende, at enhver uden nogen art af kvalifikationer kan kalde sig og virke som arkitekt.

Såfremt foreningens forslag imidlertid måtte blive gennemført, vil der blive skabt klare linier, og det er bestyrelsens overbevisning, at en sådan lov, der vil ligge i en naturlig forlængelse af de senere års lovgivning på byggeriets område, i det lange løb vil få en overordentlig gavnlig indflydelse på byggeriets kvalitet.

Foreningen henstiller derfor indtrængende til det ærede ministerium at søge en lov gennemført på grundlag af dette lovudkast, som er et resultat af meget indgående forarbejder og overvejelser.

Såfremt ministeriet måtte ønske det, stiller foreningen gerne disse forarbejder til rådighed, ligesom yderligere eksemplarer af lovudkastet og de medfølgende bemærkninger står til ministeriets disposition i det omfang, det måtte ønskes.

P. b. v.

I ærbødighed

sign. *Hans Erling Langkilde*,
formand.

/Esbjørn Hiort.
Sekretær.

2 bilag in duplo.

*Udkast til
Lou om brugen af betegnelsen arkitekt.*

Kapitel 1.

§1.

Ret til at kalde sig arkitekt har enhver, der har bestået afgangsprøven fra statens arkitektskole (kunstakademiets bygnings-skole), eller som uden at opfylde denne betingelse er optaget i Akademisk Arkitektforening inden denne lovs udstedelse.

§2.

Ret til at kalde sig arkitekt kan af statens arkitektnævn (§4) efter ansøgning tildeles

- a. Personer, der er fyldt 35 år, og som gennem deres virksomhed har vist sig i besiddelse af kvalifikationer, der mindst svarer til de i § 1 forudsatte;
- b. personer, der ved udenlandske arkitektskoler har gennemgået en uddannelse af mindst samme omfang og værd som den, der meddeles ved statens arkitektskole.

Jvfr. endvidere § 9.

§3.

Statens arkitektnævn fører et register over samtlige personer, der i henhold til denne lovs §§ 1, 2 og 9 er berettigede til at kalde sig arkitekt.

§4.

Statens arkitektnævn består af 9 medlemmer, der beskikkes af statsministeriet efter følgende regler:

- a. 6 medlemmer vælges af arkitekterne; alle i arkitektregistret optagne har valgret og er valgbare.
- b. 2 medlemmer vælges af statens arkitektskole og skal være lærere ved denne.
- c. 1 medlem vælges af statens bygningsdirektorat.

Endvidere beskikkes 9 suppleanter, valgt som medlemmerne.

Til medlem eller suppleant kan kun beskikkes arkitekter, optagne i arkitektregistret. Beskikkelsen gælder for 4 år.

Af gruppe a og b afgår hvert andet år halvdelen.

Statsministeriet beskikker efter indstilling af nævnet dets formand og næstformand. Nævnet antager selv sin sekretær.

Der kan på finansloven fastsættes honorarer til formand og sekretær.

Nævnet udarbejder selv sin forretningsorden, der forelægges statsministeriet til godkendelse.

Beslutning vedrørende tildeling af retten til at kalde sig arkitekt kan kun træffes, når nævnet er fuldtalligt til stede.

§5.

Det er forbudt enhver, der ikke er optaget i arkitektregistret, ved Bekendtgørelse, skiltning, udsendelse af skrivelser, underskrift på tegninger, adresseangivelse i vejviser eller telefonbog, opslag i forretningslokaler eller på nogen anden måde at kalde sig arkitekt. Overtrædelse straffes med bøde, tilfaldende statskassen.

Som overtrædelse anses også uberettiget brug af betegnelser, hvori ordet arkitekt indgår; herfra undtages dog betegnelsen havearkitekt samt de officielle betegnelser for indehavere af bestillinger under stat eller kommuner, der var i brug ved denne lovs ikrafttræden eller som senere måtte blive godkendt af statsministeriet. Ved nyansættelser kan sådanne officielle betegnelser dog kun tillægges personer, der er optaget i arkitektregistret.

Overtrædelser, der kommer til nævnets kundskab, skal af dette indankes for en domstol.

§6.

Retten til at kalde sig arkitekt fortabes af den, der ved dom bliver fundet skyldig i en i den offentlige mening vanærende handling; endvidere kan den — dog kun på arkitektnævnets foranledning — ved dom fratages den, der i sin virksomhed viser sig uværdig til at være bygningskyndig tillidsmand. Spørgsmålet om generhvervelse kan, hvis der er forløbet en passende tid efter eventuel strafudståelse eller dom om rettens fratagelse, forelægges arkitektnævnet, hvis afgørelse er endelig.

Kapitel 2.

Ikrafttræden og overgangsbestemmelser.

§7.

Bestemmelserne i §§ 1—6 træder i kraft den ..... (datoen for toårsdagen for den 1. i den måned, der følger efter lovens udstedelsesdag); ivotrigt træder loven i kraft straks.

§8.

Umiddelbart efter nærværende lovs ikrafttræden oprettes ved statsministeriets foranstaltning et midlertidigt arkitektnævn, bestående af 9 medlemmer, nemlig:

- a. 4 medlemmer, der udpeges af Akademisk Arkitektforening; de skal opfylde betingelserne for at kalde sig arkitekt efter § 1.
- b. 3 medlemmer, der udpeges af justitsministeriet; de skal være dommere.

- c. 2 medlemmer, der udpeges af de under a og b nævnte medlemmer; de skal opfylde betingelserne for at kunne få tildelt ret til at kalde sig arkitekt efter bestemmelserne i § 9.

Statsministeriet beskikker efter indstilling af det midlertidige nævn dets formand og næstformand. Nævnet antager selv sin sekretær. Der kan på finansloven fastsættes honorar til medlemmerne og sekretæren. Nævnet udarbejder selv sin forretningsorden, der forelægges statsministeriet til godkendelse.

Det påhviler det midlertidige nævn:

1. at tilrettelægge overgangen til den ordning, der indtræder, når §§ 1—6 træder i kraft;
2. at oprette arkitektregistret og i dette optage alle, der efter § 1 vil få ret til at kalde sig arkitekt, samt alle, der efter § 9 får tildelt samme ret;
3. at foretage tildeling af retten til at kalde sig arkitekt efter § 9.

Det midlertidige nævn skal fungere, indtil det permanente arkitekt-nævn er beskikket i henhold til § 4.

§9.

Retten til at kalde sig arkitekt tildeles af det midlertidige arkitekt-nævn enhver, der inden udløbet af en nærmere bekendtgjort frist — ikke over iy_2 år efter lovens udstedelse — indgiver ansøgning derom og overfor nævnet dokumenterer, at han i mindst 5 år i sammenhæng inden lovens vedtagelse under betegnelsen arkitekt har drevet arkitektvirksomhed som hovederhverv ved selvstændig virksomhed, ved ansættelse under stat eller kommuner, eller i private virksomheder; for ansattes vedkommende dog kun, hvis virksomheden af nævnet skønnes at have givet lignende kvalifikationer som selvstændig virksomhed. Retten kan dog ikke tildeles personer, der efter nævnets skøn har vist sig uskikkede til at være bygningskyndige tillidsmænd.

Beslutning vedrørende tildeling af retten til at kalde sig arkitekt kan af det midlertidige nævn kun træffes, når mindst 7 medlemmer har deltaget i behandlingen.

*Bemærkninger til Akademisk Arkitektforenings
»Udkast til lov om brug af betegnelsen arkitekt«.*

Forudsætningerne for den foreslåede lovgivning.

Som det vil være ministeriet bekendt eksisterer der ingen lovgivning om emnet; forholdet er det ganske enkle, at enhver her i landet boende person ganske efter behag kan kalde sig og kan praktisere som arkitekt, også uden at være i besiddelse af nogensomhelst kvalifikationer som sådan. Det er efterhånden blevet indlysende for dem, der har kendskab til sagen, at en ændring er påkrævet.

Arkitekterhvervets forhold har i løbet af det sidste århundrede og navnlig i de sidste par menneskealdrer ændret sig gennemgribende. Langt op i 19. århundrede var der, sammenlignet med nutiden, kun et meget ringe antal personer der drev arkitektvirksomhed i nutidens forstand som eneste erhverv og førte betegnelsen arkitekt; Akademisk Arkitektforening — de uddannede arkitekters organisation — der blev stiftet 1879, var til at begynde med en ganske lille forening, hvis medlemmer kun projekterede og ledede en forholdsvis lille del af byggeriet, fortrinsvis hvad man kalder specialbyggeri — offentlige o. 1. bygninger, større villaer —, hvorimod det almindelige byggeri, først og fremmest boligbyggeriet, for største delen varetoges af andre, hovedsagelig personer hvis uddannelse var rent håndværksmæssig og som i vid udstrækning fortsat drev håndværksvirksomhed, — som ovenfor antydet sædvanligvis uden at betegne sig som arkitekt eller at henregne sig til arkitektstanden. Siden da er forholdet blevet et ganske andet. Til planlægning og ledelse af byggeriet er det, med nutidens stærkt differentierende samfundsliv og højt udviklede teknik, uomgængeligt nødvendigt at have en specialiststand, hvis viden og kunnen rækker langt udover det, der erhverves ved en rent håndværksmæssig uddannelse; forholdet er da også det, at den væsentligste del af byggeriet (bortset fra det mere primitive byggeri på landet) nu varetages af personer der har arkitektvirksomhed som eneerhverv.

Staten har kun langsomt og tøvende draget konsekvenserne af denne udvikling; omformningen af kunstakademiets bygningsskole — landets eneste uddannelsesanstalt for arkitekter — fra en eksklusiv kunstnerskole til en tidssvarende faghøjskole har kun stået på i den sidste snes år, og først i de allersidste år er skolens talmæssige kapacitet blevet en sådan, at den kan formodes at dække samfundets behov.

Følgelig er landets nuværende arkitektstand i sin sammensætning meget lidt homogen; den spænder fra dem, der ved studier gennem en lang række ungdomsår har gjort, hvad de kunne, for at dygtiggøre sig til deres ger-

ning, over dem der ad praktisk vej men uden teoretiske forudsætninger har erhvervet deres kvalifikationer, og til dem der slet ingen sådanne har, mien i ly af de andre driver en virksomhed, som de ikke magter, hverken teknisk, organisatorisk eller kunstnerisk. De uheldige følger heraf har større betydning udadtil end for arkitekterne selv. Naturligvis er det ubehageligt for de egentlige arkitekter — hvadenten de har erhvervet deres kvalifikationer på den ene eller på den anden måde — og skadeligt for fagets almindelige omdømme, at der i så vid udstrækning som tilfældet er snyltes på det; langt alvorligere er det dog for publikum — landets samlede befolkning — at en byherre ved en ukvalificeret persons brug af betegnelsen arkitekt kan vildledes og komme til at lægge opgaverne i ukundige hænder.

Forslagels rækkevidde.

Som det fremgår af lovudkastet, tilstræber arkitektforeningen med dets fremsættelse ikke nogen monopolisering af arkitektvirksomhed hertillands; også efter en evt. lovs gennemførelse vil erhvervet være frit. Formålet er blot at hidføre den naturlige tilstand, at fagbetegnelsen betyder, at dens bærer har gjort, hvad han kunne for at skaffe sig de kvalifikationer, der er nødvendige for fagets udøvere, og af kompetente personer efter grundig prøvelse skønnes at have fået det fornødne resultat ud af sine anstrengelser.

I nøje overensstemmelse hermed bygger udkastet ikke på en eensidig eksamensordning, som forholdet er f. eks. for læger og jurister, men på et kvalitetsgrundlag. Den normale adkomst til at bære betegnelsen tænkes naturligvis (§ 1) at være den af staten normerede faguddannelse; selvfølgelig er dette for det store flertal både det bedste og det fordelagtigste, og en af en sådan lovs mange gavnlige virkninger vil da også være den at lede den overvejende del af tilgangen denne vej. Men ifølge lovforslaget (§ 2) vil erhvervet også ad anden vej kunne få tilgang, nemlig af personer der af en eller anden grund ikke har gennemgået den normale uddannelse, men har haft evner til gennem rent praktisk beskæftigelse med faget at skaffe sig fornødne faglige kvalifikationer; det kræves så blot af dem, at de godtgør dette overfor en dertil indrettet instans, statens arkitektnevns. Når arkitektforeningen foreslår dette, bygger den på erfaring, idet en tilsvarende ordning har bestået indenfor den gennem mange år; på grundlag af en fremlæggelse af udførte arbejder optages gennem et særskilt nævn arkitekter, som ikke har taget afgang fra akademiet; det er disse, der tænkes på i § 1, anden sætning.

Forslagets indhold.

Som det vil ses er lovudkastet delt i 2 kapitler; kapitel 1 omhandler — bortset fra den lige nævnte bestemmelse i § 1 — den permanente ordning; kapitel 2 bestemmelserne om ikrafttræden og overgangstilstand.

Det må anses for nødvendigt for at sikre en tilfredsstillende ordning, at den kontrollerende instans, statens arkitektnævn, for et flertals vedkommende vælges direkte af arkitekterne (de til brug af betegnelsen berettigede), og samtlige medlemmer vælges blandt dem. Gennem den periodiske afløsning af medlemmerne skaffes sikkerhed for, at nævnet stadig er i kontakt med udviklingen.

Bestemmelserne i § 5, 2. stykke, tager sigte på at forhindre omgåelse af lovens primære indhold. Der er en ret udbredt tilbøjelighed til at bruge ordet arkitekt sammensat med andre ord, ofte som betegnelse for en virksomhed, der har meget lidt med arkitektvirksomhed at gøre, og for det meste fortrinsvis med tanken på de dermed forbundne forretningsmæssige fordele. Selvfølgelig ønsker ingen at lægge hindringer i vejen for, at en arkitekt (i lovudkastets forstand) i sin virksomhed benytter en sammensat betegnelse, der karakteriserer ham som specialist inden for faget, f. eks. møbelarkitekt, men det må være en forudsætning, at han overhovedet har lovlig adkomst til at betegne sig som arkitekt — ellers bliver hele ordningen illusorisk, og de sammensatte betegnelser blot et bekvemt middel til dens omgåelse. Ganske den samme betragtning gælder forslaget om en kontrol med embedstitler o. l., hvori »arkitekt« indgår; det bør ikke ligge i en kommunal eller anden lignende myndigheds hånd ad denne vej at uddele retten til at føre betegnelsen. Det må huskes, at den, der fører en sammensat arkitektbetegnelse, som regel i daglig tale vil kalde sig og blive kaldt arkitekt — uden nogen tilføjelse.

Om § 6 skal blot bemærkes, at den, som det vil ses, eensidigt tager sigte på 3en rent praktisk-samfundsmæssige side af arkitektvirksomheden; retten til at føre betegnelsen skal — foruden når der foreligger dom for værende handling — kun kunne fratages, når pågældende har svigtet som sin bygherres tillidsmand i praktiske og økonomiske forhold, ikke på grundlag af nævnets eventuelle underkendelse af hans kunstneriske kvalifikationer; noget sådant kunne blive overordentlig skæbnesvangert for arkitekturens frie udvikling.

Bemærkninger til overgangsbestemmelserne.

Kapitel 2 behandler de problemer, der opstår i forbindelse med en sådan ordnings indførelse, og tager sigte på at undgå at øve uret mod dem, der i overensstemmelse med den eksisterende tilstand driver arkitektvirksomhed og kalder sig arkitekt uden at have de forudsætninger, der opstilles i § 1. Efter en saglig vurdering kan de deles i dem, der er kvalificerede og dem, der ikke er det, men rent borgerligt og juridisk har de tiltaget sig titlen uden at støde an imod nogen bestemmelse i landets love, og en berøvelse af den ville formentlig skade dem i deres retmæssige erhverv. Det er denne sidste betragtning, der er lagt til grund for reglerne i § 9, ifølge hvilken retten til at føre betegnelsen tildeles enhver, der dokumenterer sin opfyldelse af de i § opstillede krav; som det vil ses, er der ikke som i § 2

lagt en kvalifikationsvurdering til grund for tildelingen udover den i 1. stykke, sidste sætning, der er analog med fratagelsesbestemmelsen i § 6, og må siges at være en naturlig foranstaltning ved en sådan nyordnings indførelse; en nyorganiseret stand bør ikke være nødt til fra starten at være belastet med samfundsmæssigt underlødige personer.

En vis ret til skøn er tillagt det foreløbige arkitektnavn i reglen om tildelingen til sådanne, der ikke har drevet selvstændig virksomhed; blandt sådanne findes der højt kvalificerede arkitekter såvelsom folk, der i deres virksomhed kun har bestridt en enkelt side af faget og slet ikke har fået en tilstrækkelig omfattende indsigt i det.

Om § 9 skal iøvrigt bemærkes, at det formentlig ikke vil være vanskeligt for det foreslåede foreløbige navn at træffe sine afgørelser sådan, at enhver, der har et rimeligt krav derpå, vil få tildelt retten til at føre betegnelsen; den foreslåede regel om 5 års praxis som forudsætning herfor vil — at dømme efter en gennemgang af 10 års københavnske telefonbøger, som Akademisk Arkitektforening har ladet foretage som stikprøve — give et rimeligt grundlag for en skelnen mellem dem, der virkelig tilhører faget, og den ikke ubetydelige del, der mere eller mindre konjunkturbestemt forsøger sig i det. Det skal i denne forbindelse nævnes, at de studerende i ret stort tal figurerer i det københavnske fagregister, idet der ikke findes nogen fastslået særbetegnelse for dem, således som for de studerende ved landets øvrige læreanstalter.

Det skal til slut bemærkes, at Akademisk Arkitektforening gennem en lang årrække har beskæftiget sig med de problemer, der behandles i lovudkastet, men at det først ved udformningen af det foreliggende er lykkedes at nå til fuld enighed; det blev enstemmigt vedtaget ved en ekstraordinær generalforsamling den 14. 11. 1944.

Tidligere forslag til ordning af arkitekternes organisationsforhold.

Blandt de mange forslag på at hidbringe en ordning skal her blot nævnes, at et forslag fra Akademisk Arkitektforening gav anledning til, at statsminister Stauning i 1931 overfor landstinget forelagde et lovforslag, ifølge hvilket statsministeriet bemyndigedes til at fastsætte eneretsbenævnelser for personer, der havde gennemgået særlige uddannelser og bestået særlige af staten anordnede prøver — altså en generel ordning omfattende en lang række frie erhverv. Efter forelæggelsen nedsattes et rigsdagsudvalg, der 7.9. 34 afgav følgende betænkning:

»Udvalget har under en generaldebat af lovforslaget konstateret, at spørgsmålet om enerets-benævnelse endnu er så lidet afklaret, at der næppe på det forelagte grundlag gives mulighed for sagens gennemførelse«.

Sagen blev derefter henlagt.

Ved denne lejlighed — under behandlingen i 1929 i et ministerielt udvalg forud for lovforslagets fremsættelse — blev der ytret betænkelighed ved som eneretsbenævnelse at anvende »en fra erhvervsvirksomhed hentet benævnelse, der efter almindelig dansk sprogbrug benyttes af erhvervsdrivende, hvis uddannelse er af anden art end den pågældende offentligt anordnede«.

I denne forbindelse mener Akademisk Arkitektforening at burde påpege:

1. At der er forløbet 18 år siden denne betragtning blev gjort gældende, og at ordninger i lighed med den i vedlagte udkast foreslåede siden da er blevet gennemført i en række europæiske og oversøiske lande.
2. At betegnelsen arkitekt næppe med rette kan henføres under de af udvalget anførte, dels fordi der aldrig hertillands har eksisteret nogen anden arkitektskole end akademiets, dels fordi den øjeblikkelige ubegrænsede brug af betegnelsen arkitekt som foran påvist er af ny dato og ikke kan siges at have virkelig hævde i sproget.
3. At byggeriet er blevet et samfundsproblem af første rang og at dets rationalisering og effektivisering — til hvilket en ordning som den foreslåede vil være et ikke uvæsentligt bidrag — har en betydning langt udover hvad det havde i 1929.

Dansk Arkitektforening.

Til Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21
K.

79. 3. 47.

På foranledning af et af Akademisk Arkitektforening til undervisningsministeriet i juni dette år fremsendt udkast til lov om brugen af betegnelsen: Arkitekt, tillader Dansk Arkitektforening sig herved at fremkomme med nedenstående ændringsforslag og bemærkninger til Akademisk Arkitektforenings udkast. Man undlader ikke at bemærke, at Akademisk Arkitektforenings bestyrelse har orienteret vor forenings bestyrelse om sit udkast samtidig med dets fremsendelse til ministeriet.

Ændringsforslag.

Kapitel 1.

- § 1. Ret til at kalde sig arkitekt har enhver, der har bestået afgangsprøven fra statens arkitektskole (kunstakademiets bygningsskole), eller som uden at opfylde denne betingelse er optaget i Akademisk Arkitektforening eller Dansk Arkitektforening inden denne lovs udstedelse.
- § 2.
- a) Personer, der er fyldt 30 år, og som gennem deres virksomhed har vist sig at være i besiddelse af kvalifikationer, der mindst svarer til de i § 1 forudsatte.
- § 3. Statens arkitektnævn fører et register over samtlige personer, der i henhold til denne lovs §§ 1, 2 og 9 er berettigede til at kalde sig arkitekt. Enhver, som optages i registret, erholder mod en afgift til staten et ministerielt registreringsbevis, som giver ham adgang til at føre betegnelsen: Arkitekt.
- § 4. Statens arkitektnævn består af 9 medlemmer, der beskikkes af statsministeriet efter følgende regler:
- a) Formand er den til enhver tid værende præsident for sø- og handelsretten.
- b) 1 medlem vælges af statens bygningsdirektorat og skal være jurist.
- c) 1 medlem skal være professor ved statens arkitektskole og vælges af undervisningsministeriet.
- d) 6 medlemmer skal være registrerede arkitekter og vælges af sådanne. Alle har valgret og er valgbare.

Endvidere beskikkes 8 suppleanter valgt som medlemmer under b, c og d.

Til medlem eller suppleant kan kun beskikkes arkitekter optagne i arkitektregistret, bortset fra formanden og det under b nævnte medlem. Beskikkelsen gælder 4 år. Af gruppe d afgang hvert andet år halvdelen, første gang efter 2 år efter lodtrækning. Statsministeriet beskikker efter indstilling af nævnet dets næstformand. Nævnet antager selv sin sekretær. Der kan på finansloven fastsættes honorar til formand og sekretær.

Nævnet udarbejder selv sin forretningsorden, som skal godkendes af statsministeriet.

Beslutning vedrørende tildeling af retten til at kalde sig arkitekt kan kun træffes, når nævnet er fuldtalligt til stede, dog at indtil 2 suppleanter kan fungere i medlemmernes fravær.

Kapitel 2.

§ 8. Umiddelbart efter nærværende lovs ikrafttræden oprettes ved statsministeriets foranstaltning et midlertidigt arkitekt-nævn bestående af 9 medlemmer og med samme sammensætning, som anført i § 4 og med samme beskikkelse. 2 medlemmer udpeges af statsministeriet, 2 medlemmer udpeges af Akademisk Arkitektforening og 2 medlemmer udpeges af Dansk Arkitektforening. Der kan på finansloven fastsættes honorar til medlemmerne og sekretæren.

Det påhviler det midlertidige nævn:

- a) at tilrettelægge overgangen til den ordning, der indtræder, når §§ 1—6 træder i kraft,
- b) at oprette arkitektregistret og i dette optage alle, der efter § 1 vil få ret til at kalde sig arkitekt, samt alle der efter § 9 får tildelt samme ret,
- c) at foretage tildeling af retten til at kalde sig arkitekt efter § 9.

Det midlertidige nævn skal fungere, indtil statens arkitekt-nævn er beskikket i henhold til § 4.

§ 9. Retten til at kalde sig arkitekt tildeles af det midlertidige arkitekt-nævn enhver, der inden udløbet af en nærmere bekendtgjort frist — ikke over iy_2 år efter lovens udstedelse — indgiver ansøgning herom og overfor nævnet dokumenterer, at han er fyldt 30 år, og at han i mindst 5 år i sammenhæng inden lovens vedtagelse under betegnelsen: Arkitekt har drevet arkitektvirksomhed som hovederhverv ved selvstændig virksomhed, ved ansættelse under stat og kommune, eller i private virksomheder. For ansattes vedkommende dog kun, hvis virksomheden af nævnet skønnes at have givet lignende kvalifikationer som selvstændig virksomhed. Retten kan dog ikke tildeles personer, der efter nævnets skøn har vist sig uskikkede til at være bygningskyndige tillidsmænd.

Beslutning vedrørende tildeling af retten til at kalde sig arkitekt kan af det midlertidige nævn kun træffes efter reglerne i § 4.

Kommentarer.

Dansk Arkitektforening kan i det væsentlige tiltræde de af Akademisk Arkitektforening fremsendte bemærkninger til lovudkastet. Man skal dog gøre opmærksom på, at Dansk Arkitektforening ved sin start i 1886 netop samlede arkitekter med praktisk og eventuel nogen akademisk uddannelse, dels for at samle sig fagligt om de nye strømninger — boligbyggeri og lignende — indenfor arkitekternes arbejdsområde og dels for gennem sin organisation at skabe publikum en sikkerhed for sagkyndig bistand.

Gennem hele sin beståen har Dansk Arkitektforening ved optagelser haft for øje at stille sådanne krav til aspiranter, at byggende, der henvender sig til et medlem af foreningen, kan have sikkerhed for at stå overfor en arkitekt, der svarer til de krav, man bør kunne stille til en sådan.

Ved begyndelsen af den anden verdenskrig fandt man det yderligere formålstjenligt at oprette et særligt nævn for optagelse, som behandler enhver anmodning herom, forinden sagen forelægges til bestyrelsens godkendelse. Og i de regler der er opført for ansøgning om optagelse, undlader vi ikke at fremhæve en bestemmelse om, at foreningen kræver mindst 5 års praktisk arkitektgerning, selvstændigt eller som medarbejder hos en kvalificeret arkitekt, forinden optagelse i det hele taget kan finde sted.

Denne regel har man indført i erkendelse af, at det praktiske arbejde for en arkitekt er af den allerstørste betydning og uden at have fremsat forslag herom i vore ændringer til lovudkastet, tillader vi os at pege på nødvendigheden af, at der for samfundets skyld under een eller anden form sikres en tvungen praktisk uddannelse i mindst 2 år efter det egentlige studiums afslutning hos en registreret arkitekt, forinden optagelse i arkitektregistret kan ske, dette krav må i lige høj grad gøres gældende overfor akademisk og praktisk uddannede arkitekter, og Dansk Arkitektforening er af den opfattelse, at akademiets nuværende teoretiske undervisningsplan i nogen grad savner praktisk træning, som er den eneste udvej for at give de kommende arkitekter den nødvendige indsigt og forståelse af byggeriets tekniske og håndværksmæssige opbygning, uden hvilken indsigt den nyuddannede arkitekt vil komme til kort som leder af et praktisk byggearbejde.

Der må i den kommende nyordning af arkitektuddannelsen, bortset fra de tidligere omtalte spørgsmål, skabes sikkerhed for, at de studerende tvinges til at gøre deres uddannelse færdig uden afbrydelse, en praksis som vel allerede i nogen grad er gennemført, og som vil medvirke til at skabe en større ensartethed indenfor arkitektstanden.

Som kommentarer til de af Dansk Arkitektforening foreslåede ændringer til udkastet, skal vi tillade os at anføre følgende:

Kapitel 1.

§ 1. På baggrund af sin 60-årige beståen må Dansk Arkitektforening betinge sig optaget under samme vilkår som Akademisk Arkitektfor-

ening, idet vi henviser til, at der i Akademisk Arkitektforening findes adskillige medlemmer, som ikke har bestået afgangsprøven fra statens arkitektskole, ligesåvel som der i Dansk Arkitektforening findes medlemmer med afgang fra samme.

§ 2.

- a) Dansk Arkitektforening foreslår her aldersgrænsen nedsat til 30 år under henvisning til, at adskillige arkitekter har fuldført deres uddannelse omkring det fyldte 25. år, og således må kunne forventes at have den efter vor opfattelse fornødne 5-årige praksis, der er en betingelse for at have tilegnet sig de nødvendige kvalifikationer. Foreningen ser ingen fare i at optage sådanne arkitekter i registret, men anser det derimod for uretfærdigt, at et større antal arkitekter, der opfylder mindstekravene om kvalifikationerne må vente i henved 5 år på at blive indregistreret.

§ 3. Ud fra den erkendelse, at udkastet i høj grad tager sigte på at skabe sikkerhed for samfundet, har man ment det rigtigst at udstede et registreringsbevis, ganske på linie med den praksis, der anvendes ved udstedelse af næringsbevis og lignende for andre af samfundets borgere, som også i højere grad er økonomisk ansvarlige overfor samfundet. Den i § 3 foreslåede afgift skal være af en sådan art, at den helt eller delvis kan bære udgifterne ved arkitektnævnets arbejde.

§ 4. Dansk Arkitektforening er af den opfattelse, at det vil være rigtig og nødvendigt at have en ikke-fagmand som formand for arkitektnævnet, for at denne kan stå absolut uvildigt. De i afsnit b og c foreslåede ændringer er fremført under hensyn til, at der skabes såvel undervisningsministeriet som indenrigsministeriet mulighed for en vis kontrol med nævnets arbejde.

Kapitel 2.

§ 8. Dansk Arkitektforening vil ikke anse det for nødvendigt at give det midlertidige arkitektnævn en anden sammensætning end det endelige, bortset fra den særlige udpegelse af medlemmerne, som må ske ifølge sagens natur.

§ 9. De her fremførte ændringsforslag må ses på baggrund af de i skrivelsen tidligere fremførte bemærkninger om at skabe sikkerhed for de nødvendige kvalifikationer.

I ærbødighed

P. b. v.

sign. Thorvald Dreyer
formand

/ sign. Ole Mogens Larsen
sekretær

Akademisk Arkitektforening.

Til Undervisningsministeriet,
Staldmestergaarden,
Frederiksholms Kanal 21,
K.

Vort journal nr: 5. 05/48. Dato 31. 1. 48.

Sag: *Udkast til lov om arkitektnavnets benyttelse.*

Dansk Arkitektforening har til det høje ministerium fremsendt ændringsforslag og kommentarer til det af Akademisk Arkitektforening i juni 1946 fremsendte lovudkast vedr. arkitektnavnets benyttelse. Akademisk Arkitektforening har med megen tilfredshed konstateret, at Dansk Arkitektforenings forslag til ændringer kun tager sigte på mindre væsentlige forhold, og at foreningen fuldtud tiltræder såvel udkastets idé som dets hovedudformning og væsentligste bestemmelser; vedrørende enkelthederne i ændringsforslagene henvises til bilagene 1—3.

Akademisk Arkitektforening finder det derfor rimeligt at understrege, at der altså bag forslaget står begge landets arkitektorganisationer: Akademisk Arkitektforening med 1.125 medlemmer, og Dansk Arkitektforening med 380 medlemmer; talmæssigt et betydeligt flertal af landets arkitekter. Under henvisning til vore med lovudkastet fremsendte bemærkninger skal vi påpege, at der blandt de øvrige, udenfor de to organisationer stående, findes såvel en del personer med en løsere tilknytning til erhvervet som et betydeligt antal studerende.

Akademisk Arkitektforening tillader sig derfor at henstille indtrængende til det høje ministerium at have sagen i velvillig erindring og at lade den nyde fremme såsnart det er gørligt, herunder at søge fremskynnet det hermed meget nøje forbundne arbejde vedr. arkitektskolens nyordning.

P. B. V.

I ærbødighed

sign. / Hans Erling Langkilde
formand.

/ Jens Mollerup
fg. sekretær.

Bemærkninger vedrørende Dansk Arkitektforenings ændringsforslag til Akademisk Arkitektforenings udkast til lov om arkitektnavnets benyttelse.

I bilag 2, lovudkastet, er med rødt markeret de punkter, hvor ændringsforslaget afviger fra udkastet. Understregning betyder, at ændringsforslaget her har anden ordlyd, bølgelinie, at det indeholder tilføjelser.

I bilag 3, ændringsforslaget, er en analog afmærkning foretaget. Ved afmærkningen er set bort fra nogle få rent redaktionelle differencer.

Om forskellene skal indledningsvis bemærkes, at de i det væsentlige drejer sig om rent administrative detaljer, ikke om principper, Akademisk Arkitektforening skal i det følgende fremsætte sine kommentarer til dem, idet det dog fremhæves, at en egentlig drøftelse af dem ikke skønnes at være påkrævet på indeværende stadium, men må høre hjemme i en eventuel kommissionsbehandling, hvor det formentlig ikke vil forvolde større besvær at tilvejebringe enighed om affattelsen af de pågældende punkter.

I ændringsforslaget forekommer ikke § 2b, §§ 5, 6 og 7.

Bemærkninger til de enkelte §§:

- § 1. Ændringen formentlig uden praktisk betydning, idet Dansk Arkitektforenings medlemmer — jvfr. DAs kommentarer — må antages alle at kunne få tildelt retten i henh. t. § 9.
- § 2. AA har foretrukket aldersgrænsen 35 år; sættes den lavere kan det muligvis give anledning til, at vordende arkitekter i større tal undlader at søge den normale uddannelse.
- § 3. A A har intet imod udstedelsen af et »næringsbrev«, men mener ikke, at gebyret for et sådant bør sættes så højt, at det kan virke hemmende på tilgangen; denne bør være rent fagligt bestemt, ikke afhængig af pågældendes økonomiske evne.
- § 4 og 8. Det permanente arkitektnævn skal træffe rent saglige afgørelser, og AA mener derfor, at det udelukkende bør bestå af fagmænd; det midlertidige arkitektnævn vil derimod blive stillet overfor spørgsmål af mere administrativ og juridisk art, og bør derfor som foreslået af AA rumme juridisk uddannede medlemmer.
- Den af DA foreslåede tilføjelse til § 4 sidste stk. tiltrædes.
- § 9. Tilføjelsen i stk. 1 (aldersgrænse 30 år) har næppe megen betydning i betragtning af kravet om 5 års forudgående praksis, men skønnes derudover upåkrævet.
- Intet væsentligt at indvende mod tilføjelsen til sidste stk.

Danske Arkitekters Landsforbund.
Sekretariat: Bredgade 66, K.

Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21.
K.

EH/VS-5. 14/52.

Den 21. marts 1952.

I anledning af, at de to eksisterende arkitektforeninger Akademisk Arkitektforening og Dansk Arkitektforening fra 1. Januar 1952 har oprettet Danske Arkitekters Landsforbund, som fremtidig skal varetage de to foreningers fælles interesser af erhvervsmæssig og faglig art, finder landsforbundets bestyrelse anledning til at udtale, at forbundet principielt tilslutter sig det af Akademisk Arkitektforening med skrivelse af 23. juni 1947 fremsatte forslag til lov om brug af betegnelsen arkitekt, idet dog landsforbundets oprettelse må medføre følgende ændringer i dette forslag:

1. I forslagets kapitel 1, § 1, må det anføres, at retten til at kalde sig arkitekt bør indehaves af enhver, der har bestået afgangsprøven på Kunstakademiets bygnings-skole eller som uden at opfylde denne betingelse er optaget i Danske Arkitekters Landsforbund ved lovens udstedelse.
2. I forslagets kapitel 2, § 8, afsnit a, må det anføres, at det foreløbige arkitektnævns fire medlemmer udpeges af Danske Arkitekters Landsforbund.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at samtlige aktive medlemmer af Akademisk Arkitektforening og Dansk Arkitektforening er medlemmer af landsforbundet. Dette betyder, at det i sin tid af Dansk Arkitektforening fremsatte ændringsforslag med hensyn til formuleringen af lovforslagets § 1 må bortfalde. Med hensyn til de øvrige af Dansk Arkitektforening stillede ændringsforslag, som tager sigte på mindre væsentlige forhold, er man indenfor landsforbundets bestyrelse enige om, at en diskussion om disse detaljer ikke er påkrævet, så længe man ikke er bekendt med arkitektuddannelseskommissionens stilling til lovforslaget som helhed og til dets enkelte punkter. Bestyrelsen vil dog gerne benytte lejligheden til at understrege, at der — som allerede nævnt — i landsforbundet i princippet er fuld enighed om forslaget og vil gerne specielt fremhæve, at man lægger vægt på den i § 9, i afsnittet om lovens ikrafttræden, foreslåede regel om 5 års praksis som forudsætning for retten til at benytte arkitektnavnet, idet man lægger megen vægt på, at der skelnes mellem dem, der virkelig tilhører faget, og den ikke ubetydelige del, der mere eller mindre konjunkturbestemt forsøger sig i dette.

Gennem de to foreningers repræsentanter i uddannelseskommissionen har bestyrelsen erfaret, at et resultat af kommissionsarbejdet vil kunne ventes i meget nær fremtid. For at der ikke skal opstå uklarhed om landsforbundets stilling til lovforslaget, anmoder bestyrelsen derfor ministeriet om at gøre kommissionen bekendt med det i denne skrivelse fremførte, således at der ved udformningen af kommissionens betænkning kan blive taget hensyn til den nye situation, der er opstået med landsforbundets oprettelse.

P. b. v.

I ærbødighed

sign. Hans Erling Langkilde
formand.

/ sign. Esbjørn Hiort
generalsekretær

OVERENSKOMST

Mellem Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen træffes nedenstående aftale om benyttelsen af ingeniørbetegnelserne.

§ 1.

De to foreningers medlemmer samt dimittender fra den polytekniske læreanstalt, Danmarks tekniske højskole — i det efterfølgende kaldet højskolen — og fra Københavns maskin- og elektroteknikum, Aarhus elektroteknikum, Odense maskinbygnings-teknikum og Horsens bygningsteknikum (dagskolen i ingeniørfag) — i det efterfølgende kaldet Teknika — er berettigede til at føre fællesbetegnelsen ingeniør.

§ 2.

Alene dimittender fra højskolen (jfr. dog stk. 2) er berettigede til at føre betegnelsen civilingeniør (polyteknisk kandidat) og fagbetegnelserne bygnings-, elektro-, fabrik- og maskiningeniør, jfr. den kongelige anordning af 8. februar 1933 for højskolen og de i henhold til denne anordning udarbejdede ministerielle bekendtgørelser af 12. juni 1934 og 14. november 1936, samt diplomingeniør. De pågældende betegnelser anføres på kandidaternes eksamensbeviser.

Alene dimittender fra højskolen og medlemmer af Dansk Ingeniørforening optaget efter § 4 i foreningens love samt de af foreningens medlemmer, der er optaget efter § 5 ved denne aftales underskrift, er berettigede til at føre betegnelsen civilingeniør. Fremtidige § 5-medlemmer i Dansk Ingeniørforening fører ikke denne betegnelse.

Dansk Ingeniørforenings kendingsbogstaver er M. Ing. F. og D. I. F.

Dansk Ingeniørforening forpligter sig til ikke, så længe nærværende aftale er i kraft, at ændre de nugældende adgangsbetingelser til foreningen og inden optagelsen af medlemmer fra udenlandske tekniske højskoler at indhente erklæring fra højskolen samt ikke i et kalenderår at optage medlemmer efter de nugældende loves § 5 i et antal, der overstiger 5 % af årets tilgang efter de nugældende loves § 4.

§ 3.

Alene dimittender fra Teknika er berettigede til at føre betegnelsen ingeniør i bygningsteknik, ingeniør i elektroteknik og ingeniør i maskinteknik. De pågældende betegnelser anføres på kandidaternes eksamensbeviser.

Anvendelsen af betegnelserne bygnings-, elektro- og maskiningeniører som kort fagbetegnelse kan dog finde sted i daglig tale, samt skriftlig ved pladssøgning når samtidig den pågældende uddannelsesteknikum anføres.

Ingeniør-Sammenslutningens kendingsbogstaver er M. af I. Ing.-S. Ken-

dingsbogstaverne B. T. I. og E. M. I. må dog benyttes af medlemmer af Ingeniør-Sammenslutningen, såfremt de har benyttet disse før den 9. oktober 1937.

Ingeniør-Sammenslutningen forpligter sig til ikke, så længe nærværende aftale er i kraft, at ændre de nugældende adgangsbetingelser til sammenslutningen og inden optagelse af medlemmer efter de nugældende loves § 4 b at indhente erklæring fra vedkommende teknikum (Teknika) samt ikke i et kalenderår at optage medlemmer efter de nugældende loves § 4 c i et antal, der overstiger 5 % af årets tilgang efter de nugældende loves § 4 a og b.

§ 4.

Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen tilsiger hinanden gensidig støtte til hævde udadtil og til påtale af misbrug af de efter nærværende aftales §§ 1, 2 og 3 for de respektive medlemmer og dimittender gældende betegnelser og kendingsbogstaver.

§ 5.

Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen tilsiger hinanden gensidig støtte i bestræbelserne for at få de i nærværende aftale omhandlede betegnelser lovfæstet.

§ 6.

Enhver uoverensstemmelse mellem Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen vedrørende denne aftale afgøres endeligt og inappellabelt ved voldgift. Voldgiften består af 3 medlemmer, af hvilke formanden, der skal være en højesteretsdommer, vælges af undervisningsministeriet og handelsministeriet i forening, medens Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen hver vælger 1 medlem. Valgperioden er 3 år. Genvalg er tilladt. Den første voldgiftsdomstol udarbejder inden et halvt år efter dens nedsættelse regler for voldgiftsdomstolens virksomhed, hvilke regler skal godkendes af de to foreningers bestyrelse. Udgifterne ved voldgiftsrettens virksomhed afholdes med halvdelen af hver af de to foreninger.

§ 7.

Nærværende aftale træder i kraft, når den er vedtaget af Dansk Ingeniørforenings og Ingeniør-Sammenslutningens kompetente myndigheder og tiltrådt af undervisningsministeriet og handelsministeriet. Aftalen, der kun kan opsiges med 6 måneders varsel, dog tidligst til 1. januar 1950, kan kun ændres med de pågældende ministeriers tilslutning.

København, den 7. december 1939.

Dansk Ingeniørforening
sign. K. Højgaard.

Ingeniør-Sammenslutningen
sign. Kaj Christensen   sign. E. Rise   sign. Kai B. Johnsen

H. BRINK.
Arkitekt
Thisens Alle 14,
Korsør.

Korsør, d. 21. 5. 48.

Til undervisningsministeriet.

I anledning af Akademisk Arkitekt- og Dansk Arkitektforeningers henvendelse til det høje ministerium i sommeren 1947 med senere henvendelser i marts 1948 med forslag til lov om brugen af betegnelsen arkitekt, hvorved man ønsker at beskytte arkitektnavnet således, at det kun er arkitekter, der inden lovens ikrafttræden er medlemmer af A.A. eller D.A., der har ret til denne benævnelse, skal jeg tillade mig at gøre opmærksom på følgende.

Der findes landet over 5 skoler, der uddanner unge mænd til bygningskonstruktører. Fra disse skoler er der hvert år i mange år udgået mange dimittender. En del af disse har videre uddannet sig i Horsens bygningsteknikum, ligesom mange har uddannet sig i husbygningsteknikum både i København, Aarhus og Odense.

En dimitteret fra en bygningskonstruktørskole har en to-årig uddannelse og fra et teknikum en tre-årig uddannelse. Man må gå ud fra, at mange med disse uddannelser før eller siden påbegynder egen virksomhed som arkitekt. Da Dansk Arkitektforening imidlertid kun har 380 medlemmer, og de omtalte uddannelser almindeligvis ikke giver adgang til Akademisk Arkitektforening, må man gå ud fra, at der findes mange arkitekter, der ikke er medlemmer af Dansk Arkitektforening.

Det viser sig da også, at der er arkitekter, der har den 3-årige uddannelse fra teknikum og kun er medlem af Ingeniør-Sammenslutningen, ligesom der er arkitekter, der overhovedet ikke er medlem af nogen forening.

Teknikum uddannelsen, der er større end den uddannelse, D.A.'s medlemmer almindeligvis har, har man søgt, for i de mindre provinsbyer at kunne bestride både de arkitekt- og ingeniørmæssige opgaver, der som regel foreligger ved projektering af ejendomme, idet en rådgivende ingeniør jo ikke vil kunne leve her af ingeniørarbejder alene.

Man henstiller derfor til undervisningsministeriet at være opmærksom på disse forhold, således at arkitekter, der i dag arbejder som sådan og er kendt under den titel, at det ikke bliver dem forment at kalde sig arkitekt, fordi de ikke er medlem af een af de foreninger, der har henvendt sig til ministeriet om navnets beskyttelse.

Deres ærbødige
sign. H. Brink.

